

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Економіко-правовий факультет

Кафедра обліку і фінансів

Одеська регіональна торгово-промислова палата

Громадська організація «Міжнародна професійна спілка аудиторів»

(представництво в Одеській області)

ОСВІТА ТА НАУКА ЗАРАДИ
МАЙБУТЬОГО УКРАЇНИ.
НЕЗЛАМНІ. СИЛЬНІ. ЄДИНІ

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції

ПЕРСПЕКТИВИ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

6 жовтня 2023 року
м. Одеса

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКА РЕГІОНАЛЬНА
ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА ПАЛАТА

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Економіко-правовий факультет
Кафедра обліку і фінансів
Одеська регіональна торгово-промислова палата
Громадська організація
«Міжнародна професійна спілка аудиторів»
(представництво в Одеській області)

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

ПЕРСПЕКТИВИ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

6 жовтня 2023 року
м. Одеса

Одеса • 2023 • Олді+

УДК 33.053:330.111.66(477)(062.552)
П27

Відповідальний редактор:

О. В. Побережець – д. е. н., професор, професор кафедри обліку і фінансів
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Редакційна колегія:

Масленніков Є. І., д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту та інновацій ОНУ імені І. І. Мечникова; **Савастєєва О. М.**, д. е. н., доцент, завідувачка кафедри обліку і фінансів ОНУ імені І. І. Мечникова; **Борисова Л. Є.**, к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і фінансів ОНУ імені І. І. Мечникова; **Масіна Л. О.**, к. е. н., доцент кафедри обліку і фінансів ОНУ імені І. І. Мечникова; **Осадчук С. В.**, к. н. держ. упр., доцент, доцент кафедри обліку і фінансів ОНУ імені І. І. Мечникова

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
економіко-правового факультету
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
(протокол № 3 від 30.10.2023 р.)*

Тези доповідей поширюються в авторській редакції.
Відповідальність за зміст тез доповідей несуть автори.

П27 **Перспективи регулювання соціально-економічних процесів в Україні :**
матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (6 жовтня
2023 року, м. Одеса) [Електронне видання] / відп. ред. О. В. Побережець ;
ред. кол.: Є. І. Масленніков, О. М. Савастєєва, Л. О. Масіна та ін. – Одеса :
Олді+, 2023. – 292 с.

ISBN 978-966-289-777-7

Збірник містить тези доповідей науково-педагогічних працівників та викладачів, аспірантів та студентів – учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи регулювання соціально-економічних процесів в Україні», що відбулася 6 жовтня 2023 року на економіко-правовому факультеті в ОНУ імені І. І. Мечникова. Конференцію проведено в рамках НДР кафедри обліку і фінансів на 2019–2023 рр. (тема № 196: «Дослідження розвитку соціально-економічних процесів в Україні», наказ ОНУ ім. І. І. Мечникова № 679-18 від 01.04.2019 р., номер державної реєстрації 0119U102221). Призначено для науково-педагогічних працівників, викладачів, аспірантів, студентів, працівників суб'єктів господарювання та органів державного управління.

УДК 33.053:330.111.66(477)(062.552)

ISBN 978-966-289-777-7

© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2023

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова:

Побережець Ольга Валеріївна, д. е. н., професор, професор кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова

Члени організаційного комітету:

Савастєєва Оксана Миколаївна, д. е. н., доцент, завідувачка кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова;

Борисова Лариса Євгенівна, к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова;

Бутенко Вікторія Василівна, к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова;

Дроздова Олена Геннадіївна, к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова;

Масіна Людмила Олександрівна, к. е. н., доцент кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова;

Осадчук Світлана Вікторівна, к. н. держ. упр., доцент, доцент кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова;

Куруч Олександр Васильович, старший викладач кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова;

Ракитська Анна Олегівна, аспірантка кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

Голова:

Побережець Ольга Валеріївна, д. е. н., професор, професор кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова (Україна)

Заступник голови:

Савастєєва Оксана Миколаївна, д. е. н., доцент, завідувачка кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова (Україна)

Члени програмного комітету:

Борисова Лариса Євгенівна, к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова (Україна);

Дроздова Олена Геннадіївна, к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова (Україна);

Масіна Людмила Олександрівна, к. е. н., доцент кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова;

Осадчук Світлана Вікторівна, к. н. держ. упр., доцент, доцент кафедри обліку і фінансів, ОНУ імені І. І. Мечникова (Україна);

Масленников Євген Іванович, д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту та інновацій, ОНУ імені І. І. Мечникова (Україна);

Ломачинська Ірина Анатоліївна, д. е. н., доцент, завідувачка кафедри економіки та підприємництва, ОНУ імені І. І. Мечникова (Україна);

Сафонов Юрій Миколайович, д. е. н., професор, заступник директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України (Україна);

Базецька Ганна Ігорівна, к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (Україна);

Мельник Юрій Миколайович, д. е. н., професор, професор кафедри обліку та аудиту, Одеський національний технологічний університет (Україна);
Сакун Олександра Сергіївна, д. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування, Національний університет «Чернігівська політехніка» (Україна);

Мислицька Ірина Сергіївна, віце-президент Одеської регіональної торгово-промислової палати (Україна);

Хоролець Тетяна Іванівна, уповноважений представник Громадської організації «Міжнародна професійна спілка аудиторів» (Україна);

Макушин Олександр, генеральний директор ТОВ «Алмі Дистрибьюшн» (Україна);

Білан Катерина, головний бухгалтер ТОВ «Дунайська імпортна компанія» (Україна);

Наталія Томчевська-Попович, кандидат наук, доцент, Сілезький університет в Катовіце (Катовіце, Польща);

Маріола Гжибовська-Бжезінська, професор, декан економічного факультету Вармінсько-Мазурського університету (Ольштин, Польща);

Урве Венесаар, кандидат наук, професор, Талліннський технологічний університет (Таллінн, Естонія);

Христос Калантарідіс, кандидат наук, професор, Бредфордський університет, Школа менеджменту (Бредфорд, Великобританія);

Сара Меткалф, професор, Державний університет Нью-Йорка в Буффало (Нью-Йорк, США);

Ерлінг Мокнес, професор, Університет Бергена (Берген, Норвегія)

СЕКЦІЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Артімонова Ірина Вікторівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування*

Іванкевич Ольга Василівна

*Студентка спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування» (магістр)
Білоцерківський національний аграрний університет
(м. Біла Церква, Україна)*

У сучасних умовах економічної нестабільності зовнішнього середовища і внутрішніх умов здійснення фінансової діяльності збільшується ймовірність періодичного настання кризи на підприємстві. Сьогодні, одним з найважливіших завдань для вітчизняних підприємств є пошук резервів збільшення власних фінансових ресурсів та ефективне їх використання і управління для здійснення господарської діяльності підприємства при настанні кризових ситуацій.

Зазвичай основними причинами появи кризових ситуацій та виникнення кризового стану в українських підприємствах можна виокремити такі як недостатній рівень знань керівництва про можливості передбачення та подолання ймовірної кризи; низький рівень функціонування та взаємозв'язку між соціально-політичним, господарсько-економічним, культурно-психологічним механізмами; слабка платіжна дисципліна та високий рівень простроченої заборгованості; недостатній контроль за реалізацією фінансових планів; неналежне виконання фінансовими службами покладених на них функцій та інші [1].

Одним із важливих етапів виведення підприємства із кризового стану є розробка та реалізація інструментарію антикризового управління підприємством. Варто відзначити, що впровадження системних антикризових заходів з покращення фінансового становища індивідуальний для кожного суб'єкта господарювання та залежить від сфери бізнесу, групи продукції, кон'юнктури ринку, інфраструктури, системи управління підприємством, техніко-технологічних особливостей, структури витрат на виробництво та управління тощо [2].

Антикризове управління є підсистемою загальної системи управління підприємством щодо нейтралізації та попередження кризових явищ, мінімізації наслідків неплатоспроможності, запобіганню зниження інвестиційної та інноваційної привабливості підприємства. Водночас слід зазначити, що антикризове управління підприємством є складним та багатогранним процесом, який вимагає комплексного та систематичного підходів, послідових ефективних санаційних заходів фінансового оздоровлення та активної участі всіх учасників бізнес-процесу, що дозволить підприємству передбачити й уникнути банкрутства, а також підвищити ефективність фінансово-господарської діяльності.

Антикризове управління підприємством спрямоване на запобігання кризовим ситуаціям або ефективне їх подолання, яке включає аналіз та попередження криз, розробку стратегій та заходів щодо усунення причин та наслідків кризи, фінансове управління, управління змінами та стратегічними комунікаціями [3].

До пріоритетних напрямів антикризового фінансового управління щодо відновлення фінансової стійкості та стабільності підприємства наведено на рисунку 1.

Встановлено, що пріоритетні напрями антикризового фінансового управління нерозривно пов'язані із скороченням поточних витрат, покращанням координування дій, підсиленням контролю та використанням наявних ситуаційних можливостей.

Виходячи з вищевикладеного, можна стверджувати, що завдяки узгодженим управлінським рішенням та дієвим антикризовим напрямам підприємства зможуть скоротити та оптимізувати свої витрати за рахунок жорсткого контролю за всіма видами витрат, зменшити кредиторську заборгованість, підвищити рівень

мотивації та лояльності персоналу і мінімізувати наслідки кризи для підприємства в цілому.

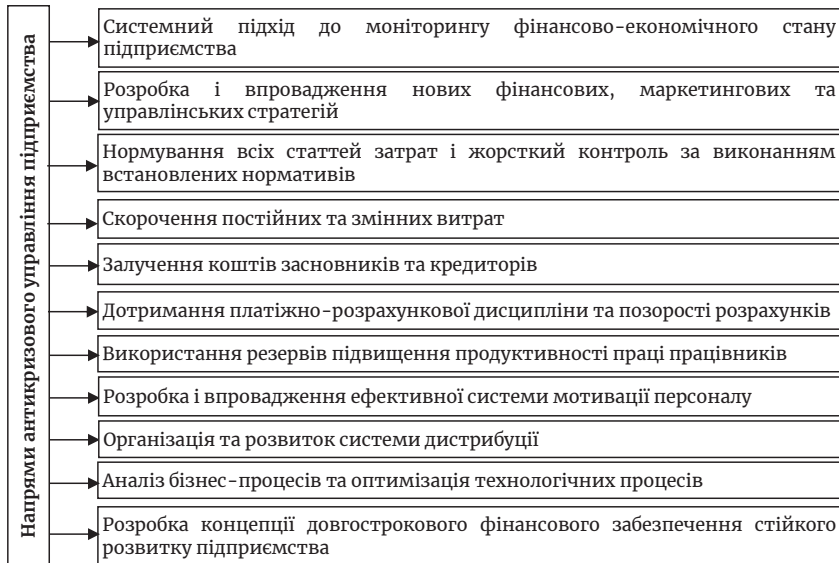

Рис. 1. Напрями антикризового управління підприємства

Джерело: сформовано авторами

Список використаної літератури

1. Кунденко А. В., Кратко Є. В. Стратегічні та тактичні напрями управління кризовими явищами. *Науковий вісник Полісся*. 2015. Вип. 3. С. 100–105.
2. Далик В. П., Павленчик А. О., Феник В. О., Матвієвський Н. А., Федорига З. А., Приступа Д. А. Формування системи антикризового управління на підприємстві. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2023. № 10. DOI: 10.25313/2520-2294-2023-10-9000
3. Ткаченко А. Антикризове управління як комплексна система запобігання кризовим ситуаціям. *Scientific journal “Modeling the development of the economic systems”*. № 1. С. 220–225. DOI: 10.31891/mdes/2023-7-30

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Афанас'єва Інна Іванівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Паламарчук Наталія Іванівна
студентка спеціальності «Облік і оподаткування»
Національний авіаційний університет
(м. Київ, Україна)

В умовах ринкової економіки підприємство виступає як первинна ланка економіки держави, що складається із взаємопов'язаних елементів – господарських відносин та господарської діяльності підприємства. У свою чергу від результатів діяльності таких підприємств залежить наповнення державного бюджету та досягнення соціально-економічних показників. Функціонування торговельних підприємств в умовах зростання конкуренції, невизначеності та економічних ризиків вимагає досконалості інформаційного забезпечення системи прийняття управлінських рішень. Саме підприємства роздрібної торгівлі відіграють важливу роль у задоволенні особистих потреб покупця, розвитку економіки та соціальної сфери регіонів та держави в цілому.

З розвитком науки визначення господарської діяльності торговельних підприємств змінилося через трансформацію процесів та діяльності, вплив зовнішніх факторів на економічну ситуацію. В економічній теорії актуальним залишається підхід, що господарювання є складовою економіки та діяльність господарюючих одиниць є основою усіх видів галузей економіки. Діяльність торговельних підприємств характеризують як суспільно корисну, систематичну, комерційну професійну діяльність суб'єктів підприємницької діяльності щодо придбання та реалізації товарів з метою досягнення соціальних та економічних результатів, яка ґрунтується на поєднанні приватних та суспільних інтересів [1].

Облік являється єдиним ефективним інструментом підтримки управлінських рішень, вибору та зміни стратегій управління. З метою підвищення інформативності облікової системи

підприємств роздрібної торгівлі застосовують інструменти аналізу товарних операцій, що сприяє виявленню прихованих фактів у процесі здійснення господарської діяльності. Аналітичні процедури забезпечують інформацією процес формування маркетингової стратегії торговельного підприємства, вивчення і оцінки каналів збуту, пошуку нових способів та сегментів реалізації товарів та підтвердження даних, які сформовано через реалізацію облікових інструментів [2].

Аналіз як окрема складова управління відіграє вагомe значення в системі управління товарними операціями та приймає участь у формуванні інформаційного забезпечення діяльності торговельних підприємств. Аналіз як функція управління ґрунтується на інформації, що формується в обліковій системі на усіх її етапах [3; 4]. Вирішення ключових завдань аналізу дозволяє задовільнити інформаційні потреби управлінської системи та оцінити якість облікової інформації (рис. 2).

Рис. 1. Завдання аналізу товарних операцій

Варто зазначити, що обліково-аналітичне забезпечення процесу управління торгівельними підприємствами є безперервним процесом підтримки управлінських рішень за допомогою певних організаційно-технологічних процедур, кваліфікації обліково-аналітичних працівників та сучасних інформаційних систем і технологій. Серед різноманіття систем обліково-аналітичного забезпечення ефективними є ERP-системи, які представляють організаційну стратегію інтеграції усіх операцій і процесів, та активно використовуються у роздрібній торгівлі.

Отже, якісне інформаційно-аналітичне забезпечення управління діяльністю підприємств роздрібною торгівлі дозволяє отримати достовірну релевантну інформацію та захист її інформаційного середовища на підставі збору та аналізу зовнішньої та внутрішньої інформації на усіх рівнях деталізації.

Список використаної літератури

1. Тарасова Т. О., Янчев А. В., Волошан І. Г. Первинний облік товарних операцій підприємств роздрібною торгівлі : монографія. Харків : ХДУХТ, 2015. 240 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/12323>
2. Обліково-аналітичне забезпечення в системі управління товарними операціями підприємства : монографія / О. М. Кудирко та ін. Agenda Publishing House Ltd, London, United Kingdom, 2022. 136 с. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=27605.pdf>
3. Цуркан Т. В. Теоретичні основи і характеристика запасів. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. Вінниця : Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2020. Вип. 83. С. 253–256.
4. Обліково-аналітичне забезпечення суб'єктів господарювання в умовах євроінтеграції : монографія / Н. М. Поздняковська, С. Я. Зубілевич, О. Л. Міклуха та ін. Рівне : НУВГП, 2019. 414 с. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/14323>

ІНВЕСТИВАННЯ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ: ПРАКТИЧНІ ЧИННИКИ

Борисова Лариса Євгенівна
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і фінансів*
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)
Ерлінг Мокснес
професор
Університет Бергена
(м. Берген, Норвегія)

Відновлення фінансового ринку та економічної системи загалом до повоєнного стану, можливе лише, з впровадженням поступових змін, які покликані спростити та прискорити цей процес. Задля цього були затверджені нові напрями Стратегії розвитку фінансового сектору України, що схвалили у 19 липня 2023 року Радою з фінансової стабільності і затверджено НКЦПФР (Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку). Актуальні пріоритети та цілі розвитку фінансового сектору, сфокусовані на спротиві російській агресії та відновленні країни встановлюються у новій Стратегії [1].

Серед передбачених напрямів вдосконалення функціонування ринку капіталів [1], постає питання модернізації інфраструктури ринку капіталів, удосконалення процесу функціонування та роботи професійних учасників цього ринку разом з рейтинговими агенціями відповідно до європейських та міжнародних стандартів. Стабілізація ситуації на українському фінансовому ринку та відновлення повноцінної діяльності фінансових підприємств завдяки існуючим новітнім технологіям та фінтех компаніям передбачається, що буде проходити прискореними темпами, в таких умовах професійним учасникам ринку треба вміти приймати рішення швидко, доцільно та ефективно (отримувати прибуток). Є необхідним вдосконалення підходів до фундаментального та технічного аналізів для розуміння функціонування ринку капіталів. У процесі розвитку світових фондових ринків методи, процедури та алгоритми проведення операцій на ринку вдосконалювались,

їх різноманітність пов'язана з багатьма факторами, серед яких: специфіка роботи окремого національного, або регіонального ринку, тип цінних паперів, які є об'єктом угод, мета проведення угоди, часові межі тощо. Останній чинник, час, має своє специфічне значення на ринку цінних паперів. Стосовно роботи на ринку капіталів існує навіть прислів'я: мова йде про час на ринку, а не про терміни на ринку. Проблема в тому, що нові інвестори ринку капіталу очікують так званих сигналів найвищої ціни ринку або навпаки – найнижчої, що майже неможливо, і очікування таких сигналів може коштувати значних збитків.

Відповідно постають питання практичної складової задля підвищення ліквідності ринку капіталів, впровадження існуючих технік роботи з фінансовими інструментами, такими як пайові (дольові) та боргові цінні папери. Розберемо декілька трендів працюючого ринку, які допомагають зробити висновки стосовно угод з цінними паперами:

- оцінки курсів цінних паперів стають занадто високими, так ситуація, коли курс акції підприємства вище відносно його прибутку, і маржа прибутку занадто висока, співвідношення ціна-прибуток різко вище, ніж його довгострокові середні показники, це те, що потребує аналізу і є моментом, після якого курс акцій буде «корегуватися ринком». Це означає, що оцінки нормалізуються і ціни на акції зазвичай впадуть;

- зворотні криві прибутковості, явище на ринку облігацій, коли процентні ставки довгострокових облігацій опускаються нижче їх короткострокових еквівалентів, що історично надавало сигнал про початок рецесії. В усьому світі зазвичай орієнтуються на криві прибутковості американських держоблігацій (казначейських облігацій), ми також збираємось інтегруватися у міжнародний ринок капіталів, (і базу для подальших розрахунків курсів інших іноземних валют залишається співвідношення долар США до гривні). Якщо ця крива є перевернута, це означає, що власникам короткострокових облігацій сплачують більш високі ставки, ніж власникам довгострокових облігацій, як раз минулий рік відмічався таким трендом та позначками початку рецесії на світових фінансових ринках;

- іноді загальні світові тенденції на ринку капіталів можуть викликати зворотні події, при рецесії може з'явитися «бичачий» ринок. Значні економічні зрушення, як при економічному циклі запускають масштабні

процеси, але ціни на фінансові інструменти не падають, навпаки зростаючи, якщо інвестори вірять, що попереду кращі часи;

- важливим є показник облікової ставки, наприклад, коли процентні ставки починають зростати, підприємства, які позичили багато грошей, постраждають від корекції на зниження курсу акцій, оскільки їх борг був переоцінений;

- наявність подій несподіваного характеру, зовсім не передбачуваних, так звані події «Чорного лебедя». Зазвичай такі події визивають паніку на ринку та викликають продаж, навіть можливий обвал ринку капіталів, прикладом таких подій був Covid-19 в 2020 році або криза субстандартної іпотеки в банківському секторі в 2008 році. У 1993 році компанія Cboe Global Markets Incorporated впровадила так званий індекс страху Уолл-стріт: індексу Vix, так треба слідкувати за агресивним стрибком цього індексу, який вказує на велику стурбованість серед торговців та інвесторів, цей різкий стрибок сигналізує про «ведмежий» тренд та значний продаж цінних паперів;

- вивчати визнані методики технічного аналізу, які мають виправданий досвід використання, таким прикладом є точки перетину «Хрест смерті» (рис. 1) та «Золотий хрест» (рис. 2).

Рис. 1. Ілюстрація «Хреста смерті»

Джерело: [4]

Рис. 2. Ілюстрація «Хреста смерті»

Джерело: [3]

Тренд, позначений на рис. 1 вказує на «ведмежу» модель ринку, спаду попиту. І є зворотній тренд, вказаний на рис. 2. Так, індикатор «Золоті хрести» свідчать про те, що починається висхідний тренд, а хрести смерті є ознакою того, що стійке падіння може бути поперед. Ці індикатори вказують на минулі рухи ринку (тобто ці показники якби «відстають»). Тому їх треба трактувати наступним чином: інвестори повинні використовувати їх як знаки, щоб або купити після короткострокового падіння одразу після золотого хреста, або продати після короткострокового росту одразу після хреста смерті.

Звичайно, запропоновані методи діють лише на працюючому ринку.

Так постає питання впровадження нових та розвитку наявних фінансових інструментів, та механізмів їх функціонування, задля підвищення привабливості вітчизняного фінансового ринку для іноземних інвестицій, вдосконалення прозорості фінансової звітності підприємств ці цінні папери обертаються на ринку капіталів, удосконалення роботи вітчизняних інформаційних та рейтингових агентств.

Список використаної літератури

1. Нова Стратегія розвитку фінансового сектору: Протистояння викликам війни у фінансовому секторі та підтримання відновлення економіки України. НКЦПФР. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/nova-strategy-ehiia-rozvytku-finansovoho-sektoru-protystoiannia-vyklykam-viinyu-finansovomu-sektori-ta-pidtrymannia-vidnovlennia-ekonomiky-ukrainy/> (дата звернення: 30.09.2023).
2. Стратегія розвитку фінансового сектору України (оновлена у 2023 році). Офіційний сайт НБУ. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvytku-finansovogo-sektoru-ukrayini> (дата звернення: 02.10.2023).
3. Stock and share section of the Telegraph. Офіційний сайт медіа групи Telegraph Media Group Limited. 2023. URL: <https://www.telegraph.co.uk/money/investing/stocks-shares/> (дата звернення: 02.10.2023).
4. IG Index Ltd. Офіційний сайт Bloomberg - приватна фінансова медіа-компанія. URL: <https://www.bloomberg.com/profile/company/4471103Z:LN> (дата звернення: 02.10.2023).

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АУДИТУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

Будько Оксана Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів

Ситник Ірина Володимирівна

студентка спеціальності «Облік і оподаткування»

Дніпровський державний технічний університет

(м. Кам'янське, Україна)

Під час здійснення фінансово-господарської діяльності у суб'єкта господарювання виникають зобов'язання перед юридичними та фізичними особами. Через розрахунки за зобов'язаннями реалізуються економічні зв'язки як між суб'єктами господарювання, так і всередині підприємства на всіх етапах відтворювального процесу. За цих умов важливе значення для ефективних управлінських рішень має об'єктивне відображення операцій, пов'язаних з виникненням та погашенням зобов'язань у бухгалтерському обліку та підтвердження їх достовірності за допомогою аудиторської перевірки. Питання організації та методики аудиту діяльності підприємства, у тому числі операцій, пов'язаних з виникненням

та погашенням зобов'язань, розглядали у своїх працях такі науковці як Н. І. Гордієнко, Л. П. Кулаковська, К. О. Назарова, І. В. Орлов, О. А. Петрик, Н. М. Проскуріна, О. Ю. Редько, К. С. Сурніна, Б. Ф. Усач та ін. Водночас питання удосконалення методики проведення аудиту зобов'язань потребує подальших досліджень.

Аудит зобов'язань базується на нормативно-правовій базі, яка має такі рівні:

I рівень (базовий) – кодекси, (Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Кодекс законів про працю тощо), закони (Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», який регулює правові засади здійснення аудиторської діяльності та відносини, які виникають при її проведенні, а також регламентує правові засади аудиту фінансової звітності [1]), укази Президента України;

II рівень (регламентуючий) – Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО 11 «Зобов'язання», яке регулює методичні засади формування інформації про зобов'язання суб'єктів господарювання [2] та ін.);

III рівень (роз'яснюючий) рівень – План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція до Плану рахунків;

IV рівень (деталізуючий) – Наказ про облікову політику, Наказ про організацію бухгалтерського обліку на підприємстві; робочий план рахунків, розпорядження.

Метою аудиту зобов'язань є висловлення думки аудитора про стан бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю їх виникнення та погашення за критеріями законності, достовірності, повноти та доцільності.

Завданнями аудиту зобов'язань є: перевірка правильності оцінки та класифікації зобов'язань; перевірка наявності та правильності оформлення первинних документів, що є підставою для облікових записів за зобов'язаннями підприємства; перевірка синтетичного та аналітичного обліку, їх взаємозв'язку та перенесення інформації до Головної книги та фінансової звітності, правильне використання відповідних рахунків Плану рахунків; оцінка стану внутрішнього контролю розрахунків за зобов'язаннями; перевірка правильності і повноти відображення зобов'язань у звітності;

оцінка системи управління ефективністю використання позикових коштів на підприємстві.

Для ефективної організації проведення аудиторської перевірки аудитор має визначити об'єкти аудиту. До об'єктів аудиту зобов'язань відноситься кредиторська заборгованість за розрахунками з постачальниками і підрядниками, з бюджетом та органами соціального страхування, з персоналом, із засновниками, за кредитами, за векселями виданими, з іншими кредиторами. Джерелами інформації аудиту зобов'язань виступають договори, внутрішня організаційно-розпорядча документація, матеріали попередніх перевірок, первинна облікова документація та облікові реєстри, фінансова та податкова звітність.

Аудит зобов'язань здійснюється за етапами: підготовчим, основним і заключним. На підготовчому етапі визначаються організаційні питання, здійснюється робота з підготовки та укладання договору, а також проводиться планування аудиторської перевірки відповідно до МСА 300 «Планування аудиту», яке спрямовано на забезпечення якісної організації аудиту [3]. Планування аудиту передбачає розробку загальної стратегії аудиту та складання плану і програми аудиту. Зважаючи на різнобічний склад зобов'язань, при плануванні аудиторської перевірки аудитор має врахувати всі особливості діяльності підприємства, здійснити оцінку організації бухгалтерського обліку та системи внутрішнього контролю, розрахувати рівень суттєвості, проаналізувати та оцінити аудиторський ризик, застосувати аудиторську вибірку та визначити трудомісткість перевірки. Для зниження ймовірності помилок аудитор здійснює розрахунок рівня суттєвості гранично допустимого рівня помилки у звітності. Також доцільно визначитися з вибором елементів перевірки, для чого можуть бути використані такі методи як вибір усіх елементів, вибір окремих елементів та аудиторська вибірка відповідно до МСА 530 «Аудиторська вибірка» [3].

На основному етапі здійснюється безпосередня перевірка операцій, пов'язаних з виникненням і погашенням зобов'язань:

I – встановлення відповідності нормам чинного законодавства укладених договорів;

II – перевірка обґрунтованості розрахунків за зобов'язаннями їхньої правомірності. На цьому підетапі аудит зобов'язань

пропонуємо здійснювати у такій послідовності: 1) перевірка документального забезпечення за видами зобов'язань; 2) перевірка правильності синтетичного та аналітичного обліку зобов'язань та відображення їх у звітності; 3) перевірка господарських операцій, пов'язаних з оподаткуванням.

III – перевірка показників фінансової звітності в частині відображення в ній інформації про зобов'язання;

IV – оцінка системи бухгалтерського обліку підприємства.

Серед типових помилок, які виникають у процесі аудиту зобов'язань слід виділити такі: відсутність або неправильне оформлення договорів на поставку продукції, виконання робіт, надання послуг; порушення пред'явлення претензій або неправильне їх оформлення; неправильна кореспонденція рахунків; неоприбуткування або несвоєчасне оприбуткування товарно-матеріальних цінностей; відсутність або неналежне ведення аналітичного обліку зобов'язань; неправильні розрахунки податків; згортання дебіторської та кредиторської заборгованості.

Результати перевірки доцільно відображати у робочих документах, у яких вказується етап перевірки (вид виконаних робіт) (наприклад, перевірка правильності та законності операцій, здійснюваних підприємством; перевірка наявності договорів та їхня відповідність діючому законодавству тощо), результати перевірки та примітки.

На заключному етапі складається звіт про аудиторську перевірку, у якому відображаються результати перевірки зобов'язань.

Таким чином, визначена методика аудиту зобов'язань забезпечує упорядкування дій аудитора щодо перевірки об'єктивності та достовірності виникнення та погашення зобов'язань на підприємстві та відображення їх в обліку й звітності. Результати аудиторської перевірки, яка підтверджує правильність інформації про склад та стан зобов'язань, служать надійною базою для прийняття ефективних управлінських рішень щодо оптимізації розрахунково-платіжної дисципліни на підприємстві.

Список використаної літератури

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

2. НП(С)БО 11 «Зобов'язання» від 31.01.2000 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2016–2017 рр. / пер. з англ. Київ : Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2017. Ч. 1. 1142 с. URL: https://www.apu.net.ua/attachments/article/1151/2017_ч1.pdf

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Бутенко Вікторія Василівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри обліку і фінансів

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

На сьогодні економіка України відчуває дуже складні проблеми у фінансовій стабільності держави. Основною причиною цієї фінансової нестабільності є воєнне вторгнення та посягання на суверенітет України воєнними російськими військами. Тому перед урядом стоїть важлива задача, щодо побудови ефективної, раціональної та гнучкої фінансової системи яка зможе витримати всі економічні виклики.

За організаційною структурою фінансова система – це сукупність фінансових органів і інституцій, що здійснюють управління грошовими потоками в країні.

Управління фінансовою стійкістю України ґрунтується на застосування фінансових інструментів таких як: монетарна, бюджетна, податкова сфери, а також напрямів боргової, валютної, курсової політики.

Як показує практика в умовах війни державні фінанси перерозподіляються більшою частиною на оборону та забезпечення життєдіяльності населення країни. Основним завданням Уряду є забезпечення фінансово-економічної стабільності. У банківській сфері відбувається скасування обмеження на встановлення курсу, за яким банки можуть продавати готівкову іноземну валюту

клієнтам (в умовах довоєнної практики курс продажу не мав відхилятися від офіційного більше, ніж на 10 %), а також аналогічні обмеження на встановлення курсу, за яким банки списують з клієнтських рахунків гроші в гривні, за умови розрахунку гривневими картками за кордоном. Правління НБУ ухвалило рішення знизити облікову ставку з 22 до 20 % з 15 вересня 2023 р.[1]. Ставка за тримісячними депозитними сертифікатами й надалі дорівнюватиме обліковій ставці. Водночас ставка за депозитними сертифікатами овернайт знижена на 2 в. п. до 16 %, а за кредитами рефінансування – на 2 в. п. до 22 %. Скориговано параметри операційного дизайну монетарної політики. Зокрема, з 18 вересня 2023 р. частку залишків строкових депозитів фізичних осіб, що враховується під час розрахунку ліміту вкладень банків у тримісячні депозитні сертифікати, знижено із 70 до 35 %.[2]. Це дає змогу посилити стимули для банків конкурувати за вкладників і нарощувати портфелі строкових депозитів.

У податковій сфері відбувається повноцінне відновлення роботи системи електронного адміністрування ПДВ; відновлюються прийнятих на початку війни у березні 2022 р. податкові дерегуляції та їх дозвіл до застосування лише тими платниками, які безпосередньо постраждали внаслідок війни[1]. Запроваджене новий механізму справляння рентної плати за користування надрами для видобування природного газу. Відбувається скасування наданих на початку війни широких митних пільг, які почали шкодити конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника та чинити додатковий тиск на валютний курс.

В бюджетній політиці продовжена робота щодо: фінансування сфери обороноздатності країни; відновлення інфраструктури та стратегічних об'єктів; соціальна підтримка населення; формування нормативної бази для забезпечення виконання державного бюджету України.

Уряд вніс на розгляд Верховної Ради України проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» щодо фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони та вирішення першочергових питань» № 10038 від 12 вересня 2023 р. [3]. Законопроєктом передбачено переглянути в бік збільшення дохідну та видаткову частини

державного бюджету з метою забезпечити оперативне здійснення заходів для фінансування першочергових потреб держави, пов'язаних з діяльністю сектору безпеки і оборони, соціальної підтримки населення тощо [4].

На період дії воєнного стану спрощено бюджетні процедури на місцевому рівні задля забезпечення безперебійної роботи та життєдіяльності територіальних громад. Призупинено всі перевірки (в т. ч. розпочаті), Державною аудиторською службою щодо виконання місцевих бюджетів.

З огляду на боргову політику, відбувається продовження підтримки макрофінансової стабільності завдяки потужній фінансовій допомозі міжнародних партнерів. У 2023 р. Мінфін залучив до держбюджету майже 30 млрд дол США зовнішнього фінансування. Найбільші донори – Європейський Союз, Сполучені Штати Америки, МВФ, Канада та Японія[3].

Утримання Україною боргової стійкості протягом серпня – вересня 2023 р. в умовах широкомасштабної російської воєнної агресії, що триває, здійснювалося з урахуванням отримання можливостей залучення як зовнішніх грантових коштів та пільгових кредитів для фінансування потреб бюджету, так і розширення джерел залучення внутрішніх позикових коштів за допомогою випуску ОВДП [1].

Підсумовуючи вище зазначене, можна зробити наступний висновок. На сьогодні уряд України працює в жорстких умовах війни, що потурбує прийняття нових підходів та поглядів до реалізації монетарної, бюджетної, податкової та боргової політики держави.

Задля збереження стабільного функціонування фінансової системи доцільно впроваджувати наступні заходи:

- запроваджувати збільшення бюджетних видатків виключно на пріоритетні цілі, на сьогодні це – забезпечення обороноздатності країни та соціальний захист населення;
- підтримувати на законодавчому рівні та посилити роль банківської системи, а саме державних банків, у розвитку економіки;
- підтримувати міжнародні стосунки задля залучення коштів від міжнародних партнерів на пільгових умовах, на засадах дотримання економії бюджетних ресурсів, які будуть мати виключно цільове призначення.

Список використаної літератури

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України. URL: file:///C:/Users/PC/Downloads/Strategy_finsector_NBU.pdf
2. Національний банк України низив облікову ставку до 20 %. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zniziv-oblik...>
3. Мінфін: 4,3 млрд дол. США профінансовано на пріоритетні видатки I кварталу 2023 року в рамках проєкту Світового банку (PEACE). 2023. 30 серп. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/usd_4_billion_financed_for_priority_expe...
4. Центр економічних і соціальних досліджень. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-09/budgetna-polityka-serpen-veresen-2023.pdf>

ПОЛІПШЕННЯ ЛІДЕРСЬКИХ НАВИЧОК У ПРАЦІВНИКІВ: СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Гайворонська Інна Віталіївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування

Алексєєнко Ельвіра Сергіївна

студентка спеціальності «Менеджмент» (магістр)

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Сьогодні спостерігаються ґрунтовні зрушення не просто в системі управління, а й у системі ціннісних орієнтацій людини. У даному контексті провідну позицію займає наявність сильної організаційної культури. Так, сучасні керівники, бажаючи досягти максимального економічного ефекту від роботи персоналу та усвідомлюючи, що звичайного виконання управлінських функцій недостатньо, намагаються створити таку культуру менеджменту та функціонування в організації, яка б забезпечувала виконання встановлених перед організацією цілей та відповідала потребам персоналу. Відтак, у нинішньому бізнес-середовищі важливою складовою розвитку навичок працівників та зміцнення

стратегічного розвитку організацій є коучинг та лідерство. Підприємства прагнуть підвищити результативність діяльності, зацікавити талановитих фахівців і сприяти створенню позитивної корпоративної культури.

Лідерство – це спроможність здійснювати вплив на конкретних людей та групи, скеровуючи їх зусилля на вирішення організаційних завдань, спрямованих на ефективну групову взаємодію. Лідерство містить складові процесів підпорядкування та субординації, впливу та послідовності в структурі міжособистісних стосунків у групі. Ефективним є лідерство, котре визначає альтернативні джерела впливу та гарантує набуття нових позитивних ефектів: прихильності до організаційної діяльності та прагнення до змін [5].

По-перше, будь-який лідер наділений визначеними рисами – моральними, розумовими та індивідуальними, завдяки яким йому вдається ефективно впливати на колектив. Будь-яке з цих визначень розкриває лише окрему грань лідерства як складного соціально-психологічного явища. По-друге, кожна ситуація передбачає прояв лідером унікального набору якостей та моделей поведінки. По-третє, лідерство – це двосторонній досвід взаємовпливу, адже лідер повинен об'єднувати людей для досягнення спільної мети.

Доречно привести наведену Т. Гурою дефініцію лідерства як феномену групової життєдіяльності, що знаходить свій вияв у наданні окремому індивідові (або декільком) повноважень справляти вирішальний вплив на прийняття значущих групових рішень й на діяльність членів групи, а саме через усвідомлення групою (тією чи іншою мірою) наявності даного права за цим індивідом, що зумовлює володіння цією особою однією або декількома видами влади та її центральної позиції у становій структурі групової ієрархії [4].

Завдяки застосуванню практики коучингу лідерство, як спроможність впливати на групу та спрямовувати її зусилля на досягнення поставлених організацією цілей, набуває більшої ефективності та дієвості. Даний підхід забезпечує працівникам змогу розширити свої лідерські якості, удосконалити комунікаційні та міжособистісні навички, а також розвинути підходи до врегулювання конфліктних ситуацій й ухвалення важливих для організації стратегічних рішень.

Коучинг, як найважливіший інструментарій реалізації успіху в процесі діяльності людини як індивідуальності, дозволяє збільшити конкурентоздатність на ринку праці, всередині організації й в особистому житті (табл. 1). Показником ефективності його використання виступає кваліфікація працівника, рівень його спроможності до професійного становлення, вміння самостійно навчатися та формувати необхідність у самовдосконаленні [2]. Актуальність питання впровадження коучингу у сфері менеджменту та консалтингу є досить високою. Здебільшого коучинг-консультанти окреслюють цей процес не тільки як спосіб практичного навчання, а і як своєрідну філософію, тобто сукупність прийомів і методів, орієнтованих на досягнення результатів та постановки цілей у стислі строки в реаліях сьогодення.

Таблиця 1

Фактори впливу коучингу на розвиток підприємства

Види факторів		Вплив на діяльність організації	
		Сприяючий вплив	Стримуючий вплив
1	2	3	4
Ресурсні	Фінансові	Спрямування вагової частки фонду оплати праці на підвищення кваліфікації та розвиток організації та її працівників.	Недостатнє фінансове забезпечення, брак зацікавленості керівництва підприємств у фінансуванні розвитку.
	Інформаційні	Інформаційно-аналітичне, автоматизоване та комп'ютеризоване супроводження процесів.	Відсутність належної уваги до питань інформаційного забезпечення в організаційному проектуванні.
Кадрові	Індивідуально-особистісні	Спроможність і прагнення підвищувати свою кваліфікацію.	Неготовність робітників та роботодавців здійснювати інноваційні зміни у власних організаціях та відсутність можливості для набуття необхідної підготовки.
	Компетентнісні	Відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень працівників, наявність високих професійних та ділових якостей.	

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4
Мотиваційно-стимулюючі	Матеріальне стимулювання	Зростання зарплат, бонусів та надбавок.	Ігнорування керівництвом проблеми професійного та кваліфікаційного росту внаслідок відсутності практичного застосування, ризику інвестування в особистий розвиток.
	Моральне стимулювання	Підтвердження професійного успіху завдяки видачі різноманітних сертифікатів, нагород та подяк.	
Організаційно-управлінські	Організаційні	Створення ініціативної команди, формування атмосфери, придатної для розвитку (створення коучингових груп, команд тощо).	Суттєвий показник централізації управління, відсутній ефективний механізм розвитку команди, низький рівень контролю за проведенням стратегічних перетворень.
	Управлінські	Стимулюючий вплив: дієва делегація владних повноважень та управління децентралізацією, спроможність до об'єктивного контролю та аналізу учасників коучингового процесу, залучення інноваційних підходів до роботи в коучингових сесіях.	

Виникнення коучингу як певної технології передусім зумовлене кількома провідними тенденціями у формуванні конкурентних економічних систем. Першою з названих є тенденція до технологізації управлінських процесів (в першу чергу, управлінських процесів у галузі управління людськими ресурсами), необхідність та прагнення максимально точно прогнозувати та гарантовано передбачати майбутні події в умовах мінливого зовнішнього середовища. Другою – тяжіння людини до співпраці, спілкування, діалогу або участі. Під управлінським поглядом коучинг можна вважати самостійною сферою діяльності або управлінським стилем [3]. Його можна впроваджувати у форматі «коучингових сесій», котрі менеджери та учасники команди відділяють від звичайної діяльності організації, або ж інтегрувати в систему поточного (оперативного) керівництва командою або відділом. Використовуючи коучинг як один зі стратегічних інструментів для управління організацією, можна вирізнити такі основні напрямки:

– структурна перебудова: керівник визначає для себе сферу відповідальності, сукупність дій, що допомагають мислити масштабніше, та формує програму впровадження стратегічних змін шляхом професійного та відповідального підходу з боку коуча;

– забезпечення фаховості: коуч надає допомогу керівникам у формуванні більш дієвих управлінських стратегій стосовно прийняття ефективних кадрових рішень у напрямку реструктурування професійних дій з метою максимізації продуктивності та задоволеності [1].

Більшість сучасних організацій та команд знаходяться у стані безперервного балансування між впорядкованістю та хаотичністю, діючи в середовищі невизначеності, ризикованості та суперечностей. Подолання таких суперечностей й конфліктів набуває вирішального характеру для успішного розвитку організацій. Звідси виникає роль коучингу як однієї з найважливіших практик впливу, направлених на збільшення людського потенціалу. Завдяки коучингу виникає певний алгоритм, котрий дозволяє створити не просто сприятливий імідж організації, але й напряму впливає на стійкість роботи колективу, розвиток лідерських якостей серед працівників та зростання конкурентоздатності.

Висновки. Перспективним напрямом майбутніх досліджень є окреслення ймовірних моделей та різновидів імплементації інструментарію коучингу в практичну діяльність вітчизняних організацій та визначення узагальнювальних засад щодо визначення його змісту. Особливо актуальним для досліджень є вивчення прикладних аспектів впровадження коучингу з метою забезпечення високої продуктивності праці персоналу та конкурентоздатності окремої особистості. Застосування коучингових технологій дозволить гарантувати конкурентні переваги організації, її подальший ріст та досягнення визначених стратегічних орієнтирів розвитку. Отже, формування лідерської компетентності фахівців на цих засадах дасть змогу більш ефективно організовувати роботу команди у різних ситуаціях, будувати команду однодумців, що плідно працюватиме над досягненням цілей організації, а також забезпечувати ефективне делегування повноважень.

Список використаної літератури

1. Веденіна Ю. Командний та індивідуальний коучинг як технологія стратегічного управління організацією. *Економіка і організація управління*. 2020. № 3. С. 41–54.
2. Логвиновський Є. І. Функціональна та змістовна сутність коучингу на підприємстві. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2012. № 2 (13). С. 297–301.
3. Федорова Ю., Бантуш Л., Удовікова Н. Коучинг як ефективний інструмент управління проектними командами. *Adaptive management theory and practice economics*. 2020. Т. 9. № 18. С. 1–14.
4. Hura T. Leadership psychology in business. *Psychological journal*. 2018. № 19. P. 138–151.
5. Luchko H. Y., Kohut I. V. Leadership qualities in project management. *Business inform*. 2021. № 521. P. 240–245.

ОСОБЛИВОСТІ КРИПТОІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ганзюк Світлана Михайлівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку*

Грищенко Максим Владиславович

*студент спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

*Дніпровський державний технічний університет
(м. Кам'янське, Україна)*

Очевидно, що головним викликом 2022 року стала повномасштабна війна росії проти України. Але навіть в умовах війни економіка продовжує працювати, зокрема, ринок віртуальних активів. Криптоінвестори доводять, що можуть бути справжньою підтримкою в кризових ситуаціях. Варто відзначити, що Вже в умовах війни у березні 2022 року Президент підписав закон, який запустить легальний ринок віртуальних активів в Україні [1]. Новий закон «Про віртуальні активи» надає зрозумілий правовий статус новому класу активів. Бізнес зможе офіційно вести діяльність з криптою, обслуговуватись у банках та відкрито декларувати доходи.

Криптовалют у світі налічується близько тисячі, але найвідомішою є bitcoin (біткойн). В Україні на сьогодні підвищилася увага

до біткойнів через стрімке зростання їхніх цін. Криптовалюта – новий вид активів, який відрізняється від звичайних грошей або інших фінансових активів. Від грошей відрізняється тим, що власник володіє валютою безпосередньо і для цього непотрібний банк чи якийсь дозвільний орган. Зберігається в особистому електронному гаманці [2].

Ціна криптовалюти в основному залежить від попиту та пропозиції на ринку. Також є фактори які можуть впливати на зростання та падіння ціни валюти, вони можуть бути різними, та їх набагато більше ніж у ринку цінними паперами.

В Україні є три способи купівлі криптовалют, це: криптобіржа, обмінники та P2P-платформи. Криптобіржа – цей варіант підходить для трейдерів, які купують та продають валюту на регулярній основі з метою на різниці між курсами валют. Але у нього є значний недолік: без реєстрації на сайт неможливо здійснити ні один платіж, потім потрібно внести свій депозит, виставити що потрібно купити або продати, а потім вже вивести гроші з сайту на гаманець. Дуже складний процес покупки крипти. Буває що кошти які ви купили на біржі не одразу дійдуть до гаманця [3].

Онлайн-обмінники – це сайти, завдяки яких можна зробити обмін реальної валюти на криптовалюту за курсом ринку. Йдеться, звичайно, про безготівковий розрахунок. Тобто це можна здійснити завдяки платіжною карткою від якогось банку, обмінники люблять працювати з популярними банками. В Україні це, як правило, Monobank та Приватбанк. Приклади онлайн-обмінників: Coin24, Changelly. Але й у таких варіантів є мінуси, наприклад: для того щоб купити крипту по ціні яка подобається вам не високий, або ви можете купити «брудну» крипту, яку викрали з бірж нелегальним способом.

P2P-платформи це третій варіант, найбільш вигідніший, де можна купити криптовалюту без участі третьої сторони, наприклад, банків. Потрібно обрати валюту та зв'язуєтися з продавцем й домовитися про угоду.

Криптовалюти – ризиковий актив. Передбачити їхню прибутковість дуже важко. Ще в листопаді 2021 року монета найдорожчої цифрової валюти Bitcoin коштувала \$ 67 800, а сьогодні її ціна трохи вище \$ 22 000 [3].

Кількість пошукових запитів по криптовалюти серед українців рекордно зросла за січень-лютий 2023 року. Google Trends оцінили підвищення популярності токенив за динамікою на 87 зі 100. Найбільший інтерес демонструють у Запоріжжі, Херсоні, Києві, Одесі та Харкові [4]. Станом на червень 2023 р. рівень зацікавленості становить 75 зі 100. Також попри війну значно зросла кількість криптоінвесторів та позитивні очікування щодо біткойну.

Останні кілька років Україна посідає провідні місця у міжнародних крипторейтингах. Так, на початку 2023 року наша країна була третьою у світі в рейтингу використання криптовалюти, Chainalysis Global Crypto Index [4]. Важливо, що українці приймають нові технології та платіжні рішення набагато швидше. Наприклад, європейці не завжди лояльні до новинок – їх влаштовує традиційний банкінг, коли потрібно йти у відділення, щоб зробити звичайний платіж. А українці звикли, що усі найпопулярніші операції відбуваються онлайн. Україна у платіжній сфері справді пішла вперед далі, ніж Європейський Союз та західні країни загалом [4].

Список використаної літератури

1. Виклики для криптоіндустрії в Україні в умовах війни. УП. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/30/695597/> (дата звернення 27.09.2023 р.)
2. Що таке криптовалюта. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/details/28742278.html> (дата звернення 28.09.2023 р.)
3. Як купити та де зберігати криптовалюту в Україні у 2022 році. Інструкція для початківців криптоентузіастів. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/invest/articles/kak-kupit-i-gde-hranit-kriptovalyutu-v-ukraine-v-2022-godu-instrukciya-dlya-nachinayuschih-kriptoentuziastov/> (дата звернення 28.09.2023 р.)
4. Майже всі центробанки світу цікавляться запуском державних криптовалют. UA.news. URL: [tps://ua.news/ua/money/pochti-vse-tsentrobanki-mira-interesuyutsya-zapuskom-gosudarstvennyh-kriptovalyut](https://ua.news/ua/money/pochti-vse-tsentrobanki-mira-interesuyutsya-zapuskom-gosudarstvennyh-kriptovalyut) (дата звернення 28.09.2023 р.)

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Ганзюк Світлана Михайлівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку*

Буднік Єлизавета Олександрівна

*студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

*Дніпровський державний технічний університет
(м. Кам'янське, Україна)*

Сьогодні інвестиції є одним з найважливіших інструментів забезпечення необхідних умов для подолання економічної кризи, також вони відіграють важливу роль у формуванні економічного зростання і сприяють прогресивному розвитку нашої країни. Однак нестача капіталу є основною проблемою для розвитку всіх секторів економіки. Тому дуже важливо налагодити стабільний інвестиційний процес в країні [1].

Вчені розрізняють такі поняття як «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість».

Інвестиційний клімат країни – це сукупність політичних, правових та економічних факторів, які забезпечують інвестиційну діяльність вітчизняних та іноземних інвесторів [2].

Сприятливий інвестиційний клімат передбачає вигідні умови для залучення інвестицій, зокрема:

- 1) політична стабільність;
- 2) законодавча база;
- 3) економічний розвиток;
- 4) рівень коруптованості;
- 5) зовнішня політика держави;
- 6) свобода бізнесу від державного втручання;
- 7) безпека приватної власності;
- 8) людські ресурси;
- 9) податкове навантаження [6].

Інвестиційну привабливість можна визначити як систему різних об'єктивних ознак, засобів та можливостей, що викликають у сукупності потенційний платоспроможний попит на інвестиції в даному регіоні [4].

Напрями інвестиційної привабливості розрізняють, виходячи з:

- 1) цілей інвестора;
- 2) комбінації різних факторів;
- 3) співвідношення між прибутковістю та ризиком [3].

За даними Національного банку України обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України (залишків) станом на 31.12.2021 року становив 65 746,8 млн дол. США.

Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності.

Станом на 31.12.2021 найвагоміші обсяги прямих інвестицій (залишків) були спрямовані до підприємств промисловості – 43,7 %, та установ та організацій, що здійснюють оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 15,5 % [7].

До основних країн-інвесторів належали Кіпр – 31,7 %, Нідерланди – 21,6 %, Швейцарія – 5,8 %, Велика Британія – 4,6 %, Німеччина – 4,6 %, Австрія – 3,0 %, Люксембург – 2,4 % і Франція – 2,0 %. Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України в 2022 році склали 409,6 млрд грн [7].

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, в 2022 році залишаються: промисловість – 30,8 %, сільське, лісове та рибне господарство – 12,6 %, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 12,1 %, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 9,0 %, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 8,9 %, будівництво – 8,0 %, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 4,3 %, інформація та телекомунікації – 4,1 %, операції з нерухомим майном – 3,5 %.

За даними платіжного балансу, опублікованого на сайті Національного банку, за сім місяців 2023 року чистий приплив прямих іноземних інвестицій оцінено у 2,2 млрд дол. США (у тому числі реінвестування доходів – 1,6 млрд дол. США) [7].

Незважаючи на воєнний конфлікт, що триває, великі компанії продовжують бути впевненими в потенціалі України. Німецька фармацевтична та агрохімічна компанія Bayer AG інвестує 60 мільйонів євро в розширення свого заводу з виробництва насіння

кукурудзи в Почуйках, Житомирська область. Ця значна інвестиція підкреслює прихильність компанії до українського аграрного сектору та демонструє її віру в перспективи зростання країни.

Ще одна значна інвестиція надійшла від ірландської компанії Kingspan, світового лідера в галузі енергоефективних будівельних рішень та технологій теплоізоляції. Kingspan інвестує 200 мільйонів євро на створення в Україні сучасного центру будівельних технологій. Ця інвестиція підтверджує визнання Kingspan потенціалу України як центру інноваційних будівельних технологій.

Кернел, провідна компанія в аграрному секторі, наближається до завершення будівництва Старокостянтинівського олійно-екстракційного заводу – одного з найпотужніших олійноекстракційних заводів в Європі. Проект вже залучив понад 200 мільйонів доларів США інвестицій. Крім того, Кернел інвестує 10 мільйонів доларів США в будівництво терміналу в порту Рені, щоб збільшити експорт вантажів до 600 000 тонн на рік [7].

Провідна енергетична компанія ДТЕК оголосила, що інвестує 145 мільйонів доларів США в проект Smart Grid у Київській області, демонструючи свою прихильність до побудови більш екологічної та стійкої енергетичної інфраструктури.

Ці інвестиції як українських, так і міжнародних стратегічних інвесторів підкреслюють впевненість у потенціалі України та віру в її здатність долати виклики і ставати сильнішою [5].

Список використаної літератури

1. Фурман І. В., Кропивницька І. С. Розвиток інвестиційної сфери в Україні. *ВНАУ*. URL: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/62666.doc.htm. (дата звернення 30.09.2023)
2. Поліщук Анна, Повстин О. В. Інвестиційний клімат як фактор національної безпеки. *Львівський державний університет безпеки життєдіяльності*. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/6703/1/Поліщук.pdf>. (дата звернення 01.10.2023)
3. Никольчук Ю. М., Лопатовська О. О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/158/159> (дата звернення 01.10.2023)
4. Рагуліна Н. В. Інвестиційний клімат та методи покращення інвестиційного потенціалу на пост-конфліктних територіях України. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6005>. (дата звернення 01.10.2023)

5. URC 2023 стимулює єдність бізнесу та безпрецедентну підтримку для зростання України. *Офіс реформ КМУ*. 2023. URL: <https://rdo.in.ua/article/urc-2023-stymuluuye-yednist-biznesu-ta-bezprecedentnu-pidtrymku-dlya-zrostannya-ukrayiny>. (дата звернення 02.10.2023)
6. Коваленко С. О. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2012. № 38. С. 366–368.
7. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні. *Міністерство економіки України*. 2023. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=93e0fdd8-41bc-4737-a700-75d32c29d885>. (дата звернення 02.10.2023)

ІНКЛЮЗИВНІСТЬ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Гуторов Андрій Олександрович
*доктор економічних наук,
професор, член-кореспондент НААН,
головний науковий співробітник відділу організації менеджменту,
публічного управління та адміністрування
ННЦ «Інститут аграрної економіки»
(м. Київ, Україна)*

У 2010-х рр. у результаті трансформації парадигми сталого розвитку виникла концепція інклюзивного розвитку як суспільна відповідь на глобалізаційні виклики, нерівності розподілу благ і депривації. Інклюзивний розвиток може бути визначений як такий, що передбачає залучення усіх груп населення до економічного й соціального життя країни без дискримінації за будь-якою ознакою. У контексті підприємництва це означає створення умов, за яких кожна особа, незалежно від свого соціального, економічного й культурного статусу, має рівні можливості для роботи, кар'єрного зростання і отримання соціальних благ. При цьому підприємці, під тиском громадянського суспільства, усвідомили, що їхній успіх залежить не лише від економічних показників, а й від того, як вони взаємодіють зі своїми співробітниками, споживачами, партнерами й суспільством в цілому.

Ми вважаємо, що інклюзивний розвиток підприємства – це стратегічна орієнтація на створення таких корпоративної культури й умов праці, коли кожен працівник відчуває свою значущість, визнання й можливість розвиватися і реалізовувати свій потенціал, не залежно від свого соціального, економічного чи іншого статусу, з метою досягнення загального благополуччя, сталого розвитку самого підприємства й територіальної громади, на якій воно розташоване [1]. Таким чином, основними компонентами інклюзивного розвитку підприємства є людський капітал (створення умов для розвитку й реалізації професійних, соціальних і особистісних якостей працівників), організаційна культура (корпоративна культура, що підтримує інклюзивність, відкритість, довіру й рівноправність в усіх процесах підприємницької діяльності) й інклюзивна система менеджменту (адаптація систем управління підприємства так, щоб вона реалізовувала принципи інклюзивності на всіх рівнях ієрархії адміністрування).

Трансформація підприємництва на засади інклюзивності часто гальмується через стереотипи й упередження в суспільстві, що ускладнюють інтеграцію певних груп в трудові колективи, економічні витрати на адаптацію робочого місця для осіб з інвалідністю чи особливими потребами, необхідністю внесення змін у корпоративну культуру й структуру управління тощо.

Список використаної літератури

1. Гуторов А. О. Теоретико-методологічні засади інклюзивного розвитку підприємництва і суб'єктів агробізнесу. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Т. 8. № 3. С. 32–37.

КРИЗОВІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: РЕЗУЛЬТАТИ ПЕРШОГО РОКУ

Дем'янчук Марина Афанасіївна
*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку і фінансів
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)*

Бурляй Аліна Павлівна
*доктор економічних наук, професор,
доцент Центру дослідження міграції
Варшавський університет
(м. Варшава, Польща)*

Україна є державою, що має вигідне географічне розташування, але межує на своєму сході із російською федерацією, яка весь час незалежного існування України намагалась зашкодити такому існуванню і завжди претендувала на території України (безпосередньо Донбасу та Криму), вчиняючи відповідні дії і в 1995 році, і в 2003 році. А в 2014 році, скориставшись нестабільністю політичного життя в Україні в результаті національно-патріотичних протестних акцій, ввели свої війська на території України. Незадоволеність керівника цієї країни та його жадоба до «історичних територій царської імперії» призвели до визнання незалежними, за допомогою нього і створених, так званих, Луганської та Донецької народних республік, та оголошення повномасштабного вторгнення в Україну, викликавши кризи у багатьох сферах економічної діяльності в Україні, зокрема серед інших гостро повстали питання фінансового характеру.

В першу чергу, повномасштабне вторгнення на території України викликало необхідність швидкого вирішення нагально-виникаючих воєнних та адміністративних питань в середині країни. Зокрема видатки державного бюджету зросли з 27,4% ВВП у 2021 році до 54,9% ВВП за 2022 рік [1]. Такий приріст значною мірою пояснюється суттєвим зростанням фінансування у 2022 році сектору оборони

та безпеки. Як результат, Державний бюджет України було виконано із найвищим за всі роки незалежності України рівнем дефіциту у сумі 914,9 млрд грн.

По друге, російська агресія викликала велику внутрішню міграційну кризу та зовнішню, переважно до країн Європейського Союзу, де зосередилась величезна кількість українців. На початок 2023 року в Україні офіційно зареєстровано майже 5 млн внутрішньо перемішених осіб [2], а за міжнародними оцінками кількість внутрішніх переселенців перевищує 7 мільйонів громадян. Майже 6 млн громадян України знаходиться під тимчасовим міжнародним захистом в країнах Європейського Союзу.

По третє, така агресія викликала величезні проблеми економічного характеру. Зокрема на початку військових дій в Україні можна було спостерігати проблеми логістичні, пов'язані з постачанням продуктів і одночасним їх подорожчанням (темپ приросту індексу споживчих цін становив у 2022 р. за рік 26,6 % [3]). Одночасно у всіх містах України спостерігався дефіцит паливних матеріалів, такими як бензин та дизельне паливо, що супроводжувалось із стрімким підвищенням цін. Темп приросту індексу споживчих цін на палива та мастила становить в цілому за 2022 рік 69,4 % з піковим зростанням протягом травня та червня 2022 року (+22,8 та +21,3 % відповідно). Це в свою чергу викликало одночасне зростання цін на продукти в цілому за рік на 34,4 %.

Невиправдана та неспровокована агресія призвела до різкого розбалансування джерел і структур державних доходів та видатків. Спостерігається фактичне збільшення обсягів доходів на 37,8 % з одночасним зростанням обсягів видатків на 81,4 % [1]. Фактичне зменшення доходної частини бюджету спостерігається через зменшення надходжень податку на прибуток підприємств, а також акцизного податку ввезених і вивезених товарів. В умовах воєнного стану урядом негайно були вжито першочергові заходи щодо переорієнтування бюджету країни на військові цілі та здійснення найнеобхідніших соціальних, гуманітарних видатків, спрямованих на підтримку життєдіяльності населення та на підтримку внутрішньо переміщених осіб, а також забезпечення роботи критичної інфраструктури. Це спричинило в порівнянні із 2021 роком зростання майже у 9 разів видатків на оборону, які становлять приблизно 29,3 млрд євро, що становить 31,2 % ВВП. Також внаслідок масованих обстрілів потребували негайного

реагування сфера житлово-комунального господарства, видатки на яку з державного бюджету зросли у 3,2 рази.

По четверте, гостро постали питання працевлаштування в Україні через вимушеність часткового або повного зупинення економічної діяльності великої кількості суб'єктів господарювання. У 2022 році рівень безробіття оцінений на рівні 25–26 %, що відповідає загальній кількості безробітних у 3.2 млн осіб [4]. В умовах, коли велика частина видатків направлена на фінансування військової сфери, очевидним є просідання соціального забезпечення в країні, безпосередньо на виплату пенсій, соціальних виплат, виплат по безробіттю тощо. Після масованих атак на енергетичну інфраструктуру України во всіх регіонах можна спостерігати дуже складну ситуацію з постачанням електроенергії споживачам. Це змусило мешканців та підприємців шукати альтернативні, на відміну від центрального електропостачання, джерела електроенергії, що спровокувало придбання та заведення на територію України великої кількості генераторів світла, частина яких передалась країні як гуманітарна допомога.

І це не вичерпний перелік кризових проблем, з якими зіштовхнулися звичайні пересічні українці, підприємництво, місцева та державна влади. Цілий світ намагається допомогти Україні вистояти в цій загарбницькій війні і здолати більшість виникаючих проблем на місці, безпосередньо в Україні, надаючи військову, гуманітарну чи фінансову допомогу. Все це викликало явище певної залежності долі країни та її існування на політичній мапі світу від цих допомог, зокрема фінансової, яка становить у 2022 році значну частину ($\approx 27\%$) бюджетних коштів [1]. І як зазначають науковці [5], поступове оголошення та перерахування фінансової допомоги дозволяють покривати нагальні потреби. Фінансова допомога надходить не тільки у вигляді безповоротних і неоплатних грантів, але і у вигляді кредитів (табл. 1), які надаються на доволі пільгових умовах.

Складні ситуації вирішення адміністративно-воєнних питань, логістичних, енергетичних, гуманітарних, сприяли дуже швидкому та різкому падінню доходів державного бюджету, що призвело до недостатності коштів на виконання державою своїх функцій. В таких умовах уряди країн, представники міжнародних організацій та інституцій протягнули досить швидко фінансову «руку допомоги».

**Умови кредитування України за оголошеними кредитами
протягом 2022 року**

Країна	Загальна конвертована вартість (млн євро)	Строк погашення (років)	Річна процентна ставка (%)	Пільго- вий період (роки)
Канада	1 767,95	10	1,69	–
Франція	800,00	15	1,04	–
Німеччина	150,00	15	плаваюча*	5
Італія	200,00	15	0	7,5
Японія	597,90	30	1	10
Латвія	10,00	18,5	0**	4
Нідерланди	200,00	10	3,64***	4,5
Великобританія	576,30	18,5	0,25	5
США	498,26	35	0	–
ЄС (Комісія та Рада)	28 200,00	35	0	10
Європейський інвестиційний банк	2 000,00	35	0	–

Примітки: * плаваюча процентна ставка з можливістю конверсії на фіксовану ставку після повної виплати кредиту; ** одноразова комісія – 0,25 %, комісія та зобов’язання – 0,25 %; *** представлено стандартну процентну ставку, яка застосовується для макрофінансової допомоги, оскільки інше не зазначено

Джерело: складено авторами на підставі даних [5].

Проте який вплив може мати фінансова допомога України на майбутню післявоєнну фінансово-економічну стабільність країни, на її платоспроможність та фінансову незалежність залишається на даний час не дослідженим, оскільки рано чи пізно частину такої фінансової допомоги, яку залучено на кредитних умовах доведеться повертати і це буде додатковим тягарем не тільки на державний бюджет, а й на плечі нації, яка буде відбудовувати свою власну незалежну державу.

Список використаної літератури

1. Міністерство фінансів України. Діяльність. Бюджетна політика. Бюджет. Державний бюджет. Бюджет 2022. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2022-538 (дата звернення: 15.09.2023).

2. Operational Data Portal UNHCR. Ukraine refugee situation. URL: <https://data.unhcr.org/> (дата звернення 28.08.2023).
3. Державна служба статистики України. Статистична інформація. Економічна статистика. Ціни. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cit.htm (дата звернення 28.08.2023).
4. Державна служба статистики України. Статистична інформація. Демографічна та соціальна статистика. Ринок праці. Зайнятість та безробіття. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm (дата звернення 28.08.2023).
5. Trebesch Ch., Antezza A., Bushnell K., Frank A., Frank P., Franz L., Kharitonov I., Kumar Bh., Rebinskaya E., Schramm S. "The Ukraine Support Tracker: Which countries help Ukraine and how?" Kiel Working Paper, No. 2218. Kiel, 2022. URL: <https://www.ifw-kiel.de/publications/data-sets/ukraine-support-tracker-data-17410/> (дата звернення: 15.08.2023).

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Дроздова Олена Геннадіївна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри обліку і фінансів

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Управління соціально-економічними системами та процесами є важливим аспектом розвитку держави. Потреба державного регулювання бухгалтерського обліку в сучасних умовах зумовлена необхідністю одержання об'єктивної та змістовної інформації для прийняття обґрунтованих рішень.

Для того, щоб ці всі процеси відбувалися належним чином, була створена система регулювання бухгалтерського обліку, яка протягом тривалого часу змінювалася і вдосконалювалася. Становлення та розвиток ринкових відносин в Україні сприяло більш широкому використанню бухгалтерської інформації в управлінні підприємствами з метою підвищення ефективності їх діяльності.

Державне регулювання бухгалтерського обліку відбувається на підставі державних нормативно-правових актів, інших документів, різних розпоряджень державних органів і недержавних

організацій, які мають відповідні делеговані їм державою на це повноваження.

Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні визначає Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (далі – Закон № 996).

Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою:

- створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів;

- вдосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності [1].

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» регулювання питань методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку, який затверджує нормативно-правові акти щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Законом передбачено, зокрема, встановлення для цілей складання фінансової звітності критеріїв віднесення підприємств до мікропідприємств, малих, середніх та великих підприємств; удосконалення порядку подання фінансової звітності в єдиному електронному форматі та її оприлюднення разом з аудиторським висновком; розширення сфери застосування міжнародних стандартів фінансової звітності шляхом законодавчого закріплення їх обов'язкового застосування великими підприємствами та підприємствами, які здійснюють видобуток корисних копалин загальнодержавного значення.

Система регулювання бухгалтерського обліку є важливим компонентом фінансового управління в будь-якому сучасному суспільстві. Ця система визначає стандарти та правила, за якими підприємства та організації повинні проводити свій бухгалтерський облік, звітувати про фінансовий стан та результати своєї діяльності. Ці стандарти і правила допомагають забезпечити якість та порівнюваність фінансової інформації між різними суб'єктами господарювання.

Система регулювання бухгалтерського обліку зазвичай включає в себе наступні компоненти:

- бухгалтерські стандарти: набір правил і принципів, за якими бухгалтери ведуть облік фінансових операцій і складають фінансові звіти. Бухгалтерські стандарти зазвичай розробляються національними або міжнародними організаціями, такими як Міжнародний стандартний комітет з бухгалтерського обліку (МСФО) і Фінансовий стандартний борт (FASB) в США;

- регулюючі органи: урядові або недержавні організації, які встановлюють і впроваджують бухгалтерські стандарти і забезпечують їх дотримання. Наприклад, в багатьох країнах існують національні бухгалтерські органи, такі як Міністерство фінансів або Комісія з цінних паперів та бірж;

- професійні асоціації: бухгалтери і аудитори також можуть бути членами професійних організацій, таких як Американська асоціація бухгалтерів і аудиторів (AICPA) або Асоціація бухгалтерів та аудиторів Канади (CPA Canada). Ці асоціації можуть встановлювати свої власні стандарти і етичні правила для своїх членів;

- аудиторський контроль: незалежні аудитори перевіряють фінансові звіти підприємств для підтвердження їхньої достовірності та відповідності стандартам. Це сприяє підвищенню довіри інвесторів і кредиторів;

- постійне вдосконалення: система регулювання постійно змінюється і вдосконалюється відповідно до змін в економічних, правових і технологічних умовах. Постійне оновлення стандартів і правил допомагає враховувати сучасні реалії бізнесу.

Ця система регулювання бухгалтерського обліку допомагає забезпечити порядок, точність і достовірність фінансової інформації, що є критичним для ефективного функціонування ринків та економіки загалом.

Визначення стратегічного розвитку України у напрямі партнерства та співробітництва з Європейським Союзом (ЄС) зумовило виникнення зобов'язань щодо поступової адаптації національного законодавства до законодавства ЄС. Зокрема, Угодою про асоціацію між Україною та ЄС передбачено наближення законодавчого регулювання у таких сферах, як митне право, банківське право, інтелектуальна власність, бухгалтерський облік і звітність, податкова

система тощо [2]. Нині у сфері регулювання бухгалтерського обліку і звітності в Україні передбачено різні напрями застосування стандартів ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності суб'єктами господарювання:

- Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО);
- Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ);
- Міжнародні стандарти фінансової звітності для підприємств малого бізнесу (МСФЗ для МП);
- спрощена система бухгалтерського обліку і звітності для малих підприємств;
- Міжнародні стандарти обліку для державного сектору.

Вибір певного напрямку визначається формою власності, сферою діяльності та розміром суб'єкта господарювання.

Поступове зближення облікової інформації та стандартів обліку з міжнародними нормами є важливим кроком для українських підприємств, які прагнуть виходити на європейські та інші світові ринки.

Поступове зближення облікової інформації та стандартів обліку з міжнародними нормами має численні переваги, включаючи покращення довіри інвесторів, збільшення конкурентоспроможності українських компаній на міжнародному ринку, а також полегшення доступу до зовнішнього капіталу та інвестицій.

Список використаної літератури

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 30.11.2015 р. № 72/14-612/1-2980. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

ПРОЄКТНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ: АСПЕКТ ОТОЧЕННЯ ПРОЄКТУ

Єгорова-Гудкова Тетяна Ігорівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Бойко Максим Валерійович,

Косташ Олег Анатолійович

Університет економіки та права «КРОК»

(м. Київ, Україна)

Розповсюдженою методологією, що забезпечує управлінський вплив на будь-яку систему є проектне управління. Планування програм і проектів розвитку передбачає оцінку його оточення. В теорії управління це називається оцінкою фактору середовища. Успіх проекту визначається якістю виконання такої оцінки. Якщо фактори середовища несприятливі, проект може бути відхилений або переглянтий, оскільки досягнення мети проекту стає неможливим або ефективність проекту істотно відрізнятиметься від запланованої і прагнути до нуля. Разом із «класичною» методологією управління, що розроблена Інститутом проектного менеджменту (РМІ) США достатньо часто використовується логіко-структурний підхід в управлінні проектами як більш компактна та стисла методологія, яку було запропоновано міжнародними інституціями Європи та Світу.

Логіко-структурний підхід (ЛСП) – це аналітичний процес і набір інструментів, що використовується під час планування, управління, моніторингу та оцінки якості проектів, він є прикладом системного синтезу взаємопов'язаних концепцій, які використовуються як частина ітеративного процесу для сприяння структурованому й систематичному аналізу проекту або програми, його можна використовувати як інструмент розмірковування. Структурно він містить аналітичну фазу та фазу планування проекту що дозволяє надати особливу увагу саме аналізу зовнішнього та внутрішнього

середовища проєкту, що, надалі дозволяє формулювати низку проблем, на вирішення яких спрямовано проєкт та визначати можливі його «вузькі» місця. Тільки методологія ЛСП передбачає аналіз можливих проблем проєкту, ранжування сформульованих проблем за значущістю та побудову ієрархічного дерева проблем. Саме ця складова є, на нашу думку, найважливішою при оцінюванні оточення та середовища проєкту особливо за умов наявності диспропорцій, кризових тенденцій та кризових явищ.

Також, логіко-структурний підхід – це методика планування, виконання й оцінки програм та проєктів, що містить аналіз проблем, цілей, завдань, стратегії, побудову логіко-структурної матриці та складання розкладу заходів та графіка використання ресурсів, що набуває особливої важливості за кризових умов.

«Логіко-структурний підхід допомагає приймати обґрунтовані рішення завдяки кращому розумінню логічної структури проєкту, запланованих цілей і засобів для їх досягнення» [1].

За наявністю проявів кризи набуває іншого значення контроль за рівнем трансакційних витрат, як витрат користування ринковим механізмом. Трансакційні витрати виникають, коли всередині економічної системи відбувається обмін, будь то товари або права власності. Під трансакційними витратами можна розуміти і витрати на підготовку трансакції і витрати на ліквідацію наслідків від невчинення запланованої трансакції. Ці витрати тісно пов'язані з матеріальною структурою господарської системи тому їх не можна ігнорувати при дослідженні системи в кризовому стані та проектуванні заходів щодо профілактики подальшого розповсюдження кризових явищ з метою запобігання виникнення структурної кризи, та її еволюції до рівня системної. Це також вимагає оцінки середовища на підставі оцінки проблем, що виникли та встановлення взаємозв'язку між рівнем трансакційних витрат та динамікою попиту, обсягів ВВП, рівня інфляції та безробіття а також динаміки рівня тіньової економіки [2].

Трансакційні витрати залежать від матеріальної структури системи економічної безпеки (ЕБ) і типу її організації; дослідження величини трансакційних витрат в системі ЕБ та визначення ступеня впливу змін структурних параметрів системи ЕБ на величину трансакційних витрат; рівень трансакційних витрат впливає

на зміну типу організації системи. При високих трансакційних витратах відбуваються структурні зміни в господарській системі, при критичному значення трансакційних витрат – зміна типу системи, тобто рух від плану до ринку і навпаки. Саме це є головним при проектуванні антикризових заходів на підставі формування стійкої системи економічної безпеки держави.

При проектуванні антикризових заходів необхідно використовувати інваріантно-варіативну структуру системи, доцільне досліджувати такі види зв'язку між елементами системи як: технологічні зв'язки та продуктивні [3]. Слід відзначити, що суб'єкти відносин завжди та зазвичай за умов кризи пов'язані між собою не тільки матеріальними, а й інформаційними потоками. А ефективність планування системи антикризових заходів, в цілому, залежить також від того, наскільки ці інформаційні потоки організовані, а в категоріях трансакційних витрат це означає яким є значення цих витрат, оскільки, чим краще організовані інформаційні потоки, тим нижче рівень трансакційних витрат. При дослідженні оточення проєкту антикризових заходів це дає можливість оцінювання ціни легальності та нелегальності та ініціювати зміни у податковому та законодавчому оточенні господарчої діяльності.

Список використаної літератури

1. Логіко-структурний підхід і його використання для аналізу і планування діяльності для програм та проєктів у різних сферах URL: https://blanki-ua.com.ua/blank_zayav/22208/index.html (дата звернення 10.01.2023).
2. Єгорова-Гудкова Т. І., Звірков О. Є., Білобородько В. І. Асиметричність та проектування системи економічної безпеки держави. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2019. № 18 (1 (41)). С. 84–97. [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2019.1\(41\).173519](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2019.1(41).173519)
3. Yegorova-Gudkova T. Projecting of steady complexity economic systems on self-organizing principles as a component of anti-crisis strategy. Abstract of 2012 International Conference on Trends and Cycles in Global Dynamics and Perspectives of World Development October 13–15. 2012. Chengdu : China. Pp. 40–41.

ЦИФРОВІ ТРЕНДИ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

Калініченко Тетяна Олегівна

*студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок» (магістр)*

Ганзюк Світлана Михайлівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку*

*Дніпровський державний технічний університет
(м. Кам'янське, Україна)*

Цифрові інструменти банківського бізнесу надзвичайно змінні та дуже швидко розвиваються, тому їх складно відстежити своєчасно. Але все ж таки існують сталі цифрові банківські сервіси, важливість та популярність яких не зменшується. Розглянемо основні, на наш погляд, з них.

1. Open-банкінг – система, суть якої полягає в тому, що банки відкривають свої інтерфейси прикладного програмування (API): інші компанії отримують доступ до фінансової інформації, що полегшує співпрацю зі споживачем і сприяє розробці нових додатків й послуг, а самі банківські інституції лише зміцнюють професійні зв'язки та співпрацю [1]. Деякі з API, надані в рамках проекту відкритого банківського обслуговування, включають: рахунки – можливість доступу до списку всіх рахунків і їх балансу; транзакції – хронологія транзакцій стає доступною через цей API; платежі – можливість ініціювати платежі через нього; KYC – знаходження клієнта за допомогою цього API.

Першими кроками на шляху розвитку Open-банкінгу в Україні було формування у 2018 році глобального маркетплейсу Let'sPartner, аналогів якому наразі немає у пострадянських країнах. Цей ринок дозволяє обмінюватися інформацією між банками, підприємствами, стартапами та фінтех-компаніями. Серед вітчизняних банківських установ, які взаємодіють в рамках цього ринку – Альфа-Банк, Укрсоцбанк [2].

2. Блокчейн – система даних, яка зберігає впорядкований ланцюжок записів (блоків), що постійно подовжується. Кожен блок містить мітку часу, хеш попереднього блоку та дані транзакції, представлені у вигляді хеш-дерева [3].

Блокчейн для банків забезпечує повну конфіденційність даних, підвищує рівень кібербезпеки інформаційного простору банківської інституції. Крім того, ця технологія забезпечує повний реєстр даних і формування історії транзакцій, тоді як будь-яка банківська транзакція на блокчейні можлива лише за умови досягнення компромісу між учасниками лінії. Формування спільних баз даних між банками та їх клієнтами призведе напевно в майбутньому до значного скорочення кількості банківських працівників, комерційних банків та здешевлення банківських продуктів.

3. Шерінг – механізм надання фінансових ресурсів або інформації у тимчасове користування, тобто «в найм». В самому банківському бізнесі ця технологія дає змогу:

- 1) використовувати бази даних інших електронних додатків;
- 2) отримувати фінансові ресурси «в оренду»;
- 3) спільне використовувати фінансові ресурси завдяки формуванню інформаційних майданчиків.

Банк може співпрацювати з шерінговими компаніями на спільній інформаційній платформі, кредитуючи компанії та формуючи власний шерінг ресурсів для клієнтів [4]. Шерінг для банків – це також можливість використання інформаційного обміну, тобто обміну документами для відкриття рахунків та отримання інших банківських послуг.

4. Краудфандинг – метод збору коштів для реалізації та розвитку проєкту, ініціативи чи програми за рахунок внесків значної кількості сторонніх осіб, що можуть не мати відношення до самого проєкту чи професійного інвестування бізнесу [5]. Краудфандинг малого бізнесу є альтернативою банківському кредитуванню, а тому банки можуть зазнати від нього фінансових втрат. Але, якщо банки об'єднують власні ресурси, це можливість отримати додаткові прибутки для банківської галузі. Крім того, банк може виступати посередником при об'єднанні ресурсів окремих громадян і інвестуванні їх у конкретний проєкт. Банк може отримати прибуток у вигляді комісійних при об'єднанні ресурсів і їх інвестуванні без власних витрат. Також додатковою рекламою для комерційних банківських установ є краудфандинг банківських ресурсів для «публічного інвестування» банками певних проєктів.

5. Банкінг у хмарах – технологія, яка пришвидшує і полегшує впровадження всіх інших інновацій. Використання «хмарних технологій» у веденні банківського бізнесу передбачає використання хмарних сховищ – моделі хмарних обчислень, які передбачають зберігання даних в Інтернеті за допомогою постачальника хмарних обчислень, який надає та керує зберіганням даних як послугою. Надається хмарне сховище на вимогу в необхідному обсязі, оплачується за фактом використання та позбавляє від необхідності придбання та управління власною інфраструктурою зберігання даних. Це забезпечує гнучкість, глобальну масштабованість і надійність. Всі дані доступні в будь-який час та в будь-якому місці.

Всі перераховані вище банківські тренди стосуються чіткий поділ у банківській сфері між клієнтами та банками. Сучасний банк – це синергія банківського та інформаційного простору, що втілює сучасні технології на шляху до надання цифрових послуг.

Список використаної літератури

1. Коваль Я. С. Банківські інновації як необхідність ефективного функціонування державного механізму. *Міжнародний науковий журнал «ЛОГОС»*. № 6. 2019. С. 15–20.
2. Андрушків І. П., Надієвець Л. М. Диджиталізація в банківському секторі: світовий та вітчизняний досвід. *Проблеми економіки*. 2018. № 4. С. 195–200.
3. Кузьо А., Белова І. Проблеми і перспективи розвитку системи «блокчейн» в Україні. *Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспективи*. URL: <https://cutt.ly/ZSysz4f> (дата звернення: 23.08.2023).
4. Теслюк С., Матвійчук Н., Корх Н. та Деркач О. Необанки: сутність та перспективи розвитку в Україні. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. № 3. С. 61–71. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2021-03-61-71>
5. НБУ та Мінцифри спільно працюють над цифровізацією банківської системи України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-ta-mintsifri-spilno-pratsuyut-nad-tsifrovizatsiyeyu-bankivskoyi-sistemiukrayini> (дата звернення: 16.08.2023).

TAX CONTROL AND THE IMPACT OF TAX AUTHORITIES ON BUSINESS IN THE ERA OF ELECTRONIC INFORMATION EXCHANGE

Karavaeva Tatyana

PhD in Linguistics, Assoc. Prof.

*I. I. Mechnikov Odesa National University
(Odesa, Ukraine)*

Tashchy Emilia

*Student master Specialty "Management"
I. I. Mechnikov Odesa National University
(Odesa, Ukraine)*

The modern world has entered a new stage of development associated with the digitalization of society. The application of new information technologies affects various fields of activity, influences economic and legal relations, and thus, contributes to the transformation of Ukraine's existing tax system. Today, there is an understanding of the rapidly evolving processes of digitalization and their consequences, but there is still no complete clarity in understanding of the digital economy, with its developmental details remaining somewhat obscure.

In the digital economy, the main factor of production becomes data in a digital form and their processing on a large scale. The application of the results of analyzing this data can enhance production efficiency and take it to a qualitatively new level.

The digital economy offers extensive opportunities for the development of the state governance system. Modern technologies allow creating a high-tech digital platform for state governance in the nearest future, minimizing the human factor and the associated corruption and errors. This platform would automate the collection of statistical, tax, and other reports, enabling decision-making based on real-time analysis. There is also the possibility of optimizing taxation through the use of intelligent agents operating on the principle of "smart contracts" with individual tax calculations [5].

The relevance of the chosen topic is driven by the most significant issue within the tax system in the context of information technology

development. Specifically, the increasing tax risks associated with tax evasion. This problem becomes particularly relevant due to the proliferation of modern business models, conducting business without formal registration and physical presence in the country. The digital economy is characterized by the expansion of internet-based businesses, the creation of information and financial centers, databases, and the development of digital platforms. All of this economic activity generates added value and profit. The problem lies in the fact that digital economic activities often lack transparency and are challenging to control.

In addressing the challenges of forming a digital economy and its impact on the digitization of economic relations, significant attention is given in the works of both domestic and foreign researchers, such as S. Veretyuk, P. Drucker, S. Kolyadenko, I. Karcheva, B. King, R. Lipsy, L. Lyamin, I. Malik, A. Maslov, L. Matveychuk, Yu. Pivovarov, N. Savchuk, K. Skinner, A. Semenchenko, E. Toffler, V. Fishchuk, K. Schwab, and others.

Ukraine's domestic tax administration system essentially began to take shape only in the late 1990s. On the one hand, Ukraine did not follow the path of developed administration systems of other states. On the other hand, learning from the examples of others helped avoid many mistakes. As a result, now there are several technologies that foreign administrations are interested in.

In recent years, digital transformation of the economy has become one of the main priorities in Ukraine. The impact of the digital economy on Ukraine's tax system can be mentioned in four aspects [4, p. 69]:

- Implementation and provision of digital government services by the State Tax Service of Ukraine.
- Automated tax control system.
- Creation of favorable tax conditions to stimulate investments in digital technologies.
- Identification and development of taxation mechanisms for new products and operations arising from the use of digital technologies.

Currently, the number and quality of electronic government services are increasing. There is a single state web portal providing real-time information about the budget and budgetary processes in Ukraine. For major budget managers, the electronic budget provides an opportunity of planning, monitoring, and executing the budget in collaboration with their subordinate institutions in a unified online database. These functions

are carried out through secure “personal cabinets”. Normative, statistical, and analytical information in the field of public finances is publicly accessible [2, p. 13].

At the current stage, there is a noticeable improvement in tax administration quality due to the use of remote digital control tools. All the tools being introduced aim to eliminate the need for manual tax reporting.

The modern tax system in Ukraine is on the brink of development and enhancement in all areas. Various technologies are being applied to facilitate the transformation and adaptation of Ukraine’s tax system to the digital society.

This is precisely why the lack of a unified methodology for assessing the efficiency of tax administration in domestic theory, on the one hand, and the necessity for its constant updating in practice, on the other hand, confirm the scientific and practical significance of its improvement for specific purposes. Particularly, in the context of digitalization of various social processes, it’s essential to consider info-telecommunication indicators alongside traditional indicators that influence the quality of tax authorities’ work.

Understanding the processes taking place in society, we should discuss the change in the quality of tax administration, its transition into a digital status, which is increasingly moving into a virtual space with control over possibly virtual tax revenues (e.g., cryptocurrencies like Bitcoin) into the virtual budget system of the state from virtual business entities – internet businesses. Hence, new forecasting and planning tools for tax processes become crucial [3, p. 90].

Important digital indicators could include “Total taxes paid by taxpayers through the Internet”, “Number of taxpayers fulfilling tax obligations through their personal accounts”, and “Amounts assessed as a result of online tax audits (tax monitoring)”.

There are some doubts about the degree of alignment between the set tasks and the real results of tax administration transformation. For example, even the use of online monitoring of taxpayers does not fully assess the level of risk and can lead to the selection of dishonest counterparts, resulting in accusations of fraud or attempts against them (illegal VAT claims). In turn, this increases the risk of entrepreneurial activity, which is not in line with the goals of the reforms. Another unresolved issue is the inability to determine the territory where value

is added in the digital business product. Most of the revenue inflows into the state budget are provided through value-added tax, but many organizations reduce their income not only through VAT but also through income tax by entering into fictitious contracts with organizations and individual entrepreneurs who are under special tax regimes that do not require VAT payment. Such transactions are not reflected in the purchase book, so modern risk-oriented control computer programs are powerless. However, it cannot be said that the reform has a negative character, if only because the statistics of revenue and the prevalence of checks show a vivid positive dynamic [1, p. 32].

Based on a series of drawbacks, recommendations can be developed to further assist the tax administration system in improving its efficiency and achieving new heights in its development.

For instance, it is necessary to introduce the concept and mechanism of the PC “ASK VAT” program into the Tax Code. Firstly, it will serve as a discouraging function that compels taxpayers not to engage in deliberate tax violations. Secondly, it will be an official element of the evidentiary base for tax authorities. Thirdly, the court will officially consider cases of tax discrepancies, which will consequently favor the tax authorities.

It is necessary to develop software to detect fictitious operations that reduce the taxable base for income tax. This can be achieved by creating and implementing an enhanced income tax declaration for organizations, in which transactions with counterparties under special tax regimes are separately reflected. The program should compare income tax declarations of taxpayers under the general tax system with the income records of organizations and individual entrepreneurs under special tax regimes. If there is no corresponding entry in the declaration or income records, a gap in the amounts reflected in expenses for the taxpayer being audited and the income of the counterparty will be clearly visible. The creation of such a software complex will allow the income tax to be increased.

Additionally, it is essential to update and expand regularly the criteria for evaluating the activities of the tax authorities in terms of tax administration, taking into account digital innovations and the transition of taxpayers to online services.

On a legislative level, it is necessary to formally recognize both digital innovations in the tax administration system and the official definition

of elements of the digital economy, such as cryptocurrencies, blockchain systems, and so on.

By improving the system of performance indicators for evaluating tax administration efficiency, tax authorities will be able to see the impact of implemented technologies quickly. They should consider not only the income generated from a particular technology but also the costs incurred for its organization, implementation, and ongoing usage. A decrease in these costs should demonstrate a positive trend in tax administration efficiency.

References

1. Bodrov V. G. Tax Regulation in the Conditions of the Digital Economy in Ukraine. *Economic Herald. Series: Finance, Accounting, Taxation*. 2018. Issue 2. P. 30–37.
2. Harkushenko O. M. Sales Taxes in the Digital Age: Lessons for Ukraine: Scientific-Analytical Report ; NAS of Ukraine, Institute of Industrial Economics. Kyiv, 2018. 42 p.
3. Lutsyk A., Syniutka N. Tax Instruments – a Swarm of Fiscal Policy in the Digitalization of the Fiscal Space. *World of Finance*. 2019. № 1/58. P. 87–97.
4. Podolska A. A. Trends in the Digitalization of Tax Procedures and Their Impact on Tax Control Methods. *Juris Europensis Scientia*. 2022. Issue 3. P. 67–71.
5. Digitalization in the Taxation Sphere is an Important Component of Digital Economy Development. URL: <https://chervonogr.otg.dp.gov.ua/novini-ta-podiyi/novini/cifrovizaciya-u-sferi-opodatkuvannya-ye-vazhlivoyu-skladovoyu-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki>

МОНІТОРИНГ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Кіртока Руслан Гордійович

кандидат економічних наук,

доцент кафедри менеджменту та інновацій

Таран Олександра Ігорівна

студентка спеціальності «Менеджмент» (магістр)

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

В умовах глобальних викликів характер господарських процесів, їх інтенсивність, результативність, ефективність, а також внутрішньогосподарське управління залежать від структурно-функціональної складової промислового комплексу України. Глобальні виклики сьогодення впливають на взаємовідносини між суб'єктами промислового комплексу та потребують якісно нових управлінських підходів, адже його сучасний розвиток взаємопов'язаний з прискоренням інформаційно-комунікаційних процесів, які забезпечують отримання оперативної інформації в найкоротший термін.

Промисловий комплекс увійшов в інформаційно-комунікаційну епоху, яка вимагає прийняття оперативних управлінських рішень і використання нових підходів до системи внутрішньогосподарського управління на всіх рівнях промислового комплексу. Сучасні стратегії розвитку промислового комплексу та його структурно-функціональних елементів повинні формуватися з урахуванням застосування моніторингу, як інструменту системи управління у внутрішньогосподарському середовищі.

Промисловий комплекс – це сукупність взаємопов'язаних господарських елементів, які виконують відповідні завдання згідно з макроекономічним розподілом в залежності від ресурсного забезпечення, географічного фактору, людського капіталу та стратегічної мети, що сприяє збалансованому вирішенню виробничих, соціальних, економічних, фінансових, екологічних та інших проблем на макро-, мезо- та мікрорівнях, враховуючи ринкові механізми та важелі [1].

Досліджуючи систему управління промисловим комплексом та його структурними сегментами як складну модель, неминуче доводиться виділяти певні аспекти:

- діагностика внутрішніх та зовнішніх факторів внутрішньогосподарського середовища;
- оцінка та аналіз кореляційних залежностей у внутрішньогосподарському середовищі;
- результативна ознака у внутрішньогосподарському середовищі;
- внутрішньогосподарське планування та прогнозування;
- процес прийняття управлінських рішень на відповідному рівні.

Визначені компоненти системи управління промисловим комплексом та його елементами у модельованому управлінні діють як змінні величини та наповнюються значною кількістю інформації аналітичного або синтетичного характеру. Орієнтири визначених компонентів призводить до побудови механізму їх визначення. Відмітимо, що у якості результативної ознаки, на яку спрямована система управління промисловим комплексом та його елементами, може виступати безліч характеристик господарської діяльності підприємств промислового комплексу країни.

Моніторинг у системі управління промислового комплексу – це інструмент системи управління, який забезпечує виявлення, збір, обробку, накопичення, зберігання та поширення фактичної інформації щодо сегментного стану відповідних об'єктів промислового комплексу, прогнозування обґрунтованих даних динаміки й основних тенденцій його стратегічного розвитку, визначення внутрішньогалузевого потенціалу та формування обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень щодо підвищення результативності й ефективності у господарській системі промислового комплексу.

Моніторинг у системі управління промислового комплексу візуалізується у контролі за внутрішньогалузевими плановими та фактично досягнутими результатами діяльності.

Професор О. Побережець зазначає: «моніторинг – це процедура систематичного та безперервного спостереження за основними кількісними та якісними параметрами результатів діяльності суб'єктів

національної економіки з елементом їх оцінки. Важливими структуруючими елементами моніторингу є механізми, які забезпечують попередження появи небезпечних для суб'єктів національної економіки факторів відповідного середовища, що зумовлюють економічні, фінансові, соціальні та екологічні ризики» [2].

Ефективна реалізація моніторингу у системі управління промислового комплексу можлива лише за наявності встановлених цілей і орієнтирів, методичного й практичного інструментарію. Якісне проведення моніторингу у системі управління промислового комплексу дає можливість удосконалити функціональне внутрішньогалузеве господарське середовище, систему внутрішньогалузевого управління та реалізацію нових виробничих програм через прийняття стратегічних рішень, які базуються на об'єктивних, актуальних і неупереджених аналітичних або синтетичних даних на обраному для діагностики й оцінки рівні. Застосування моніторингу у системі управління промислового комплексу має фокусуватися на вирішенні завдань оперативного та стратегічного рівня:

- застосуванні адаптивного інструментарію у системі управління промислового комплексу, що вплине на результативність та ефективність управлінських рішень;
- обґрунтуванні господарських процесів, індикаторів, критеріїв та параметрів для діагностики результативності й ефективності діяльності у промисловому комплексі України;
- забезпеченні системи управління промислового комплексу своєчасною й якісною інформацією щодо результативності й ефективності господарської діяльності у внутрішньогалузевому середовищі;
- діагностиці, аналізі й оцінці обґрунтування закономірностей і взаємозв'язку у господарських процесах промислового комплексу;
- виокремленні факторів впливу, які визначають позитивні або негативні тенденції у внутрішньогалузевому середовищі, появу нових можливостей або загроз, вузьких місць і точок зростання результативності й ефективності в операційній, фінансовій, інвестиційній та інноваційній діяльності у промисловому комплексі;
- прогнозуванні та плануванні щодо результативності й ефективності в операційній, фінансовій, інвестиційній та інноваційній діяльності у промисловому комплексі;

– пошуках інвестиційно-інноваційної складової розвитку у внутрішньогалузевому середовищі промислового комплексу.

Таким чином, формування організаційної структури функції моніторингу у системі управління промислового комплексу є складним і трудомістким внутрішньогалузевим процесом, тому обов'язковими є визначення інструменту підтримки, що дозволить сформувати організаційно-функціональні структури, які максимально враховують особливості операційної діяльності у промисловому комплексі. До організаційної структури моніторингу у системі управління промислового комплексу ставляться якісно нові вимоги щодо принципів, алгоритмів, методів і механізмів проведення. Для результативного й ефективного управління у промисловому комплексі необхідна об'єктивна, неупереджена та своєчасна синтетична або аналітична інформація щодо змін, які відбуваються в об'єкті управління, що підтверджує доцільність застосування загальновідомого інструменту системи управління – моніторингу у внутрішньогосподарському середовищі промислового комплексу.

Список використаної літератури

1. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти : моногр. / за ред. д.е.н., доц. Є. І. Масленнікова. Херсон : Гринь Д. С., 2016. Вип. 1. 854 с.
2. Побережець О. В. Теоретико-методологічні та практичні засади дослідження системи управління результатами діяльності промислового підприємства : монографія. Херсон : Видавництво : Гринь Д. С., 2016. 500 с.
3. Масленніков Є. І. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств у системі економічного управління. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 4. С. 307–313.

APPROACHES TO TAKING INTO ACCOUNT THE ECOLOGICAL COMPONENT IN THE REGULATION OF RURAL RECOVERY IN WARTIME CONDITIONS

Ksenofontov Mykhailo

PhD in Economics, Senior Scientist

*State Institution “Institute of Economics and Forecasting
of the National Academy of Sciences of Ukraine”*

(Kyiv, Ukraine)

The state formation of most of the world’s leading democratic countries was carried out through various stages, including through wars. Ukraine face the problem also, because has been subjected to military aggression by russian federation since February 2022. Successful counteraction against a military attack will preserve the state’s independent and lay the foundations for it’s further long-term development. In this regard, it is important to take into account modern global trends in regulating the solution of existing problems. On the one hand, this will permit to strengthen the international interaction of domestic representatives concerning the search for common approaches to solving current problems. And on the other hand, this will allow to take into account the experience of using already existing management tools from other countries of the world to solve similar internal problems.

In a peaceful situation, one of the most significant tasks of the state is to procure the proportionality of development of the territories. In this regard, a differentiated attitude to the territory of the state with separate consideration of issues of development and security of its characteristic parts is expedient. At the same time, in most countries of the world and in Ukraine, there is a management practice of consideration of urban and rural areas. This is connected with the leveling of disparities in development, some of which are socio-economic, ecological, and demographic.

In an expert and scientific environment, since the second half of the 20th century, the exhaustion of a purely economic approach to the development of the economy has been emphasized. In confirmation of this, the significant increase of display of side effects or externalities

as a result of this approach was emphasized. In connection with this, the significance of transition to an integrated approach and the inclusion of ecological issues in consideration of economic problems of development was emphasized.

The ecological component covers the quality of the natural environment, the habitat of people, the technological impact of the economy on society and the food quality, etc. Under wartime conditions, this issue takes on a special meaning. In this regard,, when considering the problems of regulating the recovery of rural areas, these areas should be considered separately in view of the different level of their damage from the war.

In managerial terms, in order to properly take into account the ecological component in regulating of the recovery of rural areas, it is important to distinguish the institutional component as a set of formal and informal rules and tools of the state and self-government levels of management in terms of their impact on the technological component of the economy (Fig. 1).

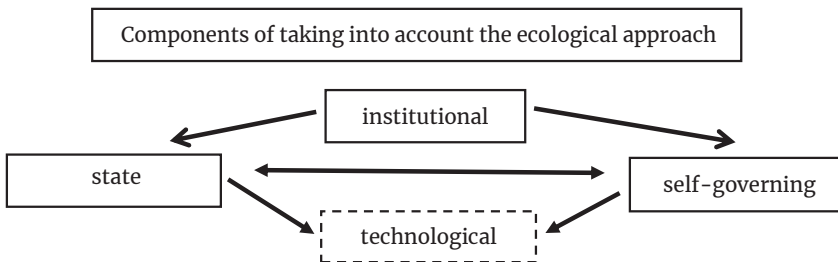

Fig. 1. Components of taking into account of ecological approach in the issues of development of rural areas

Source: compiled by the author

The significance of the institutional component is shown in the need for formalized and informal including of ecological approach in management. A manifestation of the formalized approach is the deepening of the inclusion of ecologically oriented positions in strategic and program documents of different levels of government. The emphasis of the informal approach is the implementation of measures to maintain

existing and promote the spread of new ecological practices in matters of economic activity and public life. With regard to those natural complexes affected by the war, it is necessary to determine the amount of damage and the directions and sources of its compensation. In this regard, effective management mechanisms are state and local programs. At different levels of government in Ukraine, it is important to understand the actual ecological state of separate natural complexes, since some of them have suffered from missile strikes in the interior of the country. This puts on the agenda the issue of regular or periodic monitoring. In this regard, it is important to determine the subjects of monitoring, the range of stakeholders in the monitoring results, the coordinating body for monitoring and the procedure for exchanging monitoring data between interested entities. When implementing this issue, it is important to coordinate ownership issues with private business entities and a sectoral approach to management.

The importance of the self-governing component in managerial terms is determined by the subjectivity of responsibility. For local authorities, one of the priorities is the environmental stability of the territory, as it is a place where people live. In this regard, they have a direct interest in ensuring that the production facilities located on their territory are as environmentally oriented as possible, and the state of natural complexes met the needs of people. In this regard, it is important to develop direct mechanisms for their participation to monitor the state of natural complexes and industries. Given the scale of agricultural land and water resources affected by the war, it is justified to involve local authorities and entrepreneurs in solving these issues. In this regard, an element of motivation for private entities to solve these problems may be a reduction in the level of their taxation, and local self-government bodies – the financing for them within the framework of the implementation of state programs.

The economy can be considered as a set of functioning economic complexes, each of which is characterized by a certain technology for the production of relevant products. Accordingly, both in wartime conditions and at the post-war stage of economic recovery, it is strategically important to balance the impact of existing industries in environmental terms. This is due to the special attention paid to the technological component of production in certain industries and business entities.

This is in the plane of spreading the use of technological elements of the circular economy, green economy, agroecology, etc.

Conclusion. Confrontation in the war and overcoming its consequences requires a significant restructuring of the economy and social life and the implementation of an appropriate structural restructuring of the economy.

Regulation of the recovery of the full functioning of its individual elements should be based on strategic principles, in particular by taking into account the environmental component. Taking this component into account in regulation covers the quality of the natural environment, human habitat, the technological impact of the economy on society and the quality of food, etc.

The importance of developing an institutional approach as a set of formal and informal rules and tools of the state and self-government levels of management on their impact on the technological component and on the ecological state of society. Via the coordination of interaction between these levels of authorities, it is possible to ensure the improvement of the ecological state of natural complexes and living conditions of people.

ПРОБЛЕМИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ІСТОРІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ЕПОХИ МОДЕРНУ

Кузнєцов Едуард Анатолійович

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри менеджменту та інновацій

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Урве Венесаар (Urve Venesaar)

кандидат наук, професор

Таллінський технологічний університет

(м. Таллінн, Естонія)

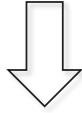
Історичні аспекти дослідження професійної системи менеджменту на початку ХХІ століття отримали додатковий імпульс саме з приводу визначення нових орієнтирів розвитку управлінської

діяльності. Розвиток процесів четвертої промислової революції Індустрія 4.0 привели до появи Декларації «Нова нормальність» і визначення нових завдань для розвитку менеджменту в контексті подальшого розвитку інноваційної економіки і головного її домінанти – штучного інтелекту третьої і четвертої хвиль розвитку [2, с. 98; 3, с. 85–88]. Ознаки інноваційної трансформації системи менеджменту саме в епоху модерну дають нам більш повне розуміння розвитку менеджменту в сучасних умовах. Насамперед, потрібно зазначити, що реальна історія формування професійної системи менеджменту починається на межі XIX і XX століть, коли в більшості розвинутих країн світу починають виникати так звані історичні передумови менеджменту, а саме – ринковий механізм господарювання, індустріальний спосіб виробництва, корпоратизація економіки. До сучасних історичних передумов менеджменту, на нашу думку, необхідно віднести розвиток процесів капіталізації інтелектуальних людських ресурсів, в першу чергу, у форматі інтелектуального і управлінського капіталів.

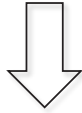
Отже, розглянемо три базових етапи формування професійної системи менеджменту в епоху модерну, тобто в XX столітті, дослідження яких дає нам можливість визначати історичні пріоритети інноваційної трансформації професійної системи менеджменту (рис. 1). Потрібно зазначити, що розвиток процесів щодо проблематики вибору пріоритетів, почуття міри і пропорції, знання управлінського компромісу, використання управлінського дискурсу тощо, – є ознаками професійного розвитку сучасної системи менеджменту.

Перший етап. Формуються менеджерські погляди і структурні компетенції щодо участі в діяльності підприємства особливих спеціалістів, а саме менеджерів, діяльність яких має відрізнитися від діяльності інженерних кадрів. Ініціаторами таких змін виступили саме інженери (Ф. Тейлор, Н. Емерсон, А. Файоль та інші), але масової підтримки вони зі сторони інженерної спільноти того часу не отримали. Більше того, популярною була думка, що інженер – це головна постать виробництва і підприємницької діяльності, а необхідність проявити організаторські здібності не викликало ніяких проблем у інженера, оскільки займала досить малу частину його сфери діяльності і не мала такої складності як технологічна діяльність інженера.

Перший етап, 20–30 роки XX століття
Операційний менеджмент (управління виробництвом)
Становлення індустріального способу виробництва

Другий етап, 50–60 роки XX століття
Менеджмент - маркетинг
Пікова фаза розвитку індустріального способу виробництва
Формування ринкового механізму господарювання

Третій етап, теперішній час
Керівництво персоналом – базовий менеджмент
(професійна компетенція людських ресурсів; процеси капіталізації інтелектуальних людських ресурсів, розвиток інтелектуального та управлінського капіталів)

Рис. 1. Історичні пріоритети інноваційної трансформації менеджменту

Джерело: розробка автора

Цей етап характеризується інженерним пріоритетом у системі формування професійного менеджменту, тому не виникає проблеми щодо спеціалізованої професійної менеджерської підготовки більшості керівників підприємств. Крім того, специфічні особливості змісту такого можливого навчання не були визначеними і, в більшості випадків, представляли різновид економічних та інженерних знань, а також фізіологічних особливостей працівників. Для університетів США перші програми по менеджменту були розроблені економістами, які зосередили увагу в цих програмах на вивченні економічної проблематики, що стало досить тривалою традицією для підготовки кадрів менеджменту на багато років вперед.

Другий етап. Почався після Великої депресії 30-х років, яка характеризувалася кризовими явищами перевиробництва товарів і послуг. Потрібно було активно реагувати на процеси співвідношення системи виробництва і системи споживання, що поступово

запускає розвиток системи маркетингу. Маркетинг, як новий напрямок вивчення ринкового механізму господарювання, стає важливим аспектом розвитку економічної науки і практики. Економіка і маркетинг стають пріоритетом розвитку підприємств і організацій і потужною силою впливають на специфічний розвиток менеджменту. Менеджмент на довгий час стає підрозділом економічної науки і практики, що створює хибну ілюзію щодо відсутності в менеджменті ознак спеціалізованої науки, освіти, професії і практики. Враховуючи, що історичними джерелами менеджменту прийнято називати економіку, психологію і соціологію, що створює умови для розгляду менеджменту як комплексної науки, як немає власної науково-дослідної, аналітичної і практичної бази знань.

Третій етап. Перші періоди формування починаються на межі ХХ і ХХІ століть, коли повертаються в науці і практиці до розуміння базової ціннісної категорії менеджменту, що суб'єктно-об'єктна взаємодія в менеджменту, а точніше в управлінському процесі, є виключно взаємодією людей, яких пов'язує професійна, виробнича, інноваційна та інша діяльність. Починаються активно розвиватися процеси капіталізації інтелектуальних людських ресурсів, особливо у форматі інтелектуального і управлінського капіталів. Формується модель інтегральної якості професійного менеджменту, коли необхідно забезпечити адаптовану взаємодію ефективності (менеджерський потенціал) і результативності (практичне досягнення цілей) управлінської діяльності [2]. Для менеджменту результативність є первинно важливим показником, але який сьогодні неможливо отримати без попередньої спеціалізованої підготовки кадрів менеджменту, тобто без адаптованої ефективності. Менеджмент повертається «на круги своя», тобто до реалізації базової ціннісної категорії, що визначає ведучу роль управлінського капіталу в розвитку сучасного інноваційного суспільства і пріоритетне значення контексту інтелектуального зростання управлінської праці [1, с. 328–330].

Основні висновки:

1. Епоха модерну стала для менеджменту часом його попереднього становлення. Реальний розвиток менеджменту починається в ХХІ столітті, коли головним фактором стратегічного прогресу суспільства стають інтелектуальні людські ресурси і процеси їх капіталізації.

2. В системі професійного менеджменту знання з економіки, соціології, психології, інженерії, права та інше потрібні для правильного і більш фундаментального розуміння розвитку управлінських процесів та всієї системи менеджменту.

3. Процеси капіталізації інтелектуальних людських ресурсів у форматі управлінського капіталу є пріоритетними, навіть, по відношенню до сучасного технологічного розвитку. Управлінська інновація має отримати не просто однаковий статус з технологічною інновацією в контексті Індустрії 4.0, а мати і практично доказати свій пріоритетний статус, оскільки саме професійний менеджмент інтегральної якості формує і запускає механізми впровадження загальної стратегії розвитку інноваційного суспільства.

Список використаної літератури

1. Кауфман С. За межами піраміди потреб. Новий погляд на самореалізацію. Київ : Лабораторія, 2021. 432 с.
2. Кузнецов Е. А. Концепти інтегральної якості професійної системи менеджменту : майстер-клас ; матеріали науково-методологічного семінару. Одеса : Фенікс, 2020. 114 с.
3. Кузнецов Е. А. Професіоналізація менеджменту. Інноваційна парадигма в контексті Індустрія 4.0 : майстер-клас ; матеріали науково-методологічного семінару. Одеса : Фенікс, 2022. 130 с.

ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Лигута Павло Васильович

*студент спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Ганзюк Світлана Михайлівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку*

*Дніпровський державний технічний університет
(м. Кам'янське, Україна)*

Одним з визначальних факторів забезпечення ефективного здійснення відтворювальних процесів суб'єктів господарювання

є розвиток вітчизняної банківської системи, яка, як відомо, виступає одним із головних джерел інвестування фінансових ресурсів в економіку країни, забезпечує внутрішньогалузевий, міжгалузевий, внутрішньорегіональний та міжрегіональний перерозподіл тимчасово вільних коштів суб'єктів ринку і тим самим сприяє підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, виступає запорукою її довгострокового зростання.

Все це обумовлює необхідність дослідження стану розвитку банківської системи як найважливішого елемента сучасної ринкової економіки, що забезпечує регулювання грошового обігу, рух, перерозподіл та ефективно використання фінансових ресурсів [1].

За час довоєнного розвитку банківської системи України відбулась маса змін у світовій діяльності банків, на які НБУ мав ефективно реагувати. Характерною ознакою банківської системи України було значне зменшення кількості банків за останні роки. Особливо це було помітно з 2014 року, коли відбулося велике очищення банківської системи. Таке очищення було неминучим, так як багато банків було банкротами, та часто їх власники не дотримувалися правил, і де-факто ці банки діяли поза законом, та не могли виконувати своїх функцій. Та все ж банківська система була досить стабільною та виконувала своє найважливіше завдання, а саме забезпечення капіталом на вигідних умовах, вітчизняного бізнесу.

До війни НБУ проводив політику, яка б забезпечила прозорість та технологічність банківської системи. Особливо почала набувати популярності цифровізація банківської діяльності. Цифровізація діяльності банку – це система заходів, спрямованих на поглиблення співпраці з фінтех-стартапами з метою досягнення довгострокових цілей розвитку пов'язаних з упровадженням інноваційних методів роботи, нових банківських продуктів і послуг для збільшення та розширення клієнтської бази і підвищення конкурентоспроможності банку. Основна мета цифровізації банківської діяльності – збільшення прибутку, за рахунок взаємовигідної співпраці з фінтех-стартапами, може бути досягнута тільки при ефективній координації правлінням роботи всіх головних служб банку: операційно-технологічної (визначення та забезпечення потреби у нових продуктах та послугах, оптимізація мережі філій та відділень та ін.); маркетингової – вибір ринків та продуктів і послуг; кадрової – визначення

та своєчасне забезпечення потреби у 6 висококваліфікованому персоналі; фінансової – визначення та забезпечення потреби у фінансових ресурсах для здійснення цифровізації [2].

С початком війни в Україні банки опинилися в важкій ситуації, і стикнулися з рядом проблем, таких як вибір оптимального варіанта розміщення ресурсів, забезпечення безпеки вкладів, оцінки та належного контролю ризиків, до того ж продовжувати зберігати стабільність системи. Тоді НБУ ввів ряд рішень, які допомогли втримати фінансову ситуацію. На початку війни Національний Банк України підвищив облікову ставку, ввів обмеження на зняття готівки, та зафіксував офіційний курс гривні.

Однак, попри стабілізацію роботи, все ще існує багато ризиків та проблем, з якими банкам важко впоратися в умовах війни. І вони змушені йти на радикальні кроки для того, аби пристосуватися до нових складних реалій. У тому числі, змушені скорочувати кількість відділень, підвищувати вимоги до клієнтів-боржників, а також відходити від довгострокових та середньострокових стратегій на користь короткострокового планування [3].

В таблиці 1 розглянемо основні показники банківської діяльності в Україні.

Таблиця 1

Основні показники банківської діяльності в Україні, [4]

Показники	2018	2019	2020	2021	2022	Зміна 2022/2018, %
Кількість діючих банків, у т. ч.:	77	75	73	71	67	-12,99
з вітчизняним капіталом	40	40	40	38	37	-7,5
з іноземним капіталом:	37	35	33	33	30	-18,92
у т. ч. зі 100 % іноземним капіталом	23	23	23	23	22	-4,35
Активи, млн грн	1,359	1,493	1,822	1,979	2,351	72,99
Пасиви, млн грн	1,359	1,493	1,822	2,053	2,351	72,99
Рентабельність активів, %	1,69	4,26	2,44	4,09	1,04	-38,46
Рентабельність капіталу, %	14,67	33,45	19,22	35,08	9,68	-34,01
Фінансовий результат	22 339	58 356	39 727	77 376	21 921	-1,87

Отже, за даний період кількість банків як з вітчизняним капіталом так із іноземним капіталом скоротилася в цілому на 12,99 %, до того ж можна зауважити, що найбільше зменшення стосувалося банків з іноземним капіталом. Важливим показником, що демонструє ефективність дій НБУ є те, що активи банків зростали, не дивлячись на зменшення загальної кількості. Зростання активів становило за 2018–2022 рр. 72,99 %. По фінансовому результату можна побачити, що динаміка була позитивною до 2021 року, а на кінець 2022 року показник різко впав, головною причиною цьому був початок повномасштабної війни. Протягом 2018–2022 рр. банки демонстрували прибутковість діяльності, різкий спад був лише у 2022 р., адже рентабельність активів зростала з 1,69 % до 4,09 % у 2021 р., а в 2022 році зменшилася до 1,04 %. Аналогічно попередньому показнику зростала рентабельність капіталу з 14,67 % у 2018 р. до 35,08 % у 2021 році. На кінець 2022 р. цей показник становив вже 9,68 %.

В умовах воєнного стану банківський сектор України продовжує працювати, поступово відновлювати роботу відділень в звільнених регіонах України та активно розвиватись, насамперед, за рахунок впровадження цифрових технологій. Основними тенденціями з період аналізу з 2018 по 2022 роки були: зменшення кількості банків та їх структурних підрозділів, позитивна динаміка зростання активів банків та, відповідно, пасивів та їх зобов'язань тощо. Отже, можна говорити, що в цілому банківська система витримала серйозні виклики сучасного етапу: банки працюють і кредитують, зберігаючи свою ліквідність [5].

Зараз, банки пристосовуються та відновлюють повноцінну роботу, проте, віримо, що перемога настане скоро й банківський бізнес не зазнає нових шоківих ситуацій.

Список використаної літератури

1. Тисячна Ю. С. Сучасний стан та розвиток банківської системи України в контексті забезпечення безперервності відтворювальних процесів. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2012. № 4 (20). С. 28–51.
2. Кльоба Л. Г. Цифровізація – інноваційний напрям розвитку банків. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6741> (дата звернення: 16.09.2023) DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.84

3. Як війна змінила роботу банківської системи України: УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-v-ukrajini-yak-zminilas-ro-bota-bankivskoj-i-sistemi-11964504.html> (дата звернення: 17.09.2023).
4. Основні показники банківської діяльності наглядова статистика: НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 17.09.2023).
5. Король М. М. Співак В. О. Куліковська І. В. Сучасний стан показників української банківської системи: *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. URL: DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-47-8> (дата звернення: 18.09.2023).

БЛАКИТНА ЕКОНОМІКА ТА БЛАКИТНІ ФІНАНСИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Ломачинська Ірина Анатоліївна
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та підприємництва
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)

Океан є найбільшою у світі екосистемою, яка охоплює 70 % поверхні Землі та містить приблизно 80 % біорізноманіття планети, він забезпечує кисень для кожного другого нашого дихання та є найбільшим природним поглиначем вуглецю, який допомагає обмежити наслідки зміни клімату та забруднення навколишнього середовища. Біля 40 % населення світу проживає в прибережних регіонах, зайнятість понад 3 млрд. людей залежать від океану, понад 80 % світової торгівлі забезпечується морським транспортом [1]. ОЕСР взагалі розглядає океан як одне з основних джерел економічного розвитку, оскільки він містить потенціал для багатства та економічного зростання, зайнятості та інновацій. І хоча вже сьогодні економіка включає такі існуючі сфери, як рибальство, прибережний туризм, судноплавство, вона все більше зосереджується на розвитку нових секторів, які не існували раніше, зокрема, поглинання блакитного вуглецю, морська енергетика, біотехнології, що створює потенціал і можливості для працевлаштування і зростання добробуту.

Отже, можна стверджувати, що водні шляхи, океани та прибережні території мають вирішальне значення для існування людства та відіграють визначальну роль у розвитку глобальної економіки, тим більше, що їх використання значно прискорилося в останні роки. У результаті формується та розвивається блакитна економіка, як діяльність, що пов'язана із експлуатацією та збереженням морського середовища, яку іноді ще називають сталою економікою, заснованою на океані. На даний час не існує єдиного визначення блакитної економіки, але у цілому можна узагальнити, що вона передбачає стале використання ресурсів океану, морів, прибережних територій для економічного зростання, а також спрямована на покращення засобів для існування та робочих місць із збереженням здоров'я морської екосистеми. Блакитна економіка визнає океан критичним простором для сталого розвитку, балансуючи збереження з використанням ресурсів, сприяючи його відновленню, що також закріплено Ціллю сталого розвитку 14 «Збереження морських ресурсів». Визначаючи сутність блакитної економіки, ООН підкреслює, що морські екосистеми більш продуктивні, коли вони здорові [1]. За оцінками [2] «природний капітал» блакитної економіки оцінюється біля 25 трлн дол. США, тоді як річна вартість вироблених товарів і послуг становить близько 2,5 трлн дол. США. Очікується, що океанська економіка досягне 3 трлн дол. США до 2030 року, що дасть роботу 40 млн людей порівняно з 2010 роком.

Питання розвитку блакитної економіки в Україні є особливо актуальним у контексті повномасштабного вторгнення росії в Україну, яке має катастрофічний вплив на довкілля України, зокрема і на водні екосистеми, що створює великі ризики для населення, національної економіки та продовольчої безпеки країни та світу. З перших днів військової агресії пошкодження водоочисних споруд і водних каналів є масштабними і, як результат, вплив на водні екосистеми України є надзвичайно масивним. Негативний вплив має й потрапляння шкідливих речовин у водойми, що утворилися внаслідок техногенних аварій, розливи нафтопродуктів від знищеної техніки, безпосереднє забруднення залишками боеприпасів, ракетним паливом, важкими металами. За даними ООН з квітня по грудень 2022 року кількість людей в Україні, яка немає

доступу до якісної води, зросла з 6 до 16 мільйонів [3]. За даними Держекоінспекції України [4], тільки за перших 11 місяців агресії росія внаслідок техногенного забруднення, засмічення вод та самовільного користування водними ресурсами завдала Україні збитків на суму понад 56 млрд грн. Зруйнування Каховської ГЕС призвело не тільки до втрати водних ресурсів, а й негативних наслідків для системи водопостачання, довкілля, енергетики, сільського господарства, рекреацій, продовольчої безпеки, ін. За оцінками ООН та Уряду Україн втрати від підриву Каховської ГЕС становлять 14 млрд дол. США [5]. Безпрецедентні втрати мають не тільки водні екосистеми України, а й водні екосистеми світу у результаті замінювання Азовського та Чорного морів. Як результат, після завершення війни першочерговим є відтворення водних ресурсів України та їх сталого використання, що потребує значних фінансових ресурсів.

Отже, розвиток блакитної економіки та побудова глобальної економічної системи, орієнтованої на збереження та збільшення чистих водних ресурсів, відновлення процвітання океану, відновлення біорізноманіття та здоров'я океану, обумовлюють розвиток блакитних фінансів як нової сфери кліматичного фінансування, що викликає все більш підвищений інтерес з боку інвесторів, фінансових установ та емітентів у всьому світі. За оцінками Всесвітнього економічного форуму, для досягнення Цілі сталого розвитку 14 «Збереження морських ресурсів» до 2030 року знадобиться 175 млрд дол. США фінансування. При цьому поточні щорічні витрати на сьогодні становлять лише близько 25 млрд дол. [1]. Тобто, існує великий дефіцит фінансування блакитної економіки, що потребує розвитку інноваційних інструментів та активізації суб'єктів кліматичного фінансування та інвестування, орієнтованих на збереження навколишнього середовища океану, пов'язаних з ним ресурсів, стимулювання блакитної економіки.

Основними інструментами блакитного фінансування на сьогодні є «блакитні облігації» та «блакитні позики», використання яких, зокрема, спрямовано на управління водопостачанням і стічними водами, зменшення забруднення океану пластиком, відновлення морської екосистеми, стале судноплавство, екологічний туризм, офшорну відновлювану енергетику тощо. Вже є багато

успішних прикладів блакитного фінансування. Важливу роль у цьому відіграють міжнародні організації, перш за все, Міжнародна фінансова корпорація (IFC), яка не тільки бере участь у блакитному фінансуванні, а й розробила Керівні принципи фінансування блакитної економіки, а також ООН.

Разом із цим, частка блакитних фінансів у сталих фінансах залишається критично малою, що обумовлено відсутністю консенсусу щодо сутності блакитних фінансів та їх класифікації, механізмів регулювання, галузевих стандартів, практичних рекомендацій щодо критеріїв прийнятності проєктів, управління ризиками, вимірювання інвестиційного впливу; недостатньою обізнаністю та недостатнім попитом з боку інвесторів, емітентів, кредиторів тощо; неефективною політикою держави щодо їх стимулювання, зростанням боргового тягаря, наявністю субсидій для морської галузі тощо; нерозвиненістю інституційної, організаційної, нормативно-правової, управлінської структури щодо захисту інтересів стейкхолдерів блакитного фінансування й ін. У контексті цього розвиток блакитних фінансів для забезпечення зростання глобального добробуту потребує прийняття відповідних стандартів і рекомендацій, посилення критерії EGS для проєктів фінансування блакитної економіки, впровадження різноманітних інноваційних цільових фінансових інструментів та системи мінімізації інвестиційних ризиків, стимулювання приватного фінансування та партнерського потенціалу стейкхолдерів розвитку блакитної економіки. І Україна не повинна стояти осторонь цих процесів, оскільки своєчасне долучення до розвитку блакитної економіки та блакитних фінансів не тільки прискорить відновлення країни після війни, а й створить потенціал зростання добробуту для майбутніх поколінь.

Список використаної літератури

1. Blue Economy: oceans as the next great economic frontier. UNIRIC. 14.03.2022. URL: <https://unric.org/en/blue-economy-oceans-as-the-next-great-economic-frontier/>
2. Powering the blue economy with blue finance. 360info.org. 8.06.2023. URL: <https://360info.org/powering-the-blue-economy-with-blue-finance/>
3. Ukraine humanitarian response 2023. OCHA. 8.06.2023. URL: <https://reports.unocha.org/en/country/ukraine/#cf-50cUU0yjd2yYOTcI3dyuRw>

4. За 11 місяців війни російська агресія завдала збитків довкіллю на суму понад 1 трильйон 743 мільярди гривень. *Державна екологічна інспекція України*. 25.1.2023. URL: <https://dei.gov.ua/post/2499>
5. ООН повідомляє про «разючі» збитки через руйнування Каховської ГЕС. *Радіо свободи*. 17.10.2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-hes-ruynuvannya-zbytky/32641695.html>

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОЦІНКИ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ КОЛІСНОГО ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

Мазур Олена Євгенівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту та інновацій

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Як показує практика, найбільші складнощі зі встановленням ринкової вартості транспортного об'єкта пов'язані з особливостями ринку машин, який характеризується обмеженістю та специфічністю. В порівнянні, наприклад, з ринком нерухомості, ринок машин невинно оновлюється, тобто на заміну застарілих зразків з'являються новітні та більш досконалі. Відтак при визначенні вартості певної застарілої моделі транспортного засобу дедалі частіше неможливо знайти на ринку ідентичну модель, яку можна прийняти за базу оцінки. Водночас є інформація про аналогічні моделі, рівень схожості яких потрібно кваліфіковано співвіднести з оцінюваною моделлю та вартість яких відповідно скоригувати, щоб отримати об'єктивну кінцеву оцінку. Отже, проблема пошуку адекватної бази (баз) для оцінки та вдосконалення методики корегування її вартості є нагальною та поки що не вирішеною.

В цілому в Україні сформовані основні принципи та положення методології оціночної діяльності, розроблено відповідний інструментарій. Водночас загальносистемний характер методології та високий рівень узагальнення рекомендацій не дає змогу їх однозначно та ефективно впроваджувати у конкретних кейсах оціночної діяльності, внаслідок цього посилюється суб'єктивність оцінки.

Особливо проблематичним є оцінювання в умовах обмеженої інформації, коли спостерігається дефіцит даних щодо бази оцінки – зокрема коли ідентичного та навіть аналогічного оцінюваному транспортному засобу на внутрішньому ринку немає, а включення до дослідження об'єктів з-за кордону потребує «ювелірної» майстерності дослідника, який повинен врахувати різнофакторні розбіжності між об'єктами.

Як відомо, ринкова вартість КТЗ (його складників) – це вартість, за яку можливе відчуження КТЗ (його складників) на ринку подібного КТЗ (його складників) на дату оцінки за договором, укладеним між покупцем та продавцем, після проведення відповідного маркетингу за умови, що кожна із сторін діяла із знанням справи, розсудливо і без примусу [4, п. 1.6].

У ринковій економіці вартість, як основна її системна кількісна характеристика, є стохастичною величиною, тому що набуває одне з можливих значень залежно від випадкових причин чи чинників. Згідно з принципами зміни вартості залежно від попиту та пропозиції, ринкова вартість КТЗ залежить від коливань ринкових цін на КТЗ та його складові. Оскільки автотransпортні засоби є продукцією масового виробництва та споживання, основним при оцінці їхньої вартості є порівняльний (ринковий) підхід. Він ґрунтується на порівнянні цін купівлі та продажу, що склалися в даний момент на товарних ринках автотransпортних засобів, та визначенні найбільш ймовірного значення вартості об'єкта оцінки. В основі порівняльного підходу лежить принцип заміщення, згідно з яким раціональний покупець (інвестор) не заплатить за об'єкт більше, ніж коштує найдоступніший до купівлі аналогічний об'єкт, що має таку саму корисність.

В статті [5] було здійснено оцінку ринкової вартості КТЗ на прикладі екскаватора CATERPILLAR M312. Аналіз даних «Бюлетеня автотоварознавця» за 2020–2021 роки показав, що він не містить жодної інформації щодо екскаватора потрібної моделі. Тому з метою встановлення об'єктивної ринкової вартості екскаватора CATERPILLAR M312 було проведено моніторинг цін продажу зазначеної спеціальної техніки в Україні, в державах ЄС та у країні-експортері, а саме у США. Щоб встановити динаміку збільшення (зменшення) ціни продажу аналогічного транспортного засобу спеціального

призначення, було обчислено середній темп (коефіцієнт) зростання цін за період 2000–2003 роки та скориговано ціну пропозиції екскаватора. Відповідно до п. 7.35 Методики [4], середню ринкову ціну пропозиції КТЗ необхідно звести коригуванням до ціни продажу, застосовуючи відповідне співвідношення стосовно аналогічних КТЗ із довідників. Під час моніторингу цін продажу зазначеної техніки було проаналізовано ціни кількох аналогічних моделей екскаватора, ціни яких були скориговані до співставних за допомогою коефіцієнтів зростання цін. в кінці була розрахована середня ринкова ціна КТЗ як середнє арифметичне значення цінових показників, одержаних із знайдених джерел інформації. Остаточну ціну було збільшено на величину митних платежів та податків.

Проведене оцінювання ринкової вартості КТЗ спеціального призначення дало змогу отримати узагальнену схему оцінки транспортного засобу в умовах обмежених даних:

- аналіз ринку, до якого належить об'єкт оцінки;
- збір ринкової інформації про об'єкти, які можуть бути визнані аналогами відносно КТЗ, що оцінюється;
- відсів аномальних об'єктів;
- формування вибірки однорідних КТЗ, з максимально близькими параметрами;
- внесення цінових коригувань базових КТЗ (за фактором часу, за наявністю ПДВ чи митних платежів, за відмінностями у технічних параметрах чи умовах продажу, приведення ціни пропозиції до ціни продажу тощо).

Найскладнішим та найважливішим етапом стало здійснення коригувань, без чого оцінювання не може вважатися надійним та достовірним. Завжди треба враховувати, що за правилами оцінки необхідно брати «найсвіжіші» ціни на аналоги. Однак практика свідчить, що практично у всіх випадках минулу ціну аналога доводиться перерахувати у ціну станом на дату оцінки.

Як було показано в нашому дослідженні, для цього можна вивести середньорічний ціновий індекс за даними про ціни іншої моделі КТЗ, що належить до тієї ж однорідної групи. У цьому випадку ми обґрунтовано припускали, що цінова динаміка у об'єкта, що оцінюється, практично збігається з динамікою у аналогів у групі.

Також вкрай важливо відокремлювати ціни пропозиції та ціни продажу. Розрахунки ринкової вартості КТЗ на базі цін пропозицій спотворюють саме означення «ринкова вартість», в якому закладено факт здійснення угоди продажу обома сторонами і де безумовно домінуючим є покупець та його попит. Включення до аналізу ціни пропозиції завжди штучно завищує ціни, бо в такий спосіб враховуються лише інтереси продавця, який прагне продати товар дорожче.

Подальші дослідження в рамках окресленої теми ми вбачаємо у наукових обґрунтуваннях цінових корегувань залежно від значимості тих або інших параметрів для покупця та їхнього відповідного впливу на рівень цін.

Список використаної літератури

1. Большаков С. І., Россоха В. В., Волчек Р. М. Принципи об'єктивності оцінки вартості збитків, завданих власнику колісного транспортного засобу. *Економіка АПК*. 2015. № 6 С. 67–77. URL: http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/15_06_67-76.pdf
2. Богаченко В. Н. Оценка транспортных средств / под общей ред. Я. И. Маркуса. Київ, 2007. URL: http://reshebniki-online.com/node/314132#_Точ159653189.
3. *Бюлетень автотоварознавця*. Київ, 2020–2021 рр. URL: http://ivc.in.ua/?page_id=22.
4. Методика товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів : Наказ Міністерства юстиції України та Фонду державного майна України від 24.11.2003 № 142/5/2092 (у редакції наказу Міністерства юстиції України, Фонду державного майна України від 24 липня 2009 р. № 1335/5/1159). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1074-03#n15>.
5. Мазур О. Є, Золотарьов О. М. Оцінка ринкової вартості транспортного засобу в умовах обмеженої інформації. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2022. Т. 21. № 1 (50). URL: <file:///C:/Users/Acer/Downloads/270414-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-633146-1-10-20230228.pdf>

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Масіна Людмила Олександрівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і фінансів*

Масін Віктор Миколайович

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Основою ринкової економіки є відносини власності, які в системі бухгалтерського обліку виражені категорією «власний капітал». Структура і динаміка власного капіталу є найсуттєвішим показником, що визначає фінансовий стан підприємства. Незважаючи на дослідження теми в різних її аспектах, вона досі є актуальною.

Правове регулювання обліку власного капіталу підприємства здійснюється на підставі норм Податкового, Господарського та Цивільного кодексів, Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Національних положень (стандартів) обліку, Міжнародних стандартів обліку і звітності, тощо. На рівні підприємства відображення інформації по власному капіталу в юридичному та обліковому аспектах можна побачити в статуті підприємства, наказі про облікову політику, річній фінансовій звітності й інших звітах управлінського складу підприємства.

Для економічних наук власний капітал – це фінансові ресурси, що вкладаються в частину активів, відображені в пасиві балансу підприємства. Зважаючи на економічний та правовий зміст «...власний капітал – це сума власних коштів підприємства, отримана в результаті його діяльності або від власників (учасників) у вигляді внесків, придбаних акцій, паїв тощо або залишена на підприємстві безоплатно» [1, с. 67].

Власний капітал засновників поділяється на дві частини: зареєстрований і незареєстрований. Перша – це статутний або пайовий капітал, друга – додатковий, резервний (страховий) капітал та нерозподілений прибуток (непокритий збиток). Але вклади

виконують незрівнянно більше функцій і мають значно глибший зміст, аніж просте внесення додаткових коштів (майна), зокрема й таких, що залишилися у складі власного капіталу як нерозподілений прибуток.

Додатковий внесок – це частка засновника в інших формах власного капіталу підприємства – резервному (страховому) чи нерозподіленому прибутку (непокритому збитку). Такий вклад виконує лише першу функцію – інвестування. Формування статутного капіталу за рахунок вкладів засновників – обов'язковий елемент установчих документів підприємства. Сума статутного (пайового) капіталу підлягає обов'язковій реєстрації в державному реєстрі господарських одиниць [2].

В сучасному науковому світі існують дискусії щодо розуміння поняття власний капітал для використання в системі бухгалтерського обліку. Вчений Лозовицький С. П. вважає, що власний капітал в системі обліку є результатом першої частини пасивів балансу, тієї частини де балансова вартість його активів перевищує пасиви [3, с. 97].

Професор Жук В. М. зазначає, що власний капітал – це кошти добровільно надані фізичними чи юридичними особами для господарсько-фінансової діяльності підприємства [4, с. 54]. Науковці Пономаренко О. Г. та Колодяжна Р. В. трактують дане поняття, як запас підприємства, котрий підтримує накопичення фінансових ресурсів у формі готівкових коштів ті інших економічних благ [5, с. 142]. На думку доцента Кадацької А. М. «...власний капітал є джерелом фінансування підприємства внесеними його засновниками без зазначення ними строку їх повернення чи залишені ними отриманий чистий прибуток підприємства» [6, с. 154].

Визначення терміну «власний капітал», які надаються різними вченими, відрізняються не дуже суттєво. Для стейкхолдерів власний капітал є показником відповідальності і стабільності підприємства. Чим більший власний капітал і менша кредиторська заборгованість, тим кращі стосунки у підприємства з різними юридичними і фізичними особами.

Значення власного капіталу для кожного підприємства є обґрунтованим та безспірним, проте виважене його використання є обов'язковим елементом потенційного успіху підприємства.

Визначити потрібну кількість власного капіталу для ефективної діяльності підприємства в змозі лише її власники та керівники тому, що лише вони володіють усіма секретами функціонування та планами на його майбутній розвиток [7, с. 87].

В установчих документах кожного підприємства зафіксовано суму власного капіталу і ці документи в обов'язковому порядку подаються на реєстрацію до державних органів влади. При зміні розміру власного капіталу він має бути відображений по-новому в установчих документах підприємства. Але через те що даний процес є досить значним за часовим інтервалом і потребує фінансових ресурсів даною процедурою більшість українських підприємств нехтують. Такий підхід до даного питання викликає фактичну різницю між номінальною та реальною сумою власного капіталу підприємства [8, с. 165].

При наявності такої ситуації на підприємстві йому самому є не вигідним такий перебіг, адже обсяги власного капіталу є запорукою кредитоспроможності підприємства в різних ситуаціях його діяльності. Особливо це помічається при намаганні залучення інвестицій підприємством, адже проводиться аналіз його економічної ефективності та надається інвестору, а там показники юридичних документів (статуту, тощо) не співпадають із показниками облікових документів (фінансової звітності, управлінського облікового звіту, тощо) [9, с. 64].

Облік власного капіталу є питанням достатньо актуальним для життєдіяльності кожного українського підприємства, тому актуальність його висвітлення серед науковців є виправданою. Розглядаючи дане питання варто зазначити, що підходи до методологічних особливостей ведення обліку власного капіталу будуть різнитись в залежності від форми власності підприємства.

Ефективність діяльності підприємства значно залежить від розвитку та вдосконалення системи управління власним капіталом. Таким чином, підприємства повинні чітко визначати цілі, порядок та умови збільшення (зменшення) власного капіталу, порядок формування резервного капіталу, порядок формування та використання додаткового капіталу, методика здійснення реінвестицій у корпоративні права, порядок оподаткування операцій, які пов'язані із збільшенням (зменшенням) статутного капіталу тощо.

Список використаної літератури

1. Безкоровайна Л. В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах. *Журнал МНУ ім. В. О. Сухомлинського*. 2015. Вип. 4. URL: <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/200.pdf>.
2. Бобяк А. П. Власний капітал підприємства, як економічна категорія, та його облік. URL: pbo.ztu.edu.ua/article/download/43193/39979.10
3. Лозовицький С. П. Організація обліку, контролю та аналізу : навчальний посібник. Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 382 с
4. Жук В. М. Стандартизація обліку капіталу в контексті інституційних змін. *Вісник Житомирського державного технічного університету*. 2013. № 2 (64). С. 52–55.
5. Пономаренко О. Г., Колодяжна Р. В. Облік власного капіталу: організація наукового дослідження. *Актуальні проблеми використання економічного потенціалу: держава, регіон, підприємство* : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2021. С. 142–145.
6. Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2014. № 4 (59). С. 153–156.
7. Бедзай О. В. Трансформація фінансової звітності та її вплив на методику аналізу ліквідності балансу. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Економічна*. 2017. Вип. 44. С. 86–89.
8. Петухова О. М., Сілакова Г. В. Аналіз власного капіталу як фактору забезпечення фінансової безпеки підприємств. *Економіка і культура України в світових глобалізаційних процесах: позиціонування і реалії* : тези доповідей III Міжнар. наук.-практ. конф. Київ. 21–22 березня 2018 р. С. 164–167.
9. Югас Е. Ф., Олексик Е. Ф. Економічна сутність та види капіталу підприємства. *Науковий вісник ужгородського університету*. 2014. № 2 (43). С. 63–67.

FORMATION OF AN ALGORITHM FOR BUILDING A STRATEGIC PLANNING SYSTEM IN BBMG CORPORATION LTD

Maslennikov Yevgen

*Doctor of economic sciences, professor
Professor of the Department of Management and Innovation
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine)*

Deng Liuyin

*Student specialty “Management” (master)
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine)*

Currently, the strategic planning of modern organizations has changed significantly. They manifested themselves, firstly, in the system of interaction between organizations and other economic entities, and secondly, in the internal principles of functioning of the organizations themselves. These changes have somewhat improved financial work in modern organizations, but also created a lot of problems at different stages of its implementation: strategic planning, strategic analysis, strategic control. Today there is no doubt that the well-being of a company primarily depends on its good organization. A company cannot count on prosperity without using modern management technologies, developing financial plans and monitoring their implementation.

Taking into account the fact that BBMG Group plans to develop its business, it is advisable to develop its strategy by improving strategic planning.

To improve the quality of strategic plan development and ensure an organization's long-term competitive advantage, it is useful to develop, establish and monitor strategic planning rules.

An important advantage of this solution is the presence of clear recommendations for preparing the main sections of the Strategic Planning Regulations, taking into account the characteristics of the enterprise. The solution has no significant disadvantages, but its

effectiveness will depend on the level of training and professionalism of the staff.

Regulating strategic planning has the following advantages:

1. At the implementation stage:
 - formalization of activities, ensuring a common understanding of the requirements by employees;
 - coordination of interaction between structural divisions of the organization;
 - identification and elimination of areas of irresponsibility and overlap of responsibilities;
 - creating prerequisites for delegation of authority and increasing management efficiency;
 - search and implementation of changes that increase the efficiency of processes.
2. At the stage of use:
 - “transparency” of the strategic planning process;
 - increasing efficiency;
 - reducing the risks associated with the departure of specialists involved in strategic planning;
 - creating opportunities for auditing the strategic planning system;
 - creating prerequisites for subsequent effective automation of strategic planning.

Goals for developing strategic planning regulations in BBMG Group:

- finding and eliminating system bottlenecks strategic planning, which may be the reason for its ineffectiveness;
- process standardization strategic planning, development of specific templates for each of them;
- accumulation of experience and knowledge. When there is no specific regulation, everything happens spontaneously, and the accumulation of a knowledge base is impossible;
- full and high-quality control over the procedure strategic planning at all stages;
- reducing the number of errors during the development process strategic plan, reducing the time for its development;
- internal audit.

When developing regulations strategic planning in BBMG Group, it is necessary to take into account that the content of this document may

vary dramatically depending on the industry specifics, the size of the organization, and its position in the market. However, it must contain sections that reflect:

- basic provisions;
- powers of strategic planning bodies;
- procedure for development, approval and adjustment;
- final provisions.

In the general part of the document regulating strategic planning in BBMG Group, should be disclosed:

- general purpose of the document (for BBMG Group this may be an approval of the principles for developing a strategic plan, strategic planning procedures);
- goal and objectives of strategic planning (increasing competitive advantages BBMG Group in the long term);
- key terms and explanations. Needed to ensure correct interpretation of the regulations by employees of structural units participating in the development of the strategic plan;
- the principles on which strategic planning is based (for example, consistency, focus on long-term results, certainty, etc.).

To streamline the work of departments or employees responsible for strategic planning, you can allocate an entire section of the regulations to describe their powers and distribution of responsibilities. Considering that the definition of strategy is the prerogative of business owners, the regulations must indicate the founders, who make key decisions in this area, as the highest level of strategic planning.

Considering that a significant amount of information necessary to develop a strategic plan will come from structural units BBMG Group, the regulations must highlight the powers of employees responsible for strategic planning (for example, the right to request the necessary information). They must also be duplicated in the job descriptions of the relevant employees.

In addition, in the same part, all tasks (activities) within each of these stages should be described in detail. At the same time, indicate the deadlines for their implementation. For example, note that the director is obliged, by September 30 of the year preceding the two-year planning period, to develop key performance indicators and agree on them with shareholders.

During the implementation of the strategic plan, changes are possible in both the external and internal environment of the organization. And if the previously planned indicators are not promptly adjusted in accordance with these changes, all activities will not benefit the business. Therefore, the strategic planning regulations must include a section containing the mechanism and procedure for adjusting the approved strategic plan. This will make it possible to timely update the approved indicators.

In the final section of the strategic planning regulations in BBMG Group must reflect the approval process for all additions and changes to this document. For example, the fact that all adjustments to the regulations must be approved by the founders.

Also in this part of the regulations it is possible to explain how to solve problems not covered in the regulations. For example, it can be described as follows: “All issues not regulated in these regulations are regulated by the laws of the People’s Republic of China, the Company’s Charter and its other internal documents”.

In addition, in the same section it is important to indicate what should be done if the content of the regulations contradicts current legislation. For example, this can be described by the following phrase: “If, as a result of changes in the legislation of the People’s Republic of China and (or) the Charter of the Company, certain provisions of these Regulations conflict with the current legislation and (or) the Charter of the enterprise, they lose force until the corresponding changes are made the Regulations do not apply”.

Action plan for the development of strategic planning regulations in BBMG Group is presented in table 1.

The action plan presented in Table 1 for the development of strategic planning regulations is advisory in nature; if necessary, adjustments can be made to it.

Thus, taking into account the fact that the BBMG Group plans to develop its business and it is advisable to develop its strategy by improving strategic planning.

To improve the quality of work on developing strategic plans at BBMG Group, it is advisable to develop regulations. The regulations will include such sections as main provisions, powers of strategic planning bodies, procedures for development, approval and adjustments, and final provisions.

Table 1

**Action plan for the development of strategic planning regulations
in BBMG Group**

Events stage	Execution period
1. Analysis of the requirements of the owners and managers of the organization for the planning system	10 days
2. Development and agreement with the management of the organization of a refined concept of the strategic planning system	15 days
3. Preparation of the text of the Strategic Planning Regulations	15 days
4. Approval of the Strategic Planning Regulations	3 days
5. Familiarization of the organization's employees with the enacted Regulations and conducting the necessary training	30 days
6. Test operation of the Strategic Planning Regulations	90 days
7. Analysis of test operation results, making adjustments	as needed
8. Re-approval by the manager and informing employees about changes	as needed

References

1. Mastering Strategic Management: A Step-by-Step Guide – 2023. URL: <https://atonce.com/blog/strategic-management-process> (Access date: 09/22/2023).
2. McGee J., Thomas H. Strategic groups: theory, research and taxonomy. *Strategic management journal*. 2016. № 2. P. 141–160.
3. Mintzberg H. A Guide to strategic positioning. NY : Addison-Wesley, 1995. 600 p.

ПИТАННЯ ОЦІНКИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Масленніков Євген Іванович

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та інновацій
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)*

Задворний Ярослав Ігорович

*аспірант 1-го курсу ОНП «менеджмент»
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)*

Двадцять перше століття характеризується надшвидкими темпами глобалізації. Саме тому на перший план для урядів країн та представників великого та середнього бізнесу виходять питання відповідальності у екологічному та соціальному вимірах, подальшої сталості розвитку людства у цілому. Ці ініціативи були скомпоновані та висвітлені у Глобальному Договорі ООН, в рамках якого створюються умови для співпраці бізнесу з установами ООН, профспілками, неурядовими організаціями для втілення в життя загальних принципів соціальної рівності та збереження довкілля.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це термін, який використовується для опису того, як суб'єкти господарювання враховують соціальні та екологічні наслідки, приймаючи певні управлінські рішення під час своєї діяльності. Концепція КСВ існує вже багато років, і неодноразово переглядалась на предмет визначення критеріїв її вимірів та оцінки. Однак різноманітні параметри, які використовуються для операційної реалізації КСВ, викликали деяку плутанину як теоретично, так і емпірично.

Той факт, що не існує універсального методу для визначення чи оцінки КСВ, робить її втілення у життя одним із ключових викликів сьогодення. Оскільки різні автори та практики визначають різні підходи у визначенні вимірів КСВ, це спричинило велику кількість систем оцінки КСВ, індексів та інструментів, що робить їх складними для порівняння.

Інша проблема полягає в тому, що КСВ іноді розглядається як опціональна чи необов'язкова діяльність, а не як необхідний компонент бізнес-операцій. Це означає, що замість того, щоб вибрати ініціативи КСВ, які матимуть найбільший вплив або будуть найбільш нагальними, суб'єкти господарювання можуть просто вибрати ті, які є простими чи більш зручними для них. Це може призвести до непослідовних і неузгоджених ініціатив КСВ, вплив та успішність яких буде важко оцінити. Нарешті, у звітності про КСВ часто бракує підзвітності та прозорості, що ускладнює незалежну перевірку заяв суб'єктів господарювання щодо їх соціального та екологічного впливу. Через брак відкритості може бути складно оцінити справжні масштаби ініціатив суб'єкта господарювання з КСВ і покласти на нього відповідальність за її результати.

З часом стає більш зрозуміло, що розгляд найбільш релевантних параметрів для кожного суб'єкта господарювання та його зацікавлених сторін має вирішальне значення для просування досліджень КСВ, що вимагатиме процесу адаптації порядку денного КСВ для галузей і груп зацікавлених сторін. Це допоможе розв'язати суперечки щодо розподілу ресурсів, які деякі вчені ведуть навколо питання про те, чи повинні суб'єкти господарювання виділяти ресурси на КСВ. Необхідно ретельно розглянути розподіл ресурсів і розподіл прибутку, особливо при обговоренні розподілу ресурсів на реалізацію КСВ. Таким чином, важливо зрозуміти конкретні очікування та занепокоєння зацікавлених сторін кожного суб'єкта господарювання для подальшого визначення питомої ваги різних вимірювань КСВ на основі сприйняття, інтересів та очікувань зацікавлених сторін [2].

Підводячи підсумок, можна сказати, що різноманітні параметри, які використовуються для реалізації КСВ, спричинили певні труднощі у визначенні, інтерпретації та вимірюванні її ефективності.

Майбутнє дослідження інституційних елементів та інших питань на державному рівні країн видається перспективним напрямком. Інституційні елементи – це формальні та неофіційні закони, звичаї та стандарти, які впливають на те, як люди поведуться як індивідууми, так і групи у суспільстві. Поряд із культурними та суспільними нормами, які впливають на цінності та очікування

як бізнесу, так і споживачів, ці змінні можуть включати закони, правила та політики, які контролюють ділову діяльність [1].

Існують докази, які підтверджують ідею про те, що інституційні елементи є вирішальними у визначенні того, як суб'єкти господарювання підходять до реалізації КСВ і як впливає їхня діяльність на людей і навколишнє середовище. Наприклад, дослідження показали, що суб'єкти господарювання, які працюють у країнах із надійною правовою системою та регулятивним контролем, частіше залучатимуться до КСВ, ніж компанії, які працюють у країнах із слабкішими інституціями.

Еволюція економіки, культурних норм і політичних інститутів на національному рівні також може вплинути на те, як бізнес ставиться до КСВ. Наприклад, дослідження показали, що суб'єкти господарювання в більш розвинутих країнах більш схильні брати участь у заходах з КСВ, ніж ті, що діють в менш розвинених країнах, і що культурні цінності можуть впливати на ініціативи з КСВ, яким бізнес віддає пріоритет.

Враховуючи комплексність і широкий спектр впливу КСВ, цілком ймовірно, що науковці продовжуватимуть вивчати, як інституційні та інші чинники національного рівня впливають на те, як суб'єкти господарювання підходять до питання реалізації КСВ.

5. Зовнішні та внутрішні чинники КСВ

Великий та середній бізнес поступово притягуються до відповідальності за дії, що спричиняють їх процеси створення вартості. Більше уваги, ніж будь-коли раніше, приділяється мотивам і рушійним силам, що визначають ступінь відданості фірм КСВ. Аргументи щодо теоретичних засад мотивів КСВ, значна частина яких зосереджена на зовнішніх факторах, здебільшого ґрунтуються на таких припущеннях:

Теорія зацікавлених сторін: суб'єкти господарювання повинні вирішувати проблеми всіх зацікавлених сторін, а не лише своїх акціонерів. Згідно з цією точкою зору, КСВ є не інструментом, а частиною порядку денного організації, який спрямований на задоволення вимог усіх зацікавлених сторін. Суб'єкт господарювання має соціальні зобов'язання перед цими зацікавленими сторонами, як це встановлено суспільним договором між усіма зацікавленими сторонами [3].

Вимоги інституційного середовища: суб'єкти господарювання займаються соціально відповідальною діяльністю для дотримання правил і законів, встановлених урядом, і норм, встановлених суспільством і неурядовими організаціями. Вони також розвивають КСВ, оскільки інші суб'єкти господарювання вже прийняли цю політику (ізоморфізм). Майбутні дослідження в галузі вимог інституційного середовища включають широкий спектр перспективних тем та покликані визначити роль інституцій у впливі на стратегічну поведінку суб'єктів господарювання і те, як бізнес реагує на зміни в інституційному середовищі, пов'язаному з КСВ.

Інструментальний підхід: суб'єкти господарювання залучаються до КСВ, щоб покращити свої відносини з ключовими зацікавленими сторонами, аби мати змогу покращити свої загальні фінансові показники. Цей підхід розглядає КСВ як засіб досягнення мети, а не як самоціль, радше як інструмент, який суб'єкти господарювання можуть використовувати для досягнення своїх стратегічних цілей і завдань, а не як окрему моральну чи етичну вимогу. Відповідно до інструментального підходу, суб'єкти господарювання беруть участь в ініціативах КСВ, оскільки очікують отримати щось цінне натомість. Ці переваги можуть складатися з кращих фінансових результатів, кращої репутації, вищої лояльності клієнтів або більш доброзичливого ставлення з боку регуляторних інституцій. Інструментальний підхід до КСВ підкреслює ідею про те, що суб'єкти господарювання повинні зосереджуватися на ініціативах, які мають чіткий і перевірений вплив на їхні результати. Це означає, що суб'єкти господарювання повинні надавати пріоритет проектам КСВ, які доповнюють їх головні корпоративні цілі та забезпечують високий прибуток від інвестицій.

Критики інструментального підходу стверджують, що він може змусити суб'єкти господарювання віддавати перевагу коротко-строковим вигодам над довгостроковим та сталим, і що він може не відповідати належним чином на ширші соціальні та екологічні проблеми, з якими стикається суспільство. Натомість прихильники інструментального підходу підкреслюють, що він може допомогти суб'єктам господарювання приймати більш обґрунтовані та стратегічні рішення щодо своїх зусиль з КСВ, а також краще розуміти потенційні вади та переваги різних ініціатив.

Більшість із цих підходів використовує зовнішнє середовище суб'єкта господарювання як джерело тиску, що стимулює формування намірів розпочати діяльність з КСВ.

Якщо декомпонувати концепцію КСВ у розрізі нагальної потреби, то можна виділити три вагомих механізми, за допомогою яких досягаються результати КСВ, а саме:

- конкурентна перевага;
- репутація, що призводить до залучення нових клієнтів і талановитих співробітників;
- задоволеність клієнтів, що забезпечує зацікавленість у продукті.

У літературі з менеджменту з'являється все більше підтверджень того, що різні зацікавлені сторони матимуть різні вимоги, мотиви та проблеми. Різні зацікавлені сторони можуть мати суперечливі вимоги. У переважній більшості сучасних і попередніх досліджень використовувався комплексний показник КСВ. Хоча такий підхід цілком розумний для полегшення проведення кількісного аналізу, він може ускладнити оцінку організаційного впливу КСВ.

Протягом багатьох років суб'єкти господарювання, уряди та науковці цікавилися темою корпоративної соціальної відповідальності, і схоже, що вони продовжуватимуть це робити в майбутньому. Очікується, що КСВ стане ще більш значущим аспектом корпоративного ландшафту, оскільки попит споживачів та інвесторів на те, щоб суб'єкти господарювання включали соціальні та екологічні питання в процес прийняття рішень, продовжує зростати.

В академічних колах менеджменту теорія КСВ активно досліджується. Дослідники вивчили кілька організаційних ефектів КСВ, але якщо мати на менті ефективне оцінювання справжнього впливу КСВ, нам потрібна надійна метрика, яка б точно відображала різні аспекти кожної дії, пов'язаної з КСВ, включаючи й ті, що спрямовані на різних зацікавлених сторін.

Зростаюча інтеграція сталого розвитку в діяльність суб'єктів господарювання, ймовірно, є однією з головних тенденцій розвитку КСВ у майбутньому. З фокусом на уникненні поганих наслідків і посиленні позитивного впливу на суспільство та навколишнє середовище очікується, що КСВ стане важливим компонентом функціонування суб'єктів господарювання, а не розглядатиметься як окрема чи необов'язкова діяльність. Щоб досягти цього, їм доведеться

прийняти більш комплексний і довгостроковий погляд на свою діяльність з врахуванням всіх зацікавлених сторін, на яких можуть вплинути їхні рішення. Очікується, що ще однією тенденцією стане зростання використання технологій і даних для підвищення ефективності та результативності операцій з КСВ. Великі обсяги даних можна аналізувати, щоб знайти сфери для розвитку з точки зору сталості та соціального ефекту. Ці сфери можна вдосконалити за допомогою нових технологій, таких як штучний інтелект і машинне навчання. Це може допомогти суб'єктам господарювання краще зрозуміти наслідки своїх ініціатив з КСВ і прийняти більш стратегічні та обґрунтовані рішення щодо цієї діяльності [4].

Загалом, більша інтеграція, використання технологій і даних, а також наголос на відповідальності та прозорості, ймовірно, визначатимуть КСВ у майбутньому. У зв'язку з цими тенденціями суб'єктам господарювання доведеться застосовувати більш проактивний і стратегічний підхід до КСВ і думати про те, як їхні дії вплинуть на суспільство та навколишнє середовище в довгостроковій перспективі.

Список використаної літератури

1. Соціальна відповідальність : навч. посіб. / А. М. Колот, О. А. Грішнова, О. О. Герасименко та ін.; за заг. ред. д. е. н., проф. А. М. Колога. Київ : КНЕУ, 2015. 521 с.
2. Гордієнко Л. А. Моделі корпоративної соціальної відповідальності. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2014. Т. 19. Вип. 2/5. С. 34–38.
3. The Challenges of Corporate Social Responsibility: Keith Murphy. URL: <https://planergy.com/blog/corporate-social-responsibility-challenges/>
4. Hypocrisy penalty: Investors especially hate companies that say they're good then behave badly – unless the money is good/ Brian L. Connelly, Lori Trudell. 2023.

КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ: ОБЛІКОВИЙ ПІДХІД

Овсюк Ніна Василівна

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Національний авіаційний університет
(м. Київ, Україна)*

У даний період через введення воєнного стану інвестиційна діяльність підприємств відбувається в умовах досить нестабільного соціально-економічного положення нашої країни. До того ж безперестанне зростання вартості будівництва, суттєва залежність від банківського кредиту, а також небажання банківських установ ризикувати та вкладати фінансові ресурси в довгострокові проекти в значній мірі стримують зростання обсягів капітальних вкладень, капітального будівництва і введення виробничих потужностей, що обумовлює складний фінансовий стан суб'єктів господарювання та повільний розвиток виробництва продукції.

Внаслідок воєнного стану обсяг капітальних інвестицій в нашій країні скоротився у 2022 р. на 39,2 % та становив 409,7 млрд грн. За даними Державної служби статистики України найбільше знизався обсяг капітальних інвестицій у таких сферах, до яких належать архітектура та інжиніринг, бухгалтерський облік, правова діяльність, дослідження та технічні випробування, де визначено зниження капітальних інвестицій на 83,3 %, що у загальному підсумку дорівнює 2,2 млрд грн. Значне зниження обсягів капітальних інвестицій відбулося також у діяльності, пов'язаній з видавничою справою, а також радіо- і телемовленням – на 64,7 %, що відповідає 2,2 млрд грн [3].

У регіональному контексті самий вагомий обсяг капітальних інвестицій спостерігається у Дніпропетровській області і дорівнює – 40,478 млрд грн, а також у Київській та Львівській областях, де розмір капітальних інвестицій відповідає значенням 31,169 млрд грн та 26,161 млрд грн відповідно.

Капітальні інвестиції мають важливе народногосподарське значення, визначуване роллю, яку виконують знов створені або модернізовані засоби праці в процесі виробництва матеріальних

благ, що створює умови для зростання і вдосконалення суспільного виробництва і підвищення матеріального добробуту населення.

Роль капітальних інвестицій, пов'язана перш за все з тим, що вони забезпечують виконання одного з вагоміших завдань інвестиційної політики, а саме: забезпечення зростання операційного прибутку суб'єкта господарювання [4, с. 164].

У системі бухгалтерського обліку рахунки капітальних інвестицій мають свої особливі субрахунки. Чітка організація документування капітальних інвестицій, відповідність заповнення типових форм щодо використання капітальних інвестицій, відповідність правилам введення та ремонту, модернізації основних засобів, правильність визначення ефективності вкладень в капітальні інвестиції призведе до позитивного результату в подальшій їх експлуатації [1, с. 97].

Особливості обліку капітальних інвестицій, в системі прийняття управлінських рішень, ґрунтуються на взаємозв'язку фінансового та управлінського обліку. Систематизація інформації про інвестиційну діяльність в управлінському обліку реалізується шляхом організації аналітичного обліку за центрами відповідальності. Для цілей обліку доходів за центрами відповідальності доцільно організувати аналітичний облік у розрізі доходів, отриманих від операцій, пов'язаних з інвестиційною діяльністю [2, с. 164].

Під час документального оформлення господарських операцій щодо капітальних інвестицій підприємства відбувається рух облікової інформації між первинною документацією, регістрами синтетичного й аналітичного обліку та звітністю.

Аналітичний облік капітальних інвестицій на підприємстві ведеться відповідно за видами основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, нематеріальних активів, а також за окремими об'єктами капітальних вкладень (інвентарними об'єктами).

Капітальні інвестиції виступають як затрати суб'єкта господарювання на придбання та створення нових і модернізацію, модифікацію, реконструкцію, добудову чи дообладнання наявних необоротних матеріальних активів. Зауважимо, що від капітальних інвестицій потрібно відрізнити витрати на капітальний ремонт. Якщо за рахунок капітальних інвестицій здійснюється відновлення та розширення функціональних можливостей основних засобів,

то за рахунок капітального ремонту основні засоби лише підтримуються в працездатному стані.

Методичні підходи до обліку капітальних інвестицій суб'єкта господарювання доцільно узагальнити наступним чином:

- балансова вартість капітальних інвестицій відповідає сумі фактично здійснених витрат, пов'язаних з придбанням (виготовленням) або ж будівництвом об'єкта основних засобів;

- витрати на оплату відсотків по кредитах, одержаних на придбання або будівництво основних засобів, капіталізації не підлягають і списуються на витрати періоду, протягом якого вони сплачуються;

- цільове фінансування для реалізації капітальних вкладень в будівництво (виготовлення) об'єктів основних засобів, включається до складу доходів майбутніх періодів і підлягає в подальшому оподаткуванню (у складі доходів звітного періоду) разом з нарахуванням амортизації по таких об'єктах;

- витрати підприємства на модернізацію, реконструкцію, добудову, а також інші поліпшення об'єктів основних засобів капіталізуються та збільшують величину їх початкової вартості за умови, що реалізація таких витрат призведе до зростання майбутніх економічних вигід, які очікуються від використання зазначених об'єктів у господарській діяльності;

- визначення аналітичних рахунків на підприємстві сприятиме деталізації обліку капітальних інвестицій, адже існує постійна необхідність звітування за напрями використання коштів у різні інстанції, зокрема до органів виконавчої влади та Державної служби статистики України. На даний час складання звітів у різноманітні інстанції займає безліч часу і тому для оптимізації роботи бухгалтерського підрозділу доцільно реалізувати ведення аналітичного обліку капітальних інвестицій за напрямками фінансування тощо.

Отже, доповнити та розширити сферу наукових досліджень з обліку капітальних інвестицій у контексті методики й організації, можливо за рахунок удосконалення аналітичного та синтетичного обліку, управлінської і фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Список використаної літератури

1. Барбаш Г. І. Особливості обліку капітальних інвестицій на підприємстві сфери транспорту та логістики. *Чернігівський науковий часопис. Серія: Економіка і управління*. 2015. № 1 (6). С. 94–98.
2. Казмірук Р. Г. Облік капітальних інвестицій в системі прийняття управлінських рішень. *Вісник «ВАТРА» ВТЕІ КНТЕУ*. Вінниця : Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2015. Вип. 22. С. 158–167.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Подмешальська Ю. В., Мельник С. В. Аналіз сутності категорії «капітальні інвестиції» з метою організації обліку на підприємстві. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 14. Ч. 3. С. 161–164.

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ ТА ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Оляднічук Наталія Володимирівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування

Піддубна Ольга Дмитрівна
викладач кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет садівництва
(м. Умань, Україна)

Сучасна національна економіка вимагає формування високо-ефективних соціально-трудових відносин, основою яких є конкурентоспроможні трудові ресурси. Підвищення рівня конкурентоспроможності трудових ресурсів має безпосередній вплив на зміцнення вітчизняної економіки. Комплекс проблемних аспектів обліку розрахунків за виплатами працівникам завжди знаходиться в центрі уваги та активно обговорюється науковцями та практиками. Попри значний інтерес науковців щодо вирішення проблемних аспектів за розрахунками з працівниками питання організаційного, обліково-аналітичного та документального забезпечення даної ділянки обліку мають місце в практиці бухгалтерів.

Кодекс законів про працю України [2] регулює трудові відносини всіх працівників, сприяючи зростанню продуктивності праці, поліпшенню якості роботи, підвищенню ефективності суспільного виробництва і піднесенню на цій основі матеріального і культурного рівня життя працівників, зміцненню трудової дисципліни і поступовому перетворенню праці на благо суспільства в першу життєву потребу кожної працездатної людини.

Закон України «Про оплату праці» [1] визначає економічні, правові та організаційні засади оплати праці працівників, які перебувають у трудових відносинах на умовах найму з підприємствами, установами, організаціями, а також з окремими громадянами, і спрямований на забезпечення залежності рівня оплати від результатів праці та запобігання інфляції, розмежовує сфери державного й договірною регулювання оплати праці.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати (у грошовій і не грошовій формах) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності підприємствами, організаціями, іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ) визначені П(С)БО 26 «Виплати працівникам» [3], згідно якого є наступні види виплат працівникам: поточні виплати; виплати при звільненні; виплати по закінченні трудової діяльності; виплати інструментами власного капіталу підприємства; інші довгострокові виплати.

Дослідження сучасного стану розрахунків за виплатами працівникам свідчить про наявність наступних проблем:

- структура деяких первинних документів не відповідає запитам сьогодення, що вимагає додаткового опрацювання;
- відсутність синхронізації облікової інформації фінансового обліку з управлінським в частині розрахунків за виплатами працівникам;
- недосконалість автоматизованих облікових систем за розрахунками з працівниками, що ускладнює формування та подання звіту про об'єкти оподаткування.

Сучасний вітчизняний механізм розрахунків за виплатами працівникам недостатньо ефективний і потребує вирішення низки проблем через застосування вдосконалених правових засад

на макро- і мікроекономічному рівнях, враховуючи державні завдання подальшої активізації соціальної політики. В Україні існує необхідність у радикальних змінах в організації й стимулюванні ефективності праці, оптимізації диференціації доходів працюючих та їх оподаткування, що є обов'язковою передумовою сталого соціально-економічного розвитку. Виходячи з цього цілком законною є потреба у своєчасній, об'єктивній і достовірній інформації про розрахунки з оплати праці з погляду кожної із сторін соціально-трудоких відносин – держави, роботодавця і найманого працівника. У таких умовах особливої актуальності набуває дослідження теоретичних і прикладних аспектів бухгалтерського обліку розрахунків за виплатами працівникам.

Заробітна плата та інші виплати працівникам є основним джерелом доходу працівників підприємства, тому достовірність і своєчасність обліку праці та її оплати має бути забезпечена на належному рівні відповідно до вимог чинного законодавства.

На особливу увагу заслуговує питання стосовно структури видів виплат працівникам: чи в повному обсязі вони використовуються суб'єктами підприємництва для підвищення продуктивності праці та забезпечення високої ефективності виробництва. Відповідно до чинної нормативно-правової бази структурні складові за розрахунками з працівниками можна систематизувати у дві основні групи:

1. Оплата відпрацьованого часу за: тарифними ставками та посадовими окладами; відрядними розцінками; поточним преміюванням; доплатами та надбавками.

2. Оплата невідпрацьованого часу за: основну і додаткову відпустки; навчальну відпустку; компенсацію при звільненні.

Кожна складова вище названих груп має застосовуватися суб'єктами підприємництва, оскільки це створює сприятливі умови для підвищення продуктивності трудових ресурсів і є досить вагомим мотиваційним чинником для найманих працівників. Дотримання чинного законодавства щодо виплат працівникам (за відпрацьований і невідпрацьований час) є обов'язковою умовою повноцінних трудових взаємовідносин роботодавця з працівником. Своєчасність і достовірність нарахування законодавчо регламентованих виплат працівникам, адміністрування податків сприяють покращенню загальнонаціональної економіки країни.

Питання обліково-аналітичного та інформаційного характеру розрахунків за виплатами працівникам також потребують постійного удосконалення. Сучасні вимоги щодо використання автоматизованих систем обліку праці та її оплати забезпечують своєчасність і достовірність обліку, проте має місце недостатня синхронізація інформації між документами первинного, аналітичного і синтетичного обліку, що ускладнює формування звітів та не задовольняє запитів користувачів усіх рівнів.

Алгоритм формування облікових документів за розрахунками з працівниками передбачає наступне: формування кадрових документів; наказ на прийняття/переведення на роботу; первинні документи з обліку відпрацьованого часу та виробленої продукції; документи з нарахування оплати праці, інших виплат та виплат за невідпрацьований час (відпускні, лікарняні тощо); документування обліку утримань із зарплати та прирівнених до неї виплат; нарахування і сплата єдиного соціального внеску, виплата заробітної плати.

Таким чином, вирішення актуальних проблемних питань обліку праці та її оплати можливе через реалізацію заходів: удосконалення форм і систем оплати праці, оптимізація структури документів первинного, аналітичного і синтетичного обліку та забезпечення синхронізації обліково-аналітичної інформації. Виконання даних заходів сприятиме достовірному та неупередженому формуванню звітної інформації, її аналіз та прийняття правильних управлінських рішень.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР. URL: <https://document.vobu.ua/doc/4873> (дата звернення 20.09.2023).
2. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 23.09.2023).
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам». URL: <https://oblik.press/p-s-bo-26-vyplaty-pratsivnykam/> (дата звернення 22.09.2023).
4. Положення про оплату праці: підстави та порядок запровадження. *Інтерактивна бухгалтерія*. 2018. 1 лист. URL: [http:// INTERBUH.COM.UA](http://INTERBUH.COM.UA) (дата звернення 21.09.2023).

ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Осадчук Світлана Вікторівна

кандидат наук з державного управління, доцент,

доцент кафедри обліку і фінансів

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Надходження державного бюджету країни є основою доходів держави. В умовах воєнного стану доходи державного бюджету зазнали значних змін. Законом України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» [1] було затверджено держбюджет за доходами у сумі 1323,9 млрд грн, Протягом 2022 року до головного фінансового документу країни чотирнадцять разів вносились зміни. З урахуванням схвалених протягом 2022 року змін показники доходів державного бюджету становили 1553 млрд грн.

Фактично до Державного бюджету України в 2022 році було акумульовано доходів на суму 1787,7 млрд грн, що на 490,8 млрд грн, або на 37,8 відсотка більше, ніж у 2021 році. Проте в 2022 р. змінилась структура доходів державного бюджету. Якщо в попередні роки частка податкових надходжень сягала близько 80 %, зокрема, в 2021 р. – 85 %, то в 2022 році вона зменшилась до 53 %.

Розглянемо структуру податкових надходжень державного бюджету, базуючись на статистичних даних Міністерства фінансів України [2].

Податкові надходження державного бюджету в 2022 році порівняно з попереднім роком скоротились на 157,2 млрд грн, або на 14 %.

Податок на прибуток. Надходження в 2022 році склали 117 млрд грн (скорочення в порівнянні з 2021 роком на 30,8 млрд грн, або на 20,8 %). Це насамперед зумовлено зниженням ділової активності суб'єктів підприємництва, падінням економіки, руйнацією багатьох підприємств.

Бюджетоформуючим податком державного бюджету довгі роки залишається податок на додану вартість. Частка ПДВ в податкових надходженнях державного бюджету сягає близько 50 %,

що підтверджує вагомість ролі зазначеного податку. В 2022 році надходження ПДВ порівняно з довоєнним 2021 роком зменшились на 69,5 млрд грн, або на 13 % і склали 467 млрд грн. ПДВ з ввезених на митну територію України товарів скоротився на 127, 6 млрд грн, або на 34,5 %. Причинами такого різкого зниження є зменшення, а подекуди і зупинка зовнішньоекономічних операцій, зокрема, повна зупинка авіаперевезень та блокування роботи морських портів. За даними Держкомстату падіння обсягів імпорту та експорту товарів становило відповідно 24,1 та 35,1 відсотка порівняно з 2021 роком. Що стосується ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг), то зниження надходжень відбулось на 5 %. У 2022 році суттєво, майже вдвічі, скоротилось відшкодування ПДВ з бюджету. Так, якщо в 2021 році було відшкодовано ПДВ в сумі 159,7 млрд грн, то в 2022 році сума відшкодованого ПДВ становила 84,6 млрд грн. У 2022 році мало місце тимчасове призупинення роботи системи автоматичного відшкодування ПДВ. Також відбулись зміни в структурі надходжень ПДВ. Так, якщо в попередні роки в структурі надходжень ПДВ переважав саме ПДВ з ввезених на митну територію України товарів (частка в повному обсязі надходжень становила 70 % і більше (в 2018 р. – 79 %, в 2021 р. – 71 %)), то в 2022 співвідношення між «імпортним» і «вітчизняним» ПДВ становило 54 % на 46 %. Вищезазначене свідчить, що в 2022 році відбулись суттєві зміни у обсягах надходжень та у структурі ПДВ.

Акцизний податок. Важливе місце в надходженнях державного бюджету традиційно займає акцизний податок. Частка його в податкових надходженнях держбюджету в попередніх роках знаходилась на рівні 15 %, в 2022 році знизилась до 11 %. Надходження акцизного податку в 2022 році становили 102,4 млрд грн, що на 60,1 млрд грн, або на 47 % нижче проти рівня 2021 року. Суттєво вплинули на зменшення загальних надходжень податку скорочення акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів на 48 % порівняно з попереднім роком. На зменшення надходжень вплинули падіння обсягів імпорту; тимчасове звільнення у квітні–червні минулого року від оподаткування товарів, що ввозились на митну територію України платниками єдиного податку, транспортних засобів, що ввозились громадянами. Для підтримки бізнесу під час війни, було передбачено

нульову ставку акцизу на бензин, дизельне паливо та скраплений газ, що в свою чергу також вплинуло на надходження податку. Суттєво скоротились надходження до бюджету загальнодержавного податку – ввізного мита на 37 % порівняно з аналогічним періодом минулого року, що також пов'язано із скороченням зовнішньоекономічних операцій суб'єктів підприємницької діяльності.

Податок на доходи фізичних осіб, що зараховується до державного бюджету, продовжує відігравати суттєву роль у формуванні його доходів. Частка податку в загальному обсязі податкових надходжень держбюджету підвищилась в 2022 році до 16 % (в 2021 році 12 %) і становила 14,4 млрд грн, що на 10,8 млрд грн, або на 7,8 % більше проти попереднього року. Позитивно вплинуло на зростання ПДФО збільшення грошового забезпечення військовослужбовців.

Зросли надходження по рентній платі за користування надрами загальнодержавного значення на 7,2 % і склали 81 млрд грн. На збільшення надходжень по рентній платі вплинули: запровадження диференційованих розмірів ставок; тимчасове визначення податкових зобов'язань виходячи із реалізованих обсягів газу природного, а не видобутих; зміна підходу до визначення фактичної ціни реалізації природного газу для розрахунку податкових зобов'язань.

Вищезазначене свідчить, що податкові надходження державного бюджету в 2022 році зазнали значних змін, скоротилися на 157,2 млрд грн, або на 14,3 %. Змінилась також структура податкових надходжень, насамперед зменшилась частка податкових надходжень від зовнішньоекономічних операцій.

У структурі доходів державного бюджету також відбулись значні зміни. Так, якщо в попередні роки частка податкових надходжень в загальних доходах держбюджету перевищувала 80 % (2021 рік 85 %), то в 2022 році частка податкових надходжень скоротилась до 53 %. Натомість зросли неподаткові надходження в порівнянні з 2021 роком на 171,5 млрд грн, або на 198 %, що насамперед обумовлено збільшенням власних надходжень бюджетних установ за рахунок отриманої благодійної та гуманітарної допомоги. Кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України «Про Національний банк України», склали в 2022 році 18,8 млрд грн, що на 24 % менше проти надходжень попереднього року.

Особливістю формування доходів державного бюджету є те, що у 2022 році значна частина доходів бюджету була сформована за рахунок офіційних трансфертів, отриманих від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій та донорських установ. Так, 481,1 млрд грн із загальної суми доходів становили гранти від міжнародних партнерів (МФО, Європейського Союзу та окремих країн), які надійшли до бюджету після початку повномасштабної війни (26,9 % від усіх доходів державного бюджету за рік).

На сьогодні немає жодної галузі економіки нашої країни, яка б не зазнала втрат від російської агресії як прямих, так і опосередкованих, що, в свою чергу, має наслідком скорочення доходів бюджету, насамперед податкових. Нагальним є проведення економічної політики, яка сприятиме відновленню фіскальної стійкості, посиленню фінансової спроможності суб'єктів підприємницької діяльності, що в свою чергу, сприятиме зростанню доходів держави.

Список використаної літератури

1. Про Державний бюджет України на 2022 рік : Закон України від 2 грудня 2021 року № 1928-IX: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/state-budget>

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Пацула Ольга Ігорівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку

Львівський державний університет внутрішніх справ

(м. Львів, Україна)

Соціальне партнерство бізнесу та держави не є новим явищем, проте останніми роками займає все більшу роль у стратегіях розвитку компаній. Разом з тим, сьогодні, коли суб'єкти господарювання в Україні зіткнулися з таким явищем як

«функціонування-виживання в умовах воєнного стану» здається, що соціальні питання загалом, та зокрема, соціальної відповідальності могло відійти на другий план, як таке, що «не на часі». Попри те, у більшості випадків, маємо можливість спостерігати протилежну картину, адже бізнес сьогодні – це велика частина допомоги гуманітарного, морального та матеріального характеру Збройним силам, цивільним громадянам і державі в цілому. В цьому контексті питання урегулювання відносин у соціальному партнерстві та формування інформації про реалізацію запланованих чи непередбачених соціальних проєктів в умовах обмеженого фінансування є вкрай важливим.

Питання соціального партнерства та соціальної відповідальності бізнесу досліджується у численних публікаціях вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них виділяємо праці Керрола А. [1], Свансона Д. [2], Грішнкової О. [3], Колота А. [4], Топішко І. [5], Павликівської О. І. [6] та інші. В зазначених роботах багато уваги приділено концепції соціальної відповідальності, її розвитку та основним напрямам, на яких вона ґрунтується. Проте, проблеми обліково-аналітичного забезпечення соціальної діяльності та формування інформації про соціальні ініціативи у звітності в сучасних умовах врегульовані лише частково.

Не вдаючись до аналізу етимології поняття соціальної відповідальності, які досліджуються у працях різних вчених [1–6] зазначимо, що під нею розуміємо діяльність суб'єктів господарювання, спрямовану на реалізацію політики соціальної захищеності працівників підприємства та глобальних потреб суспільства з урахуванням викликів сучасності. В той час соціальне партнерство бізнесу – це механізм співпраці бізнесу, держави та суспільства (через громадські організації, волонтерські об'єднання тощо) на основі добровільного здійснення принципу соціальної відповідальності.

Соціальну відповідальність бізнесу розглядають у двох вимірах: внутрішньому та зовнішньому. До першого відносять ті напрями, які пов'язані із соціальною спрямованістю на внутрішнє середовище компанії, а саме: забезпечення належної оплати праці працівників; створення безпечних і сприятливих умов праці; формування здорового психологічного клімату в колективі; дотримання прав працівників у сфері соціально-трудова відносин; підвищення

освітнього рівня та професійного розвитку персоналу та ін. До зовнішньої соціальної відповідальності зазвичай належить: охорона навколишнього середовища; охорона здоров'я; освітні, культурні та мистецькі проекти; участь у розвитку місцевих громад; благодійність і ін. [1–5]. Проте, у зв'язку з військовими діями в Україні пріоритети компаній, які працюють на вітчизняному ринку суттєво змінилися. Більшу частину соціальних проектів переорієнтовано на надання гуманітарної допомоги населенню, підтримку медичних закладів, евакуацію та розміщення людей з районів бойових дій, організацію сховищ для працівників та громад, допомогу армії. Так, за даними дослідження, яке проводилося Gradus Research разом з громадською організацією Impact Force, сьогодні частка соціальних ініціатив, які військовою справою становить 41 % [7].

Рис. 1. Напрями та способи реалізації соціальної відповідальності бізнесу у період воєнного стану [7]

У більшості випадків компанії самостійно здійснюють соціальні ініціативи, виділяючи певну суму коштів на їх реалізацію. З огляду на це, важливим моментом є розуміння того, за рахунок яких джерел фінансування покриваються ці витрати, яким чином відображати їх в обліку та звітності, як здійснювати контроль за результатами їх проведення тощо. Більшість компаній обмежуються звітами від набувачів допомоги, проте незначна частка має розроблені індикатори для оцінки ефективності таких соціальних

проектів (рис. 2). Іншими словами, ключовою необхідністю є розуміння взаємозв'язку між показниками витрат, які спрямовуються на реалізацію соціальних ініціатив та фінансовим результатом компанії.

Слід сказати, що перші кроки в цьому контексті вже зроблено. В Україні схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року [8], яка визначає ключові напрями реалізації соціально відповідального бізнесу, їх адаптацію до міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності та поступову імплементацію Директиви Європейського Союзу щодо розкриття нефінансової інформації та інформації про різноманітність [9]. Згідно даної Директиви, компаніям необхідно звітувати за такими напрямками нефінансових показників як: екологія; соціальні аспекти; дотримання прав людини; участь у боротьбі з корупцією та хабарництвом. Проте, єдність у поданні форм такої звітності немає.

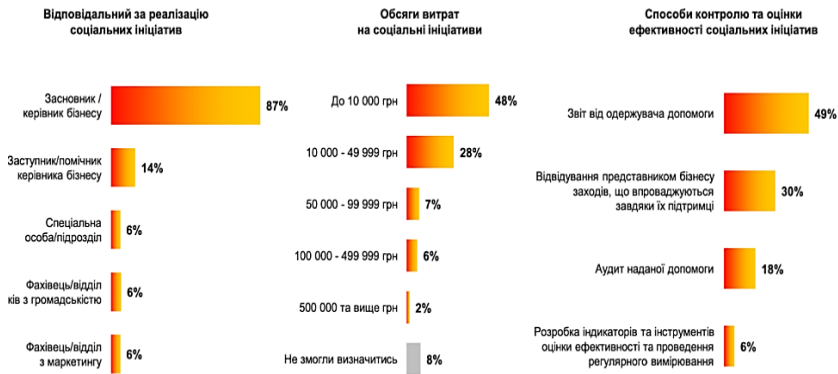

Рис. 2. Обсяги витрат суб'єктів господарювання на соціальні заходи та способи контролю за їх здійсненням [7]

Зазначається, що суб'єкти господарювання можуть включити інформацію про нефінансові показники у Звіт з управління або можуть формувати окремий звіт про корпоративну соціальну відповідальність чи сталий розвиток. Звичайно, що відсутність однакових підходів до формування звітності про соціальну

відповідальність забезпечує узгодженість показників і унеможливує проведення порівняльного аналізу та розуміння чіткості напрямів такої відповідальності для користувачів. Для усунення цієї проблеми у листопаді 2021 року створено Раду з міжнародних стандартів сталого розвитку (International Sustainability Standards Board – ISSB), яка покликана створити систему стандартів, за якими слід буде формувати звітність про корпоративну соціальну відповідальність. Разом з тим, ми вважаємо, що позитивним моментом при формуванні таких стандартів було б певне узгодження їх зі стандартами фінансової звітності, зокрема стосовно тих фінансових показників, які є ключовими для реалізації соціальних ініціатив, зокрема стосовно джерел фінансування таких заходів та включення витрат на реалізацію соціальної відповідальності та певної категорії витрат, передбачених у фінансовій звітності.

Тут треба розуміти, що є частина соціально спрямованих витрат, яка носить обов'язковий характер і є систематичними, а є та частина – яка здійснюється час від часу і здійснюється за ініціативою самого підприємства. Важливою характеристикою останніх є те, що вони не беруть безпосередньої участі у створенні доданої вартості, а здійснюються у порядку її споживання. Фінансування таких витрат, на нашу думку, повинно здійснюватися за рахунок чистого прибутку в процесі його розподілу. Окрім того, якщо зазвичай соціальні проекти носять спланований і прогнозований характер, то в умовах воєнного стану надання благодійної та гуманітарної допомоги часто є непрогнозованим, а рішення щодо таких питань можуть прийматися одномоментно та спонтанно.

Підсумовуючи, зазначимо, що для визначення узгодженості між показниками фінансової звітності та звітності про корпоративну соціальну відповідальність пропонуємо використовувати систему управлінського обліку, яка є менш регламентованою і більш керованою з точки зору менеджменту. Незважаючи на те, що управлінський облік традиційно вважається тією системою формування інформації, яка забезпечує потреби лише внутрішніх користувачів, у цій сфері він може стати тією ланкою, яка буде зв'язувати необхідні показники фінансової та соціальної звітності між собою.

Список використаної літератури

1. Carroll A. B. A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *Academy of Management Review*. 1979. Vol. 4 (4). P. 500. URL: https://www.researchgate.net/publication/230745468_A_Three-Dimensional_Conceptual_Model_of_Social_Performance.
2. Swanson D. L. Addressing a theoretical problem by reorienting the corporate social performance model. *Academy of Management Review*. 1995. 20 (1). P. 43–64. URL: <https://journals.aom.org/doi/full/10.5465/amr.1995.9503271990/>
3. Грішнова О. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, значення, стратегічні напрями розвитку в Україні. *Україна: аспекти праці*. 2010. № 7. С. 3–8. URL: <http://surl.li/eaxfb/>
4. Колот А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів. *Економічна теорія*. 2013. № 4. С. 5–26. URL: <http://surl.li/eaxef>
5. Топішко І. І., Топішко Н. П., Галецька Т. І. Соціальна відповідальність підприємства в Україні: проблеми забезпечення та шляхи підвищення. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 12–1. С. 95–99. URL: http://bses.in.ua/journals/2016/12-1_2016/23.pdf.
6. Павликівська О. І. Управління соціально відповідальною діяльністю підприємств на основі концепції обліку та контролінгу (теорія, методологія, практика) : монографія. Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2018. 405 с.
7. Допомога під час війни: як бізнес допомагає вирішувати соціальні проблеми. Дослідження. URL: <https://gwaramedia.com/dopomoga-pid-chas-vijni-yak-biznes-dopomagaie-virishuvati-soczialni-problemi-doslidzhennya/>
8. Концепція реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року схвалена розпорядженням Кабінету міністрів України від 24 січня 2020 року № 66-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text>.
9. Директива ЄС щодо розкриття нефінансової інформації та інформації про різноманітність (2014/95/ЄС). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN>.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ НЕПРИБУТКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Перетяцько Юлія Митрофанівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування
Національний університет «Чернігівська політехніка»
(м. Чернігів, Україна)

Неприбуткове підприємство, організація, установа – це спеціальний статус суб'єкта господарювання, який набувається при виконанні всіх вимог пп. 1 п. 4 ст. 133 Податкового кодексу України [1]:

- утворена та зареєстрована в порядку, визначеному законом, що регулює діяльність відповідної неприбуткової організації;
- установчі документи якої (або установчі документи організації вищого рівня, на підставі яких діє неприбуткова організація відповідно до закону) містять заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників, членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб;
- установчі документи якої (або установчі документи організації вищого рівня, на підставі яких діє неприбуткова організація відповідно до закону) передбачають передачу активів одній або кільком неприбутковим організаціям відповідного виду, іншим юридичним особам, що здійснюють недержавне пенсійне забезпечення відповідно до закону (для недержавних пенсійних фондів), або зарахування до доходу бюджету у разі припинення юридичної особи (у результаті її ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення);
- внесена контролюючим органом до Реєстру неприбуткових установ та організацій [1].

Найчастіше на отримання такого статусу подають документи громадські організації, благодійні організації, спілки, релігійні організації, бюджетні установи.

Після отримання статусу неприбуткової організації методика обліку доходів та витрат суттєво змінюється. А саме, прибуток не може розподілятися між учасниками підприємства (організації,

установи), а доходи направляють виключно на статутні цілі. Тобто, статут суб'єкта господарювання буде основним документом згідно якого можуть проводитися господарські операції.

Джерелом доходів неприбуткового підприємства (організації, установи) може бути:

- господарська діяльність (послуги, продаж продукції, товарів, відсотки за депозитами тощо);
- зовнішнє фінансування згідно статутної діяльності (гранти, благодійні внески, членські внески тощо).

Визнання та облік доходів здійснюється у відповідності до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 15 «Дохід». Однак, податкові органи вважають, що всі надходження неприбуткових організацій необхідно визнавати цільовим фінансуванням, включно з орендними платежами, відсотками за депозитами, курсовими різницями [2]. На нашу думку, така рекомендація у повній мірі не відповідає методології бухгалтерського обліку. Оскільки цільове фінансування – це отримання грошових коштів (товарно-матеріальних цінностей) від надавача із зазначенням мети їх витрачання. Однак відсотки за депозитом, орендна плата, роялті тощо не можна визнати як цільове фінансування, оскільки отримується неприбутковою організацією від надавача без зазначення мети витрачання. Зазначимо, що і такі кошти необхідно витратити тільки на статутні цілі, в іншому випадку суб'єкт господарювання втратить статус неприбуткового підприємства (організації, установи).

Отже, надходження від надавачів з вказівкою їх цільового витрачання доцільно обліковувати на рахунку бухгалтерського обліку 48 «Цільове фінансування та цільові надходження» із наступним їх закриттям на рахунки 7 класу після здійснення витрат. Надходження без зазначення мети витрачання – на рахунках 7 класу одразу.

Витрати неприбуткових підприємств (організацій, установ) можуть бути двох видів: на утримання суб'єкта господарювання (заробітна плата, нарахування на заробітну плату, оренда, комунальні платежі, канцелярія, відрядження тощо) та на статутні цілі. Облік витрат здійснюється у відповідності до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати».

Згідно п. 7 джерела [3] витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені [3]. Факт здійснення витрат має бути підтверджений документально: договори, наказ про відрядження, авансові звіти, дорожні квитки, акти, накладні, рахунки, платіжні інструкції тощо.

Список використаної літератури

1. Податковий кодекс України : № 2755 від 02.12.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n12538> (Дата звернення 06.10.2023).
2. Вісник. Офіційно про податки. 2018. № 4. С. 34.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (Дата звернення 06.10.2023).

ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ПОВОЄННІЙ УКРАЇНІ

Побережець Ольга Валеріївна

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і фінансів*

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)*

Христос Калантарідіс (Christos Kalantaridis)

доктор наук, професор

*Школа менеджменту, Бредфордський університет
(м. Бредфорд, Великобританія)*

Сучасний стан соціально-економічних процесів потребує системного дослідження, а також діагностики та прогнозування щодо періоду повоєнного відновлення національної економіки України. Забезпечувати функціонування важливих галузей та напрямків під час війни можливо за умови синтезованої роботи всіх ланок управління та адаптації під впливом контрольованих та неконтрольованих факторів. Крім того, важливим є процес мобілізації потенціалу національної економіки, у тому числі, виробничого, енергетичного, ресурсного, людського, що надає можливість

оперативно боротися із загрозами та вирішувати виникаючі проблеми.

Важливо зазначити, що наявність деструктивних факторів народжує нестандартні рішення: для функціонування або взагалі можливості залишитися необхідним є ривок у розвитку, що підтверджує еволюційні процеси та перехід на нову сходинку соціально-економічного розвитку. Перспективи розвитку з'являються під час реконструкції звичних механізмів економічного та фінансового характеру, що надає можливість отримання нових моделей регулювання соціально-економічних процесів.

Зазначимо, що Україна має потенційні можливості відновлення та розвитку національної економіки через регулювання соціально-економічних процесів на макро-, мезо- та мікрорівні, враховуючи вплив глобальних викликів, внутрішні загрози та ризики. При цьому ефективним є застосування розроблених механізмів економічного відновлення країн у повоєнний період, визначаючи пріоритети потребами конкретних територій, а також окремих суб'єктів господарювання.

Закон єдності та боротьби протилежностей реалізується у відмиранні або свідомій відмові від застарілих елементів, а у нашій реальності – це ще й фізичне знищення та позбавлення можливостей працювати за напрацьованими схемами та механізмами. Для соціально-економічної системи, яка бореться, це не означає позбавлення перспектив розвитку. У цій боротьбі спостерігається творча сила, яка спрямована на забезпечення сприятливих умов для створення та поширення нового з метою збереження життєздатності і прогресивного розвитку соціально-економічної системи. Завдяки здійсненню руйнівної та творчої функції відбувається оновлення – і стає можливим розвиток через кризу. Загрозою для національної економіки є суттєве виснаження потенціалу національної економіки, намагаючись відібрати у неї здатність до реалізації якісно нових зрушень [1].

Акцентувати увагу у повоєнний період необхідно на імплементації інструментів цифрової трансформації, що забезпечує підвищення цифрової стійкості національної економіки.

При цьому необхідною умовою є формування системи економічної безпеки, яка забезпечить своєчасність прогнозування, ідентифікації та оцінки ймовірних загроз і руйнівних тенденцій.

Можливість системи регулювання соціально-економічними процесами адаптуватися до мінливого середовища, впроваджувати нові технології, які характеризуються інноваційністю, планомірністю та високою результативністю є перш за все тим потенціалом, який обов'язково допоможе у розв'язанні оперативним, тактичних та стратегічних завдань повоєнного відновлення національної економіки України.

Цифровізація відкриває дорогу до інноваційних способів розвитку на мікро- та мезорівнях: хмарні технології дозволяють працювати над одним проєктом кільком суб'єктам, ефективно використовуючи при цьому ресурси. Крім того, щоб скористатися всіма можливостями доступної інформації для прийняття рішень, необхідно її акумулювати, структурувати та аналізувати. Саме цифрова трансформація сприяє цьому завдяки прогресивним технологіям (Big Data, Artificial Intelligence) [2].

Важливо підкреслити, що у сучасних умовах окремі соціально-економічні процеси потребують не тільки регулювання, але й підтримки, враховуючи вплив ендогенного та екзогенного середовища. Необхідною умовою відбудови є максимальне збереження людського капіталу, ресурсного потенціалу, а також рівня фінансової підтримки іноземних партнерів, яка з часом може перетворитися на інвестиційні процеси.

Циклічність економічних процесів формує рух національної економіки, за умови зміни еволюційних та революційних етапів її розвитку. У свою чергу, криза виступає епіцентром циклічного розвитку, його визначником. У ній поєднуються імпульс і межа економічного зростання. Криза створює основу для нових інвестицій та новацій, спричиняючи в майбутньому оновлення техніки та технологій (в окремих випадках і зміну технологічного укладу, суспільної формації тощо), що призводить до відтворення докризового рівня прибутку і забезпечення стрімкішого його зростання у наступні періоди, а також виведення на принципово новий рівень функціонування підприємницьких структур. Циклічність, як одна із складових рівноваги в макроекономіці, виступає важливим чинником економічної динаміки [3].

Враховуючи потенційні можливості та загрози національній економіці необхідним для планомірної її відбудови є розробка

ефективної моделі стратегії відновлення та розвитку України, що включає процес розв'язання не тільки економічних і фінансових, але й соціальних питань.

Підкреслимо, що процес функціонування національної економіки в умовах воєнного стану спирається на швидку адаптивність системи управління на всіх рівнях, особливо це стосується питань підтримки належного стану безпеки, у тому числі, енергетичної. Механізм регулювання енергетичної безпеки в сучасних умовах потребує суттєвого перегляду, враховуючи стан інфраструктури, місцями повністю пошкодженої, що потребує значного відновлення, а також необхідність розв'язання численних гуманітарних проблем. Важливим аспектом на шляху до формування механізму відновлення є виокремлення та оцінка стабілізуючих та дестабілізуючих факторів, вплив яких може мати як негативні, так позитивні наслідки. Визначення концепції майбутньої енергетичної безпеки базується на взаємодії потенціалу та з урахуванням рівня технологічного розвитку і міжнародного співробітництва. Сталий розвиток національної економіки опирається на стабілізацію всіх галузей, що забезпечить підтримку під час воєнного стану та поступове відновлення після завершення, враховуючи обмеженість джерел, які можуть бути використанні для залучення фінансових ресурсів.

Побудова стратегії відновлення національної економіки повинна базуватись на діагностиці потенціальних можливостей, що забезпечить системність планування та прогнозування рівня соціально-економічних процесів з подальшим розвитком у майбутньому. Крім того, важливо застосовувати історичний досвід відновлення економіки після руйнувань. Впровадження заходів у різних сферах господарської діяльності країни спрямоване на відновлення її конкурентоспроможності, відновлення інфраструктури, налагодження виробництва, прискорення розвитку переробної промисловості країни, підвищення рівня життя населення і внутрішнього та зовнішнього попиту на основі інноваційних підходів і технологій.

Список використаної літератури

1. Гудзь Т. П., Брусов Н. О. Повоєнна трансформація економічного потенціалу українських підприємств для освоєння євроінтеграційних можливостей. *Науковий вісник ОНЕУ*. № 11–12. 2022. URL: <http://>

- n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2022/300-301/pdf/28-34.pdf (дата звернення: 30.09.2023).
2. Мандич О., Бабко Н., Лищенко М. Цифрова трансформація та новітні комунікації як платформа для стійкого розвитку бізнесу. *Modeling the development of the economic systems*. 4. 2022. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2022-6-2> (дата звернення: 30.09.2023)
 3. Войтко С. В., Сопрун Н. В. Систематизація теоретичних положень та наукових поглядів щодо циклічних процесів у економіці. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_3_11 (дата звернення: 02.10.2023)

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Попенко Олександр Олександрович
аспірант 1-го курсу ОНП «Менеджмент»
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)

Масленіков Євген Іванович
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та інновацій
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)

Внутрішній аудит є принципово важливою складовою ефективною системи управління підприємством. З його допомогою топ-менеджмент підприємства здатен приймати управлінські рішення спираючись на максимально достовірні і якісні оцінки ефективності та результативності бізнес-системи, управляти ризиками, покращувати процеси, а також забезпечувати дотримання вимог законодавства та внутрішніх політик і регламентів.

Разом із вже відміченою базовою користю впровадження системи внутрішнього аудиту, в умовах глобальних викликів особливо пріоритетного значення набувають такі переваги, як:

- швидка адаптація до змін зовнішнього середовища;
- забезпечення безперервної діяльності;
- збереження конкурентоспроможності.

Все це зумовлено вкрай непередбачуваним станом ринкового середовища, скороченим і нестабільним горизонтом планування господарської діяльності, стрімко зростаючим спектром ризиків починаючи від раптових пошкоджень ланцюжків постачання, закінчуючи різким падінням споживчого попиту спричиненого не ринковими факторами.

Враховуючи весь масштаб поточних загроз функціонуванню бізнес-системи, топ-менеджмент під їх постійним тиском, потребує потужної, якісної та професійної підтримки від підрозділів внутрішнього аудиту. В рамках даної допомоги керівництву підприємства варто розраховувати на наступні стратегічні завдання:

- оцінка ризиків та розробка стратегії диверсифікації виробництва, щоб зменшити залежність від одного ринку, чи його сегмента орієнтованого на певний асортимент товарів, робіт, послуг;
- оцінка ризиків та розробка стратегії забезпечення підприємства необхідними показниками фінансової ліквідності та резервними інвестиційними джерелами;
- оцінка ризиків та розробка стратегії по закриттю зобов'язань підприємства перед покупцями, кредиторами, постачальниками, інвесторами, державою та іншими партнерами;
- оцінка ризиків та розробка стратегії забезпечення виробництва альтернативними ланцюжками постачання;
- оцінка ризиків та розробка стратегії забезпечення підприємства резервними енергоресурсами;
- розробка резервних алгоритмів дій для ключових бізнес-процесів підприємства при настанні певних форс-мажорних обставин;
- розробка резервних точок внутрішнього контролю для запобігання небажаних наслідків від настання тих чи інших форс-мажорних обставин.

Варто підкреслити, що зазначений перелік не є вичерпним та вказує лише найбільш очевидні напрямки діяльності в умовах таких глобальних викликів, як війна чи пандемія. Опціональна доступність подібного застосування підрозділів внутрішнього аудиту напряму залежить від їх інтеграції у відповідні сфери господарської діяльності, наявності професійної та спеціальної галузевої експертизи аудиторів, налагодженої бізнес-системи в частині

інформаційно-аналітичного забезпечення та налаштування процесів операційної діяльності.

Успішне виконання поставлених стратегічних завдань перед внутрішнім аудитом має бути зумовлено коректним функціональним навантаженням, адже універсальність, кваліфікація та висока обізнаність аудиторів може спонукати топ-менеджмент до нетипового використання підрозділу, наприклад, розглядати співробітників, як кадровий резерв чи залучення в окремі бізнес-процеси, як механізм операційного контролю. Так, міжнародними стандартами професійної практики внутрішнього аудиту передбачено: «Функція внутрішнього аудиту повинна оцінювати та надавати відповідні рекомендації, спрямовані на удосконалення процесу корпоративного управління для:

- прийняття стратегічних та операційних рішень;
- нагляду за управлінням ризиками та контролем;
- підтримання відповідних етичних принципів і цінностей у рамках організації;
- забезпечення ефективного управління діяльністю організації та її відповідальності;
- надання інформації стосовно ризиків і контролю відповідним підрозділам організації;
- координування діяльності та обміну інформацією між радою, зовнішніми і внутрішніми аудиторами, іншими сторонами, що надають аудиторські послуги, та керівництвом» [2].

Властивими фундаментальними функціями внутрішнього аудиту, як частини сучасної системи управління підприємством є: контрольна, консультативна та просвітницька функції.

Контрольна функція є базовою і полягає в оцінці ефективності та результативності систем управління, внутрішнього контролю та звітності підприємства. Внутрішній аудит перевіряє, чи дотримуються на підприємстві вимог законодавства, внутрішніх політик і процедур, а також чи є системи управління, контролю та звітності ефективними та результативними [3].

Консультативна функція полягає в наданні топ-менеджменту підприємства рекомендацій щодо покращення операційних процесів, контролю, звітності та бізнес-системи загалом. Внутрішній аудит використовує свої знання та досвід для надання рекомендацій, які допоможуть підприємству досягти своїх цілей.

Просвітницька функція полягає у підвищенні обізнаності керівництва підприємства та персоналу про важливість ефективної системи управління. Внутрішній аудит проводить наради та внутрішні презентації, з метою підвищення обізнаності про такі аспекти, як: ефективність і результативність діяльності підприємства, відповідність бізнесу вимогам законодавства, внутрішніх політик і процедур, управління ризиками, контроль і звітність.

Внутрішній аудит в системі управління підприємством в умовах глобальних викликів займає ключове місце і виконує важливу роль у забезпеченні стабільності та успішності підприємств. Згідно з сучасними реаліями глобального бізнес-середовища, підприємства стикаються з низкою надскладних проблем, таких як зміни в економічних умовах, політична нестабільність, технологічні трансформації та екологічні чинники. Внутрішній аудит саме той універсальний інструмент, що допомагає ідентифікувати можливі проблеми, визначати ризики та отримувати рекомендації для їх вирішення. Це робить його невід'ємною складовою ефективною системи управління успішним підприємством.

Список використаної літератури

1. Побережець О. В. Теоретико-методологічні та практичні засади дослідження системи управління результатами діяльності промислового підприємства : монографія. Херсон : Видавництво : Грінь Д. С., 2016. 500 с.
2. Інститут внутрішніх аудиторів. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту. URL: <https://www.theiia.org/globalassets/site/standards/mandatory-guidance/ippf/2017/ippf-standards-2017-ukrainian.pdf>.
3. Немченко В. В. Аудит (Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту) / За ред. проф. В. В. Немченко, О. Ю. Редько. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 540 с.

РАХУНОК-ФАКТУРА: ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ В УКРАЇНІ Й НІДЕРЛАНДАХ, НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Прохар Наталія Вікторівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
Полтавський університет економіки і торгівлі
(м. Полтава, Україна)*

Здійсненню операцій купівлі-продажу товарів чи послуг передує заключення договорів (контрактів) з контрагентами та виставлення рахунку. В Україні цей документ носить назву рахунок або рахунок-фактура, в Нідерландах – фактура (factuur), інколи продавці виставляють для оплати не сам інвойс, а проформу інвойсу, в нашому розумінні – рахунок (proforma / order confirmation). Стандартної форми рахунку (рахунку-фактури), обов'язкової для застосування суб'єктами господарювання, в Україні та Нідерландах не існує, тому цей документ повинен містити такі реквізити, які б дали можливість ідентифікувати продавця й покупця товарів чи робіт і послуг, вчасно здійснити оплату, своєчасно підтвердити готовність продавця й покупця до співпраці.

Особливості складання й оформлення первинних документів досліджені в працях науковців, серед яких Бутинець Ф. Ф., Голенко О. М., Грабова Н. М., Жилкіна Л. В., Зубенко А. В., Кім Ю. Г., Косяк А. П., Лень В. С., Лишиленко А. В., Ловінська Л. Г. та інші, але вдосконалення первинних документів з метою їх спрощення та не втрачання інформативності задля підтвердження фактів здійснення господарських операцій є актуальним і нині.

Рахунок або рахунок-фактура не завжди є первинним документом, здебільшого, носить інформаційний характер, оскільки містить інформацію про товари (роботи, послуги), які пропонуються до оплати. Однак, якщо рахунок оплачений і є підтверджуючі документи про оплату, він може вважатися розрахунковим первинним документом у розумінні бухгалтерського обліку, може замінити акт виконаних робіт. Типова форма рахунку-фактури № 868 не є обов'язковою для використання в Україні, тому

в більшості комп'ютерних програм форми рахунку відрізняються між собою та місять відмінності від типової форми.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV, у первинних документах повинні бути обов'язкові реквізити:

- назва документа (форми);
- дата складання;
- назва підприємства, від імені якого складено документ;
- зміст та обсяг господарської операції, одиниця виміру господарської операції;
- посади і прізвища осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;
- особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції [1].

Попередній аналіз реквізитів рахунку в Україні дає підстави для висновків, що він містить всі необхідні реквізити, встановлені чинним законодавством.

Узагальнено зміст рахунку (рахунку-фактури) в Україні та Нідерландах у табл. 1.

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика рахунку-фактури (factuur)
в Україні й Нідерландах***

Реквізити документу	Україна	Нідерланди (* сайт nalog.nl)
1	2	3
Назва документу	Рахунок, рахунок-фактура	Фактура (factuur), проформа інвойсу (proforma / order confirmation)
Назва продавця	Юридична назва підприємства	Юридична назва підприємства або торгова назва підприємства, якщо воно зареєстроване в торговій палаті
Адреса продавця	Адреса, за якою підприємство зареєстроване (з Виписки з ЄДР) або адреса його підрозділів	Адреса, за якою фактично знаходиться підприємство

Продовження таблиці 1

1	2	3
Реєстраційні коди підприємства	Код ЄДРПОУ, індивідуальний податковий номер	Номер ВТW (номер платника ПДВ), КвК-номер (номер реєстрації в торговій палаті Нідерландів)
Банківські реквізити	Назва банку, IBAN, місто знаходження банку	Назва банку, IBAN, SWIFT
Логотип, девіз	-	Не обов'язково, але зробить фактуру більш солідною
Назва покупця	Юридична назва підприємства	Повна назва клієнта, таv (terattentieven) клієнта, якщо в компанії клієнта є конкретна людина, якій призначений рахунок
Адреса покупця	Адреса, за якою підприємство зареєстроване (з Виписки з ЄДР)	Повна адреса клієнта
Реєстраційні коди підприємства-покупця	Код ЄДРПОУ, індивідуальний податковий номер	Номер ВТW (номер платника ПДВ), КвК-номер (номер реєстрації в торговій палаті Нідерландів)
Дата документа	Дата виписки рахунку, рахунку-фактури	Дата, до якої була виставлена фактура, дата, до якої фактура дійсна
Номер документа	Номер рахунку, рахунку-фактури, як правило, числовий номер, але можлива комбінація літер і цифр	Номер фактури (наскрізна нумерація). Якщо фактура не остання і після неї вже були виставлені нові фактури, треба виписати іншу фактуру (кредит ноту) з відповідним порядковим номером, яка буде анулювати ту, яка недійсна. При нумерації можна використовувати літери або складні номери
Реквізити договору	Номер і дата договору	-
Найменування товарів або послуг	Назва товарів і послуг	

Закінчення таблиці 1

1	2	3
Кількість товарів або послуг	Кількість товарів або послуг, одиниця виміру	
Ціна та сума операції	Ціна одиниці товару чи послуги, загальна сума без ПДВ, ставка ПДВ (ВТW), сума ПДВ (ВТW), сума з ПДВ до оплати	
Підписи виконавців	Ім'я та прізвище, підписи виконавців	

У типовій формі рахунку-фактури № 868 також вказується інформація щодо вантажовідправника та станції відправлення, вантажоодержувача та станції призначення, кількість місць товару, спосіб відправлення, однак, такі реквізити на практиці заповнюються не часто.

Проведений аналіз реквізитів рахунку в Україні та фактури в Нідерландах свідчить про переважну більшість однакових реквізитів цих документів, однак, на нашу думку, удосконаленню форми цього документу, відповідно до практики країн ЄС, в т. ч. й Нідерландів, сприятимуть:

- вилучення реквізиту «Номер і дата договору» та відмова від використання договорів у господарській практиці підприємств, оскільки договори не є первинними документами, а їх укладання носить формальний характер;
- надання рахунку статусу первинного розрахункового документа.

Список використаної літератури

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 27.09.2023).
2. Сайт податкової служби Нідерландів: nalog.nl (дата звернення: 27.09.2023).

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ, ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Радченко Олександр Петрович

доктор економічних наук, доцент,

професор кафедри менеджменту та інновацій

Деркач Катерина Дмитрівна

студентка спеціальності «Менеджмент» (магістр)

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Людський капітал відіграє критичну роль у конкурентоспроможності підприємства, служачи фундаментом для трансформації знань, навичок і компетенцій у економічну вартість. Наше дослідження було сфокусовано на аналізі специфікацій і функціоналу людського капіталу як ключового чинника конкурентоспроможності підприємства в умовах глобалізації.

Людський капітал, що об'єднує в собі знання, навички та інші важливі компетенції, може бути вимірний та оцінений, щоб визначити його вклад у продуктивність і ефективність підприємства. Здатність працівників до адаптації, інноваційного мислення та навчання має прямий вплив на рівень конкурентоспроможності підприємства, особливо в умовах невизначеності, що притаманно економіці України в період повномасштабної війни на її території.

У контексті концептуальних основ управління людським капіталом, сучасні методології акцентують важливість оптимального використання та розвитку людського потенціалу через системи навчання, мотивації та заохочення. Це передбачає деталізований підхід до кожного елементу управління людським капіталом, враховуючи індивідуальність кожного працівника [1].

Розуміння концептуальних основ управління людським капіталом вимагає глибокого аналізу стратегій і методів, які спрямовані на оптимізацію розвитку та використання людського потенціалу. Перш за все, індивідуальний підхід стає основоположним у реалізації концепцій управління людським капіталом. Такий підхід передбачає врахування унікальних знань, навичок, компетенцій

і мотивації кожного працівника для максимально ефективної реалізації його потенціалу в інтересах підприємства.

Детальний аналіз та оцінка індивідуальних особливостей працівників дозволяють формувати оптимальні умови для їх професійного розвитку та самореалізації. Тут важливо зосередитися на створенні сприятливого середовища та впровадженні ефективних систем навчання, які відповідають індивідуальним потребам та очікуванням працівників.

Застосування інноваційних методів мотивації та заохочення є іншим ключовим фактором, який впливає на ефективність управління людським капіталом. Стимулювання внутрішньої мотивації працівників може відігравати вирішальну роль у досягненні стратегічних цілей підприємства, підвищуючи його конкурентоспроможність та продуктивність [2].

Також необхідно зазначити роль технологій та інновацій у сучасних методологіях управління людським капіталом. Інтеграція технологічних рішень та інноваційних підходів у процеси відбору, атестації та розвитку персоналу дозволяє підприємствам розробляти та реалізовувати ефективні стратегії управління та розвитку людського капіталу в умовах сьогодення [2].

Загалом, оптимальне управління та розвиток людського капіталу є важливими умовами сталого розвитку підприємства, забезпечуючи йому конкурентні переваги та стратегічну перевагу на ринку. Глибоке розуміння та правильна реалізація концептуальних основ управління людським капіталом може стати каталізатором інновацій та кардинальних змін, що ведуть до успішного виконання корпоративних цілей та завдань організації.

Стратегічне планування та розвиток людського капіталу вимагають від компаній визначення пріоритетів розвитку і алокації ресурсів відповідно до місії, візії та стратегічних цілей організації [1].

Використання сучасних технологій і інноваційних підходів у управлінні людським капіталом відкриває нові перспективи для відбору, атестації та розвитку працівників, дозволяючи компаніям виявляти та розвивати таланти для досягнення корпоративних цілей.

Останнім етапом є вивчення методів оцінки ефективності людського капіталу, де зосереджуються на вивченні методів та інструментів для вимірювання вкладу людського капіталу в економічний

успіх підприємства. Такий аналіз допомагає визначити, наскільки ефективно компанія використовує свої людські ресурси для досягнення своїх бізнес-цілей.

У світлі вищесказаного, людський капітал, на наш погляд, стає критичним активом для будь-якого підприємства, що прагне досягнути та утримати конкурентні переваги в сучасних, непередбачуваних ринкових умовах. Глибокий аналіз та розуміння концептуальних основ управління людським капіталом відкриває можливості для оптимізації використання та розвитку людського потенціалу, спрямованого на досягнення стратегічних цілей організації.

Список використаної літератури

1. Аніщенко Л. О. Дослідження сучасних механізмів оцінки ефективності використання людського капіталу промислових підприємств. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (17). С. 902–905.
2. Гафарова Л. М. Людський капітал як фактор розвитку національної економіки в умовах INDUSTRY 4.0. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2019. № 13. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/issue/view/8629/show>

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ

Радченко Олександр Петрович

доктор економічних наук, доцент

професор кафедри менеджменту та інновацій

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Мотуз Юрій Іванович

аспірант 1-го курсу ОНП «Менеджмент»

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

В сучасних умовах глобального світу, де технології розвиваються з неймовірною швидкістю, а ринки та вимоги клієнтів постійно змінюються, стратегія управління проєктами стає необхідністю для бізнесу будь-якої масштабності та спрямованості.

Проекти – це ключ до інновацій, розвитку та зростання компаній у сучасному світі. Ось чому ефективне управління проектами стає невід’ємною частиною успішної стратегії будь-якого підприємства.

Зважаючи на різноманітність проектів та їх унікальні вимоги, існують різні методології та підходи до управління проектами в сучасних умовах. Популярними підходами є наступні:

- Каскадний підхід, також відомий як Waterfall, передбачає послідовне виконання етапів проекту: ініціація, планування, виконання, випробування, впровадження та підтримка. Кожен етап розпочинається лише після завершення попереднього. Цей метод добре підходить для проектів з визначеними та стабільними вимогами.

- Scrum – це один із найпопулярніших Agile методів управління проектами. Він базується на ітеративній та інкрементальній розробці. Проект розділяється на короткі ітерації, зазвичай, тривалістю 2–4 тижні, які називаються спринтами. Кожен спринт завершується випуском відтвореної продукції. Scrum включає в себе ролі (такі як Product Owner, Scrum Master, Development Team), збори допомагають забезпечити постійний зворотній зв’язок та гнучкість у відповіді на зміни вимог.

- Kanban – це система візуалізації процесів. Проект поділяється на різні стадії, і кожна стадія відображається на дошці Kanban. Кожне завдання відображається на картці та пересувається від однієї стадії до іншої по мірі просування проекту. Kanban допомагає контролювати потік робіт, оптимізувати виробничу потужність та покращувати ефективність проекту.

Кожен з цих підходів має свої переваги та відмінності, і вибір між ними залежить від типу проекту, його характеристик та вимог. Деякі організації використовують комбінацію цих методологій або адаптують їх до своїх потреб, щоб забезпечити успішну реалізацію своїх проектів.

Управління проектами дозволяє компаніям реалізовувати інноваційні ідеї та концепції. Проекти надають можливість зосередитися на розробці нових продуктів, послуг або вирішенні складних проблем. Це особливо важливо в сучасних умовах, коли конкуренція на ринку висока, і споживачі очікують нових та вдосконалених продуктів.

Одним із ключових компонентів стратегічного управління у макроекономічному середовищі є стратегія. Зазначимо, що термін «стратегія» запозичене з військової лексики, основною ознакою якого є планування та проведення відповідних військових дій із застосуванням всіх доступних засобів. Термін «стратегія» в управлінському значенні почав застосовуватися в середині двадцятого століття, коли проблема реакції на несподівані зміни у зовнішньому макроекономічному середовищі набули великого значення. Значний період поняття «стратегія» визначали як відповідний процес управління ресурсами, але коли ефективність конкуренції постає все більш очевидною, суб'єкти господарювання прагнуть зміцнювати свої конкурентоспроможні позиції, що відповідно виокремило у стратегії напрям довгострокових конкурентних переваг [4].

Сучасні проекти стикаються з різноманітними ризиками, такими як технічні неполадки, фінансові труднощі, зміни в законодавстві тощо. Управління проектами допомагає ідентифікувати, оцінювати та знижувати ризики, забезпечуючи стабільність та надійність у реалізації проектів.

Ефективне управління проектами допомагає оптимізувати використання ресурсів, таких як людські ресурси, фінанси та час. В сучасних умовах, коли ефективність використання ресурсів – ключовий фактор успіху, управління проектами стає незамінною стратегією для забезпечення бізнесу найкращою можливою продуктивністю.

Стратегія управління проектами – це цілеспрямовані принципи орієнтири та дії у системі управління проектами з метою отримання запланованих результатів від його реалізації.

Ринкові умови постійно змінюються. Тільки ті компанії, які можуть швидко адаптуватися до змін, можуть залишатися конкурентоспроможними. Управління проектами дозволяє компаніям бути гнучкими, легко адаптуватися до нових умов та вчасно реагувати на ринкові тенденції.

Управління проектами також сприяє поліпшенню внутрішньої комунікації та співпраці між різними відділами та командами в компанії. Забезпечуючи зрозумілу комунікацію та спільне розуміння цілей та завдань, управління проектами сприяє створенню єдиної команди, що працює над досягненням спільної мети.

У сучасних умовах, коли швидкість реакції та здатність до інновацій визначають успіх бізнесу, управління проектами стає вирішальною стратегією. Це не тільки допомагає компаніям реалізовувати свої ідеї та досягати цілей, але й забезпечує їхню конкурентоспроможність та стійкість у змінюваному світі. Тому керівництво компаній повинно приділяти належну увагу розвитку та вдосконаленню своєї системи управління проектами, щоб забезпечити стабільний та успішний розвиток своєї організації в майбутньому.

Список використаної літератури

1. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK Guide). Sixth Edition. Project Management Institute, 2017. 800 p.
2. Інститут внутрішніх аудиторів. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту. URL: https://pmiukraine.org/wp-content/uploads/2022/08/PMBOK7_Ukr_ForPersonalUseOnly.pdf
3. Управління проектами : підручник / за заг. ред. Л. В. Ноздріної. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 432 с.
4. Шеремет О. О. Теоретико-методологічні засади процесу забезпечення та реалізації ринкових стратегій у харчовій промисловості : монографія. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 375 с.

ANALYSIS OF MOTIVATIONAL MECHANISMS FOR IMPROVING MANAGEMENT EFFICIENCY

Radchenko Oleksander

*Doctor of economic sciences, docent,
Professor of the Department of Management and Innovation
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine)*

Tao Tao

*Student specialty “Management” (master)
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine)*

In the context of the contemporary challenges posed by globalization, rapid technological changes, and unstable market conditions,

the importance of effective management in organizations of varying sizes and fields of operation has become increasingly paramount. Within this framework, motivational mechanisms play a crucial role in boosting productivity and enhancing managerial efficiency.

To delve into the issue of contemporary motivational mechanisms, as well as to assess their impact on management effectiveness across different economic sectors, researchers are tasked with addressing a series of critical objectives. Among these, determining the fundamental theoretical aspects of motivation and its role in managerial activities stands out as especially significant. Other essential tasks include analyzing current motivational mechanisms and their influence on work productivity, as well as evaluating the criteria that determine the effectiveness of motivational tools [1].

Motivation in contemporary settings is complex and influenced by a variety of factors, including both internal and external motivators. Intrinsic motivation stems from an individual's own values, interests, and goals, while extrinsic motivation is influenced by external elements such as financial incentives, social recognition, and opportunities for career progression. For a motivational system to be effective, there must be a well-balanced integration of these two types of motivation [3].

Assessing the effectiveness of motivational instruments is crucial for refining the motivational framework, enhancing organizational competitiveness, and fostering improvement. In analyzing the impact of these tools, it is important to consider their holistic influence on various facets of work, including labor productivity, work quality, employee turnover rates, job satisfaction, and the propensity for innovation [2].

Motivational mechanisms are designed to ensure the optimization of the use of human resources, contributing to the growth of labor productivity. This is achieved by creating conditions for the full realization of the professional potential of employees, their involvement in the decision-making process and the development of their skills and competencies.

Improving the quality of the work performed directly depends on the level of motivation and dedication of the staff to their work. Motivational tools should be aimed at recognizing the achievements of employees, supporting them in difficult situations and encouraging self-improvement.

Reducing staff turnover is an important aspect of organizational stability. Motivational mechanisms help to form employees' sense of belonging to the organization, their loyalty and desire to work for the benefit of the company on a long-term basis [2].

Increasing the level of employee satisfaction with their work is a key factor in their motivation. Creating a positive work environment, guaranteeing fairness and equality, recognizing and encouraging achievements – all this contributes to the formation of a high level of staff satisfaction.

Strengthening the innovative activity and creativity of employees is important for maintaining the competitiveness of the organization. Motivational tools can contribute to the development of openness, readiness for experiments and the search for new, non-standard solutions. So, Google uses a system of non-material motivation, which includes a flexible work schedule, the opportunity to work on one's own projects and free meals. This contributes to the creation of an innovative environment and a high level of employee satisfaction [3].

Thus, a comprehensive approach to the use of motivational tools contributes to the growth of management efficiency, creates conditions for the realization of the professional potential of employees, increases their loyalty and job satisfaction, stimulates innovative activity and creativity.

References

1. Basnet B., Eyaa S., Okhawere NE Determinants of Employee Motivation: A Comparison of Operational and Non-Operational Staff. *Ergonomics and Business Policies for the Promotion of Well-Being in the Workplace*. IGI Global, 2022. P. 130–149.
2. Gautam V, Kothari HV Determinants of Employee Engagement: A Study of Select Information Technology Firms. *IUP Journal of Organizational Behavior*. 2021. P. 62–83.
3. De Sousa Sabbagha M., Ledimo O., Martins N. Predicting staff retention from employee motivation and job satisfaction. *Journal of Psychology in Africa*. 2018. T. 28. № 2. S. 136–140.

МЕНЕДЖМЕНТ І ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ: ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Рябоконт Альона Євгенівна

викладач кафедри менеджменту та інновацій

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Процеси, які обумовленні науково-технічним прогресом, соціально-економічним розвитком завдяки четвертій промисловій революції та певні виклики, які отримав світ в останні п'ять років все більше прискорюють диджиталізацію у менеджменті та соціально-економічній сфері держави.

Це вимагає суттєвих змін та коригувань процесів діяльності суб'єктів економіки та господарювання, менеджменту комерційних, громадських та державних компаній. І взагалі звичний спосіб життя населення потребує запровадження нових інформаційних технологій. Цей процес стає ключовим чинником для трансформування економічних процесів в країні. Цифрові трансформаційні процеси змінюють не тільки економіку, а й суспільство в цілому.

Ініціатива ООН щодо сталого розвитку до 2030 року передбачає трансформацію процесів формування політичних відносин та формування нових моделей управління на основі диджиталізації.

У контексті даного питання доцільно акцентувати увагу на ключові елементи диджиталізації економіки. Суб'єктами диджиталізації виступають держава, підприємства (установи, організації), фізичні особи-підприємці та фізичні особи. Об'єктом є діяльність, якою вони займаються, а саме: виробництво, промисловість, торгівля, фінансова діяльність тощо.

Серед науковців немає точного визначення поняття «диджиталізація». Але узагальнюючи різні наукові підходи до розуміння цієї категорії можна визначити, що процес диджиталізації – це переведення діяльності у новий формат у якому використовуються цифрові технології.

Найбільш поширеним та природним є використання технологій штучного інтелекту в систематизації (Big Data), наглядю

та контролю (дрони) та контактах з клієнтами (боти). Інтегрування цифрових технологій у життя постійно прискорюється. Компаніям потрібно постійно втілювати інновації для того, щоб зберігати конкурентоспроможність.

У класичній моделі управління підприємством без впливу диджиталізації, менеджмент починає свою діяльність зі стратегічного планування, яке роблять менеджери-стратеги на підставі маркетингових досліджень ринку, тоді як у сучасній бізнес-моделі менеджменту компаній все починається з використання Big Data та аналізу даних, які отримує топ-менеджмент компаній. Це стає певним викликом для керівників, які займаються розробкою стратегії компанії, тому що від них це потребує вміння аналізувати масиви даних та виявляти тренди у попиті для подальшого використання у розробці стратегії [1].

Тобто великий вплив диджиталізація має на менеджмент організації. Тепер управління організацією – це не просто розподіл ресурсів з метою виробництва товарів та послуг для отримання прибутку, тепер менеджери організації застосовують штучний інтелект як в управлінні підприємством в цілому, так і безпосередньо у виробничих процесах. На перший план виходить діяльність яка пов'язана з отриманням, зберіганням та аналізом великих обсягів інформації. А це потребує опанування нових специфічних навичок, дотримання норм чинного законодавства та змін у процесах керування організацією.

Процес диджиталізації має низку переваг для споживачів, менеджменту компаній та держави. Серед основних можна виділити:

- удосконалення системи комунікації зі споживачем;
- оптимізація бізнес-процесів;
- підвищення рівня контролю за підлеглими;
- прискорення отримання зворотного зв'язку від ринку;
- підвищення прибутку від провадження інноваційних технологій;
- підвищення якості обслуговування клієнтів;
- підвищення конкурентоздатності;
- зниження рівня витрат часу на обробку інформації;
- прискорення вдосконалення продуктів на основі зворотного зв'язку від споживачів;

- спрощення та прискорення багатьох рутинних процесів;
- здійснення трансакції в режимі реального часу і часто одночасно;
- економія часу;
- підвищення продуктивності [2].

Реалізація диджиталізації відбувається шляхом впровадження ряду інструментів, які виконують забезпечувальну функцію для менеджменту організацій, тобто здійснюється цифровізація виробництва, обміну та розподілу.

Але є певні недоліки та складнощі впровадження диджиталізації.

До них можна віднести:

- необхідність залучення спеціалістів із високим рівнем кваліфікації в окремих сферах;
- некваліфіковані фахівці можуть зашкодити іміджу компанії;
- відсутність стабільності існуючих переваг;
- великий розрив між освітою, тобто підготовкою кваліфікованих кадрів та їх потребою в організаціях;
- зменшення потреби у низько кваліфікованих кадрах;
- велика швидкість надходження нових даних для прийняття управлінських рішень;
- вихід із зони комфорту через впровадження нових задач;

Щоб скоротити розрив між потребою організацій в кваліфікованих кадрах та рівнем підготовки, ВНЗ потрібно реагувати шляхом розробки нових, інноваційних та мультидисциплінарних підходів до викладання та навчання для підвищення кваліфікації нових та нинішніх працівників, стимулювання підприємницьких та цифрових навичок викладацького персоналу вищої освіти та персоналу компанії [3].

Необхідність актуалізації освіти та науки в умовах впливу четвертої промислової революції стає проблематикою державного регулювання та міжнародного фокусу.

Адже застосування цифрових технологій призведе до структурних змін на ринку праці. Використання штучного інтелекту, ботів та роботів вже заміняє людей, які виконують рутинні повторювальні операції. Але завдяки диджиталізації трапляється виникнення нових ніш та ринків. Тобто це вже веде до виникнення нових професій. Тому держава та галузі освіти у найближчі

часи стикнуться з необхідністю розробки нових програм, законів та інструкцій по підготовці та працевлаштуванню нових спеціалістів.

Список використаної літератури

1. Ненно, І. М. Цифрові суспільні блага як основа досягнення цілей сталого розвитку держави. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2021. № 20 (2 (48)). Р. 116–127. DOI: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2021.2\(48\).243684](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2021.2(48).243684)
2. Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. Київ : НАУ, 2022. 200 с.
3. Лапін А. В., Грінчук І. О., Оленюк Д. О. Діджиталізація економіки в Україні: сучасний стан та перспективи. *Ефективна економіка*. 2022. № 7. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/161/161>

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Савастєєва Оксана Миколаївна

*доктор економічних наук, доцент,
завідувачка кафедри обліку і фінансів*

Кальнєва Анна Сергіївна

*студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа і страхування»
(магістр)*

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)*

З початком військових дій банківська система України пережила беспрецедентні потрясіння та змогла адаптуватися до нових стресових умов функціонування. Банківські установи продовжують своє функціонування, намагаючись дотримуватися усіх вимог і зобов'язань, а також обов'язкових нормативів Національного банку України. Втім, банківська система змінилась через те, що специфічні обставини стали причиною трансформацій банківської інфраструктури, вплинувши і на безпеку банківського сектору. Тому оцінювання банківської системи та визначення фінансових ризиків для її функціонування є актуальним питанням в сучасних умовах.

Як справедливо зазначають Правдиковська І. І. і Дорошенко Н. О. «банкам належить ключова роль у фінансово-кредитному обслуговуванні економіки та грошовий потенціал для стабільності економічної системи» [1, с. 150.].

Будучи найважливішою складовою фінансово-кредитної сфери держави банківська система є частиною забезпечення фінансової безпеки країни. По суті саме стан банківського сектора визначає рівень фінансово-кредитної безпеки, а тому певною мірою і рівень фінансової безпеки держави [2].

В свою чергу, досліджуючи фінансову безпеку банків як один із складників фінансової безпеки держави, Ситник Н. С., Васків І. М. зазначають, що «основний напрям фінансової безпеки банків повинен орієнтуватися на підвищення економічної ефективності і мати своєю метою ріст обсягу та ефективності використання фінансових ресурсів. Однак має місце і низка слабких сторін, які є негативними чинниками в боротьбі за банківську безпеку» [3].

Вітчизняна банківська система із початком війни стикнулася із безпрецедентними за всі часи незалежності викликами і загрозами фінансовій безпеці. Задля цілей забезпечення надійності і сталості функціонування банківської системи 24 лютого 2022 року Правлінням Національного банку України було ухвалено Постанову «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18; цим документом регулятор визначив головні правила роботи банків в складних умовах війни. Відповідно до Постанови банки організують роботу відділень в безперебійному режимі із дотриманням умов відсутності загрози життю і здоров'ю громадян, але ж із врахуванням певних обмежень, які стосуються видачі готівкових коштів [4].

З початком повномасштабного військового вторгнення кількість діючих банків в Україні зазнала змін. На сьогодні в Україні налічується 65 діючих банківських установ. Національний банк України за результатами проведеного щорічного перегляду переліку системно важливих банків включив до зазначеного списку АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», втім, виключив АТ «Альфа-банк», через його націоналізацію. Отже, до оновленого переліку виключно важливих банків належать 15 установ, зокрема, це: АТ «А-Банк», АТ «КРЕДІ АГРІОЛЬ БАНК», АТ «КРЕДОБАНК», АТ «ОТП БАНК», АТ «Ощадбанк», АБ «Південний», АТ КБ ПриватБанк», АТ «ПУМБ»,

АТ «Райффайзен Банк», АТ «СЕНС БАНК», АТ «ТАСКОМБАНК», АБ «УКРГАЗБАНК», АТ «Укресімбанк», АТ «УКРСИББАНК», АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» [5].

З метою проведення аналізу безпеки банківської системи необхідно дослідити загальноприйняті індикатори рівня фінансової безпеки [6].

Таблиця 1

**Індикатори рівня фінансової безпеки банківської системи
України за 2018 – 2022 рр.**

№	Показник	Оптимальне значення	2018	2019	2020	2021	2022
1	Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, %	3	53,10	46,36	41,00	30,02	33,63
2	Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %	100	117,04	83,50	167,18	151,28	118,28
3	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	20–25	41,45	37,02	37,41	36,37	35,12
4	Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	3	3,90	1,80	2,15	2,78	16,74
5	Рентабельність активів, %	1–1,15	1,69	4,25	2,44	4,09	1,02
6	Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, %	90	93,52	94,35	89,13	89,36	88,80
7	Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	50	64,08	61,45	61,01	55,41	59,85

Джерело: складено авторами на основі [5]

Із таблиці видно, що велика питома вага непрацюючих кредитів виступає головною загрозою для банківської системи і вимагає оперативного вирішення. Такий стан заборгованості перед банками спонукає їх звертатися до додаткових джерел створення доходу, які не завжди знаходяться у правовому полі, а також знижувати реальні доходи з метою зменшення рівня оподаткування.

Показник співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті є показником змішаного типу «А», оскільки до визначеного значення індикатор є стимулятором, а у випадку подальшого зростання трансформується у дестимулятор. Зокрема, оптимальне значення цього показника має знаходитися в діапазоні 100 %, у випадку відхилення значень в ту чи іншу сторону тенденція трактується певним чином як негативна. З результатів розрахунку видно, що рівень безпеки за цим індикатором диференціювався впродовж років і у 2022 році виступив в якості дестимулятора.

Оптимальне значення індикатора співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів і депозитів складає 3 рази. В 2022 році значення цього індикатора становило 16,74 рази, що є свідченням низького рівня безпеки.

Спираючись на розрахунок значень індикаторів рівня фінансової безпеки банківської системи і вагових показників, був розрахований інтегральний рівень фінансової безпеки банківського сектору (рис. 1).

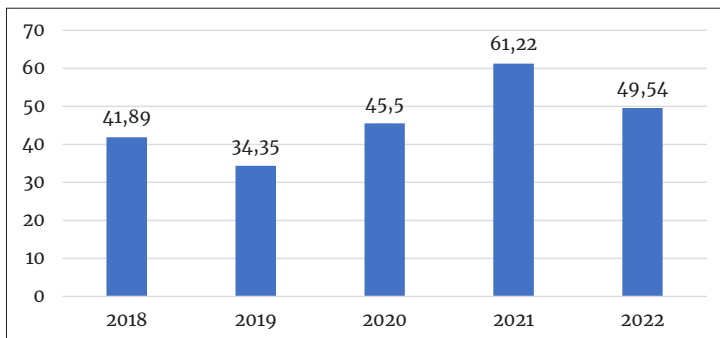

Рис. 1. Динаміка інтегрального показника фінансової безпеки банківської системи України за 2018–2022 рр.

Джерело: складено авторами на основі [5]

Оцінювання фінансової безпеки банківської системи України за 2018–2022 роки створило можливість виокремити головні загрози в зазначеному контексті. До них необхідно віднести наступні:

- спад економічної активності в державі;
- волатильність національного валютного курсу;
- зниження рівня ліквідності активів банківських установ;
- інфляційні процеси і відтік капіталу з держави;
- кібератаки на банківський сектор.

Отже, війна на території України здійснює вкрай негативний вплив на функціонування банківської системи. Втім, завдяки ефективній регулятивній діяльності Національного банку України банківська система швидко адаптувалась до негативних трансформацій і всупереч війні, терору і кібератакам продовжує власне функціонування. До головних завдань, що постають перед регулятором, треба віднести побудову оптимальних умов для виконання банками своїх повноважень і обслуговування економіки в умовах війни, нівелюючи вплив військової агресії на банківську систему.

Список використаної літератури:

1. Правдиковська І. І., Дорошенко Н. О. Вплив війни на банківську систему України. *Молодий вчений*. 2022. № 9 (109). С. 150–153.
2. Ситник Н. С., Сташишин А. В., Блащук-Девяткіна Н. З., Петик Л. О. Банківська система : навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
3. Ситник Н. С., Васків І. М. Фінансова безпека банків як один із складників фінансової безпеки держави. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2018. Том 29 (68). № 6. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/29-1.pdf> (дата звернення: 04.10.2023).
4. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18 (дата звернення: 04.10.2023).
5. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/about/sib> (дата звернення: 04.10.2023).
6. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29.10.2013. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення: 04.10.2023).

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОЦІНКИ ПРОЄКТІВ

Савастєєва Оксана Миколаївна

*доктор економічних наук, доцент,
завідувачка кафедри обліку і фінансів*

Тюрін Олександр Валентинович

*доктор фізико-математичних наук, професор,
професор кафедри обліку і фінансів*

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)*

Фінансовий аналіз, використовуючи специфічні методи і прийоми, дозволяє визначити параметри, що дають можливість об'єктивно оцінювати фінансовий стан підприємства, зробити висновки про основні джерела залучення коштів, направлених на їх вкладення, основні джерела отриманого прибутку, застосовувані методи обліку та зміни в них, організаційну структуру підприємства і т. д. [1].

Мета фінансового аналізу досягається в результаті вирішення певного взаємозалежного набору аналітичних задач:

- оцінює структуру майна та джерел їх формування, визначає фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства;
- виявляє ступінь збалансованості між рухом матеріальних і фінансових ресурсів та визначає тенденції зміни фінансового стану;
- оцінює структуру і потоки власного і позикового капіталу в процесі економічного кругообігу, націленого на отримання максимального прибутку, підвищення фінансової стійкості, забезпечення платоспроможності і т. п.;
- оцінює правильне використання коштів для підтримки ефективної структури капіталу;
- оцінює вплив факторів на фінансові результати діяльності і ефективність використання активів;
- здійснює контроль за рухом фінансових потоків, дотриманням нормативів витрачання фінансових і матеріальних ресурсів, доцільністю здійснення витрат.

Результати аналізу фінансового стану підприємства дозволяють зацікавленим особам та підприємствам приймати управлінські рішення щодо розвитку бізнесу і проєкції фінансового стану на перспективу, тобто очікувані параметри фінансового стану. Тому фінансовий аналіз є важливою складовою системи управління підприємством. Крім того, фінансовий аналіз дозволяє забезпечити фінансову стабільність підприємства, контролювати ризики та збільшувати прибутковість [2].

Роль фінансового аналізу в сучасних умовах не тільки посилюється, але і якісно змінюється. Це зв'язано з тим що фінансовий аналіз пов'язаний з перетворенням великих інформаційних потоків і є високотехнологічними процесами, ефективна реалізація яких можлива лише за умови їх автоматизації за допомогою спеціалізованих систем обробки інформації [3]. Стрімкий розвиток комп'ютерних, інформаційних і телекомунікаційних технологій призвели до того, що багато процесів фінансового аналізу автоматизовані за допомогою спеціалізованого прикладного програмного забезпечення комп'ютерних систем обробки економічної інформації [4].

Програмний продукт для автоматизації процесів фінансового аналізу повинен забезпечувати переведення в площину комп'ютерних технологій всіх основних процесів фінансового аналізу для отримання і обробки необхідної інформації для прийняття рішень осмислено та швидко в режимі реального часу та мати наступні основні аспекти:

1. Облік та контроль фінансів: фінансова система дозволяє зберігати інформацію про фінансовий стан підприємства, управляти фінансовими операціями, відстежувати рух грошових коштів, формувати фінансові звіти та аналізувати фінансову діяльність.

2. Планування та прогнозування: фінансова система дозволяє планувати доходи та витрати на майбутнє, прогнозувати фінансові результати, визначати бюджети, аналізувати ефективність різних фінансових стратегій.

3. Аналіз даних: фінансова система забезпечує зручний доступ до фінансових даних, що дозволяє проводити детальний аналіз фінансової діяльності підприємства, виявляти проблемні місця та шукати шляхи для їх вирішення.

4. Управління ризиками: фінансова система дозволяє виявляти та оцінювати ризики, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства, та приймати рішення щодо їх управління.

5. Ефективність операцій: автоматизація діяльності підприємства з використанням фінансової системи дозволяє зменшити кількість ручної роботи та покращити ефективність операцій, що забезпечує більш швидке та точне прийняття рішень.

Зараз на сучасним ринку можна зустріти безліч програмних продуктів для фінансового аналізу [5; 6], однак поки що немає такої програми, яка поєднувала б в собі для автоматизації усі аспекти фінансового аналізу, тому, вибір відповідного програмного рішення є складним і заплутаним. Проте, залежно від користувача, його цілей і виду діяльності кожен повинен знайти відповідний програмний продукт на вітчизняному ринку.

Проведемо порівняльний аналіз з найбільш популярних на вітчизняному ринку програмних продуктів, яки мають широкий спектр можливостей для фінансового аналізу і зручні у використанні.

“Comfar III Expert” (UNIDO) рекомендується для вивчення фінансового аналізу і підготовки проектів, що представляються іноземним інвесторам. Переваги: Висока якість методик. Логотип ООН. Оригінальна навігація за початковими даними. Остання версія програмного забезпечення Comfar III Expert дозволяє моделювати короткострокову та довгострокову фінансово-економічну ситуацію інвестиційних проектів. Програмне забезпечення полегшує аналіз промислових, а також непромислових проектів, чи то нові інвестиції, реконструкція, розширення, спільне підприємство чи проекти приватизації. Comfar супроводжується посібниками, навчальними матеріалами та взаємозалежним програмним забезпеченням для визначення та підготовки проекту. Недоліки: В програмі не працює процес оподаткування та відсутність якої-небудь прив'язки до українського законодавства, що може звести нанівець аналітичні можливості програми і результати проектування.

“Project Expert” являє собою систему підтримки прийняття рішень для розроблення, аналізу та вибору оптимального плану розвитку бізнесу, створення та аналізу фінансових планів та інвестиційних проектів. Project Expert дає можливість моделювати

діяльність підприємств будь-якої галузевої належності та різних масштабів – від невеликих приватних підприємств до холдингових структур. Тому програма Project Expert призначена для професіоналів з високими вимогами до складності фінансових моделей. Вона надає великі можливості, але і пред'являє високі вимоги до користувача. Переваги: Широкий функціональний спектр. Приємний інтерфейс, багатомовність. Імітаційні фінансові моделі підприємства або інвестиційного проекту дають змогу змодельювати різні варіанти стратегій і прийняти обґрунтоване управлінське рішення щодо подальшого розвитку підприємства (проекту). Недоліки: Відсутність готових рішень. Занадто велика увага до деталей.

“Audit Expert” – аналітична система для діагностики, оцінки, моніторингу фінансового стану і результатів діяльності підприємства. Відмінною рисою цієї програми є можливість переоцінки усіх фінансових показників, тобто здатність задати показники, що коригують, для усіх аналізованих даних окремо. Audit Expert є дуже гнучкою програмою, оскільки дозволяє реалізувати власні методики для вирішення будь-яких завдань аналізу, діагностики і моніторингу фінансового стану. Також програма дає можливість автоматично отримати ряд експертних висновків про фінансовий стан, підготувати звіти з необхідними графіками і діаграмами. Не можна не згадати про можливість імпорту даних з інших систем, а також експорту результатів і графіків в MS Word. Audit Expert забезпечує можливості консолідації звітності декількох підприємств та їх ранжування, що може бути використане для порівняльної оцінки підприємств. Недоліки: Відсутній переклад даних англійською мовою.

Програмний продукт «Альт-Фінанси» призначений для виконання комплексної оцінки діяльності підприємства, виявлення основних тенденцій його розвитку, розрахунку базових нормативів для планування і прогнозування, оцінки кредитоспроможності підприємства. Ця програма також як і попередня характеризується гнучкістю, а саме можливістю вносити зміни, враховуючи свої вимоги або конкретні умови. Відмінною рисою продукту Альт-Фінанси є здатність виконувати фінансовий аналіз, використовуючи не лише нові, але і старі форми фінансової звітності, а також швидкого перекладу із старого формату в новий.

Недоліки: Відсутня можливість створення аналітичних звітів та перевірка коректності введення даних.

«Олімп: ФінЕксперт» призначений для аналізу фінансового стану підприємства і дозволяє на базі зовнішньої бухгалтерської звітності не лише проводити повний аналіз поточного стану підприємства, але також отримувати з використанням експертних і математичних методів аналітичну оцінку варіантів його майбутнього розвитку. Як і попередня програма ФінЕксперт дозволяє працювати із старою і новою формою бухгалтерської звітності, а також перетворювати їх один в одного.

У новій версії програми реалізовано можливості злиття даних бухгалтерської звітності кількох підприємств, взаємної трансформації звітності. Оригінальна методика порівняння фінансового стану підприємств та ранжирування підприємств за величиною інтегрального показника, що реалізована у програмі, дозволяє проводити ефективне порівняння підприємств. Користувачі професійної версії програми можуть змінювати методику дослідження, а й формувати власні напрями аналізу. У разі потреби інформаційна база може бути розширена даними внутрішнього обліку. Програма працює серед Excel і дозволяє імпортувати дані, підготовлені в різних бухгалтерських системах. Реалізована також багатофакторна модель корпорації Дюпон розрахунку ключових фінансово-економічних показників розвитку підприємства: рентабельності чистих активів (RONA), економічного зростання компанії (SG), середньозваженої вартості капіталу (WACC). Факторний аналіз дозволяє знайти першопричини змін цих результуючих показників.

Важливою перевагою методики, закладеної у програмі Олімп:ФінЕксперт, є можливість математико-статистичного прогнозування балансу та моделювання наслідків управлінських рішень. Недоліки: Відсутня перевірка коректності введення даних та переклад даних англійською мовою.

Таким чином, на ринку інформаційних технологій представлений широкий спектр програм рішень, що забезпечують прийняття, у сфері фінансового аналізу. При виборі програмного забезпечення необхідно враховувати усі переваги і недоліки комп'ютерної програми, а також індивідуальні здібності і професійні навички працівника. Крім того необхідно відмітити варіант використання

декількох комп'ютерних програм фінансового аналізу, для взаємного усунення недоліків і проведення комплексного аналізу з урахуванням усіх можливостей.

Список використаної літератури

1. Отенко І. П., Азаренков Г. Ф., Іващенко Г. Ф. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 156 с.
2. Кондратенко Н. О., Великих К. О. Фінансовий аналіз : конспект лекцій. Харків : ХНУМГ ім. Бекетова, 2020. 166 с.
3. О. В. Тюрин, О. Ю. Ахмеров. Системи обробки економічної інформації : навчальний посібник. Одеса : ОНУ, 2021. 358 с.
4. Пістунів І. М. Електронна економіка. Том 3. Електронна бухгалтерія : навчальний посібник. Дніпро : НТУ «ДП», 2022. 249 с.
5. Клімушин П. С. Інформаційні системи та технології в економіці : навчальний посібник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. унт., 2017. 393 с.
6. Аніловська, Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навчальний посібник. Львів : Магнолія 2006, 2013. 312 с.

CHINA'S ENVIRONMENTAL PROTECTION PRODUCT MARKETING

Sadchenko Olena

*Doctor of economic sciences, professor,
Head, Department of Marketing & Business Administration
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine)*

Prof. dr hab.

*Higher School of Economics and Humanities
(Bielsko-Biala, Poland)*

Wang Maomei

*Student specialty "Management" (master)
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine)*

Since the 1990s, with the increasing severity of global environmental problems and the increasing awareness of environmental protection, a "green revolution" has appeared in the world. As the product

of the “green revolution”, environmental marketing has attracted more and more people’s attention, and has been developed rapidly.

Environmental marketing is developed on the basis of traditional marketing. It is a new marketing concept put forward to realize the sustainable development of human beings under the conditions of the rapid development of modern science and technology, the deteriorating ecological environment and the threat of human survival.

From the perspective of environmental protection, environmental marketing emphasizes that enterprises are in the process of product design, production, packaging, transportation and sales, and should pay attention to the pollution control from the source to ensure the green nature of products.

Because environmental pollution is caused by human activities, enterprises must first consider the impact on the environment in environmental marketing. According to traditional marketing, marketing is a kind of exchange of products or services. It takes consumer demand as the starting point and meets consumer demand through design, production, sales and other activities. However, in the modern society, the economic development and market competition are increasingly fierce, the traditional marketing concept can not meet the needs of enterprise development and consumer needs, enterprises to survive and develop must change the traditional marketing concept. Environmental marketing takes products and services as its starting point, and meets consumer needs through the development of green products and services. Therefore, enterprises must take the sustainable use of resources as the premise, and take environmental protection as an important task into the strategic planning of enterprises. To achieve this goal, businesses must continue to develop green products and services. Green products refer to the products or services that can minimize the environmental impact in the process of design, production, packaging, transportation and sales. Green products should be characterized by safety, environmental protection, practicality and economy. Green products should not only reduce pollution in raw materials, but also adopt clean production technology as much as possible; use recyclable or biodegradable materials in packaging, avoid non-degradable materials in transportation; and use new energy and energy saving appliances as much as possible in sales.

From the perspective of consumers, consumers have a natural interest and a strong demand for the green environmental performance of products.

According to an EPA survey, 83 percent of consumers want the products they buy to meet “green” standards, which are called “green requirements” In addition, consumers want the product itself to be environmentally friendly, which can be reflected in their requirements for product performance, style and price. Because, with the continuous development of social economy, the continuous improvement of people’s living standards, the product itself has put forward higher requirements. In the past, consumers bought goods for use value, but now they pursue more of the added value that goods can bring. Therefore, the product should meet the environmental protection standards, with green performance, which is the “green requirements” to be emphasized in the concept of environmental marketing [1].

In addition, consumers want the product to meet their special needs. For example: When buying a car, in addition to paying attention to whether the vehicle itself has sufficient power, fuel consumption and other basic performance, also pay attention to whether the car has environmental protection performance and safety performance. When buying refrigerators, we should not only pay attention to whether the product is energy-saving and environmentally friendly, also pay attention to whether the product itself has high enough preservation, freezing ability. When buying air conditioning, we not only pay attention to whether the air conditioning is energy saving, environmental protection and safety performance, also pay attention to whether the noise generated by the air conditioning causes interference to the surrounding residents. When buying a computer, I not only care about whether the product itself is energy saving, environmental protection and safety performance, also pay attention to whether the product itself can provide the function can meet the psychological needs of consumers. When buying washing machines, we not only pay attention to whether the product itself is energy saving, environmental protection and safety performance, also pay attention to whether the noise generated by the washing machine causes interference to the surrounding residents. It can be said that consumers’ demand for green products is diverse.

In addition, consumers will also consider the coordination of the product with its surrounding environment when buying. For example, the

lighting effect and lighting quality, the style, the color and texture, the furniture, the nutritional value and the safety, the fashion and comfort, and the durability, style and quality of household products.

From the perspective of enterprises, when enterprises carry out environmental marketing, they must take the social interests and the interests of consumers as the starting point, and realize the interests of enterprises and the interests of consumers as the purpose.

Social interests mean that the activities of enterprises should be conducive to the development of social economy. The goal of enterprise activities is to provide high-quality and efficient products and services for the society. At the same time, all the activities of enterprises should be conducive to the protection of the environment and meet the growing environmental needs of consumers. When carrying out environmental marketing, enterprises should pay attention to the following two aspects: From the perspective of enterprises, when enterprises carry out environmental marketing, they must take the social interests and the interests of consumers as the starting point, and realize the interests of enterprises and the interests of consumers as the purpose.

Social interests mean that the activities of enterprises should be conducive to the development of social economy. The goal of enterprise activities is to provide high-quality and efficient products and services for the society. At the same time, all the activities of enterprises should be conducive to the protection of the environment and meet the growing environmental needs of consumers. When carrying out environmental marketing, enterprises should pay attention to the following two aspects [2].

First of all, we should take the interests of consumers as the starting point, take into account that the interests of consumers are the starting point and end-result of all corporate behaviors, and provide consumers with satisfactory, safe, convenient and economic products and services, which is the purpose of enterprises to carry out environmental marketing. Therefore, enterprises should carry out environmental marketing, and should try to use products and methods conducive to the protection of ecological environment and human survival and development needed for resources and energy, and strive to reduce the damage of enterprises to the natural environment. For example, resource consumption and waste discharge should be minimized in the production process; the recycling of waste and harmful substances should be emphasized;

excessive packaging should be avoided in the use process of packaging materials; the damage to natural resources and ecological environment should be avoided or reduced in the production and operation process; and the damage to human resources should be minimized in the production and operation process.

Secondly, enterprises in environmental marketing should take the social interests as the starting point, that is, to take into account the relationship between the enterprise's own interests and social interests. If enterprises do not consider their social interests and blindly pursue their own interests regardless of their social interests, it will inevitably lead to the loss of the interests of the whole society. This requires enterprises to deal with the relationship between themselves and the society, consumers and the natural environment when carrying out environmental marketing. For example, products and methods conducive to protecting the ecological environment should be used as much as possible; excessive packaging should be avoided in the sales process; excessive packaging should be avoided as much as possible when using materials; and damage to human resources and natural environment should be reduced in the production and operation process.

The purpose of environmental marketing is to better meet the needs of consumers and better safeguard the interests of consumers. It is not simply to meet the needs of consumers, but to create a new demand that can adapt to the needs of consumers. This new need includes:

1. Environmental product requirements. The so-called environmental products refer to the goods that can meet the requirements of consumer ecology, environmental protection and health, adapt to the environmental conditions, have certain functions, and can provide convenience for human life. Specifically, it refers to items that can improve people's life quality and are benefits to the ecological environment, reduce the risks of human health, have a certain service life, meet the product function and the purpose of use, and serve the purpose of meeting human needs.

2. The so-called environmental service refers to meeting people's requirements for ecological and environmental conditions, but also meeting people's spiritual, cultural and artistic needs, providing people with physical and mental pleasure, spiritual enjoyment and self-realization. Specifically, it refers to the items that can bring satisfaction and pleasure to human beings, and have a beneficial impact

on human physical and mental health, such as information exchange, leisure and entertainment, sports and fitness and other items.

3. Green image needs. The so-called green image refers to the products and services that meet the requirements of ecological and environmental protection, have a good social image and public recognition, and can produce good economic effects. The purpose of environmental marketing is to guide production and operation activities through consumer demand, to safeguard the interests of consumers; to realize the interests of consumers through the behavior of production and operation; and to meet the ecological environment protection requirements of consumers by providing green products and services and to safeguard the interests of consumers.

Generally speaking, environmental marketing is a kind of marketing thought with consumers as the center, protecting consumer ecological environment as the goal, and improving enterprise economic benefits, social benefits and ecological benefits as the core. It emphasizes that enterprises should develop products, develop marketing strategies, and organize production and sales activities according to marketing needs.

References

1. He Guowei. The three elements of management quality are: effect, efficiency and reliability. *Quality and Reliability*. 2007. № (4). P. 4–6.
2. Sadchenko O. V. Innovative marketing management in the system of environmental and economic safety. *Economic innovation*. 2021. Vol. 23. Issue 2 (79). P. 152–164. [https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.2 \(79\)](https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.2 (79)).

LEAN PRODUCTION IS A TOOL FOR REGULATING SOCIO AND ECONOMIC PROCESSES

Sadchenko Olena

Dr. Sc. (Economics), Prof., Head,

Department of Marketing & Business Administration

Odesa I. I. Mechnikov National University (Ukraine)

Prof. dr hab. Higher School of Economics and Humanities

(Bielsko-Biala, Poland)

Zalubinska Ludmila

PhD Phys.-Math. Sciences, associate professor,

Odesa I. I. Mechnikov National University

Department of Marketing & Business Administration

(Odesa, Ukraine)

According to the United Nations Environment and Development Program (UNEP), a green economy aims to improve people's living standards and ensure social justice, while significantly reducing the negative impact on the environment and preventing its depletion. In other words, a green economy is one that minimizes waste, uses natural resources efficiently and meets the needs of the whole society.

The lean manufacturing includes economic activities that contribute to improving the quality of life and the environment, while modernizing and increasing productivity. In different countries, official documents emphasize different aspects of the green economy: in developed countries, competition and job creation, in developing countries, sustainable development, poverty reduction, social justice and civic participation.

The transition to a lean manufacturing is important for the survival and development of humanity and involves the creation of an economic system that improves the quality of life of people without leaving significant environmental threats and resource shortages for posterity. Thus, the concept of sustainable development is the basis for the green economy and social progress of society.

Obviously, in order to achieve greening of the economy, such measures as development of resource conservation technologies, reduction of "polluting" types of production, improvement of the efficiency of state

control over environmental protection, environmental expertise and implementation of environmental monitoring systems are necessary. These measures are key areas of the lean manufacturing and sustainable development strategy in line with global challenges such as climate change, biodiversity loss, water balance disruption, depletion of natural resources and environmental pollution:

1. Initiatives at the regional and municipal levels to promote the development of a green economy.
2. Implementation of energy saving strategies and transition to the use of alternative energy sources.
3. Effective management of natural resources to prevent their inefficient use.
4. Measures to preserve and protect biodiversity.
5. Responsibility of business and small enterprises towards society and the environment.
6. Strengthening international cooperation in the development of socially responsible technologies for sustainable development.

In other words, the implementation of environmental management brings numerous benefits, the main ones being the focused minimization of emissions, environmental risks and resource use at all stages of production that are economically feasible. For example, companies that pay great attention to environmental issues undertake various projects to treat industrial waste. They try to solve the problem of excessive waste disposal costs by using integrated environmentally friendly technologies, replacing harmful materials with environmentally friendly ones, returning waste to the production cycle at their own enterprise or transferring it for further use to other enterprises, and taking other measures to reduce the generation of garbage and waste.

As a result, two main goals are achieved: firstly, the problem of production waste is solved, and secondly, cost savings are achieved. These savings can come in the following ways:

- Reducing costs by reducing energy and water consumption.
- Saving materials and replacing them with environmentally friendly alternatives.
- Reduced costs through the implementation of methods that help to avoid or reduce waste and recycle it.
- Reducing costs in the logistics sector.

- Taking advantage of other cost-cutting opportunities, such as participating in government environmental support programs or cooperating with other businesses in the environmental field.

Different approaches to formulating a strategy related to environmental management should be taken into account. Weak and strong sustainable development are located at the opposite poles of this strategy. The former emphasizes economic development, while the latter emphasizes the environmental aspect. In actual practice, a combination of both strategies is often used. For example, the economy may require reducing negative environmental impacts by using technologies such as filters in power plants. However, it is difficult to strengthen the position of strong sustainability because the cost of environmental damage is not included in product prices. Only production costs are reflected in the price. This can lead to the fact that the price of many products does not reflect their true value and production costs.

Regardless of where a strategy falls on the spectrum of strong/weak sustainability, each should adhere to the following principles:

- Intergenerational equity: within the same generation, everyone has the same opportunities.

- Intergenerational equity: there should be no discrimination between different generations.

- Cohesion and integration: no one component of sustainable development (social, environmental, economic) is given priority. Instead, an integrated solution is sought that takes into account all aspects.

- Combining a global and local approach.

- Participation and ownership: involving all stakeholders.

- Preventive and long-term orientation: reducing the negative impact of economic activity.

Developing a strategy to preserve the environment requires specific knowledge of the interconnections between its components. Impact on one element leads to changes in at least one of the other two. Therefore, it is important to maintain a balance between all elements of the strategy.

The concept of lean manufacturing provides companies with a powerful set of tools to control and manage their operations. These tools help to create a new culture within an organization and support it through the use of highly efficient operational methods. Implementing these tools to achieve continuous improvement provides an organization with

valuable skills that enable it not only to produce quality products, but also to achieve strategic differentiation.

According to the concept of lean manufacturing, all activities of an enterprise can be divided into operations and processes that add value to the product and those that do not. Anything that does not bring value to customers is considered a loss from the perspective of lean manufacturing and should be eliminated.

References

1. Sadchenko O. V. Innovative marketing management in the system of environmental and economic safety. *Економічні інновації*. 2021. Т. 23. Вип. 2 (79). С. 152–164. <https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.2> (79).
2. Sadchenko O., Obykhod H., Yaroshenko I., Levkovska L., Deineha O., Dombrovska T. Management of the Economy in the Field of Environmental Management and Energy Security as Components of Sustainable Development. *J Sustain Res. (Journal of Sustainability Research)*. 2022. № 4 (2). P. e220008. DOI: <https://doi.org/10.20900/jsr202200083>.
3. Sadchenko O. V. Convergence of Neuromarketing Technologies in Modern Conditions of Economic Development. *The mechanism of economic regulation*. 2021, № 3. P. 97–107.

НЕОБХІДНІСТЬ ЗЕЛЕНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ГРОМАД

Сақун Олександра Сергіївна

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри економіки, обліку і оподаткування
Національний університет «Чернігівська політехніка»
(м. Чернігів, Україна)*

На сьогодні внаслідок військової російської агресії 12 областей України перебувають у переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих, а це більше ніж 330 громад [1]. Незважаючи на те, що війна триває, питання відновлення громад постає вже зараз, адже є основою підтримки і подальшого розвитку економіки нашої країни, що є необхідною умовою продовження боротьби.

Одночасно із важливими завданнями відновлення критичної інфраструктури регіонів та підвищення рівня енергетичної безпеки

перед нашою державою поставлена мета вступу до ЄС, що передбачає гармонізацію українського законодавства з європейськими нормами права, імплементацію кращих практик ЄС, досягнення європейських стандартів і норм.

Навіть в умовах воєнного стану євроінтеграційний вектор України, як і раніше, визначає одним із своїх пріоритетних напрямів Європейський зелений курс (European Green Deal). Європейський зелений курс – це система покрокових дій, розроблена Європейським Союзом, метою якої є перетворення Європи на кліматично-нейтральний континент до 2050 року. Ініціатива включає декарбонізацію енергетики, розвиток енергоефективності та відновлюваних джерел енергії, реалізацію засад циркулярної економіки, протидію змінам клімату, покращення добробуту та здоров'я населення за принципами сталого розвитку [2]. Воєнні дії сповільнили темпи реалізації довгострокової стратегії кліматичної нейтральності України, що було започатковано у 2021 році, проте стали тим негативним чинником, який ще більше підштовхнув нашу країну на цей шлях. Оскільки розмір шкоди української екосистеми через напад росії оцінюють в понад 46 млрд. євро [3], захист довкілля стане ключовим елементом повоєнної відбудови.

Окрім того розвиток зеленої економіки в Україні покладений в основу Угоди про Асоціацію з ЄС, зокрема Додатки до Угоди включають перелік окремих Директив та Регуляторних Актів, що регламентують перехід до зеленої економіки [4]. Таким чином, концепція зеленого відновлення громад є об'єктивно обумовленою необхідністю, як з позиції ліквідації пошкоджень та руйнувань, так і з погляду євроінтеграційної політики.

Потреби у відновленні вже зараз є різними для окремих регіонів і територій, проте зелене відновлення громад повинно базуватися на загальних принципах сталого розвитку з можливістю врахування соціальних, економічних та екологічних факторів. Такими принципами можуть бути запропоновані Центром екологічних ініціатив «Екодія», а саме:

1. Сталі та системні рішення.
2. Прозорість, участь громад та громадськості у прийнятті рішень.

3. Використання найкращих доступних технологій та практик.
4. Стійкий та сталий розвиток міст та регіонів.
5. Декарбонізація і децентралізація енергетики.
6. Розвиток стійких та децентралізованих агропродовольчих систем.
7. Забезпечення збереження екосистем та природного багатства України [5].

Необхідність відновлення громад на засадах зеленої економіки підтверджується також відповідними програмами в рамках Плану відновлення України, розробленого Національною радою з відновлення [6]. Так, перелік із 15 програм для досягнення цілей 2032 включає програму 3 «Відбудова чистого та захищеного середовища і забезпечення сталого розвитку в синхронізації з Зеленою Угодою ЄС», програму 4А «Підвищення стійкості інтегрованої енергетичної системи: розширення інтерконекту із ENTSO-E, розвиток нафтопродуктопроводів у прив'язці до НПЗ у Європі, розбудова газових сховищ», програму 4В «Підтримка переходу ЄС до енергетики з нульовим викидом вуглецю: розвиток безвуглецевої енергетики (ядерної та ВДЕ), збільшення виробництва газу та біопалива, розвиток екосистеми H2» та програми 10А «Модернізації житла регіонів з пріоритетним акцентом на енергоефективності та нових пілотних проєктах міського планування» і 10В «Велике будівництво житла та модернізація інфраструктури відповідно до передових практик міського планування та сталого розвитку (вкл. транспорт), розвиток електрифікації, опалювання, водних мереж та цифровізація». Презентація зазначеного Плану на конференції в Лугано в липні 2022 року підтвердила готовність закордонних партнерів підтримати Україну на шляху до відбудови саме таким шляхом. І хоча розробником та ініціатором виступає українська сторона, слід відмітити, що ряд ініціатив щодо сталості та зеленого відновлення є чіткою умовою надання міжнародної допомоги.

Так, наприклад, фінансування в рамках інструментів RebuildUkraine Facility, заявлених у Комюніке Європейської комісії “Ukraine Relief and Reconstruction” [7], передбачає можливість інвестування у стратегічно важливі сектори економіки України за умов їх відповідності кліматичним і екологічним політикам

та стандартам ЄС. І це не є специфічними умовами для України, а лише наслідком послідовної політики ЄС щодо Зеленого курсу.

Таким чином, продиктована об'єктивними внутрішніми потребами та європейською політикою фінансової підтримки необхідність зеленого відновлення громад може стати рушійною силою для України на шляху до сталого зростання в довгостроковій перспективі, оскільки такий сценарій передбачає не просто відтворення попереднього рівня стану господарювання цих територій, а істотне удосконалення їх з використанням найкращих практик та сучасних технологій.

Список використаної літератури

1. Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією : Наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України 22 грудня 2022 року № 309 (із змінами відповідно Наказу 254 від 22 вересня 2023 року). URL: <https://minre.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/perelik.pdf>.
2. Європейський Союз та Україна: прямуємо разом: офіційний веб-сайт. <https://eu4ukraine.eu/greengeal-ua>.
3. Україна-ЄС: деякі напрями секторальної інтеграції. *Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи* : аналітична доповідь. Національна безпека і оборона. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. 2022. № 1–2 (187–188). С. 59–61.
4. Підтримка зеленого відновлення в Україні. ППРООН. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/projects/pidtrymka-zelenoho-vidnovlennya-v-ukrayini>.
5. Принципи зеленої післявоєнної відбудови України Екодії: офіційний веб-сайт Центру екологічних ініціатив «Екодія». URL: <https://ecoaction.org.ua/zelena-vidbudova-ua.html>.
6. Відновлення України: офіційний веб-сайт. URL: <https://recovery.gov.ua/>
7. Recovery and reconstruction of Ukraine. *EU Solidarity with Ukraine*: офіційний веб-сайт. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine/recovery-and-reconstruction-ukraine_en

ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВНА ФУНКЦІЯ У МАКРОЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сафонов Юрій Миколайович

*доктор економічних наук, професор,
заступник директора з наукової та методичної роботи*

Інститут модернізації змісту освіти

(м. Київ, Україна)

Сара Меткалф (Sara Metcalf)

доктор наук, професор

Державний університет Нью-Йорка в Буффало

(м. Нью-Йорк, США)

При дослідженні проблем інноваційно-орієнтованого розвитку національної економіки в умовах глобальних викликів вирішальне значення надається питанням державного регулювання інноваційної діяльності у макроекономічному середовищі країни, участі відповідних інституцій у зміцненні інноваційного потенціалу національної економіки та її переходу на інвестиційно-інноваційний шлях стратегічного розвитку. Необхідність державного регулювання в інвестиційно-інноваційній сфері покликана об'єктивними причинами, які не можуть бути усунені за допомогою ринкового середовища, особливо в умовах сьогоденних глобальних викликів.

Взаємодія державних інституцій та економічних суб'єктів уможливорює раціональність впровадження стратегічних пріоритетів зростання національної економіки, враховуючи національні інтереси, рівень економічної безпеки, інноваційної складової та сучасні глобальні процеси. При цьому необхідно враховувати, що саме діяльність великих компаній, у тому числі транснаціональних корпорацій, надає можливість впроваджувати інноваційні проекти, які пов'язані з підвищенням екологічності та ресурсозбереження, а також виробництва високотехнологічної продукції [2].

Як відомо, економічне зростання у макроекономічному середовищі базується на поєднанні екстенсивних та інтенсивних факторів. До екстенсивних факторів зазвичай відносять приріст маси використовуваних у господарській діяльності первинних ресурсів: необоротних й оборотних активів, робочої сили та ін.,

а під інтенсивними факторами розуміються поліпшення якості ресурсів і підвищення ефективності їх використання у господарській діяльності суб'єктів національної економіки.

В умовах глобалізації можливості зростання випуску продукції за рахунок екстенсивного розвитку стають все більш обмеженими, і вирішальне значення для економічного розвитку набувають нових інтенсивних факторів розвитку, серед яких, насамперед, слід виділяти підвищення якості та продуктивності праці, а також використання інновацій у макроекономічному середовищі, що збільшує віддачу від вкладеного капіталу та надає нові можливості для довгострокового якісного зростання.

Досвід європейських країн показує, що у ефективній економічній системі внесок науково-технічного прогресу в приріст валового внутрішнього продукту є суттєвим, а частка інноваційних технологій припадає у понад 75 % валового внутрішнього продукту. Тому державні інституції повинні бути зацікавлені у розвитку інновацій та створенні необхідних умов для їх появи та активного використання у макроекономічному середовищі.

Інноваційний розвиток національної економіки істотно впливає на стан економічної системи в цілому, тому що під впливом інвестиційно-інноваційних процесів у макроекономічному середовищі змінюється сама структура національної економіки країни. За рахунок зростання ефективності використання активів частина їх вивільняється та перерозподіляється на інші сфери діяльності у макроекономічному середовищі. Інновації виступають базовою причиною виникнення одних видів діяльності та зникнення або скорочення інших.

Регулювання інноваційної діяльності у макроекономічному середовищі повинно здійснюється всіх рівнях управління:

- на рівні країни загалом;
- на рівні області;
- на рівні регіону;
- на рівні територіальної громади;
- на рівні суб'єкта господарювання.

Розвиток національної економіки можливий за рахунок ефективного державного регулювання, яке забезпечується відповідними методами, засобами, умовами та наповнюється

спеціалізованим інструментарієм. Враховуючи аналіз останніх досліджень, стабілізація та активізація взаємозалежності і взаємовпливу окремих процесів та сфер діяльності у національній економіці країн, дає можливість значно змінити якісні та кількісні параметри економічних систем, що підкреслює важливе значення процесу глобалізації макроекономічного середовища [1].

Основними орієнтирами державного регулювання інноваційної діяльності у макроекономічному середовищі повинно бути зосереджено на забезпечення прогресивних перетворень у сфері матеріального виробництва; збільшенні конкурентоспроможності національного продукту на глобальних ринках та зміцнення безпеки й обороноздатності країни.

Інноваційно-орієнтовна функція у макроекономічному середовищі забезпечується свободою наукової творчості, інтеграції наукової діяльності та освіти, концентрації ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку науки та технологій, правової охорони інтелектуальної власності, а також постійного та активного розвитку наукового співробітництва з провідними країнами світу. Стратегічними факторами інституційного регулювання інноваційної діяльності у макроекономічному середовищі виступають, на наш погляд, інституційне сприяння розвитку інвестиційно-інноваційній інфраструктури, цифровізація наукової діяльності та національний людський капітал.

Список використаної літератури

1. Григор'єв Г. С. Теоретико-методологічні засади державного регулювання фінансово-економічних процесів в умовах глобалізації : монографія. Херсон : Олді-плюс, 2017. 380 с.
2. Holovchenko O. Systematization of factors influencing the process of implementation of priority areas of growth of the national economy. *Global Academics. International Journal of Advance Researches*. 2019. Quarterly Issue № 2 (3). P. 72–84.

ОБЛІК ФІНАНСОВО-РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Скрипник Аліна Сергіївна

студентка спеціальності «Облік і оподаткування» (бакалавр)

Дніпровський державний технічний університет

(м. Кам'янське, Україна)

Хмелюк Альона Василівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку

Дніпровський державний технічний університет

(м. Кам'янське, Україна)

Проблематика дослідження обліку фінансово-розрахункових операцій у державному секторі є надзвичайно актуальною. В першу чергу, це пов'язано з обмеженням бюджетів усіх рівнів через введення військового стану на території України. Тому, досліджуючи сучасні проблеми вивчення обліку фінансово-розрахункових операцій маємо на меті виокреслити наступні ключові аспекти.

Фінансова прозорість: вимоги до прозорості та публічності фінансових операцій є актуальними за рахунок збільшення уваги до боротьби з корупцією та недіяльністю в урядовому секторі. Облік фінансових операцій є продуктивною ключовою роль у забезпеченні відкритості та відповідності стандартам доброго управління.

Ефективність бюджетного управління: державні бюджети потребують бюджетного обліку, відсутність неефективного управління фінансами може призвести до дефіциту, перерозподілу ресурсів та додаткових витрат. Робота обліку – оптимізувати розподіл коштів на найбільш важливу сферу.

Забезпечення фінансової стабільності: економічна криза та несподівані події, такі як пандемія COVID-19, війна в Україні, підкреслили важливість відповідного обліку та управління фінансами в державному секторі для забезпечення фінансової стійкості та можливості швидко реагувати на зміни.

Використання технологій: зростаюча роль цифрових технологій та автоматизації потреби в оновленні системи обліку та звітності

урядових структур. Це відкриває можливості для підвищення точності та ефективності фінансового обліку.

Міжнародні стандарти: уряди, які мають міжнародні фінансові зв'язки, повинні дотримуватися міжнародних стандартів фінансового обліку та звітності для забезпечення взаєморозуміння та довіри іноземних партнерів та інвесторів.

Отже, дослідження обліку фінансово-розрахункових операцій у бюджетних установах є актуальним завданням, оскільки воно покращує вдосконалення фінансової дисципліни, забезпечує прозорість та стабільність, а також адаптує до сучасних викликів управління бюджетними ресурсами.

Особливість діяльності бюджетних установ полягає в тому, що метою їх діяльності є не отримання прибутку, а досягнення передбачених планами та кошторисами показників, виконання поставлених в статуті або ж передбачених програмою фінансування завдань і функцій. Діяльність здійснюють за рахунок фінансування з державного чи місцевого бюджетів. Свої видатки бюджетні установи суворо планують в спеціальних документах – кошторисах, які складаються кожною бюджетною установою та узагальнюються в зведених кошторисах вищого розпорядника. Зведені кошториси кожний головний розпорядник надає в Міністерство фінансів для включення до видатків Державного бюджету на наступний бюджетний рік. Таким чином, кошторис кожної бюджетної установи є складовою Державного бюджету України.

Виходячи з того, що в діяльності бюджетних установ мають місце як бюджетне фінансування, так і власні кошти зароблені установою, організація та ведення бухгалтерського обліку в бюджетних установах має свої особливості. Вони полягають в тому, що необхідно вести облік та здійснювати постійний контроль за отриманими асигнуваннями, власними надходженнями та їх використанням відповідно до вимог.

Основним нормативним документом є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», що встановлює правові засади організації, ведення та складання звітності в Україні і його дія поширюється на бюджетні установи. Бюджетний кодекс регулює відносини, що виникають у процесі складання, розгляду

і затвердження бюджетів, виконання бюджетів та розгляду звітів про їх виконання.

Організація та методологія бухгалтерського обліку в бюджетних установах регулюється також такими документами: інструкції та накази Держказначейства України, Міністерства фінансів, наказами Держкомстату та іншими нормативними актами.

Міністерством фінансів спільно з Держказначейством України затверджено ряд інструкцій щодо методології ведення обліку: План рахунків бухгалтерського обліку та Порядок з його застосування, Інструкція з типової кореспонденції рахунків, Інструкції з обліку запасів, Інструкція з обліку необоротних активів, Інструкція з обліку грошових коштів та розрахунків, Інструкція про форми меморіальних ордерів та карток і книг аналітичного обліку.

Отже, все це вимагає системного викладення організації обліку доходів та видатків, грошових коштів, інших активів, власного капіталу, операцій по придбанню та використанню матеріальних цінностей, складання звітностей. Додаючи все це до обмеженості державного бюджету України, через пандемію, перерозподіл його у зв'язку з введенням військового стану, можемо зробити висновок, що ведення облік у бюджетному секторі наразі дуже не легка справа та потребує великої уваги.

Список використаної літератури

1. Бюджетний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Михайлов М. Г., Телегунь М. І., Славкова О. П. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 384 с.

ВИКОРИСТАННЯ ПОТРІЙНОГО ЗАПISУ НА БАЗІ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙНУ: ПЕРЕДУМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА ГАРАНТІЇ БЕЗПЕКИ

Трачова Дар'я Миколаївна
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
(м. Запоріжжя, Україна)*

Український бізнес перебуває під загрозою кібератак з моменту відновлення незалежності країни у 1991 році, а з початком повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року це набуло ще більших масштабів. У таких умовах кожна компанія повинна оцінювати вразливість своїх критичних сервісів щодо інцидентів кібербезпеки та технологічних збоїв.

Ці загрози можуть виникати внаслідок атак на системи та інфраструктуру, а можуть бути наслідками воєнних дій. Однак, проблеми залишаться і після закінчення військових дій, а отже, необхідно вже зараз розробити низку заходів для зменшення їх впливу, як на рівні підприємств, так і на макрорівні (на рівні регіону, області, країни тощо).

У сучасній літературі питання пов'язані зі специфічною проблематикою системи бухгалтерського обліку в умовах повномасштабних військових дій практично не представлені. Деякі автори підходили до проблем безпеки у бухгалтерському обліку з позиції кібербезпеки. Інші ж зосереджувалися на особливостях цієї проблематики за умов гібридної війни.

На рівні окремо взятого підприємства процедури забезпечення безпеки та контролю починаються з політики безпеки, яка є комплексним планом, що допомагає захистити підприємство як від внутрішніх, так і від зовнішніх загроз. Цей план повинен відповідати ISO 27002 – міжнародним стандартам, що встановлюють передові методи забезпечення інформаційної безпеки.

Цей стандарт включає 4 основні розділи, які сумарно містять 93 види контролю інформаційної безпеки (у дужках зазначено кількість видів контролю у кожному з розділів):

1. Організаційний (37).
2. Людській (8).
3. Фізичний (14).
4. Технологічний (34).

Практика військових дій в Україні (особливо їх початку) показала, що найбільш уразливими на більшості (особливо малих та середніх) підприємств виявилися заходи фізичного та технологічного рівнів. Причому навіть якщо на підприємстві застосовувалися всі види контролю, зазначені у стандарті ISO 27002:2022, воно було безсиле перед повним відключенням електрики, а також інтернету та телефонного зв'язку. Ця вразливість обумовлена, насамперед тим, що програми для бухгалтерського та (або) управлінського обліку, що використовуються в даний момент в Україні, зберігають дані у вигляді бази даних, розміщеної на сервері. Незалежно від того, чи використовується локальний сервер або хмарний, при відключенні мережевого з'єднання або обмеженні доступу до локального сервера відбудеться втрата доступу до інформаційної бази.

Поточною тенденцією у практиці підприємств є об'єднання заходів щодо покращення безпеки на двох рівнях: фізичному та технологічному. Фізична безпека стосується будь-яких заходів, які організація використовує для захисту об'єктів, або ресурсів, що містять інформацію підприємства або забезпечують взаємодію з нею. Під технологічною розуміється сукупність програмних засобів та методології їх використання для забезпечення операцій з даними.

Технологія блокчейну може покращити цей механізм та нівелювати перелічені проблеми. Блокчейн може відігравати роль посередника, розподіляючи та автоматизуючи процес зберігання та перевірки, забезпечуючи надійну основу, що запобігає фальсифікації та неправильним обліковим записам. Через природу блокчейна після того, як запис буде підтверджено і додано в ланцюжок, його практично неможливо змінити або видалити. Крім того, використання смарт-контрактів у блокчейні може забезпечити швидку

перевірку операцій, що записуються, відповідно до стандартів бухгалтерського обліку або заздалегідь визначених бізнес-правил.

В ідеалі на рівні країни, регіону або світу (макрорівні) ми повинні отримати глобальний блокчейн, в якому суб'єкт операційної діяльності підприємства відповідно до його прав за допомогою смарт-контрактів взаємодіє з блокчейном лише свого підприємства. У свою чергу підприємства, укладаючи угоди, взаємодіють один з одним у рамках блокчейну макрорівня.

Система бухгалтерського обліку потрійного запису на базі технології блокчейну справді може покращити безпеку бухгалтерської інформації як у мирний час, так і в період підвищених ризиків (військові дії, кліматичні катаклізми, епідемії тощо). У поточних умовах використання цього підходу рекомендується здійснювати у два етапи. Спочатку блокчейн може використовуватися як додаткова технологія у зв'язці із встановленою на підприємстві ERP-системою. При цьому повинні розроблятися необхідні смарт-контракти для всіх видів користувачів та відпрацьовувати всю методологію використання нової технології. А на другому етапі відбувається перехід на блокчейн як на рівні підприємства, так і на макрорівні.

Для першого етапу рекомендується використовувати дозволений блокчейн із підтримкою смарт-контрактів. На другому етапі блокчейн повинен підтримувати ще й технологію шардингу. На даному етапі зроблено лише загальні висновки та пропозиції, в перспективі плануються наступні напрями дослідження:

1. Обрання галузі підприємств, у яких впровадження потрійної системи обліку з допомогою блокчейна було найменш проблемним для співробітників.

2. Розробка протоколів для здійснення бухгалтерських операцій, на підставі яких створюватимуться відповідні смарт-контракти.

3. Обґрунтування технологічних варіантів реалізації системи (середовище блокчейну, вид консенсусу, кількість облікових записів тощо) з погляду мінімізації витрат матеріальних ресурсів та максимізації швидкості здійснення операцій.

ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ВИДАТКІВ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Хмелюк Альона Василівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку

Медузов Віталій Олексійович

студент спеціальності «Облік і оподаткування» (бакалавр)

Дніпровський державний технічний університет

(м. Кам'янське, Україна)

Облік в бюджетних установах проходить своє оновлення та реформування. Так, відповідно до Бюджетного кодексу [1] та НП(С)БОДС [2] відбувається приведення обліку до єдиної методики. Зокрема, проблематика з обліку доходів, витрат та видатків у бюджетних установах є актуальною у зв'язку зі складністю та об'ємом фінансових операцій. Тому, на нашу думку необхідно виокремити головні аспекти актуальності цієї проблематики:

– ефективне фінансове управління: справедливий і об'єктивний облік доходів, витрат та видатків є фактором ефективного управління бюджетними ресурсами. Це дозволить уникнути неправомірних витрат та допомогти оптимізації розподілу коштів на найбільш пріоритетні сфери;

– підзвітність і прозорість: громадяни мають право знати, як бюджетні внески та інші витрати перерозподіляються урядом. Адже, відсутність єдиних методологічних підходів в обліку може спричинити неефективне використання коштів та ризики корупції;

– фінансова стійкість: надмірні витрати та низькі доходи можуть призвести до дефіциту бюджету і фінансових криз. Облік за окремими статтями доходів та видатків здатний передбачити та попередити ризики та розробити стратегії їхнього уникнення;

– міжнародні стандарти: у світовому контексті кожна країна має на меті використовувати в обліку міжнародні стандарти фінансової та бухгалтерської звітності, за аналогією обліку суб'єктів господарювання (Міжнародні стандарти фінансової звітності

(МСФЗ)). Тому, відсутність сучасних облікових систем може ускладнити міжнародні відносини та спричинити фінансові ризики;

– зміни в економічних умовах: економічні зміни, що спричинені військовими діями впливають на доходи та витрати бюджетних установ. Бюджетний облік має вирішити проблему адаптації до нових умов.

Отже, питання обліку доходів, витрат та видатків у бюджетних установах залишається актуальними та потребує окремого вивчення.

Методика обліку доходів у бюджетних установах України базується на чинному законодавстві та регулюється відповідними нормами та правилами. Здійснивши аналіз методичних підходів щодо обліку маємо виділити певні етапи облікового відображення доходів у бюджетних установах України:

Класифікація доходів: перший крок – це класифікація доходів відповідно до бюджетної класифікації, яка формує доходи та їх призначення. Бюджетна класифікація містить рубрики для доходів від податків, зборів, надходжень від субвенцій, дотацій, доходів від джерел підприємницької діяльності та інших.

Реєстрація доходів: Бюджетна установа повинна вести облік усіх надходжень доходів у спеціальних бухгалтерських записах та журналах, де вказується джерело доходу, його сума, дані та інші дані.

Документація: важливо правильно оформити документи, що підтверджують надходження доходів. Це можуть бути договори, акти, рахунки, платіжні доручення та інші документи, які підтверджують легітимність та обсяг доходів.

Контроль і аналіз: регулярно проводити контроль та аналіз доходів, щоб переконатися в їх точності та відповідності бюджетним планам.

Розподіл доходів: після реєстрації та аналізу доходів їх слід розподілити на відповідні бюджетні рубрики або програми відповідно до законодавства та бюджетного плану.

Фінансова звітність: бюджетна установа повинна складати фінансову звітність, у тому числі бюджетний звіт, який відображає всі доходи та витрати за певний період. Ці звіти надаються до відповідних органів контролю та узгоджуються із законодавством України.

Аудит і контроль: проведення аудиту та фінансового контролю відповідно до вимог законодавства допоможе уникнути фінансових непорозумінь та забезпечити дотримання законодавчих норм.

Зберігання документації: усі документи, що стосуються обліку доходів, повинні зберігатися відповідно до вимог архівного законодавства.

Оподаткування: обов'язкове забезпечення своєчасної сплати податків та зборів, пов'язаних з надходженнями доходів.

Отже, методика обліку доходів у бюджетних установах України повинна виконувати всі вимоги чинного законодавства та нормативно-правових актів, які стосуються бюджетного процесу. Також важливо забезпечити внутрішній контроль та підтримку прозорості та ефективності в управлінні фінансами.

Облік видатків бюджетних установ щодо регламентації та поетапного здійснення аналогічній обліку доходів. Основні особливості обліку видатків бюджетних установ в Україні включають наступні ключові аспекти:

Бюджетні класифікації: видатки бюджетних установ обліковуються за бюджетною класифікацією, яка включає різні розділи, рубрики, програми та підрозділи. Ця класифікація дозволяє систематизувати та аналізувати витрати.

Затвердження бюджету: видатки бюджетних установ повинні бути визначені та затверджені у відповідних бюджетах – державному, регіональному або місцевому, залежно від рівня установи.

Публічні закупівлі: витрати на закупівлю товарів і послуг бюджетними установами повинні відповідати законодавству про публічні закупівлі, зокрема, закону про публічні закупівлі.

Контроль і аудит: видатки бюджетних установ підлягають обов'язковому фінансовому контролю та аудиту з боку контролюючих органів, таких як Державна казначейська служба, Рахункова палата України та інші.

Фінансова звітність: бюджетні установи повинні складати фінансову звітність, у тому числі звіт про використання бюджетних коштів та інші обов'язкові звіти, які надаються до відповідних органів.

Регулювання витрат: видатки бюджетних установ повинні бути раціональними та відповідати завданням та цілям, передбаченим

бюджетом. У разі необхідності можна використовувати обмеження або перерозподіл бюджетних коштів.

Прозорість та доступність інформації: інформація про видатки бюджетних установ повинна бути доступною для громадськості та підлягати оприлюдненню відповідно до закону.

Ці особливості створюють систему обліку та контролю видатків бюджетних установ в Україні з метою забезпечення ефективного та відкритого використання бюджетних коштів.

Таким чином, зміцнення внутрішнього контролю, а саме впровадження аудиту в бюджетних установах є ефективною процедурою запобігання фінансовим ризикам.

Реформування обліку в бюджетних установах має на меті покращити фінансовий менеджмент, забезпечити ефективне використання бюджетних коштів та підвищити прозорість та довіру до фінансової діяльності установ.

Список використаної літератури

1. Бюджетний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку державного сектору. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
3. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ІЗ СТИПЕНДІЙ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Хмелюк Альона Василівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку*

Недебельська Дарія Володимирівна

студентка спеціальності «Облік і оподаткування» (бакалавр)

Дніпровський державний технічний університет

(м. Кам'янське, Україна)

Стипендії відіграють важливу роль у забезпеченні рівних умов-доступів до вищої освіти. Дослідження обліку стипендій може

розкрити можливості нерівності та несправедливості у розподілі стипендіальних коштів. Так, розрахунок стипендій, на нашу думку, має відповідати чітким правилам (нормативне регулювання), єдиній методиці в обліку та формування відповідних етапів.

Фінансова стійкість: для бюджетних установ необхідно забезпечити ефективний контроль та облік стипендій, щоб уникнути фінансових труднощів та забезпечити належну фінансову стійкість.

Підзвітність: громадська довіра до державних установ вимагає чіткості та прозорості у розрахунках із стипендіями. Дослідження обліку може сприяти підвищенню рівня підзвітності та зменшенню можливостей корупції.

Управління ресурсами: ефективний облік стипендій допомагає бюджетним установам керувати ресурсами, визначати пріоритети та забезпечувати стабільність фінансування освітніх програм.

Зміни в освітній системі: постійні зміни у вищій освіті, включаючи реформи та модернізацію, можуть вплинути на структуру та обсяги стипендій. Дослідження обліку може допомогти адаптувати систему розрахунків до нових викликів.

Міжнародні стандарти: деякі країни спрямовуються на впровадження міжнародних стандартів фінансового обліку для стипендій та грантів. Дослідження може допомогти з'ясувати, як ці стандарти впливають на облік та звітність у цій галузі.

Отже, дослідження обліку розрахунків із стипендій у бюджетних установах є актуальним завданням, завдяки чому воно впливає на аспекти соціальної справедливості, фінансової стійкості, підзвітності та ефективного управління ресурсами в системі вищої

В Дніпровському державному технічному університеті нарахування стипендій регламентується наступними положеннями: Правила призначення академічних стипендій у ДДТУ [1]; Правила призначення соціальних стипендій у ДДТУ[2]; Положення про організацію студентського рейтингу ДДТУ [3]; Положення про стипендіальну комісію ДДТУ[4].

Так, стипендію можуть отримувати здобувачі, які навчаються в ДДТУ за державним замовленням за рахунок коштів державного бюджету. У випадку виникнення питань щодо призначення або позбавлення академічної, соціальної стипендій чи надання матеріальної допомоги на кожному факультеті створена стипендіальна

комісія. До складу стипендіальної комісії входять: ректор, представники бухгалтерії, декан та представники органів студентського самоврядування. За поданням стипендіальної комісії здійснюється нарахування та виплата стипендії (реєстр затверджує ректор).

Нарахування та виплата стипендій здійснюється згідно з планом використання бюджетних коштів, який затверджується на рік. Розмір стипендій на 2023 рік складає:

- 2000 грн – ординарна (звичайна) академічна стипендія;
- 2910 грн – академічна стипендія у підвищеному розмірі;
- 2550 грн – академічна стипендія для здобувачів окремих спеціалізацій;
- 3711 грн – академічна стипендія у підвищеному розмірі для здобувачів окремих спеціальностей.

Згідно з Правилами призначення академічних стипендій в ДДТУ розраховують щомісячний стипендіальний фонд на основі рейтингу успішності студентів. Загальний ліміт стипендіатів встановлюється в межах 40–45 % від фактичної кількості студентів денної форми навчання, які навчаються за державним замовленням на певному факультеті. Але на практиці виникають ситуації, коли стипендіальний фонд складається в межах 20–25 % від фактичної кількості студентів. Така ситуація пояснюється невідповідністю помісячного плану використання бюджетних коштів за КЕКВ 2700 та загальною кількістю здобувачів за державним замовленням. В першу чергу, це пов'язано із збільшенням контингенту здобувачів та потребує додаткового бюджетного фінансування, яке в умовах військового стану є досить обмеженим. Тобто питання нерівномірності та несправедливості розподілу стипендіальних коштів має місце, але не з вини конкретного ЗВО.

Основними бухгалтерськими записами є наступні проведення:
отримано бюджетне фінансування: дебет 2313 кредит 7011;
нараховані академічні стипендії: дебет 8511 кредит 6512;
утримано ПДФО; військовий збір; профспілка: дебет 6512 кредит 6311.1; 6311.2; 6516.

Отже, розглянувши методику обліку розрахунків зі стипендій дійшли висновку, що у випадку нестачі бюджетних коштів необхідно здійснювати наступні заходи.

Першочерговість грошових коштів: Важливо надавати відповідне фінансування стипендій, слід це впливати на навчання та життєвий комфорт студентів. якщо на нестачу бюджетних коштів, студенти повинні отримувати свої стипендії вчасно.

Пошук додаткових джерел фінансування: У разі нестачі бюджетних коштів університет або освітній заклад повинен активно шукати інші джерела фінансування для стипендій, таких як благодійні внески, спонсорські програми чи гранти.

Прозорий облік: Важливо вести чіткий облік усіх фінансових операцій, пов'язаних із стипендіями. Це допоможе уникнути помилок та непорозумінь зі студентами та іншими інтересами.

Залучення студентів до діалогу: освітній заклад може встановити механізми залучення студентського самоврядування до прийняття рішень щодо розподілу обмежених фінансових ресурсів. Це може сприяти більш справедливому підходу до виплати стипендій.

Спрощення процедур: університети можуть вважати можливість спрощення адміністративних процедур, пов'язаних із стипендіями, щоб зменшити витрати та ресурси на їх обробку.

Розробка стратегії виходу з ситуації: університети повинні розробляти план дій у випадках нестачі бюджетних коштів, щоб максимально вплинути на збереження стипендій для студентів і одночасно ефективно керувати обмеженими ресурсами.

Отже, нестача бюджетних коштів є складною ситуацією, але з правильним управлінням можна знайти рішення, яке задовольнить потреби студентів і збереже фінансову стабільність освітнього закладу.

Список використаної літератури

1. Правила призначення академічних стипендій у ДДТУ. URL: https://www.dstu.dp.ua/uni/downloads/prav_pruz_akadem_stupend.pdf
2. Правила призначення соціальних стипендій у ДДТУ. URL: https://www.dstu.dp.ua/uni/downloads/prav_pruz_soc_stupend.pdf
3. Положення про організацію студентського рейтингу ДДТУ. URL: https://www.dstu.dp.ua/uni/downloads/3_polog_st_reitingy.pdf
4. Положення про стипендіальну комісію ДДТУ. URL: https://www.dstu.dp.ua/uni/downloads/4_polog_stip_kommis.pdf

РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Шварц Вікторія Володимирівна

*студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Ганзюк Світлана Михайлівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку*

*Дніпровський державний технічний університет
(м. Кам'янське, Україна)*

На сучасному етапі поглиблення ринкової трансформації важливого значення набувають такі елементи господарювання, які б сприяли створенню оптимальних умов для підприємницької діяльності. До них належить, насамперед, страхування, яке в багатьох країнах світу розглядається як могутній стабілізаційний фактор та суттєве джерело забезпечення довгострокових інвестицій в економіку держави.

Страховий ринок – це особливе соціально-економічне середовище, певна сфера економічних стосунків, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист. Вдале подолання ризикових ситуацій, що забезпечує в перспективі максимальну фінансову стійкість, можливе за умов ефективного функціонування страхового ринку.

В умовах ринку страхування стає не тільки методом захисту страхувальників від руйнівних стихійних лих, але і засобом з унебезпечення від несприятливих змін ринкової кон'юнктури, що можуть негативно впливати на господарсько-фінансову діяльність суб'єктів та добробуту населення [1].

Ще з початком пандемії в 2019 році і введенням карантину продаж деяких видів страхування значно зменшився. Очевидно, що з початку карантину значно знизилася кількість ДТП. Зупинилося навчання. Відповідно, серйозної потреби в пересуванні не було, кількість машин на вулицях зменшилася. В медичному страхуванні більшість компаній до введення карантину або на початку очікували сплеск захворюваності, а в результаті вийшло все навпаки. Кількість звернень до медичних закладів значно знизилася. Українці боялися ходити зайвий раз у медичні заклади. В зв'язку з цим рівень добровільного медичного страхування теж знизив [2].

З початком повномасштабної війни, ринок страхування продовжив працювати. Більшість страховиків організували свою роботу, здійснивши евакуацію співробітників у безпечні регіони, забезпечивши віддалену роботу персоналу, збереження технічних засобів та баз даних. Водночас, страхові компанії зіткнулися з серйозними викликами. У зв'язку з переміщеннями, тимчасовим захопленням територій, фізичним зниженням об'єктів нерухомості скорочується кількість центрів обслуговування клієнтів страховиків. Проблемним є організація врегулювання страхових випадків у регіонах, де ведуться бойові дії, проведення оглядів транспортних засобів, отримання та належне оформлення оригіналів документів для подання страховику з метою отримання страхової виплати [3].

У таблиці 1 подано основні показники розвитку страхового ринку України за 2020–2023 роки.

Таблиця 1

**Показники розвитку страхового ринку України
за 2020 – I півріччя 2023 р., млн грн [4]**

Показники	2020	2021	2022	I півріччя 2023 р.	Зміна 2023/2020, %
Кількість зареєстрованих страховиків, од., з них:	210	155	128	115	-39,05
Компанії зі страхування життя	20	13	12	12	-40
Кількість укладених договорів страхування, од.	120576,8	131561,9	88003	40775,7	-27,01
Активи по балансу	64920,2	64209,2	70298,3	70785,3	8,28
Обсяги сплачених статутних капіталів	10111	7923,7	6716,8	6298,2	-33,57
Валові страхові премії	45175,9	49708	39661,8	21354,7	-12,21
Валові страхові виплати	14853,6	17958,3	13001,4	7817,5	-12,47
Чисті страхові премії	41163,8	45987,3	38515	20895,1	-6,43
Чисті страхові виплати	14411,6	17671	12810,9	7744,4	-11,11
Рівень чистих виплат	35	38,4	33,3	37,1	-4,86
Обсяг страхових платежів	8487,4	8623	4250,7	2437,2	-49,92

Отже, можна констатувати, що за даний період кількість зареєстрованих страховиків зменшилася на 39,05 %. Незважаючи на зменшення кількості страхових компаній, загальна сума активів по балансам їх зросла на 8,28 %, навіть за 2022 – початок 2023 рр., що говорить про ефективну роботу компаній в цілому.

Ринок страхування ще не до кінця відчув тягар усіх несприятливих чинників, які діють в умовах війни і поки що залишаються стійким трендом. Саме наприкінці 2023 року стане очевидним, настільки він чутливий до потрясінь на довгій дистанції. Але ж довгострокове планування та активна діяльність в розвитку ринку, без сподівань на державну підтримку, завжди були сильними рисами українських страховиків. Варто сподіватися, що вони допоможуть їм вдало усіма викликами і тепер [5].

Список використаної літератури

1. Дьяченко В. О. Сутність, принципи й роль страхування. *Практикум*. URL: <https://naurok.com.ua/test/sutnist-principi-y-rol-strahuvannya-praktikum-1629070.html> (дата звернення: 25.09.2023)
2. COVID-19. Як пандемія змінила ринок страхування. *Бізнес*. URL: <https://biz.nv.ua/> (дата звернення: 25.09.2023)
3. НБУ. Під час дії воєнного стану ринок страхування продовжує працювати – результати опитування. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 26.09.2023)
4. Показники діяльності страхових компаній наглядова статистика. *НБУ*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 27.09.2023)
5. Жити далі. Як працює ринок страхування України під час війни. *Delo.ua*. URL: <https://delo.ua/finance/ziti-dali-yak-pracuye-rinok-life-strahuvannya-ukrayini-pid-cas-viini-412992/> (дата звернення: 28.09.2023)

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ПРІОРИТЕТІВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Яровий Віктор Дмитрович
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник

*ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
ДУ «Центр оцінювання діяльності наукових установ
та наукового забезпечення розвитку регіонів України НАН України»
(м. Київ, Україна)
Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Polska Akademia Nauk,
(Warszawa, Polska)*

Концепт продовольчої безпеки активно використовується вже півстоліття, значно еволюціонувавши за цей час. У сучасному розумінні продбезпека забезпечується, якщо люди мають фізичний та економічний доступ до безпечного та поживного продовольства у достатній кількості, щоби забезпечити потреби у харчуванні для активного та здорового життя [1–4 та ін.]. Чотири базові елементи продбезпеки – наявність продовольства (належної якості та в достатній кількості), доступ (доступність для людей), можливості використання (через належні практики харчування) та стабільність (постійність, неперервність у часі).

Продовольча та сільськогосподарська організація ООН, Комітет зі всесвітньої продовольчої безпеки ООН приділяють значну увагу розробленню та промоції концептуальних засад, практичних рекомендацій, механізмів, інструментів забезпечення на глобальному та національному рівнях продовольчої безпеки. Серед них – Глобальний стратегічний механізм у сфері продовольчої безпеки та харчування [2], Рамкова програма дій щодо забезпечення продовольчої безпеки і харчування в умовах затяжних криз [5], Добровільні керівні принципи в підтримку поступового здійснення права на достатнє харчування в контексті національної продовольчої безпеки [6], Добровільні керівні принципи відповідального регулювання питань володіння та користування земельними, рибними і лісовими ресурсами в контексті національної продбезпеки [7].

В Україні пріоритети продбезпеки декларуються в окремих нормативно-правових та програмних документах. Проте комплексне стратегічне бачення реалізації цих цілей відсутнє, хоча актуальність такого підходу зростає внаслідок нових кліматичних, епідеміологічних, геополітичних викликів та криз, особливо – в умовах воєнного часу.

Основними програмними документами щодо розвитку агро-сектору до початку повномасштабного російського вторгнення в Україну були Національна економічна стратегія на період до 2030 року [8], Концепція державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року [9] та деякі інші. Стратегією декларувалось, що Україна завдяки власному агросектору має стати одним із глобальних центрів продбезпеки. Забезпечення продбезпеки у програмі було визначене як одна із її цілей. Недоліком цих документів було обмежене розуміння продбезпеки, перекося в цільовій орієнтації на підвищення експортного потенціалу чи вирішення окремих важливих, але вузьких завдань.

Досягнення оптимального рівня фізичної та економічної продбезпеки згадувалося серед ключових викликів у «Новій аграрній політиці» Плану відновлення України [10]. Проте забезпечення продбезпеки як ціль було визначене тільки для першого етапу плану відновлення (2022 рік), а як наявні ризики для продбезпеки в подальшій перспективі окремо були виділені лише скорочення вітчизняного потенціалу м'ясо-молочного скотарства та залежність від імпортованого насіння у рослинництві. Іншим прикладом моно-векторного та незбалансованого підходу до трактування проблеми продбезпеки є оприлюднена 3 липня 2023 року на сайті Мінагрополітики «Стратегія розвитку агропромислового комплексу». У ній продбезпека трактується, насамперед, у контексті бачення України як «глобального постачальника їжі для понад 600 млн людей на планеті» [11]. Ця стратегія констатує необхідність залучення значних інвестицій в агросектор для вирішення поставлених завдань. При цьому акценти робляться насамперед на посиленні експортного потенціалу та не йдеться про збалансування чотирьох елементів продовольчої безпеки, зокрема на національному рівні.

«Частковими» у вирішення проблем продовольчої безпеки є й інші закони воєнного часу, які урегульовують окремі питання

у цій сфері – наприклад, ЗУ № 2145-IX [12] та ЗУ № 3221-IX [13]. У першому з них розглядаються питання врегулювання земельних відносин на період воєнного стану, у другому – окремі питання захисту рослин, використання пестицидів, агрохімікатів, племінного тваринництва, ветеринарної медицини та ін.

Істотним недоліком чинних підходів до розв’язання проблеми продбезпеки в Україні є відсутність кардинальних змін у вітчизняній аграрній моделі, в якій домінуючим сектором, як щодо держпідтримки, так і в частині орієнтації на експортоорієнтовані цілі агрополітики, є корпоративний, у той час як потенціал дрібнотоварних виробників не реалізується. У довгостроковій стратегічній перспективі для забезпечення в Україні продбезпеки та збалансування її найважливіших чотирьох елементів важливими є комплексна та послідовна імплементація у вітчизняну практику відповідних принципів і механізмів ФАО, інтегрованих підходів на основі гарантування прав людини, а також переорієнтація вітчизняної аграрної моделі, підвищення ролі та становлення міцних фермерських господарств сімейного типу, що функціонують на засадах агроекології та формують основу для розвитку сталих локальних агропродовольчих систем з короткими продовольчими ланцюгами.

Список використаної літератури

1. Food Security. *FAO Policy Brief*. June 2006. Issue 2. URL: https://www.fao.org/fileadmin/templates/faoitaly/documents/pdf/pdf_Food_Security_Coccept_Note.pdf (дата звернення 01.10.2023).
2. Global Strategic Framework for Food Security and Nutrition. *CFS*. 2017. URL: <https://www.fao.org/3/MR173ru/mr173ru.pdf> (дата звернення 01.10.2023).
3. What is Food Security? *World Bank*. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/agriculture/brief/food-security-update/what-is-food-security> (дата звернення 01.10.2023).
4. An Introduction to the Basic Concepts of Food Security. URL: <https://www.fao.org/3/al936e/al936e00.pdf> (дата звернення 01.10.2023).
5. Framework for Action for Food Security and Nutrition in Protracted Crises. *CFS*. 2015. URL: <https://www.fao.org/3/bc852e/bc852e.pdf> (дата звернення 01.10.2023).
6. Voluntary Guidelines to support the progressive realization of the right to adequate food in the context of the national food security. *FAO*. 2005. URL: <https://www.fao.org/3/y7937e/y7937e.pdf> (01.10.2023).
7. *FAO*. 2022. Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security.

- First revision. Rome. URL: <https://doi.org/10.4060/i2801e> (дата звернення 01.10.2023).
8. Національна економічна стратегія 2030. URL: <https://nes2030.org.ua> (дата звернення 01.10.2023).
 9. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1437-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-%D1%80> (дата звернення 01.10.2023).
 10. Проект Плану відновлення України. «Нова аграрна політика». Національна рада з відновлення України від наслідків війни. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/new-agrarian-policy.pdf> (дата звернення 01.10.2023).
 11. Презентація «Стратегія розвитку агропромислового комплексу». Дата оновлення 03.07.2023. URL: <https://minagro.gov.ua/investoram/strategiya-rozvitku-agropromislovogo-kompleksu> (дата звернення 01.10.2023).
 12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 р. № 2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20> (дата звернення: 01.10.2023).
 13. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення державного регулювання продовольчої безпеки та розвитку тваринництва : Закон України від 30.06.2023 р. № 3221-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3221-20> (дата звернення: 01.10.2023).

СЕКЦІЯ АСПІРАНТІВ, СТУДЕНТІВ

Е-ГРИВНЯ: ДОЦІЛЬНІСТЬ ПРОВАДЖЕННЯ ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Андрушой Крістіна Миколаївна

студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

*Науковий керівник: **Продан Т. Я.**, к.е.н., доцент*

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Ключовим вектором розвитку економіки на сучасному етапі виступають процеси глобалізації, що зумовлюють взаємозалежність та взаємопроникнення національних економік. У цьому аспекті розвиток і впровадження країнами цифрових валют є невід’ємною тенденцією у цифровізованому суспільстві.

Так як цифровізація та діджиталізація є основними трендами останніх років, що не оминули і економічну сферу, на фінансовому ринку набувають поширення нові сервіси та технології, а центральні банки країн здійснюють заходи щодо впровадження власної цифрової валюти. Цифрова валюта центрального банку є цифровою формою фіатних грошей та виступає законним платіжним засобом на території певної країни.

Початком провадження цифрової валюти в Україні стало Рішення Правління НБУ від 06.09.2018 р. № 602-рш «Про проведення пілотного проєкту з упровадження Платформи «Електронна гривня» та електронних грошей Національного банку України». Основним призначенням е-гривні є виконання всіх функцій грошей, доповнюючи при цьому безготівкову та готівкову форми гривні. Сутність проєкту полягає в тому, що кожен охочий матиме електронний гаманець, і при здійсненні розрахунків гроші надходять з одного гаманця на інший без участі банківських установ чи інших посередників. Тобто, передбачається, що е-гривня стане

інноваційним інструментом для здійснення миттєвих безготівкових платежів [1].

Результати опитування щодо можливості запровадження е-гривні, проведені у 2021 році серед представників фінансового ринку, показали, що 69,4 % опитаних вбачають в е-гривні альтернативу електронним грошам при здійсненні роздрібних безготівкових платежів. А головним фактором, що збільшує зацікавленість банку чи компанії в е-гривні виступає гарантування кінцевих розрахунків Національним банком [2].

Але, слід зазначити, що цифрова гривня має також свої переваги та недоліки, з огляду на які, можна говорити про ефективність та доцільність її впровадження. Так, до переваг можна віднести наступні [3]:

- емітентом та контролером за випуском і обігом е-гривні виступає НБУ, що сприятиме захисту цифрової валюти від неконтрольованого випуску та в подальшому виникненню гіперінфляції, тобто це валюта, стійкість якої забезпечується та гарантується державою;

- е-гривня, на відміну від електронних грошей чи гаманців, не має прив'язаності до якогось конкретного банку, що в свою чергу зменшує комісійні витрати;

- завдяки використанню технології блокчейн транзакції з використанням е-гривні є майже миттєвими, незалежно від місця перебування контрагентів;

- високий рівень захисту через наявність унікального криптографічного шифру;

- збереження унікальних програмних кодів на захищених серверах на території України сприятиме зменшенню витрат на виробництво, зберігання та транспортування коштів.

Проте, незважаючи на перелічені переваги, е-гривня має і певні недоліки, до яких можна віднести наступні [3]:

- можливе зростання рівня недовіри до цифрових грошей через недостатній рівень фінансової грамотності населення;

- високий ризик кіберзлочинності з використанням усіх можливостей криптовалюти, оскільки цифрова гривня має певні схожі з нею характеристики;

- необхідність постійної наявності енергопостачання та доступу до мережі Інтернет, без яких здійснення операцій з е-гривнею є неможливим;

- потреба у великих інвестиціях та модернізації платіжної інфраструктури;

- збільшення випадків помилок в алгоритмах при використанні систем штучного інтелекту для контролю за проведенням операцій сумнівного характеру, що може призвести до блокування електронних гаманців власників, які не порушують закон;

- недосконалість нормативно-правової бази у сфері цифрових комунікацій, що може призвести до зловживання посадовими обов'язками, витоку персональних даних чи здійснення зловживань через прогалини у законодавстві.

За даними НБУ та Міністерства цифрової трансформації, незважаючи на повномасштабну війну, зараз триває активна робота над проектом «Е-гривня», розробляється ефективний дизайн та вивчається досвід інших центральних банків у цій сфері [4].

Так, наприклад, Центральний банк Естонії у 2021 р. успішно випробував цифрове євро, і наразі система працює надійно, швидко та без лімітів на суми трансакцій. Конгрес Еквадору ще у 2014 р. почав впровадження власної цифрової валюти, яка функціонує нарівні з американським долларом. Китай на початку січня 2022 р. запустив пілотну версію програми цифрового гаманця електронних юанів. Тестування відповідника державної валюти у Японії почалося у 2021 р., але держава ще має роздуми щодо впровадження цифрової єни. США також працюють над цифровим еквівалентом національної валюти: розглядаються плюси та мінуси впровадження та думка громадськості з цього приводу. Для Індії введення у 2023 р. цифрової рупії стане інструментом боротьби з підробленими грошима, що є значною проблемою для економіки країни [5].

Слід зазначити, що на думку експертів, впровадження е-гривні дасть поштовх до створення нових інноваційних продуктів, сприятиме подальшому розвитку безготівкових розрахунків, забезпечить прозорість операцій та детінізацію економіки, а також виступатиме інструментом стимулювання власної економіки [4].

Підсумовуючи, слід сказати, що впровадження е-гривні сприятиме фінансовій та технологічній інтеграції, а також формуванню

високо розвинутого технологічного суспільства, оскільки токенизація готівки, тобто її перетворення у цифрові коди за допомогою системи шифрування даних, – це наступний етап цифрової трансформації. Однак, обов’язковою умовою має виступати удосконалена нормативно-правова база у сфері цифрових комунікацій та надійна система захисту даних від кібератак.

Список використаної літератури

1. Вовченко О. С., Левкова І. М. Е-гривня як перспективна цифрова валюта. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/.pdf> (дата звернення 26.09.2023).
2. Результати опитування щодо можливості запровадження е-гривні. Сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/CZlYFgmnuJBXuvi> (дата звернення 26.09.2023).
3. Юдін О. К., Скіцько О. І. Актуальні питання впровадження е-гривні. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. Київ, 2021. № 1–3 (31–33). С. 105–110.
4. Коли в Україні з’явиться е-гривня і що це змінить для ринку. *Speka*. URL: <https://speka.media/koli-v-ukrayini-zyavitsya-e-grivnya-i-shho-ce-zminit-dlya-rinku-pk27wp> (дата звернення 26.09.2023).
5. Цифрова гривня: що це таке, коли вона з’явиться в Україні і як нею користуватися. *META*. URL: <https://meta.ua/uk/news/economics/39810-scho-take-egrivnya-i-chim-vona-vidriznyaetsya-vid-kriptovalyuti/> (дата звернення 26.09.2023).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Безік Юлія Андріївна

студентка спеціальності «Менеджмент»

Науковий керівник: Кіртока Р. Г., к.е.н., доцент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Зовнішньоекономічна діяльність має вирішальне значення для функціонування підприємства. Зовнішньоекономічною діяльністю підприємства вважається сфера господарської діяльності,

пов'язана з міжнародним виробничим, науково-технічним співробітництвом, експортом та імпортом товарів, участю підприємства на зовнішніх ринках, придбанням іноземних активів.

Вихід підприємства на зовнішні ринки сприяє адаптації економіки до світової системи економічних відносин, створенню відкритої економіки. Основною метою компаній, які виходять на зовнішні ринки, є максимізація прибутку за рахунок використання ефекту масштабу.

За Ф. Котлером, який виділяв мотиви виходу підприємств на зовнішній ринок: сприяння отримання максимального прибутку зовнішнім ринкам; збільшення об'ємів реалізації для покриття витрат; зменшення залежності від внутрішнього ринку [2].

Чинники, що впливають на організацію зовнішньоекономічної діяльності підприємств, доцільно розбити на дві групи: зовнішні та внутрішні (див. табл. 1).

Таблиця 1

Фактори впливу на розвиток діяльності підприємства

Внутрішні	Зовнішні
Масштаби ЗЕД	Економічна свобода
Витрати	Конкуренція
Складність продукції	Присутність в країні
Досвід	Ризики
Контроль	

Джерело: складено автором на основі [4]

До внутрішніх чинників відносять: масштаби зовнішньоекономічної діяльності; витрати; складність продукції; досвід; контроль. До зовнішніх чинників підприємств відносять: економічна свобода; конкуренція; присутність у державі; ризики. Саме ці фактори формують конкурентоспроможність підприємства, і без них майже неможлива практична робота на ринку.

Зараз Україна переживає найскладніші часи за весь час своєї незалежності. Від 24 лютого 2022 року більшість підприємств опинилися в районах активних бойових дій і змушені були евакуюватися в більш безпечні регіони або зовсім припинити роботу. Однак

навіть ті бізнеси, які відносно далеко від обстрілів, потерпають не менше.

Загалом обсяги експортованих українських товарів зменшилися вдвічі, а імпорتنих – зросли на понад 30%. Особливу стурбованість викликав експорт металів і сільськогосподарської продукції. Справа в тому, що значна частина торгівлі України була пов'язана з росією, але реальні завдання зводяться не тільки до асоціації та торгівлі з країною-агресором, а й до створення правової бази для розвитку економічна співпраця з іншими країнами є необхідною, зокрема з Європейським Союзом, через його нинішню популярність у міжнародному співтоваристві. Інші країни також намагаються зміцнювати зв'язки з країнами, які сприяють боротьбі України з агресором, що дає змогу розширити ринкові можливості [3].

Сьогодні актуальним питанням є налагодження практичних маршрутів і транспортування вантажів до іноземних держав. Ворог навмисно применшує економіку країни, перешкоджаючи продажу на внутрішньому ринку. Чорноморські порти, які сьогодні закриті Росією, історично використовувалися для транспортування товарів, які йшли на експорт. Крім того, окупанти знищують металургійні заводи та сільськогосподарську інфраструктуру, щоб не допустити відновлення нашого потенціалу в майбутньому. Усе це загрожує не лише Україні, а й усьому світу.

Наша країна була захисником продовольчої безпеки в інших країнах Африки та Близького Сходу. Проте уряд швидко вирішує ці питання. Почали збільшуватися можливості залізничного, автомобільного та річкового транспорту на західному кордоні України, що призвело до збільшення кількості виробників, торговців і транспортних компаній.

Конфлікт між Росією та Україною вплинув не лише на функціонування економіки країни, а й безпосередньо залучив окремі бізнеси в Україні. Наслідки конфлікту в Україні відчуваються в усьому світі.

Забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства в умовах воєнного часу є надзвичайно складною задачею, оскільки війна може спричинити серйозні обмеження і ризики для бізнесу. Військові суперечки можуть призвести до серйозних наслідків і ризиків для бізнесу, але за допомогою належної стратегії можна

вжити заходів для збереження стабільності та функціональності компанії в цих надзвичайних ситуаціях.

Основні ключові аспекти успішного забезпечення зовнішньо-економічної діяльності підприємства під час воєнного конфлікту:

1. Аналіз ризиків і розпізнавання потенційних небезпек. Компанія повинна ретельно дослідити ситуацію на території військових дій, оцінити потенціал конфлікту в армії для впливу на діяльність компанії та визначити основні небезпеки, які можуть виникнути з цього приводу, включаючи припинення поставок, зниження попиту на продукти, зміни валюти та інші небезпеки.

2. Стратегічне планування. Необхідно розробити кризовий план, який включає дії, які забезпечать безпеку співробітників і активів, а також план безперервності бізнесу в разі військового конфлікту. План виходу з кризи має бути гнучким і готовим до різних сценаріїв.

3. Диверсифікація та адаптація. Надзвичайно важливо розглянути потенційні альтернативні рішення щодо постачання та транспортування, особливо якщо звичайні рішення стають неприпустимими. Це може включати пошук нових постачальників, створення нових маршрутів доставки та вжиття заходів щодо забезпечення безпеки під час транспортування.

4. Фінансова стійкість і резерви. Також важливим у фінансовій стабільності є забезпечення стабільного доходу. Компанія повинна мати достатні резерви, щоб впоратися з можливою втратою доходів і збільшенням витрат у разі військового конфлікту. Розробка плану управління фінансами та валютними ризиками може сприяти стабільності.

5. Співпраця з державними органами. Зрештою, компанія повинна співпрацювати з урядом і громадськістю для просування та захисту їхніх інтересів за наявності військового конфлікту. Це може включати відстоювання своїх інтересів перед державними установами, співпрацю з іншими компаніями та асоціаціями, спрямованими на досягнення спільних цілей, а також спілкування з клієнтами, постачальниками та іншими зацікавленими сторонами.

6. Міжнародна підтримка. Важливим є міжнародна підтримка країн-партнерів зі сторони тимчасових знижень мит, створення

спеціальних торговельних зон та розширення мережі договорів про вільну торгівлю з іншими країнами. Необхідно шукати нові ринки для збуту вітчизняної продукції та послуг до країн, що не мають тісних зв'язків з країною агресором.

Отже, забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства в умовах воєнного часу вимагає пильності, готовності до змін та навичок управління ризиками. Важливо постійно оцінювати ситуацію і вживати необхідних заходів для забезпечення стабільності і безпеки підприємства.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
2. Сапрун Г. Дослідження особливостей та мотивація виходу підприємств на світові ринки. URL: <http://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=1775>
3. Що відбувається зі ЗЕД під час війни. Прес-служба Міністерства економічного розвитку і торгівлі. URL: <https://news.dtkk.ua/state/zed/75646-shhovidbuvajetsya-zi-zed-pid-cas-viini-dani-vid-minekonomiki>
4. Павлюк Т. С. Основні чинники впливу на зовнішньоекономічну діяльність підприємства. URL: https://zr.edu.ua/uploads/dept_s&r/2017/conf/2/Tom_2.pdf#page=340

ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МОДЕЛЕЙ ОБЛІКУ ПДВ

Беріна Орина Ігорівна

студентка спеціальності «Облік і оподаткування» (магістр)

Науковий керівник: Побережець О. В., д.е.н., професор

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

У сучасних умовах податок на додану вартість є одним з основних бюджетоутворюючих податків України. Своєчасна сплата податку запобігає включенню підприємств до переліку ризикових платників і допомагає уникнути штрафних санкцій з боку контролюючих органів. Проте досі не вирішеною залишається проблема

відсутності єдиної методики фінансового та податкового обліку податку на додану вартість. З одного боку, це ускладнює правильність визначення суми податку, яка підлягає перерахуванню до бюджету, що впливає на кінцевий фінансовий результат господарської діяльності підприємства, а з іншого – унеможливорює проведення незалежної перевірки з метою виявлення порушень. Таким чином, актуалізується необхідність пошуку механізмів уніфікації і гармонізації фінансового та податкового обліку податку на додану вартість з метою підвищення ефективності діяльності і здійснення контролю за показниками економічної активності суб'єктів господарювання.

Єдиним нормативно-правовим актом, який визначає зміст, особливості формування та сплати податку на додану вартість є Податковий кодекс України [1]. Відповідно до п. 178 ч. 1 ст. 14 ПКУ податком на додану вартість є непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V Податкового кодексу України [1, п. 178, ч. 1, ст. 14]. На нашу думку, це визначення є занадто звуженим і не дає змоги в повній мірі розкрити економічний зміст досліджуваного поняття, що дало змогу сформулювати власний підхід до визначення економічного змісту ПДВ: податок на додану вартість – це загальнодержавний податок у формі універсального акцизу, який стягується з доданої вартості, створення якої відбувається на всіх етапах виробництва й обігу товарів як різниця між вартістю вироблених (поставлених) товарів (робіт, послуг) і вартістю матеріальних ресурсів, використаних у відповідному виробничому процесі.

Податок на додану вартість в Україні має диференційований порядок документального відображення з позицій первинного податкового та фінансового обліку. Так, основним первинним документом податкового обліку ПДВ, підставою для нарахування податкових зобов'язань і одночасно документальним доказом права на віднесення витрат до податкового кредиту є податкова накладна [3, с. 5–6]. У подальшому, на підставі даних, підтверджених податковими накладними, формуються показники податкової звітності та складаються податкові декларації з податку на додану вартість з додатками до неї (рис. 1).

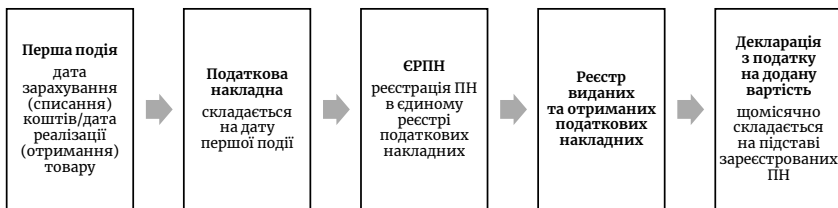

Рис. 1. Схема первинного податкового обліку ПДВ на підприємстві

Документальною підставою для відображення операцій з податку на додану вартість у системі рахунків бухгалтерського обліку є не податкові накладні, а товарно-розрахункові документи від постачальників: видаткові накладні, акти наданих послуг, акти виконаних робіт, платіжні доручення, прибуткові касові ордери тощо, на підставі яких і виписуються податкові накладні. На підставі вищезазначених первинних документів з фінансового обліку складається загальна синтетична та окрема аналітична оборотно-сальдова відомість за субрахунком 641/ПДВ. На підставі оборотно-сальдової відомості формується фінансова звітність (рис. 2).

Рис. 2. Схема первинного фінансового обліку ПДВ на підприємстві

Можна стверджувати, що в Україні використовується паралельна модель первинного податкового і фінансового обліку ПДВ (рис. 3). За наведеною схемою прослідковується порівнянність даних первинного податкового і фінансового обліку податку на додану вартість на підприємстві.

На рівні первинних документів фінансового й податкового обліку забезпечується перевірка правильності нарахування платником податкового кредиту та податкових зобов'язань на підставі змісту господарських операцій.

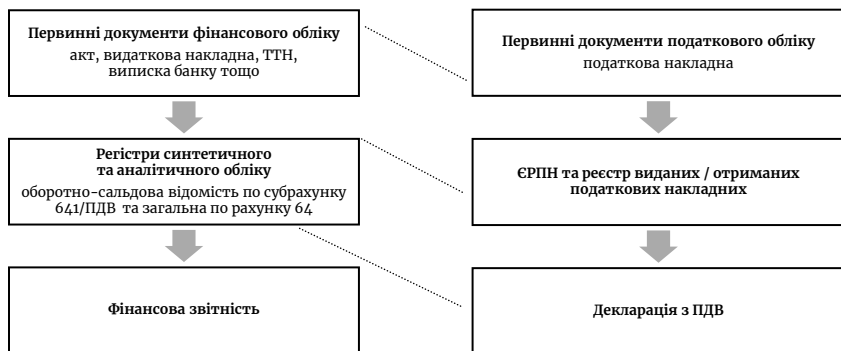

Рис. 3. Паралельна модель обліку ПДВ на підприємстві

На рівні ЄРПН і оборотно-сальдової відомості по субрахунку 641/ПДВ спостерігається звіряння окремих позицій аналітичного обліку в розрізі контрагентів за виданими та отриманими податковими накладними; на рівні оборотно-сальдової відомості загальної й Декларації з ПДВ – звіряння загальних сум нарахованих податкових зобов'язань та податкового кредиту з місячним оборотом за субрахунком 641/ПДВ за дебетом та кредитом відповідно. Зазначені позиції за умови вірного відображення співпадають, в чому проявляється можливість перевірки правильності нарахування й сплати податку на додану вартість на підприємстві.

Однак існуючий порядок бухгалтерського фінансового обліку операцій з ПДВ жодним чином не впливає на показники декларації з ПДВ, яка формується за правилами ПКУ, що ускладнює на практиці розрахунок складових формування податку на додану вартість. З метою вирішення даного протиріччя, доцільним і перспективним, на нашу думку, є раціоналізація та спрощення обліку ПДВ за рахунок використання послідовної моделі (рис. 4).

Послідовна модель первинного і фінансового обліку ПДВ дозволить формувати регістри синтетичного та аналітичного обліку по субрахунку 641/ПДВ безпосередньо на підставі підсумкових рядків Реєстру виданих та отриманих податкових накладних. З одного боку, це дозволить уникнути дублювання обліково-аналітичної інформації в податковому і фінансовому обліку,

а з іншого – сприятиме скороченню витрат на адміністрування податку.

Рис.4. Послідовна модель обліку ПДВ на підприємстві

Список використаної літератури

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02. 12. 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 05.10.2023).
2. Малишкін О. ПДВ в системах податкового і фінансового обліку: аспекти взаємодії. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. Вип. 11. С. 27–41.
3. Подолянчук О. А., Домбровська В. В. Облік та звітність за податком на додану вартість. 2018. Вип. 5. С. 1–6.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА РАХУНКАХ У БАНКУ

Буряга Ольга Костянтинівна

студентка спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Масіна Л. О., к.е.н., доцент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Гроші кошти – одне із найдавніших явищ у житті суспільства – відіграють важливу роль у його економічному і соціальному розвитку. Термін «грошові кошти» завжди привертав до себе увагу науковців.

Грошові кошти є найліквіднішими активами. Вони присутні на початковому і кінцевому етапах облікового циклу, який включає придбання товарів, виробництва продукції, виконання послуг, надання послуг, а також їх продаж і отримання виручки.

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» під грошовими коштами розуміють готівку, кошти на рахунках у банках і депозити до запитання [1].

В економічній літературі грошові кошти трактують по-різному: як економічні відносини між суб'єктами господарювання, як товар, як загальний еквівалент вартості тощо. Для визначення поняття «грошові кошти» науковцями використовується чималий діапазон термінів: «гроші», «грошові потоки», «готівка», «фінансові ресурси», що призводить до різноманітного тлумачення сутності цих тверджень в бухгалтерському обліку.

С. М. Остафійчук вважає, що грошові кошти – це готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, які характеризуються абсолютною ліквідністю, тобто можуть у будь-який момент бути використані для здійснення розрахунків, або обміняні на законні платіжні засоби [2].

О. С. Височан до категорії «грошові кошти» включає кошти в касі, електронні гроші, кошти на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути використані у будь-який момент для проведення розрахунків в процесі здійснення господарських операцій [3].

В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик поняття «грошові кошти» трактують як засоби, які знаходяться в народному господарстві в готівковій і безготівковій формах і виконують функції засобів обігу, платежу і накопичення [4].

Таким чином, відсутнє єдине трактування категорії «грошові кошти». Проаналізувавши поняття «грошові кошти», можна прийти до висновку, що найбільш точне визначення наступне: грошові кошти – найліквідніші активи підприємства, які виступають у формі готівки в касі, залишків коштів на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути використані господарюючим суб'єктом упродовж будь-якого моменту часу для розрахунків під час здійснення господарських операцій. Також, необхідно до складу грошових коштів віднести ще й електронні кошти, бо вони мають такі самі характеристики як готівка. Електронними коштами виступають грошові одиниці, що є засобом платежу з електронних пристроїв, в яких вони накопичуються.

Для забезпечення достовірної і точної інформації про рух коштів необхідно забезпечити їх чіткий, своєчасний та повний облік, тому основними завданнями бухгалтерського обліку грошових коштів є наступні: правильна організація, своєчасне законне проведення безготівкових і готівкових розрахункових операцій; своєчасне

та правильне документування операцій; забезпечення зберігання і контроль над їх цільовим використанням; своєчасне проведення інвентаризації грошових коштів; повне відображення в документах і реєстрах бухгалтерського обліку руху коштів у касі та на рахунках у банку; дотримання встановлених правил ведення касових операцій і здійснення розрахунків.

Дослідження показують, що у суб'єктів господарювання постійно виникають облікові проблеми руху і наявності грошових коштів до яких відносяться: визначення та класифікація; правильне їх відображення у фінансовій звітності; послаблена система контролю над процесом збереження та використання; оптимізація надходжень та формування інформаційної бази даних для аналізу отриманих і втрачених вигод від проведених операцій; повнота та своєчасність відображення в системі обліку руху грошових коштів; ухилення від оподаткування використанням не облікових грошових коштів [5].

Тому операції з грошовими коштами вимагають детального обліку та є одними з відповідальних ділянок внутрішньогосподарського контролю. Для контролю за використанням коштів формуються економічні служби на підприємстві. А з метою контролю в області обліку і дотримання законодавства застосовують внутрішні та зовнішні перевірки.

Добре функціонуюча грошова система сприяє як повному використанню потужностей, так і повній зайнятості. Та навпаки, погано діюча грошова система може стати головною причиною падіння рівня виробництва, зайнятості та цін в економіці.

Для того щоб, підприємство мало змогу зберігати всі свої грошові кошти і здійснювати розрахунки під час його створення відкривається розрахунковий рахунок.

Розрахунковий рахунок в банку – це банківський рахунок, призначений для проведення розрахункових операцій між різними суб'єктами господарювання. Є основним інструментом для здійснення платіжних операцій між банком та його клієнтом. Дозволяє зручно та безпечно здійснювати фінансові операції та забезпечує відстеження руху коштів, що спрощує облік та контроль за фінансовими операціями [6].

Грошові кошти на рахунках банку підприємства є невід'ємною складовою його фінансової стабільності та ефективного функціонування.

Ось кілька причин, що підкреслюють важливість таких коштів:

1. Забезпечення платежів: Грошові кошти використовуються для оплати постачальників, робочої сили, оренди, податків та інших зобов'язань.

2. Забезпечення обігу: Гроші використовуються для придбання сировини, матеріалів, товарів і послуг, необхідних для провадження бізнесу.

3. Фінансування інвестицій: Грошові кошти можуть бути вкладені у розвиток підприємства, придбання нового обладнання, розширення виробничих потужностей.

4. Запас безпеки: Підприємство може утримувати певну суму грошових коштів як резерв для непередбачених ситуацій та витрат, таких як економічні кризи, збитки.

5. Фінансовий контроль: Грошові кошти допомагають підприємству вести облік та контролювати фінансові операції, забезпечуючи відповідність доходів та витрат.

6. Фінансові інвестиції: Грошові кошти можуть бути інвестовані у фінансові інструменти, з метою отримання прибутку або збільшення капіталу.

Наукові основи обліку грошових коштів на рахунках у банку є важливими для підприємств у плануванні, контролі та ефективному використанні їх фінансових ресурсів.

Одним з прикладів використання наукових основ обліку грошових коштів є установлення системи внутрішнього контролю, яка дозволяє підприємству контролювати та моніторити всі фінансові операції на рахунках у банку.

Інший приклад полягає у використанні аналізу фінансового потоку на рахунках у банку для виявлення тенденцій та вдосконалення управління грошовими ресурсами. Це означає аналізування прибуткових та витратних операцій, визначення періодів, коли підприємство має найбільший або найменший потік грошових коштів, а також прогнозування майбутнього фінансового стану компанії на основі цих даних.

Додатково, використання сучасних інформаційних технологій у роботі з грошовими коштами на рахунках у банку є ще одним прикладом. Використання електронних систем платежів, інтернет-банкінгу та автоматизованих програм обліку допомагає підприємствам забезпечити швидкість, точність та ефективність управління своїми грошовими ресурсами.

Список використаної літератури

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 26.09.2023).
2. Остафійчук С. М. Грошові кошти та їх еквіваленти – найліквідніші активи підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2011. Спецвипуск 33. Ч. 2. С. 215–220.
3. Височан О. С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація. 2009. 23 с.
4. Базилевич В. Д., Баластрик Л. О. Макроекономіка : навч. посіб. : Знання, 2008. 368 с.
5. Костюнік О. В., Побережна В. В. Основні проблеми організації безготівкових грошових коштів в Україні. *Агросвіт*. 2016. № 9. С. 51–55.
6. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р., № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20> (дата звернення: 26.09.2023).

ПРОБЛЕМАТИКА ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ В ДИНАМІЧНОМУ ВАНІ-СВІТІ

Вашковська Марія Сергіївна

студентка спеціальності «Менеджмент»

Науковий керівник: Івашко Л. М., к.е.н., доцент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Механізм управління грає значну роль в успішному розвитку організації, а також у формуванні її конкурентних переваг. Сучасне бізнес-середовище ставить високі вимоги до суб'єктів підприємницької діяльності. В наш час компанії більш клієнтоорієнтовані,

хоча раніше вони спрямовували свою увагу на продукт або послугу. Таким чином, виникає необхідність брати постійну участь у змаганнях за клієнтів та одночасно забезпечувати ефективну роботу кожного компонента механізму управління.

Розглянемо декілька точок зору науковців відносно сутності механізму управління підприємством. Д. А. Ф. Стоунер, Р. Е. Фріман та Д. Р. Гілберт в своїй роботі під назвою «Менеджмент» визначають механізм управління як систему методів та інструментів. Згідно з цим підходом, вказані елементи використовуються для планування, координації, контролю та регулювання діяльності підприємства з метою досягнення стратегічних та оперативних цілей організації [1, с. 80]. П. Ф. Друкер визначає механізм управління як систему ресурсів та людського капіталу. Цей підхід підкреслює важливість ресурсів, таких як фінанси, людські ресурси та інфраструктура, які використовуються для ефективного управління підприємством. Людський капітал та знання персоналу є ключовими ресурсами [2, с. 211–218]. Виходячи з розглянутих підходів, механізм управління являє собою комплексну категорію, яка включає в себе широкий ряд елементів. Зміни, котрі відбуваються в зовнішньому середовищі, напряду або опосередковано впливають на систему, що розглядається.

Протягом багатьох десятиріч світ був менш динамічним та більш передбачуваним. Методи та інструменти управління організацією не зазнавали значних трансформацій. Такий світ отримав назву SPOD – стійкий, простий, передбачений та визначений. Стратегії, які були прийняті у світі з концепцією SPOD, гарантовано призводили до запланованих результатів. Основна проблематика полягала у виборі найбільш підходящої стратегії з усіх існуючих [3].

З 1987 року набула поширення інша концепція під назвою VUCA, яка свідчила про наявність значних змін у суспільстві та світі в цілому. Бізнес-середовище в контексті VUCA-світу має наступні ознаки: нестабільність, невизначеність, складність, неоднозначність [3; 4]. В 2020 році концепція VUCA почала швидко витіснятись новим підходом. Сучасний BANI-світ відрізняється ще більшою складністю та невизначеністю. Акронім BANI розшифровується наступним чином: brittle – вразливість, anxiety – тривога, non-linear – нелінійність, incomprehensible – незрозумілість [3].

Вразливість прийшла на заміну нестабільності. Вона характеризує нестійкість системи. Компанія може виглядати стабільною, процеси – чіткими та добре налагодженими, результати діяльності – позитивними. Проте непередбачуваний фактор може призвести до руйнівних, а іноді – до катастрофічних наслідків для підприємства. Такий розвиток подій обумовлений декількома причинами.

По-перше, механізм управління підприємством – це складна та комплексна категорія, всі її компоненти тісно пов'язані між собою. В результаті недоліки та проблеми, які ігноруються або не помічаються в одній підсистемі, можуть негативно відобразитись на іншій. Зазначена проблема актуальна не тільки на рівні підприємства, але і на глобальному рівні. Яскравий приклад – світова фінансова криза 2007 року, яка показує, що поодинокі симптоми можуть призвести до глобального ефекту снігової кулі [3].

Друга причина – глобалізація – тісно пов'язана з попередньою. Вона представляє собою процес поширення економічних, культурних та соціальних взаємозв'язків між країнами та регіонами світу. Це призводить до зменшення розбіжностей та підвищення інтеграції між національними господарствами. Головні особливості глобалізації включають вільний обмін товарів та послуг, міжнародну співпрацю, зростання потоків інформації та культурний обмін між націями. Таким чином, національні економіки та окремі компанії стають все більш взаємопов'язаними та взаємозалежними. Це варто враховувати та хеджувати відповідні ризики.

Третя причина вразливості сучасних систем пов'язана з розповсюдженням інтернету та соціальних мереж. Починаючи з 2018 року, щодня приблизно 900 000 людей вперше виходять в Інтернет. Станом на 2023 рік у світі налічується 5,3 мільярда інтернет-користувачів. Це означає, що понад 65 % населення планети має доступ до інтернету [5]. Широке використання інтернет-технологій тягне за собою ускладнення захисту даних і підвищення ризику кібератак, соціальні мережі створюють та розповсюджують тренди з вражаючою швидкістю, маркетингові та рекламні рішення майже відразу копіюються конкурентами та перестають бути унікальними. Все це свідчить про необхідність постійного моніторингу бізнес-середовища та своєчасного реагування.

Наступна складова концепції BANI-світу – це anxiety, або тривога. Вона відображає невизначеність та означає страх, що щось значуще може перестати працювати в будь-який момент [3]. У зв'язку із складністю прогнозування та планування, високою вірогідністю появи нових «чорних лебедів», компанії не можуть бути впевненими в отриманні бажаних результатів діяльності. Страх та занепокоєння виступають стримуючими факторами до впровадження змін, а також інвестування грошей та часу в нові проєкти. В цьому випадку важливі такі аспекти: наявність релевантної інформації щодо поточного стану підприємства та особливостей бізнес-середовища, проведення об'єктивного аналізу та побудова реалістичних прогнозів, застосування інструментів хеджування ризиків.

Розглядаючи нелінійність (non-linear), варто зауважити, що це не продовження, а додаток до складової “complexity” концепції VUCA. Системи, в яких суспільство живе і працює, надзвичайно складні. Це означає, що в них зв'язок між причиною та наслідком не завжди може бути виявлено [3]. Паралельно з досліджуванним фактором, що впливає на об'єкт, існують інші, котрі також відображаються на результатах. У зв'язку з цим можливе встановлення некоректних причинно-наслідкових зв'язків, і вжиті заходи не матимуть очікуваного ефекту.

Незрозумілість (incomprehensible) – це продовження неоднозначності. Не дивлячись на те, що в сучасному світі компанії мають доступ до великих масивів інформації, в певній мірі це іноді ускладнює її відбір та аналіз. Адже потрібно вміти відокремлювати правдиву, релевантну, якісну, точну, об'єктивну та повну інформацію. Одночасно існують ризики виникнення непередбачуваних подій, прихованих факторів впливу, що створює труднощі при побудові ефективного механізму управління організацією.

Отже, механізм управління повинен бути достатньо гнучким та готовим реагувати на будь-які зміни, підлаштовуватись під нові умови бізнес-середовища. Кожний компонент механізму має відповідати новим вимогам та ефективно функціонувати навіть під впливом сучасних викликів. У сучасному BANI-світі важливим фактором виступає не лише адаптація до змін, але й передбачення майбутніх тенденцій. Організації повинні бути готові до неочікуваних подій і вміти аналізувати великі обсяги даних для прийняття

обґрунтованих рішень. Тому механізм управління має включати в себе ефективні інформаційні системи та аналітичні інструменти для вивчення ринку та власної діяльності.

Список використаної літератури

1. Stoner, J. A. F., Freeman, R. E., Gilbert, D. R. Management. Pearson, 2019. 732 p.
2. Drucker, P. F. Management: Tasks, Responsibilities, Practices. E. P. Dutton: New York, 2007. 553p.
3. Захаров, Є. В. Порівняльний аналіз підходів до концепцій світу: SPOD суспільство, VUCA суспільство та BANI суспільство. *Соціальна економіка*. 2022. Вип. 64. С. 149–158.
4. Легомінова С. Концептуальні засади стратегічного управління конкурентними перевагами підприємств. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Вип. 18. С. 250–255.
5. Internet User Statistics In 2023 – (Global Demographics). URL: <https://www.demandsage.com/internet-user-statistics/> (дата звернення: 05.10.2023).

ІННОВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ІТ-ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

Гонтар Еліна Петрівна

студенка спеціальності «Економіка» (магістр)

Науковий керівник: Доброва Т. Г., к.е.н., доцент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Повоєнне відродження економіки України неможливе без інноваційного перетворення виробничого сектору, революційної зміни його структури. Глибока демографічна криза посилює потребу суттєвого підвищення якості людського капіталу, виходу на передові параметри продуктивності праці. Означені перетворення визначають актуальність становлення в країні економіки знань.

Така економіка пов'язана, перш за все з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій [1, с. 8]. Отже, провідну роль в її формуванні відіграє ІТ-галузь України. Впродовж останніх 10 років вона лідирувала за темпом зростання і стала центром тяжіння для більшості інвесторів. Тож видається актуальним

дослідити тенденції та основні проблеми цифрової економіки України та саме сфери інформаційних технологій в контексті повного відродження країни.

Яскравим прикладом цифрової економіки в Україні є застосунок Дія. Дія (скорочення від «Держава і я») – мобільний застосунок, веб-портал і бренд цифрової держави в Україні, розроблений Міністерством цифрової трансформації України. Дію було вперше презентовано у 2019 році й офіційно запущено у 2020 році.

Ця програма дозволяє залучити до оволодіння передовими технологіями широкі верстви населення, запровадити їх у повсякденне життя. Завдяки цьому застосунок кожен українець може зберігати документи у своєму смартфоні, зокрема: внутрішній і закордонний паспорти, ідентифікаційний код, посвідчення водія, студентський квиток. Розвиток цієї програми та ідеї є дуже стрімким. Спочатку були доступні лише деякі документи, але за 2 роки існування цього застосунку, з'явилося багато актуальних послуг.

В умовах військових дій зростає потреба в своєчасному, якісному документообігу. Платформа Дія забезпечує спрощений доступ до таких послуг як: реєстрація дитини через застосунок «Маятко», започаткування бізнесу і реєстрація ФОП онлайн, сплата податків й подання податкової декларації, підписання будь-яких документів, зміна місця реєстрації тощо.

Станом на листопад 2022 року було створено багато інших проєктів під брендом Дія, такі як:

- Дія.Цифрова освіта, де надаються освітні послуги;
- Дія.Бізнес – це портал допомоги середньому та малому бізнесу, який був створений спеціально для підприємців;
- Дія Центри – це модернізація центрів надання адміністративних послуг, де можна отримати онлайн-консультації щодо бізнесу, комунальних послуг та безоплатну правову допомогу;
- Дія City – це спеціальна віртуальна економічна зона зі спеціальним податковим, фінансовим і правовим режимом, в тому числі з британським правом усередині. Це дозволить залучити зовнішні інвестиції в Україну та спростити умови ведення бізнесу в Україні.

Розвиток української IT індустрії сприяє активній інтеграції України в світовий економічний простір. За даними компанії

Beetroot, найбільша частка клієнтів української IT-галузі припадає на США. Високою популярністю послуги український тех-компаній користуються в країнах ЄС (зокрема в Німеччині, Нідерландах і Швеції) та у Великобританії. Прогнозується подальше зростання попиту серед скандинавських країн, насамперед Швеції та Данії [2].

IT-індустрія одна з найгнучкіших сфер, яка базується на інноваціях, та є досить мобільною. Характерною ознакою є те, що вона «не прив'язана до місця», це є перевагою. Проте в умовах військових дій галузь стикається з суттєвими ризиками. Видається, що головними перешкодами для розвитку є наступне:

1. Мобілізація фахівців. За даними інтернет-порталу «Українська правда», 73% IT-спеціалістів – це чоловіки. Можливість військової мобілізації створює загрозу для збереження інтелектуального потенціалу галузі. Хоча сьогодні майже всі українські IT-компанії намагаються вести переговори про звільнення спеціалістів від мобілізації, чіткої відповіді від уряду вони не можуть почути. Міністр цифрової трансформації України Михайло Федоров ще в березні 2022 року опублікував листа із закликом не мобілізувати до лав Збройних сил IT-спеціалістів, оскільки вони залучені до кіберопору окупантам.

2. Нормативно-правова база. У західній юриспруденції IT-право здебільшого розглядається не як самостійна галузь права у класичному її розумінні, а як галузь практики, яка стосується різних правових аспектів, а саме договорів у сфері інформаційних технологій, інтелектуальної власності, конфіденційності та захисту інформації тощо [3]. В той же час Україні лише починають започатковувати Інтернет-право, комп'ютерне право, кіберправо, правова інформатика тощо.

3. Вимушена релокація фахівців. Можливість дистанційної зайнятості дозволяє більшості фахівців продовжувати роботу в тих компаніях, в яких вони і працювали. Але чим довше триватиме війна, тим більше ризик неповернення фахівців в країну. Спрацьовує психологічний фактор. Людина завжди прагне до кращого і відповідно чим довше вона буде перебувати в іншій більш розвиненій країні, тим сильніше буде бажання залишитися там, де запропонують кращі умови праці та вищу заробітну плату.

Видається, що для подолання означених та багатьох інших проблем необхідне активне втручання держави в цю сферу економіки.

ІТ-індустрія має великий потенціал розвитку та може суттєво вплинути на повоєнне відродження економіки. Оптимістичні прогнози спираються на показники зростання обсягу ІТ-послуг: з 2013 до 2021 року частка ІТ в загальному експорті країни зростає з 1,58 % до 8,3 %. За інформацією Національного банку України, річний приріст ІТ-експорту у 2022 році становив 5,85 %, і це на тлі загального спаду в більшості галузей [1; 4]. Тож завдання держави – сприяти максимальній реалізації потенціалу ІТ-сектору на користь економічному відродженню країни.

Список використаної літератури

1. Геєць В. М., Семиноженко В. П. Інноваційні перспективи України. Харків : Константа, 2006. 272 с.
2. ІТ в Україні: цифри, перспективи та бар'єри» URL: <https://dlf.ua/ua/it-v-ukrayini-tsfiri-perspektivi-ta-bar-yeri/> (дата звернення 25.09.2023)
3. Michalsons, 2018. What is IT law, ICT law or Cyber law? URL: <https://www.michalsons.com/blog/what-is-it-law-ict-law-or-cyber-law/286> (дата звернення 28.09.2023)
4. Ефект цифрової синергії. Які перспективи для розвитку ІТ-сектору та стартап-індустрії відкриває очікуваний вступ України до ЄС. URL: <https://forbes.ua/innovations/efekt-tsifrovoi-sinergii-yaki-perspektivi-dlya-rozvitku-it-sektoru-ta-startap-industrii-vidkrivae-ochikuvaniy-vstup-ukraini-do-es-29082023-15636> (дата звернення 25.09.2023)

ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ «ІНДУСТРІЯ 4.0»

Гусєв Артем Олександрович

аспірант 1-го курсу ОНП «Економіка»

Науковий керівник: Побережець О. В., д.е.н, професор

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Досліджувана тема є актуальною, оскільки науково-технічний прогрес призводить до виникнення нових технологій, що супроводжується мінімізацією втручання людини у виробничі процеси.

За таких умов відбувається зниження цінності людської праці, що потребує принципово нових підходів щодо соціального забезпечення населення. Дослідження соціально-економічних проблем в умовах Четвертої промислової революції, а також пошук шляхів модернізації системи соціального забезпечення населення, поставлено за мету в даних тезах.

Четверта промислова революція (Індустрія 4.0) – концепція, що передбачає масштабну інтеграцію інформаційних технологій, злиття автоматизованого виробництва, обміну даних та виробничих технологій у єдину саморегульовану систему із мінімальним втручанням людини у виробничі процеси [1, с. 121]. Ця концепція була запропонована К. Швабом у 2016 році.

За К. Швабом, основними економічними наслідками Індустрії 4.0 є:

1) нові можливості для зростання глобальної економіки – після світової фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. середні річні темпи зростання світової економіки скоротилися з 5% до 3%. При цьому Четверта промислова революція за рахунок використання новітніх технологій забезпечуватиме більш високий рівень сукупної пропозиції та сукупного споживання, що в середньостроковій перспективі може призвести до прискорення глобальних темпів зростання економіки;

2) нові можливості для підвищення продуктивності праці – у період Третьої промислової революції (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) попри технологічний розвиток підвищення загальносвітової продуктивності праці майже не спостерігалось. Однак, інноваційні товари та послуги, що вироблятимуться (надаватимуться) в процесі Четвертої промислової революції, матимуть більш високу якість та функціональність, а також поставлятимуться на ринки, що фундаментально відрізнятимуться від традиційних. Це зумовлює потенційне збільшення продуктивності праці;

3) посилення проблеми соціально-економічної нерівності – поява нових технологій призводить до зниження частки праці у ВВП. Як наслідок, головними вигодоодержувачами в таких умовах стають постачальники інтелектуального та/або фізичного капіталу (винахідники, інвестори, акціонери тощо). Це призводить до підвищення розриву в добробуті між власниками капіталу та найманими працівниками;

4) посилення проблеми зайнятості населення – науково-технічний прогрес та поява фундаментально нових технологій, зокрема штучного інтелекту, сприятиме скороченню життєвого циклу професій. Особливо вразливе становище мають професії, діяльність яких пов'язана із роботою за певним алгоритмом та можуть бути вже в найближчі десятиліття автоматизовані штучним інтелектом. При цьому розробка нових технологій сприятиме виникненню нових професій, а також особливої актуальності набудуть т. з. «творчі» професії, що в найближчому майбутньому не можуть бути автоматизовані. В цілому Індустрія 4.0 сприятиме активному розповсюдженню структурного (технологічного) безробіття, що викликане необхідністю перекваліфікації працівників в умовах науково-технічного прогресу [2, с. 16–17; 32–33; 37–40].

Отже, ключовими викликами Четвертої промислової революції для суспільства в цілому є:

- мінімізація негативних наслідків збільшення соціально-економічного розшарування населення;
- мінімізація негативних наслідків структурного безробіття.

Так як Четверта промислова революція здатна здійснити переворот на світовому ринку праці із одночасним виникненням дефіциту та надлишку робочої сили, а також посилити існуючу нерівність, особливої гостроти набуває проблема соціального забезпечення населення в принципово нових умовах.

Основною ідеєю подолання соціально-економічних проблем, що можуть виникнути в умовах Індустрії 4.0, є впровадження безумовного базового доходу.

Безумовний базовий дохід – певна сума грошових коштів у визначеному розмірі, що сплачується органом державної влади чи місцевого самоврядування, із певною періодичністю, кожному громадянину країни чи регіону незалежно від його соціального, трудового та майнового стану.

Варто відзначити, що на сьогоднішній день жодна країна у світі не впровадила безумовний базовий дохід у суцільній формі. Однак, починаючи із другої половини ХХ ст. низка країн проводила вибіркові експерименти із виплатами окремим категоріям громадян гарантовані доходи. При цьому проміжні результати проведених експериментів з виплатами безумовного базового доходу

здебільшого були позитивними, однак основною проблемою залишалася нестача бюджетних коштів на виплати гарантованого доходу всім громадянам країни, що унеможлиблює його повноцінне впровадження без радикальної трансформації макроекономічних систем.

Альтернативою впровадження безумовного базового доходу є вжиття профілактичних заходів із недопущення негативних соціально-економічних наслідків Четвертої промислової революції – впровадження Індустрії 5.0 як доповнення до Індустрії 4.0. Зміст даної концепції полягає у забезпеченні сталого розвитку та людиноцентричного підходу щодо використання технологій у виробничих процесах. Така концепція дозволить поєднати високу ефективність від використання штучного інтелекту й інших новітніх технологій та залишити людський аспект у виробництві, що знизить технологічне безробіття [3].

Таким чином, Індустрія 4.0 матиме як позитивні, так і негативні економічні наслідки. Серед найбільших соціально-економічних проблем, що можуть виникнути під час Четвертої промислової революції є посилення економічної нерівності та підвищення структурного безробіття. Основними заходами щодо подолання наведених проблем є впровадження безумовного базового доходу, а також реалізація концепції Індустрія 5.0.

Список використаної літератури

1. Шпак Н. О., Кісь С. Ю. Розвиток Індустрії 4.0: нові можливості та виклики для сучасних підприємств. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 08 груд. 2022 р. С. 121.
2. Schwab K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution*. 172 p. URL: https://law.unimelb.edu.au/___data/assets/pdf_file/0005/3385454/Schwab-The_Fourth_Industrial_Revolution_Klaus_S.pdf (reference date: 06.10.2023).
3. Про Індустрію 5.0 – чому це стає актуальним для України. URL: <https://www.industry4ukraine.net/publications/pro-industriyu-5-0-chomu-cze-staye-aktualnym-dlya-ukrayiny/> (дата звернення: 06.10.2023).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Давтян Арам Сергевич

студент спеціальності «Менеджмент»

Науковий керівник: Масленніков Є. І., д.е.н, професор

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Тайм-менеджмент є однією з найважливіших складових в усіх підприємствах будь-якого типу в світі. Проблема розподілення цим ресурсом була й буде найважливішою серед всіх керівників та працівників, а зараз вирішення цього питання в сучасному світі стала ще актуальнішою. Завдяки швидкому розвитку технологій, змінними ринковими умовами та зростаючій конкуренції, ми стаємо свідками необхідності адаптації і вдосконалення способів, якими ми управляємо своїм часом. Забезпечення ефективного тайм-менеджменту стало необхідністю для виживання та процвітання сучасних підприємств.

Ми вже бачимо на прикладі успішних компаній, як правильне використання управління часом дозволяє підприємствам досягати своїх цілей та збільшувати свої показники ефективності та продуктивності. Однак це вимагає не лише навичок і стратегій, але й глибокого розуміння того, як час впливає на всі аспекти нашого життя та бізнесу. Від здатності ефективно управляти часом залежить здатність підприємства реагувати на зміни, створювати інновації, залучати та зберігати талановитих співробітників та виходити на нові ринки.

Час, як інший вимір, впливає на всі аспекти нашої діяльності, починаючи від планування робочого дня, закінчуючи здачею виконаних задач в строк. Сучасний ритм життя став більш динамічним, і людям стає менше вистачати часу на всі завдання, які вони повинні виконувати. Таким чином, навіть найкраще обладнане підприємство може стикатися з проблемами, пов'язаними з ефективним управлінням часом.

У нашому теперішньому динамічному світі, де зміни стали стандартом, ефективний тайм-менеджмент на підприємстві стає важливішим завданням, ніж будь-коли раніше. Забезпечення

правильного використання часу відіграє критичну роль у досягненні успіху та стійкості підприємства, а також впливає на здоров'я та емоційний стан співробітників.

Потреба в оптимізації та ефективному розподілі робочого часу виникає через ряд факторів. Споживачі та клієнти стають більш вимогливими, змушуючи підприємства реагувати на їхні запити швидше і точніше. Технологічні зрушення і конкурентний тиск також створюють потребу в постійному вдосконаленні та прискоренні бізнес-процесів [1].

Забезпечення ефективного тайм-менеджменту не обмежується лише плануванням та організацією робочого часу. Воно також охоплює питання пріоритетів, спільної співпраці, комунікації та навичок управління стресом. Усі ці аспекти впливають на продуктивність та добробут співробітників, що, в свою чергу, визначають успіх підприємства.

Необхідність вдосконалення та постійного вдосконалення методів тайм-менеджменту стає все більш очевидною, і підприємства, які успішно інтегрують ці методи, мають великий конкурентний плюс на ринку. Впровадження ефективного тайм-менеджменту вимагає від підприємств не тільки інвестицій в навчання та розвиток персоналу, але й зміни в корпоративній культурі та підходах до управління.

Також важливо враховувати індивідуальні особливості співробітників та їхні потреби в тайм-менеджменті. Різні люди мають різний ритм роботи та індивідуальні способи управління часом. Тому успішна реалізація системи тайм-менеджменту повинна бути гнучкою і враховувати індивідуальність кожного співробітника.

Загалом, тайм-менеджмент є важливою складовою успіху сучасного підприємства, і відмінне управління часом може призвести до зростання продуктивності, покращення результатів і більшого задоволення співробітників [2]. Тому підприємства, які вкладають час і ресурси в розвиток та оптимізацію системи тайм-менеджменту, мають всі шанси на успіх у сучасному бізнес-середовищі.

Необхідність вдосконалення та постійного вдосконалення методів тайм-менеджменту стає все більш очевидною, і підприємства, які успішно інтегрують ці методи, мають великий конкурентний плюс на ринку. Впровадження ефективного тайм-менеджменту

вимагає від підприємств не тільки інвестицій в навчання та розвиток персоналу, але й зміни в корпоративній культурі та підходах до управління.

Також важливо враховувати індивідуальні особливості співробітників та їхні потреби в тайм-менеджменті. Різні люди мають різний ритм роботи та індивідуальні способи управління часом. Тому успішна реалізація системи тайм-менеджменту повинна бути гнучкою і враховувати індивідуальність кожного співробітника [3].

У світі всіх цих факторів і вимог сучасного бізнесу, стає очевидним, що тайм-менеджмент є необхідним інструментом для досягнення успіху на ринку. Відправний пункт для будь-якого підприємства повинен бути зрозуміння важливості та впровадження ефективних практик управління часом, а також постійного покращення цих практик для досягнення максимальної продуктивності та конкурентоспроможності.

Таким чином, тайм-менеджмент – це не просто інструмент, це стратегічний ресурс, який може визначити успіх чи невдачу підприємства в умовах сучасного бізнесу. Тільки ті, хто вміє ефективно управляти своїм часом і часом своєї команди, зможуть досягти максимальних результатів і залишити конкурентів позаду.

Список використаної літератури

1. Getting Things Done: The Art of Stress-Free Productivity. David Allen. 2001 URL: <https://gettingthingsdone.com/getting-things-done-the-art-of-stress-free-productivity>.
2. The 7 Habits of Highly Effective People (1989), Stephen Covey. URL: <https://medium.com/@andreamantovani/the-7-habits-of-highly-effective-people-63d86cd9cab7>
3. Eat That Frog!: 21 Great Ways to Stop Procrastinating and Get More Done in Less Time. Brian Tracy. 2017 URL: <https://www.edwardmungai.com/eat-that-frog-21-great-ways-to-stop-procrastinating-and-get-more-done-in-less-time>

FORMATION OF THE CORE COMPETITIVENESS OF HIGH-TECH ENTERPRISES

Duan Yu.

*Student specialty “Management” (master)
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine)*

Supervisor: Porebezhets O.

*Doctor of economic sciences, Professor,
Professor of the Department of Accounting and Finance
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine)*

Under the conditions of market economy, the core competitiveness exists and comes from the internal system of high-tech enterprises, and the constituent elements of the internal system are the fundamental factors of the source of core competitiveness, and are the main variables that determine the competitive advantage of enterprises. The source of the core competitiveness of high-tech enterprises is the ability formed or created by the business activities of high-tech enterprises, and the ability of high-tech enterprises to surpass competitors in the market through the organic combination of business management activities. The sources of core competitiveness are manifested as explicit sources and implicit sources. Explicit sources are reflected in market competition as higher advantages than competitors, such as price, quality, brand, reputation, etc., but the advantages of these explicit sources cannot be automatically generated in the market, it needs to form a hidden source of core competitiveness through the long-term accumulation of knowledge, resources, innovation, management and other intangible assets of high-tech enterprises, which is the essential factor of the source of core competitiveness.

Knowledge is the source of the core competitiveness of new technology enterprises. According to the report of the Organization for Economic Cooperation and Development, knowledge is generally divided into four types: factual knowledge (know-what), principle knowledge (know-why), skill knowledge (know-how) and human knowledge (know-who) The former two belong to explicit knowledge, and the latter

two belong to tacit knowledge. Regardless of the kind of knowledge, once mastered, it forms a personal ability. The knowledge mastered by the core employees of high-tech enterprises is often deep-level, and the learning and application of the knowledge of some technical personnel and managers is long-term and sustainable, and if an organized mastery is formed, it will be transformed into a certain aspect of the enterprise's collective capabilities, such as technical ability and management ability, which is part of the element ability of high-tech enterprises. The organism of tacit and explicit knowledge formed by enterprises in long-term production practice with knowledge as the basic element is highly individualized knowledge that is difficult to detect and imitate, and it is precisely this part of knowledge that not only makes it difficult for competitors to imitate, but also the most basic element of the core competitiveness of high-tech enterprises. Therefore, the key to forming core competitiveness lies in the acquisition of new knowledge, knowledge is the source of the formation of the core competitiveness of high-tech enterprises, is the formation of the core competitiveness behind the deeper things, is the essence of the core competitiveness, enterprises through the innovation of internal knowledge and the acquisition of external knowledge continue to form new knowledge, and organized within the enterprise to learn, share, and constantly form and strengthen the ability of enterprise elements, so as to provide new strength for the cultivation of core competitiveness. At the same time, the uniqueness of the knowledge possessed by high-tech enterprises is different from competitors, and it naturally becomes a treasure trove of high-tech enterprises with core competitiveness

Resources are the basis for the formation of the core competitiveness of high-tech enterprises, and the resources of high-tech enterprises are divided into tangible resources and intangible resources, tangible resources are divided into physical capital and financial capital, and intangible resources are divided into intellectual property rights and human capital. High-tech enterprise resources are realized through knowledge and innovation, and the biggest difference from traditional enterprises is that it pays special attention to intangible resources, especially protected know-how and other intellectual assets. Based on the theory of resources, competitive advantage comes from the resources and abilities that can be controlled by the enterprise, especially emphasizing

intellectual assets and human resources, that is, technology, patents, brands, reputation, management, organization and coordination and other intangible resources, his carrier is the core employees of high-tech enterprises. Once an enterprise has valuable intangible resources, the profitability of the enterprise largely depends on the difficulty of imitating related resources, and the valuable and scarce resources that are difficult to imitate are the basis for the formation of competitive advantages.

It is important to emphasize that management is the key to the formation of the basic competitiveness of high-tech enterprises. If innovation and technology are the basis of core competitiveness, and resources are the basis of core competitiveness, then management is the key and guarantee of the realization of core competitiveness. The success of an enterprise's technology research may depend on the enterprise's ability to process information and manage decision-making, continuous innovation and the production and production process, which requires management coordination, which is a general argument of the internal structure of the main competitiveness. Effective organization of resources and their normal functioning in the appropriate positions makes the enterprise as a whole greater than the sum of its parts, which is an important source of competitive advantages of enterprises and a favorable guarantee of the formation of the core of competitiveness of high-tech enterprises.

References

1. Zhang Tongjian, A Brief Chuanhong Knowledge Transformation Research Review J. *Journal of Hubei Three Gorges Vocational and Technical College*. 2009. № (6). P. 68–72.
2. Hu Zhonggui: Discussion on the Connotation and Definition of Knowledge Economy. *IJ. Productivity Research*.
3. Han Tao, Li Congdong, Research on the Evolution of Firms from the Perspective of East Enterprise Knowledge Theory. *Journal of Xidian University (Social Science Edition)*.

АНАЛІЗ ПОСЛУГ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Єрґієва Оксана Володимирівна

студентка спеціальності «Економіка» (магістр)

Науковий керівник: Ломачинська І. А., д.е.н, доцент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Вантажні перевезення – це вид господарської діяльності, який динамічно розвивається, і включає послуги щодо професійного транспортування продукції виробничо-технічного призначення та виробів народного споживання з одного місця в інше різними видами транспорту (автомобільним, повітряним, водним, залізничним, трубопровідним).

Напередодні війни в Україні за тонно кілометрами переважають вантажні перевезення залізничним транспортом, а за тонами – автомобільним. У 2021 році за тонно кілометрами перевезення залізничним транспортом становили 51% від загального обсягу, 32% забезпечив автомобільний транспорт, 16% трубопровідний, 1% водний і лише 0,02% авіа [1].

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну обсяги перевезень значно скоротилися. Це відбулося, в першу чергу, в результаті спаду економіки України (скорочення ВВП на 33% у 2022 р.). Разом із цим, відбулися значні руйнування доріг, мостів та мостових переправ, залізничної мережі та залізничних мостів. За перший рік внаслідок бойових дій пошкоджені або зруйновані 311 мостів і мостових переправ, 24,8 тис. км доріг. Станом на 23 січня 2023 року, сума збитків транспортної інфраструктури становила 35–40 млрд дол. США. [2]. Серед основних причин спаду на ринку вантажних перевезень слід також визначити: зниження доступності палива та зростання його вартості; ускладнення або унеможливлення здійснення більшості експортних та імпортних поставок; нестача транспортних засобів; припинення діяльності великої кількості потужних експортоорієнтованих підприємств, перевізників та їх клієнтів через системні проблеми; серйозні

обмеження руху по традиційних і звичних транспортних маршрутах тощо.

29 червня 2022 року між Україною та ЄС було підписано Угоду про лібералізацію транзитних та міжнародних перевезень, яка спростила перевезення вантажів українськими компаніями через країни ЄС. За цією угодою перевізникам не потрібно отримувати дозвіл у виконанні двосторонніх перевезень Україна – ЄС. Це дозволяє уникати зупинок експорту української продукції через автомобільні пункти пропуску. Також у країни ЄС водії можуть здійснювати поїздки без міжнародного водійського посвідчення [3].

У 2022 році автомобільний транспорт отримав головну роль у доставці продуктів харчування, палива, хімічної продукції, гуманітарних вантажів до зон бойових дій та важкодоступних населених пунктів. Так, їжа та тютюн зайняли 14 %, меблі та деревина по 11 %, основні матеріали 8 %, хімічна продукція 7 %, по 6 % це будівельні матеріали та машини й устаткування, по 5 % кокс і паливо, а також агропродукція, всі інші товари зайняли 27 % [2].

В умовах воєнного стану АТ «Укрзалізниця» спростила правила вантажних залізничних перевезень. Зокрема, спрощено механізм продовження терміну дії договорів про подання та забирання вагонів та інших документів, що укладаються відповідно до Правил обслуговування під'їзних шляхів, за допомогою обміну відповідними листами; дали дозвіл на застосування, без проведення регламентних робіт, всіх засобів ваговиміральної техніки, що використовуються для зважування вантажів. Це сприяло відносному відновленню транспортування вантажів залізницею. У 2022 році у залізничному секторі вантажних перевезень переважало транспортування залізної та марганцевої руди (46 %), зерно (28 %), метал (10 %) [12]. Також, залізниця відіграла головну роль в евакуації матеріальних цінностей із зон активних бойових дій у західну частину країни. У зворотному напрямку залізничний транспорт збільшив перевезення палива та гуманітарної допомоги.

Отже, сьогодні Україна переживає не найкращі часи. Однак, втрачаючи роль вантажних перевезень у забезпеченні національної безпеки країни, за допомогою комплексного підходу, впровадження відповідних заходів, удосконалення законодавчої та регуляторної бази можна покращити ситуацію і забезпечити

розвиток логістично-транспортної системи, яка, поряд із цим, відіграє ключову роль у відновленні повоєнної України. При цьому важливим для покращення послуг вантажних перевезень в Україні у сучасних умовах є: розвиток альтернативних транспортних маршрутів; залучення приватного сектору у розвиток нових транспортних маршрутів, модернізацію існуючої інфраструктури та придбання додаткових транспортних засобів; державна підтримка експортних поставок та розвитку транспортних підприємств; розвиток транспортної інфраструктури: розширення дорожньої мережі, будівництво нових транспортних вузлів, модернізація залізничних інфраструктур; стимулювання використання мультимодального транспорту.

Список використаної літератури

1. Тужанський Д. Україна отримала перемир'я у боротьбі за квоти і чому це важливо. INFOPOST. 05.07.2022. URL: <https://infopost.media/transportnyj-bezviz-yak-ukrayina-otrymala-peremyrya-u-borotbi-zakvoty-i-chomu-cze-vazhlyvo/>
2. Ринок вантажних перевезень в Україні – огляд від Pro-Consulting. Pro-Consulting. 06.03.2023. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/rynok-gruzovyh-perevozok-v-ukraine-obzor-ot-pro-consulting>
3. Бобра М. Особливості міжнародних вантажних перевезень під час війни. 9.12.2022. URL: <https://lviv.media/ekonomika/60994-osoblivosti-vantazhnih-perevezen-pid-chas-vijni/>

ЯК ВИРІШУЮТЬСЯ ПИТАННЯ ПРО ОПЛАТУ ПРАЦІ В ПОЗМІННІЙ РОБОТІ ТА РОБОТІ В НІЧНИЙ ЧАС ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Іванова Анастасія Владиславівна

студентка спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Масіна Л. О., к.е.н., доцент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Зважаючи на загальну обізнаність суспільства з нормами адміністративного чи кримінального права, недостатньо уваги приділяється базовим питанням, з якими стикається кожен. Традиційно

робочий графік припадає на денний час, коли людина більш активна. Проте через специфіку роботи, компанії організують трудову діяльність і вночі – через співпрацю з іноземними компаніями, важливість безперервного і безперебійного виробництва, надання послуг тощо.

Зазвичай, між нормованим робочим графіком і нічними змінами роботи обирають люди, які готові адаптуватись під роботу в нічні зміни і ефективно виконувати обов'язки. До таких вакансій можна віднести: працівників медичних закладів, військових, фурників (водіїв великовантажних автомобілів), охоронців, вахтерів, працівників виробничих цехів. Для таких працівників доцільно використовувати позмінний графік роботи.

Основними нормативними актами, що регулюють дане питання є Кодекс законів про працю України [1], Конституція України[2], Закон України «Про оплату праці» [3] та Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [4]. Стаття 43 Конституції України наголошує, що кожен має право на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом [2]. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-IX уточнює інформацію відображаючи її на час військового стану, що у період дії воєнного стану не залучаються до роботи в нічний час без їх згоди: вагітні жінки і жінки, які мають дитину віком до одного року, особи з інвалідністю, яким за медичними рекомендаціями протипоказана така робота. У період дії воєнного стану норми частин першої і другої статті 54 Кодексу законів про працю України не застосовуються. Як передбачає стаття 108 КЗпП, робота у нічний час оплачується у підвищеному розмірі, встановлюваному генеральною, галузевою (регіональною) угодами та колективним договором, але не нижче 20 відсотків тарифної ставки (окладу) за кожну годину роботи у нічний час [1]. Статтею 3-1 Закону України «Про оплату праці» від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР визначено, що розмір заробітної плати працівника за повністю виконану місячну (годинну) норму праці не може бути нижчим за розмір мінімальної заробітної плати [3].

Спільні і відмінні характеристики режимів праці відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

**Спільні і відмінні характеристики позмінної роботи і роботи
в нічний час**

Позмінна робота		Робота в нічний час	
1		2	
Працівники, які працюють в позмінному режимі, мають право на додаткову оплату за цей режим праці. Розмір такої додаткової оплати може визначитися колективними угодами, угодами між сторонами праці, або бути встановленим нормативними актами.		Законодавчий мінімум – 20 % тарифної ставки (окладу) за кожну годину роботи в нічний час (ст. 108 КЗпП).	
Переваги	Недоліки	Переваги	
Гнучкість графіка. Вища оплата. Зміна обстановки.	Нестабільність графіка. Вплив на здоров'я. Соціальні обмеження.	Зменшення навантаження. Гнучкий графік. Знижений робочий трафік.	
Відмінне			
<ul style="list-style-type: none"> – Позмінна робота передбачає зміну графіка роботи, яка може включати як нічні, так і денні зміни, а також зміни в будні і вихідні дні. – Принцип позмінної роботи полягає в тому, що працівник може чергувати робочі дні та зміни в залежності від графіку, який встановлюється роботодавцем. – Позмінна робота може бути більш гнучкою, оскільки працівник може пристосовувати свій графік до особистих потреб і зобов'язань. – Використовується в різних галузях, включаючи виробництво, обслуговування, ресторани, роздрібну торгівлю і багато інших. 		<ul style="list-style-type: none"> – Передбачає роботу протягом нічного часу, зазвичай від опівночі до ранку або в нічний часовий проміжок. – Робоча зміна відбувається зазвичай протягом установленної нічної зміни, і працівник може працювати на нічному графіку постійно або у межах свого графіку, але з фіксованими нічними годинами. – Найтипніше використовується в сферах, де робота потребує неперервності, наприклад, в медицині, службах безпеки, готельному бізнесі тощо. – Протягом нічних змін працівники можуть стикатися з викликами, пов'язаними зі змінними ритмами сну і впливом на фізичне та психічне здоров'я. 	

1	2
Спільне	
<p>1. Змінна природа графіка. В обох випадках працівники мають змінювати свій робочий графік відносно стандартних годин роботи, які зазвичай сприймаються вдень.</p> <p>2. Вища оплата за нічні зміни. Нічні години можуть бути оплачені вище, ніж денні, що робить ці види роботи більш вигідними з фінансової точки зору.</p> <p>3. Вплив на біологічний ритм.</p> <p>4. В обох випадках графік роботи може бути гнучким, що дозволяє працівникам пристосовувати його до особистих потреб і зобов'язань.</p> <p>5. У деяких випадках працівники можуть мати можливість вибирати дні, коли вони не працюють, а це може призвести до отримання додаткових вихідних днів.</p>	

Отже, основна різниця полягає в тому, що нічний графік роботи відноситься до роботи в нічний час, в той час як позмінна робота включає зміну графіка роботи в будь-який час, а не обов'язково вночі. Позмінна робота може включати нічні зміни, але також охоплює інші часові проміжки і може бути більш гнучкою. З усіх аспектів видно, що і нічний графік роботи, і позмінна робота можуть бути спільними в контексті нічних змін. Проте важливо розрізняти їх загалом, бо позмінна робота може включати інші зміни, окрім нічних, і бути більш гнучкою в цьому відношенні.

Загалом, вибір між позмінною роботою і стандартним графіком залежить від індивідуальних потреб та обставин працівника. Для одних це може бути вигідним варіантом, для інших – недоліком. Важливо враховувати свої особисті обставини і можливості перед прийняттям рішення про позмінну роботу.

Щодо оплати праці під час воєнного стану, важливо зазначити, що в цей період діють спеціальні закони та нормативні акти, які регулюють трудові відносини та оплату праці. Вони передбачають додаткові заходи для забезпечення прав і інтересів працівників, які виконують роботу. Оплата за нічну роботу може різнитися залежно від виду праці і галузі. Деякі види роботи, такі як медична допомога або служби безпеки, можуть мати спеціальні умови оплати. Оплата праці в позмінній роботі може варіюватися

в залежності від багатьох факторів, таких як вид, галузь, договори між роботодавцем і працівником, законодавство.

Список використаної літератури

1. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.1971 р. № 322-VIII : станом на 1 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 27.10.2023).
2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 27.10.2023).
3. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР : станом на 1 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр#Text> (дата звернення: 28.10.2023).
4. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2136-IX : станом на 19 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 27.10.2023).

ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОГО РОЗПОДІЛУ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Кавецький Андрій Олександрович

студент спеціальності «Облік і оподаткування» (магістр)

Науковий керівник: Побережець О. В., д.е.н., професор

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Процес формування прибутку на підприємстві є кропітким і потребує детального вивчення усіх видів діяльності, в яких задіяне підприємство, проте етап формування є тільки першою стадією фінансової діяльності підприємства стосовно його фінансового результату. Окрім формування прибутку, є такі процеси як розподіл прибутку і його використання.

Уявно всі підприємства можна розділити на дві групи. Перша група – це підприємства з великим запасом надійності, тобто з наявними резервними фондами, які можуть бути задіяні в періоди рецесії, коли можна спостерігати спад виробництва, падіння сукупного попиту, росту безробіття тощо. Такі підприємства

є стійкими до кризових становищ. Більшість підприємств цієї групи створює фонди матеріального заохочення працівників та займається реінвестиціями.

Друга група підприємств – це малі, середні та деякі великі підприємства, запас надійності яких не великий. Вони характеризуються відсутністю резервних фондів, фондів матеріального заохочення та не схильні до інвестування. Така група підприємств зазвичай не здатна витримувати кризові становища, у випадках настання яких – повідомляють про банкрутство.

Виходячи з вищезгаданого, в багатьох аспектах розподіл і використання прибутку впливає на успішність підприємства на ринку, а правильне розпорядження їм може запобігти процесу банкрутства, тому й не дивно, що проблеми розподілу прибутку постійно привертають увагу різних дослідників і вчених-економістів, думки яких щодо цієї теми є різними.

Наприклад. В. К. Орлова і О. Я. Корпан вважають, що прибуток (після сплати податків) є власністю тих, хто володіє підприємством – його акціонерів (засновників) [1]. Дослідник С. Ф. Голов іншої думки. Він вважає, що в епоху домінування інтелектуального капіталу традиційні погляди на чистий прибуток повинні бути переглянуті. Найбільш доцільним буде розподіл прибутку між працівниками підприємства, з метою їх стимулювання, бо вони генерують ефективні управлінські рішення, які позитивно впливають на зростання результативності господарської діяльності підприємства [2].

В свою чергу, треба зазначити, що держава зацікавлена отримати якомога найбільшу частку прибутку підприємства, у вигляді податку на прибуток, для найбільшого задоволення потреб своїх громадян, а управлінський персонал прагне направити більшу частину прибутку на приріст активів підприємства.

Проте, якщо держава буде формувати податкові надходження до бюджету через збільшення податкового навантаження, то це буде стримувати розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності і, відповідно, зменшуватиме податкові надходження. Те саме може статися, якщо значну частку прибутку використати на виплату дивідендів. У цьому разі так само буде обмежуватися інвестиційно-інноваційна діяльність, що в перспективі, може

викликати зниження ефективності господарювання та погіршення фінансового стану. Водночас, зменшення дивідендних виплат призводить до зниження інвестиційної привабливості господарюючої системи. Тому, на кожному підприємстві, у кожному конкретному випадку, стають необхідними пошуки оптимальних варіантів розподілу та використання прибутку [3].

Звернемо увагу, що необхідно розмежовувати поняття розподілу та використання. Під розподілом слід розуміти визначення, яким чином буде розподілено чистий прибуток, що залишився після вирахування всіх витрат, податків та інших зобов'язань. Використання представляю собою здійснення відрахування прибуткових коштів, що не були розподілені, на конкретні видатки або інвестиції.

Говорячи про процес розподілу, зазначимо усі обов'язкові напрямки розподілу прибутку, до яких відносяться:

- Покриття збитків минулих періодів.
- Виплата дивідендів.
- Відрахування до резервного фонду.

Так, треба зазначити, що в залежності від організаційно-правової форми підприємницької діяльності обов'язкові напрямки розподілу прибутку можуть відрізнятися.

Наступним етапом – підприємство починає розв'язувати інше питання щодо використання прибутку, тобто тієї частини, яка залишилась у власників після процесів розподілу. Зазвичай виділяють декілька напрямів використання прибутку, а саме: присвоєння частини прибутку власниками підприємства, розподіл частини прибутку між працівниками підприємства (заохочувальні виплати) або реінвестування частини прибутку.

Повертаючись до двох груп підприємств, представники другої групи більшу частину прибутку спрямовують до своїх власників, це свідчить про небажання учасників «ділитися» прибутком з тими, хто його створив, а також їх відмова від оновлення виробничих та інноваційних можливостей суб'єкта господарювання за рахунок повторного вкладання коштів у виробничий процес. Зазвичай, такі підприємства існують недовго, швидко банкрутують через недостатність запасу надійності, фізичний та моральний знос нематеріальних активів.

Діаметрально протилежна картина складається з тими, хто реінвестував прибуток, тобто вклав прибуток у розвиток компанії для отримання більших економічних вигід в майбутньому. В таких випадках підприємство має значно більше можливостей до потенційного росту, а використання прибутку на заохочувальні виплати працівникам підвищує моральний стан та стимулюють персонал до сумлінної праці.

Таким чином, прибуток – складна категорія, управління якої розпочинається ще з процесу формування. Правильні управлінські рішення щодо розподілу і використанню прибутку сприяють підвищенню фінансовій стійкості та економічному росту підприємства, а також відкривають можливості для інвестицій та інновацій, що допомагають зміцнити конкурентний стан суб'єкта господарської діяльності на ринку та досягти довгострокового успіху.

Список використаної літератури

1. Орлова В. К. Використаний \neq розподілений. Оцінка достовірності інформації щодо нерозподіленого прибутку в балансі. *Аудитор України*. 2010. № 7 (179). С. 48–51.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку : монографія / С. Ф. Голов. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 522 с.
3. Теоретико-методологічні засади розподілу та використання прибутку суб'єктів господарювання. Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. № 1. С. 4.

УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Корець Катерина Володимирівна

аспірантка 2-го курсу ОНП «Менеджмент»

Науковий керівник: Кузнєцов Е. А., д.е.н., професор

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Визначення критеріїв і показників якості управлінської діяльності завжди стояло окремим завданням для управлінської науки і практики. Процес цієї діяльності був направлений на пошук

кількісних і якісних показників, які показували окремі позиції бажаних позитивних результатів управлінського процесу. В більшості випадків такі показники давали економічну характеристику управління, оскільки в основі їх формування використовувалися також економічні показники, а специфіка управлінського характеру враховувалася досить обмежено. Потрібно зазначити, що розвиток статистичної бази саме управлінського процесу і діяльності кадрів менеджменту є проблемою і сьогодні. Потрібно активно розвивати технології і методики формування таких напрямків в статистичній науці як бізнес-статистика і менеджмент-статистика. Зрозуміло, що для цього необхідно менеджерській (управлінській) науці більш диференційовано досліджувати специфіку управлінського процесу і розвитку всієї професійної системи менеджменту. Спеціалізовані управлінські дослідження мають показати формат спеціалізації та внутрішню інноваційну динаміку структурного розвитку професійної системи менеджменту. З позицій методології цієї проблеми заслуговує на увагу концепція інтегральної якості професійної системи менеджменту, яку запропонував Е. Кузнецов [1, с. 24]. Дана концепція характеризується простим фактом смислової логіки, що інтегральна якість професійного менеджменту формується на основі адаптаційної взаємодії ефективності (управлінський професійний потенціал) і результативності (практичне досягнення поставлених цілей). Результативність є пріоритетною ознакою управлінської діяльності, порівнюючи з ефективністю, але результативність неможливо досягнути сьогодні в інноваційному суспільстві без попередньої спеціалізованої підготовки. Такий підхід показує необхідність розробки механізмів адаптаційної взаємодії ефективності і результативності професійної управлінської діяльності на основі розвитку управлінської науки, менеджмент-освіти, адаптаційного спеціалізованого навчання і управлінської практики. Розглянемо деякі умови впровадження даної концепції в розвитку професійної системи менеджменту.

1. Процес формування ефективності, яка була б адаптовано направлена на необхідну позитивну результативність практичної діяльності кадрів менеджменту, прямо пов'язаний з розвитком менеджерської науки. Саме її системний розвиток дає інноваційне підґрунтя для розвитку менеджмент-освіти і спеціалізованого

адаптаційного навчання кадрів менеджменту з метою їх практичної роботи на конкретній управлінській посаді. Дослідження управлінської науки повинні мати як фундаментальний характер наукового пошуку, так і досліджувати спеціалізовані процеси управлінської діяльності.

2. Менеджмент-освіта (бакалаврат і магістратура) має використовувати не формально-аналітичну модель підготовки кадрів менеджменту, а науково-інноваційну модель, яка направлена на фундаментальну підготовку бакалаврів і функціонально-спеціалізовану підготовку магістрів за профілем 073 Менеджмент. Універсальна підготовка кадрів менеджменту є достатньо штучним явищем і її використання обмежується індустріальним способом виробництва. Нові ознаки професійної підготовки кадрів менеджменту визначаються інтелектуальними і технологічними здібностями до інновацій, креативності, творчості, широкої комунікативної поведінки, професійної культури та швидкого навчання. Все це можливо отримати тільки на основі первинної фундаментальної освіти.

3. Необхідно запустити і підтримувати в інноваційному режимі процеси професіоналізації менеджменту, що не тільки визначає параметри професійних якостей кадрів менеджменту, але і створює формат їх професійного розвитку на протязі усієї управлінської кар'єри [2, с. 10, 20–22]. Головний акцент професіоналізації менеджменту пов'язаний з розвитком форм адаптаційного навчання кадрів менеджменту і створення мотиваційних механізмів для системного інноваційного розвитку управлінської науки. Процеси професіоналізації менеджменту також створюють умови для підготовки тренерів по менеджменту і менеджмент-консультантів для системи адаптаційного навчання кадрів менеджменту.

4. Досягнення практичної результативності, як продукту ефективності менеджерської підготовки об'єктивно залежить від системної і постійної взаємодії студентів, слухачів і викладачів з бізнес-спільнотою. Формат цієї взаємодії може бути різним від зустрічей, майстер-класів та інтерактивних лекцій до участі в науково-дослідних проектах, стартапах, венчурних компаніях та інших формах практичної співпраці. Саме представники корпоративного бізнес-середовища є головними замовниками корпоративних програм адаптаційної підготовки кадрів менеджменту.

5. Інтегральна якість професійної системи менеджменту з позицій формування релевантної інформаційної бази для розвитку кадрів менеджменту, розробки та впровадження управлінських рішень все більше буде залежати від розвитку штучного інтелекту, особливо його пікових форм (третьої і четвертої хвилі розвитку). Взаємодія професійного менеджменту зі штучним інтелектом, власне, створює елементи інтегральності, тобто використання максимальної кількості релевантної інформації для вирішення виникаючих проблем. Рівень професійного та інтелектуального розвитку кадрів менеджменту має бути стратегічно достатнім для взаємодії зі штучним інтелектом [3, с. 166].

Таким чином, формування інтегральної якості професійної системи менеджменту потребує системних зусиль головних галузей інноваційного суспільства, а саме, – науки, освіти, інноваційної практики і, безумовно, такої важливої галузі як охорона здоров'я людей з метою активного збереження їх інтелектуального потенціалу і високопрофесійних практичних навичок.

Список використаної літератури

1. Кузнєцов Е. А. Концепти інтегральної якості професійної системи менеджменту : майстер-клас ; матеріали науково-методологічного семінару. Одеса : Фенікс, 2020. 114 с.
2. Кузнєцов Е. А. Професіоналізація менеджменту. Інноваційна парадигма в контексті Індустрія 4.0 : майстер-клас ; матеріали науково-методологічного семінару. Одеса : Фенікс, 2022. 130 с.
3. Тегмарк М. Життя 3.0. Доба штучного інтелекту. Київ : Наш формат, 2019. 432 с.

СВОТ-АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Лебедєва Анастасія Олексіївна
студентка спеціальності «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: Афанас'єва І. І., к.е.н., доцент
Національний авіаційний університет
(м. Київ, Україна)

Соціально-економічні процеси безпосередньо пов'язані з аналізом їх стану та перспектив розвитку, що не може обійтися без застосування ефективних прийомів оцінки підприємницької діяльності, розробки стратегії її розвитку та якісного забезпечення цих процесів. Підприємництво завжди пов'язано з високим рівнем конкуренції, очікувань від споживачів та ризиків, регулярними змінами на ринку та іншими труднощами. В таких умовах необхідно убезпечувати бізнес від конкурентів, своєчасно виявляти усі можливі проблеми та знаходити нові можливості розвитку. Одним із дієвих інструментів стратегічного управління, який дозволяє комплексно оцінити поточний стан та тенденції, вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на розвиток бізнесу став СВОТ-АНАЛІЗ (далі – SWOT-аналіз). SWOT розшифровується як strengths – сильні сторони, weaknesses – слабкі сторони, opportunities – можливості та threats – загрози. Вперше дану аббревіатуру було озвучено професором Кеннетом Ендрюсом на конференції з проблематики бізнес-політики у Гарварді у 1963 році. Новий термін візуально був поданий матрицею SWOT [1]. Цей метод набув розповсюдження насамперед завдяки можливості охопити великий обсяг інформації, виділити головні аспекти у зручну матрицю, та набув прихильності серед аналітиків для структуризації певної інформації, в подальшому результати аналізу використовуються для створення стратегії розвитку підприємства [2].

Серед переваг такого підходу відмічається простота і гнучкість, варіативність, можливість систематизувати інформацію про внутрішнє і зовнішнє середовище одночасно, що дозволяє ефективно управляти конкурентоспроможністю підприємства, його стратегічними пріоритетами [3]. Серед недоліків часто виділяють

суб'єктивність в обранні факторів, складність у врахуванні всього масиву інформації та ранжування чинників внутрішнього й зовнішнього середовища [4]. Зазначений метод досліджується науковцями як метод стратегічного аналізу при прийнятті управлінських рішень та попередження небезпек, інструмент оцінки впливу на платоспроможність суб'єкта господарювання. SWOT-аналіз був орієнтований на висвітленні та структуризації знань про поточну ситуацію та тенденції, а з часом став використовуватися для конструювання стратегій.

Зважаючи на вплив якості інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень та особливості системи управлінського обліку, функціональні особливості якого дозволяють своєчасно отримувати інформацію оперативного та стратегічного характеру, інструментарій облікового процесу має наповнюватися сучасними прийомами оцінки господарської діяльності. Тому SWOT-аналіз серед інших є ефективним інструментом управлінського обліку.

Основна мета SWOT-аналізу полягає у визначенні усіх неочевидних можливостей. Використання даного інструментарію дозволяє вирішити ряд наступних ключових завдань:

- знайти доступні ресурсам підприємства можливості;
- виявити потенційні загрози та розробити відповідні дії щодо їх подолання;
- визначити сильні сторони підприємства відповідно до його можливостей;
- визначити слабкі сторони господарюючого суб'єкта та розробити ефективні заходи щодо їх усунення;
- оцінити конкурентоспроможність підприємства через порівняння отриманих результати із аналогічними даними;
- визначити стратегічні пріоритети підприємства [5].

SWOT-аналіз охоплює широкий масив даних, тому для його впровадження в обліковий процес необхідне якісне інформаційне забезпечення, а саме, база даних підприємства, комплекс методичних і організаційних прийомів та розроблений алгоритм здійснення аналізу. Зокрема, SWOT-аналіз доцільно поєднувати із методом «мозкового штурму». Застосування SWOT-аналізу як дієвого інструменту управлінського обліку здійснюється у декілька етапів, які включають аналіз та оцінку усіх необхідних показників (рис. 1).

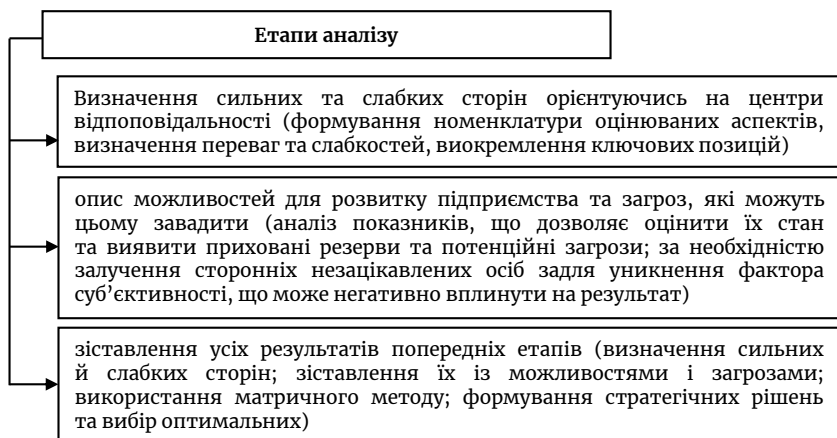

Рис. 1. Порядок здійснення SWOT-аналізу

Джерело: розробка на автора на основі [6; 7]

Отже, SWOT-аналіз є одним з ефективних методів стратегічного планування та управлінського обліку, що обумовлено його доступністю та гнучкістю, можливостями оцінити прогалини в управлінні та їх подолати. Унікальність методу полягає у можливості одночасної комплексної оцінки впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. Зазначений метод набуває значущості в умовах виникнення проблемних та кризових ситуацій, дозволяє менеджерам максимально систематизувати інформацію щодо різних процесів та центрів відповідальності підприємства та детально проаналізувати проблемні аспекти, виявити наявні резерви.

Список використаної літератури

1. Картунов О. В. Метод SWOT-аналізу в сучасному науковому дискурсі. *Гілея: науковий вісник*. 2017. Вип. 119. С. 311–314. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2017_119_77 (дата звернення: 29.09.2023).
2. Кудак В. М. SWOT-аналіз, як інструмент забезпечення економічної безпеки страхових компаній. *Вчені записки університету «КРОК». Серія: Економіка*. 2014. Вип. 35. С. 122–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzук_2014_35_19 (дата звернення: 30.09.2023).
3. Коцюбівська К. І. Стратегічний аналіз підприємства за методикою SWOT. *Бізнес Інформ*. 2017. Вип. 10. С. 342–347. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2017_10_55 (дата звернення: 30.09.2023).

4. Пирець Н. М. Використання swot-аналізу для визначення конкурентних переваг підприємства. *Економічний простір*. 2013. Вип. 72. С. 220–229. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/есpros_2013_72_25 (дата звернення: 1.10.2023).
5. Волошенко С. С. Інтерактивна матриця кореляційного SWOT-аналізу при розробці та аналізі стратегії підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2016. Вип. 1 (2). С. 351–355. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuhес_2016_1\(2\)_64](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuhес_2016_1(2)_64) (дата звернення: 1.10.2023).
6. Гадецька С. В. Побудова моделей оцінки та аналізу ефективності логістичної діяльності підприємств на основі SWOT-аналізу. *Бізнес Інформ*. 2017. Вип. 1. С. 292–301. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2017_1_48 (дата звернення: 2.10.2023).
7. Терент'єва А. В. Прийняття управлінських рішень за умов надзвичайних ситуацій: можливості SWOT-аналізу. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. Вип. 2. С. 119–124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2015_2_23 (дата звернення: 2.10.2023).

МЕХАНІЗМ КОНТРОЛІНГУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТОМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Масленніков Олексій Євгенович

студент спеціальності «Менеджмент»

*Науковий керівник: Побережець О. В., д.е.н., професор
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)*

У сучасних умовах функціонування підприємств важливим інструментом системи управління є контролінг, який забезпечує формування інформаційної системи та відповідає за контроль за процесами як всередині суб'єкта господарювання, так й зовні. Формування адаптивних систем управління базується на розумінні синтезованих процесів, які повинні включати класичні методи та сучасні, що характеризуються своєю універсальністю.

Виявлення сегментів в системі управління, які підвищують результативність та ефективність розроблених та прийнятих рішень в складних умовах функціонування.

Питання визначення контролінгу представлено у працях як зарубіжних, так і українських науковців, а саме: Ю. Вебера, Б. Герасимова, А. Дайле, С. Данилочкіна, А. Кармінського, Х.-У. Кюппера, Ю. Лаути,

Е. Майера, Р. Мана, П. Хорвата, Т. Рейхмана, І. Цигилика, А. Цюнди, Д. Шнейдера, А. Загороднього, Л. Масіної, Г. Партина та ін.

Різні підходи до контролінгу надають можливість визначити найбільш ефективні елементи даної системи та застосовувати їх при побудові механізму управління, враховуючи контрольовані та неконтрольовані фактори.

Зауважимо, що загальними сегментами системи контролінгу в межах планування є:

- проведення діагностики балансу цілей, що дає можливість забезпечити узгодження цілей та їх досягнення за окремими напрямками, а саме: зв'язок елементів системи цілей; баланс цілей на окремих кроках планування; узгодженість планів на різних рівнях державного регулювання;

- забезпечення науково-методологічного базису процесу планування на макрорівні; – формування системи зворотних зв'язків між об'єктом і суб'єктом державного планування, які базуються на системі моніторингу об'єкта планування, враховуючи в ритмічність надходження інформації щодо стану параметрів системи;

- орієнтація контролінгу на кінцевий цільовий результат, що в повній мірі відноситься до сфери державного планування, а саме: всі проміжні етапи і всі види планової діяльності повинні бути підпорядковані і відповідати головній меті, що дасть можливість враховувати стан відповідних суб'єктів державного планування та окремі зміни параметрів за відповідний період;

- відповідність змісту контролінгу повному переліку завдань і процедур, які супроводжують процес планування, визначаючи інформаційно-аналітичну спрямованість з підкріпленням плановими показниками [1].

Побудова механізму контролінгу базується на сегментах програми прогнозування, що потребує адаптації окремих методів та врахування чинників впливу ендogenous та екзогенного середовища. Зауважимо, що значимість та оперативність адаптації окремих процесів прогнозування та розроблених програм в умовах динамічних змін функціонування суб'єктів господарювання залежить саме від властивостей системи контролінгу, яка повинна віддзеркалювати реальний стан господарських процесів у режимі реального часу.

На думку науковців, контролінг представляє собою сукупність всіх елементів, підсистем і комунікацій між ними, а також процесів, створених для підтримки заданих характеристик функціонування підприємства, за допомогою взаємодії яких забезпечується інтеграція, системна організація і координація інформаційних потоків, процесу управління, функціональних областей, організаційних одиниць і досягається орієнтація управлінського процесу у сфері підготовки і реалізації управлінських рішень. З іншого боку, це система підтримки прийняття рішень (Decision Support System), система планування та інформації, в якій використовується комп'ютерні системи для підтримки короткострокових та довгострокових управлінських рішень [2].

Враховуючи зазначені підходи, визначимо, що контролінг забезпечує виконання функцій менеджменту з орієнтацією на запланований результат. Розробка та прийняття рішень на основі елементів контролінгу характеризується підвищеною ефективністю та адаптивністю, особливо в умовах воєнного стану.

Зазначимо, що концепцію контролінгу можна визначити, як сукупність цілей, завдань, інструментів, суб'єктів і організаційних структур. З одного боку, контролінг – це образ мислення управлінського персоналу, найвищою метою якого є забезпечення ефективного і довгострокового функціонування підприємства [3].

Механізм контролінгу включає важливі елементи, а саме: функції, принципи, завдання, а також суб'єкти та об'єкти, зв'язки між ними, методи, важелі та результат, який повинен співпадати із визначеною метою.

Облікові дані є основою прийняття управлінських рішень. Саме тому якість обліково-аналітичного забезпечення визначається запорукою своєчасності та результативності системи управління.

Зазначимо, що організація облікового та аналітичного процесу на підприємстві залежить від видів діяльності, умов функціонування, можливостей та потреб менеджменту. Наповнення системи контролінгу ефективними інструментами надає можливість оперативно розв'язувати поставлені завдання, з урахуванням стану трудових та фінансових ресурсів.

На обсяг реалізованих на підприємствах функцій контролінгу впливають наступні фактори:

- фінансово-економічний стан організації;
- розуміння менеджментом підприємства і його власниками необхідності своєчасного впровадження апарату контролінгу;
- рівень диверсифікації виробництва, – номенклатури продукції, що випускається;
- рівень конкуренції;
- кваліфікація менеджменту підприємства;
- кваліфікація фахівців служби контролінгу [3].

Таким чином, формування механізму контролінгу в системі управління підприємством залежить від цілого ряду чинників, від можливостей суб'єкта господарювання. Рівень результативності впровадження контролінгу представляє єдину систему, що сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства та дозволяє передбачувати можливі результати фінансово-економічної діяльності підприємства, а також прогнозувати та планувати діяльність підприємства з метою підвищення ефективності використання ресурсів.

Список використаної літератури

1. Побережець О. В., Масіна Л. О. Контролінг в системі державного планування *Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України* : матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Одеса, 31.05–01.06.2018 р. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/20298/1/162-164.pdf> (дата звернення: 30.09.2023)/
2. Каткова Н., Циганова О. Формулювання дефініції «система контролінгу». *Сталий розвиток економіки*. 2019. № 1 (42). С. 91–96. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/58> (дата звернення: 30.09.2023)
3. Ложачевська О. М., Заяц О. В., Виноградова К. В., Кужель Я. Г. Місце контролінгу в системі управління підприємством. *Молодий вчений*. 2020. № 4 (80). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1935/1911> (дата звернення: 02.10.2023)

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОДАТКОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Махновська Христина Євгенівна

студентка спеціальності «Менеджмент»

*Науковий керівник: Осадчук С. В., к.н.держ.упр., доцент
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)*

Сучасний світ стрімко розвивається завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям, які мають значний вплив на різні сфери життя, в тому числі і на податкову систему. Україна не відстала від цього процесу і займається впровадженням цифрових технологій в податкову систему.

Застосування цифрових технологій у податкову систему означає перехід до електронного декларування та електронного обліку. Цей перехід відбувається шляхом автоматизації та оптимізації податкових процедур, включаючи податкові розрахунки, управління платежами та перевірку декларацій. Як результат, збір, обробка та аналіз фіскальної інформації значно полегшуються, а потенціал для помилок і шахрайства значно зменшується.

Однією з основних переваг використання цифрових технологій у податкових процесах є автоматичне виявлення невідповідностей та ухилення від сплати податків, що сприяє більш ефективному управлінню податковими операціями.

Використання цифрових технологій також сприяє створенню надійних електронних баз даних, які можна використовувати для стратегічного аналізу та планування. Такий рівень автоматизації не лише підвищує ефективність роботи податкових органів, а й робить податкову систему більш прозорою та справедливою для всіх зацікавлених сторін. Крім того, ці технології стимулюють економічний розвиток, спрощуючи управління бізнесом, зменшуючи ризики та підвищуючи довіру до податкової системи.

Впровадження цифрових технологій в податкову систему України в можуть допомогти зменшити потенціал для корупції, що наразі є великою проблемою для нашої країни. Електронні системи дозволяють автоматизувати процес перевірки податкових

деклараций та транзакцій, допомагаючи уникати неправомірних втрат для бюджету та виявити факт можливого неправомірного використання грошей державного бюджету.

Державна податкова служба співпрацює з Міністерством фінансів України та Міністерством цифрової трансформації для створення нових цифрових реформ в сфері оподаткування. Наразі ДПС займається реалізацією «Дія.City» – це унікальний податковий та правовий сервіс для ІТ-компаній. Ключові аспекти «Дія.City» включають сприятливу податкову систему з податком на прибуток 18% або податком на виведений капітал 9%, ЄСВ на рівні 22% від мінімальної зарплати, податком на доходи фізичних осіб 5% та військовим збором 1,5%. Використання цього інструменту є доказом того, що Україна завзято використовує процеси цифровізації задля покращення системи податкової системи [1; 2].

У 2019 році Україна отримала підтримку від Європейського Союзу через Програму ЄС з підтримки управління державними фінансами (EU4PFM). Головна мета цієї програми – поліпшення надання державних послуг та бізнес-середовища в Україні за допомогою сучасних технологій. Програма ЄС надає технічну підтримку Міністерству фінансів, Державній митній службі, Державній податковій службі та Рахунковій палаті, з метою розвитку ефективних систем збору доходів та покращення інституційної спроможності управління державними фінансами [3].

EU4PFM активно використовує інформаційні технології, зокрема впроваджує цифрове самообслуговування, бореться з тіньовою економікою та автоматизує процеси у Державній податковій службі. Запровадження заходів, що використовує Програма сприяє створенню більш ефективної та прозорої системи управління державними фінансами та використанню сучасних цифрових технологій в Україні [3].

Головним викликом для впровадження цифрових технологій у сферу оподаткування є забезпечення належного рівня кібербезпеки. Саме тому держава повинна бути готова посилити захист податкової інформації від кібератак. Це важливий крок до стабілізації процесу цифрової трансформації в Україні та забезпечення його успіху. Без безпеки інформації процес цифровізації стає практично неможливий.

Ефективне використання цифрових технологій у податкову систему потребує відповідної підготовки кваліфікованих кадрів, зокрема фахівців у сфері інформаційних технологій та кібербезпеки. У зв'язку з потребою у великій кількості фахівців у цих сферах, вищі навчальні заклади повинні активно готувати висококваліфікованих спеціалістів, які в майбутньому можуть відігравати важливу роль у формуванні нової цифрової держави та розвитку податкової системи.

Використання цифрових технологій в податковій системі України має величезний потенціал у зміцненні податкової дисципліни, збільшенні ефективності та зручності для громадян. Електронні системи суттєво підвищують збори до бюджету через покращення контролю, оптимізацію процесів та підвищення відповідальності платників податків, що створює стабільний інвестиційний клімат та сприяє розвитку соціальних та економічних сфер країни.

Ефективно розроблена та впроваджена цифрова інфраструктура, підкріплена надійними заходами безпеки, не лише сприяє створенню ефективної, справедливої та прозорої податкової системи, але й відповідає найсучаснішим та найвищим стандартам. Це сприятиме розвитку української економіки у 21 столітті, дозволить їй адаптуватися до викликів глобального ринку та забезпечить стійкість і конкурентоспроможність національної економіки.

Список використаної літератури

1. Дія.City. URL: <https://city.diia.gov.ua/> (дата звернення: 05.10.2023).
2. ДПС: Цифровізація у сфері оподаткування є важливою складовою розвитку цифрової економіки. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/568593.html> (дата звернення: 04.10.2023).
3. Койт Пуусанг. Митниця і податкова: як цифровізація покращує сервіс. Економічна правда. 31 серп. 2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/08/31/677366/> (дата звернення: 04.10.2023).

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Музика Софія Євгенівна

студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: Бутенко В. В., к.е.н., доцент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Сучасна глобальна економічна система за рахунок своїх еволюційних аспектів постійно вимагає гнучкості та адаптації політики її регулювання. Вже започатковано процес трансформації вітчизняної економічної сфери, проте найглибшого реформування потребує саме податкова політика. Питання про зменшення податкового навантаження для малого підприємництва і населення є актуальним, оскільки частка їхнього впливу на валовий внутрішній продукт становить мінімум 60 %. Метою спрощення податкової політики є досягнення справедливості в розмірах ставки між юридичними особами та фізичними особами-підприємцями, зниження рівня корупції, залучення до створення й розвитку легального бізнесу, як результат, поліпшення стану економіки за рахунок збільшення обсягу ВВП.

Спрощена податкова система передбачає єдиний податок (ЄП), що сплачується до місцевого бюджету. Вперше в Україні він був затверджений Указом Президента «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого бізнесу» від 03.07.1998 року [1] з метою покращення розвитку малих підприємств, на сьогоднішній податковий кодекс України (ПКУ) регламентує діяльність спрощеної системи оподаткування. Спрощена система оподаткування передбачає заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених ПКУ, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності. Саме тому, в період активних зворушень щодо вступу до ЄС, Україна намагається відновити цю форму оподаткування відповідно до європейських стандартів, які мають на меті зменшити ухилення від сплати податків, встановити справедливість щодо рівня податкової ставки для

юридичних та фізичних осіб, зменшити корупцію і т. п. Для досягнення поставлених цілей державі потрібен зарубіжний орієнтир, такий як Польща – найближчий партнер та член ЄС з 2004 року [1; 2].

Польська система оподаткування має три види, а саме: на загальних засадах, лінійний та єдиний податок. До основного платежу додаються персональні щомісячні соціальні відрахування, саме в цьому і є схожість з Україною, де існує єдиний податок та єдиний соціальний внесок. На розгляд польської системи береться єдиний податок – достатньо популярний вид, який, на відміну від інших, стягується з доходів підприємця, а не з його прибутку.

Основними перевагами ЄП є[3]:

- розмір ставки залежить від виду діяльності підприємця;
- витрати- приватна справа платника, яка може не вноситися до звітності;
- дохід підприємця є його безпосередньою власністю.

Також існують обмеження: річний дохід фізичної особи – підприємця має бути на рівні до 2 млн євро, платник має вести облік своїх доходів і подавати їх у звіті кожного місяця. Проте, залежно від виду діяльності, можуть існувати особливі графіки звітування, інші відсоткові нарахування, додаткові стягнення. Майбутньому польському підприємцю необхідно спочатку проконсультуватися з бухгалтером або податковим спеціалістом та постійно бути в курсі новин у сфері бізнесу, щоб відповідати усім державним вимогам [3].

Таблиця 1

Порівняння розмірів податкової ставки залежно від виду підприємницької діяльності Польщі та України

Вид підприємницької діяльності	Відсоток / кількість податку
1	2
<i>Досвід Польщі</i>	
Непромислова переробка і продаж продукції власного виробництва	2 %
Роздрібна торгівля, гастрономічні послуги, продаж своїх основних засобів	3 %
Виробнича і будівельна діяльність, ремонтні роботи, перевезення вантажів більше 2 тон	5,5 %

Закінчення таблиці 1

1	2
Послуги, що прямо не визначені в інших групах ставок єдиного податку	8,5 %
Торгівля нерухомістю	10 %
Діяльність, пов'язана з програмуванням	12 %
Медицина, архітектура, будівельна інженерія	14 %
Маркетингові послуги, фотографування	15 %
Юридичні та бухгалтерські послуги, діяльність агенції праці	17 %
Єдиний податок в Україні	
1 група (роздрібна торгівля)	Єдиний податок- 10 % від встановленої законом мінімальної зарплати ЄСВ- 22 % від встановленої мінімальної зарплати
2 група (послуги населенню, виробництво і продаж, посередництво)	Єдиний податок- 20 % від мінімальної зарплати ЄСВ- 22 % від мінімальної зарплати ПДФО- 18 % Військовий збір- 1.5 %
3 група (підприємства, де працює більше 10 осіб)	Неплатники ПДВ- 5 % Платники ПДВ- 3 % / за ставкою 20 % ЄСВ- 22 % від мінімальної зарплати

Джерело: сформовано автором на основі [3; 4].

З дослідженого матеріалу можна зробити наступну порівняльну характеристику (табл. 2).

Таким чином можна дійти висновку, що досвід Польщі у впровадженні спрощеної системи оподаткування може стати цінним джерелом для вдосконалення податкової системи України, роблячи огляд на сприяння такої політики розвитку малого бізнесу.

Порівняльна характеристика спрощеної системи оподаткування між Польщею та Україною

Спільні риси	Відмінності
Залежність розміру єдиного податку від виду діяльності підприємства.	Різні категорії платників, податкові ставки, об'єкти оподаткування, терміни сплати, різниця між пільгами і обмеженнями.
Спрощена система подання звітності.	
Обмеження щодо обсягу діяльності.	

Джерело: самостійна розробка автора

Проте, імплементація такого досвіду має відбуватись максимально органічно для України, оскільки деякі аспекти польської системи можуть нашкодити загальному розвитку її економіки через ряд уже встановлених принципів держави. Тому, завдяки поміркованим діям органів влади, можна прийти до вдосконаленого варіанту системи стягування податків, які, навпаки, будуть тільки примножувати кількість малих підприємств та збільшуватимуть розмір ВВП.

Список використаної літератури

1. Спрощена система оподаткування. Єдиний податок. *Taxer* - база знань з оподаткування для підприємців. URL: <https://taxer.ua/uk/kb/sso> (дата звернення: 29.09.2023).
2. Податкові зміни, що необхідні Україні для вступу в ЄС. *Liga zakon* - українська продуктова IT- компанія. URL: https://biz.ligazakon.net/news/212565_podatkov-zmni-shcho-neobkhdn-ukran-dlya-vstupu-v-s (дата звернення: 29.09.2023).
3. Підприємець у Польщі. М. Романюк. *ЗЕД* - інтернет-магазин програмного забезпечення для зовнішньоекономічної діяльності. URL: <https://www.zedsoft.com.ua/blog/?indyvidualnyi-pidpriyemets-v-polshchi> (дата звернення: 29.09.2023).
4. Види податків та зборів України. *Школа бізнесу Нова Пошта*. URL: <https://online.novaposhta.education/blog/pro-yaki-vidi-podatkov-neobhidno-znati-pidpriyemtsyam-v-ukrayini#5859> (дата звернення: 29.09.2023).

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ АДАПТИВНИХ ФОРМ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ

Музиченко Таїсія Олександрівна

аспірантка 2-го курсу ОНП «Менеджмент»

Науковий керівник: Кузнецов Е. А., д.е.н., професор

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Сучасний бізнес-світ надзвичайно змінюється, і успіх підприємства в значній мірі залежить від навчання та розвитку свого персоналу. Адаптивні форми інноваційної освіти стають важливим інструментом у забезпеченні конкурентоспроможності організації. Однак ефективність цих форм навчання залежить від численних факторів, які включають в себе:

1. Залученість і мотивація співробітників.

Мотивовані працівники більш відкриті до навчання та більш схильні до активної участі в ньому. Індивідуалізація програм навчання може стимулювати більшу зацікавленість та відчуття власної важливості [2].

2. Відповідність змісту навчання посадовим обов'язкам.

Навчання повинно бути спрямоване на розвиток навичок і знань, які безпосередньо відповідають посадовим обов'язкам співробітників. Важливо, щоб вміст був практичним і застосовувався в робочому середовищі.

3. Якість навчальних матеріалів.

Навчальні матеріали повинні бути доступні, легкозрозумілі і актуальні, а також, використання різних форматів, таких як відео, інтерактивні завдання та вебінари, може зробити навчання більш цікавим та ефективним [2].

4. Наявність ресурсів і підтримки для навчання.

Співробітники повинні мати доступ до необхідних ресурсів, які допомагають їм навчатися. Це може включати в себе доступ до комп'ютерів, програмного забезпечення, підручників і тренера.

5. Організаційна культура та підтримка навчання та розвитку.

Організаційна культура повинна визнавати важливість постійного навчання та розвитку. Заохочення співробітників брати участь у навчанні та розвитку може включати в себе фінансові стимули, просування та інші форми визнання [1].

6. Механізми оцінки та зворотного зв'язку.

Системи оцінки і надання зворотного зв'язку допомагають визначити ефективність навчальних програм та виявити місця для покращення. Регулярні огляди та обговорення навчальних результатів можуть сприяти постійному вдосконаленню.

7. Менеджерська підтримка та відданість навчанню.

Менеджери відіграють важливу роль у підтримці навчання та розвитку співробітників. Вони повинні бути віддані навчанню та активно підтримувати участь своїх підлеглих в ньому.

Успіх адаптивних форм інноваційної освіти великою мірою залежить від спільних зусиль організації та співробітників. Комплексний підхід, що охоплює мотивацію, доступність ресурсів, якість матеріалів і багато інших аспектів, може допомогти досягти найкращих результатів у процесі навчання та розвитку персоналу [1].

Отже, ці фактори створюють сприятливі умови для успішного навчання та розвитку персоналу, що, в свою чергу, призводить до покращення продуктивності та досягнення більшої конкурентоспроможності організації.

Список використаної літератури

1. Адаптивне управління підприємствами в умовах неотехнологічного відтворення : монографія / за редакцією Арєф'євої О. В. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 260 с.
2. Сметаніна Л. С. Адаптивність корпоративного навчання менеджерів у сфері L&D. *Адаптивні технології управління навчанням ATL – 2019* : матеріали п'ятої міжнародної конференції, (Одеса, 23–25 жовтня 2019 р.) / редкол. : О. Я. Чебикин, М. І. Жалдак, В. Ю. Биков [та ін]. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2019. С. 100–103.

РОЗВИТОК УПРАВЛІНСЬКОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СИНГУЛЯРНОСТІ

Олійник Вадим Валентинович

аспірант 3-го курсу ОНП «Економіка»

Науковий керівник: Кузнєцов Е. А., д.е.н., професор

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Однією із сучасних передумов розвитку професійної системи менеджменту виступають процеси капіталізації інтелектуальних людських ресурсів, які в якості базового напрямку визначають формування інтелектуального і управлінського капіталів. Управлінський капітал показує необхідний і достатній (піковий) рівень розвитку професійного менеджменту з максимальною адаптацією для отримання потрібного результату управлінської діяльності. Практичною формою прояву управлінського капіталу виступає управлінська команда нового інноваційного зразку. Якісна результативна діяльність управлінської команди забезпечує формування і необхідний розвиток інтелектуального капіталу економічної організації. В XXI столітті якісний менеджмент у форматі управлінського капіталу виступає головною домінантою інноваційного розвитку цифрової економіки і сучасного креативного суспільства.

Сучасний контекст розвитку управлінського капіталу визначається деякими важливими факторами впливу, серед яких, в якості основного, виступає штучний інтелект третьої і четвертої хвилі розвитку, що сьогодні трактується як піковий формат розвитку штучного інтелекту. Такий формат розвитку штучного інтелекту називають технологічною сингулярністю [2, с. 121–124]. Отже, сучасний розвиток управлінського капіталу проходить в умовах технологічної сингулярності, що визначає певні особливості інноваційної динаміки професійної системи менеджменту. Розглянемо базову конфігурацію цього процесу.

Перше. Зростає інтелектуальність управлінської праці, яка доповнюється необхідністю розвитку емоційного інтелекту кадрів менеджменту. Складність професійної управлінської підготовки, її первинний фундаментальний характер і необхідність швидкого

адаптаційного навчання на протязі усієї управлінської кар'єри визначають певні контури (обмеження) для участі деяких претендентів для управлінському процесі. Потрібен механізм відбору кадрів менеджменту на різних етапах їх використання з метою формування управлінського капіталу необхідної якості і можливостей досягнення позитивного результату їх діяльності.

Друге. Виникає об'єктивна необхідність роботи професійних менеджерів з великими об'ємами інформації, що стає практично неможливо без використання штучного інтелекту. Характерною інноваційною ознакою кадрів менеджменту є їх можливості до формування і використання бази релевантної інформації на основі їх взаємодії зі штучним інтелектом, який має можливості пошуку, концентрації і системної обробки великих баз інформаційних потоків.

Третє. При усіх сучасних умовах технологічності формування і розвитку управлінського капіталу виникає потреба в розвитку соціокультурного контексту професійної підготовки і практичної діяльності кадрів менеджменту. Велике значення для результативної управлінської діяльності набувають такі якості менеджменту як професійна і загальна культура, мотивація до саморозвитку і самоактуалізації, персоніфікована відповідальність за результати діяльності, чесність, порядність тощо.

Четверте. Необхідність розвитку внутрішніх і зовнішніх комунікацій з метою формування якісної (ефективної і результативної) управлінської команди. Лідерська позиція вимагає розуміння структурно-функціональної збалансованості членів управлінської команди, можливості їх ротації і командного професійного навчання. На зміну універсальним управлінським технологіям приходять інноваційні і креативні технології, які стають можливими на базі первинної фундаментальної, спеціалізованої та адаптованої під результативність підготовки кадрів менеджменту та спеціалістів іншого профілю, які структурно і функціонально формують якість управлінської команди.

П'яте. Одним з важливих завдань розвитку сучасної системи менеджменту виступає його адаптація до проблем розвитку четвертої промислової революції Індустрія 4.0. На думку К. Шваба, відомого дослідника процесів Індустрії 4.0, є дві загрози, які пов'язані з менеджментом:

– сучасний стан розвитку професійної системи менеджменту не є адекватним і задовільним для процесів Індустрії 4.0, а точніше, управлінський супровід незадовільний, або зовсім відсутній;

– менеджмент повинен розробляти і впроваджувати механізми захисту людей від можливої агресивності машин зі штучним інтелектом четвертої і п'ятої хвилі розвитку [5].

Таким чином, потрібно особливо зазначити, що виникає велика потреба сучасного суспільства у розвитку якісної системи менеджменту. Тому створення умов для формування якісного розвитку системи «менеджмент – управлінський капітал – управлінська команда» стає пріоритетним завданням сучасного інноваційного суспільства.

Список використаної літератури

1. Гріффітс К. Посібник із креативного мислення. Харків : Вид-во «Ранок: Фабула, 2020. 288 с.
2. Кузнєцов Е. А. Концепти інтегральної якості професійної системи менеджменту : майстер-клас ; матеріали науково-методологічного семінару. Одеса : Фенікс, 2020. 114 с.
3. Кузнєцов Е. А. Методологія професіоналізації управлінської діяльності в Україні : монографія. Херсон : ОЛДІ ПЛЮС, 2017. 382 с.
4. Мінцберг Г. Анатомія менеджменту. Ефективний спосіб керувати компанією. Київ : Наш формат, 2018. 400 с.
5. Шваб К. Четверта промислова революція. Формуючи четверту промислову революцію. Харків : «Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 416 с.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ракитська Анна Олегіна

аспірантка 4-го курсу ОНП «Економіка»

*Науковий керівник: Побережець О. В., д.е.н., професор
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)*

Мета державного регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки полягає в створенні такого

середовища, яке сприяє активізації інноваційно-інвестиційного процесу, що, в свою чергу, сприяє створенню нових робочих місць і підвищенню добробуту населення.

Державне регулювання інвестиційно-інноваційного розвитку національної економіки включає в себе багато аспектів, в тому числі:

- правове середовище – держава повинна створювати сприятливу правову базу, яка регулює інтелектуальну власність, захищає права інноваторів і сприяє впровадженню нових технологій;

- податкова політика – зниження податкових обтяжень для інноваційних підприємств та стимулювання витрат на дослідження і розвиток може сприяти інноваційному зростанню;

- адміністративне середовище – ефективність інноваційних бірж, легкість отримання ліцензій та дозволів, а також швидкість вирішення адміністративних питань впливають на інноваційний процес;

- фінансування – забезпечення фінансової підтримки для досліджень і розвитку, грантів для інноваційних проектів та доступ до кредитів для інноваційних підприємств може бути важливим стимулом для інновацій;

- освіта та навчання – держава може сприяти розвитку кадрового потенціалу в сфері інновацій через інвестиції в освіту та навчання, а також створення спеціалізованих освітніх програм;

- регулювання конкуренції – забезпечення регуляторного середовища, що сприяє конкуренції та запобігає монополізації, може стимулювати інноваційну активність.

Погляд В. Грига на роль держави в інноваційному розвитку національної економіки відзначає важливі функції, які вона виконує у цьому процесі:

1. Фінансування дослідницьких інститутів і установ. Ця роль держави полягає в її здатності створювати інновації як суб'єкта економічних відносин.

2. Впровадження інновацій в виробництво. Держава може стимулювати впровадження інновацій у виробництво через різні інструменти і програми.

3. Регулювання за допомогою фіскальних інструментів. Держава має можливість використовувати фіскальну політику для стимулювання або обмеження темпів інноваційного розвитку.

4. Законодавча база. Важливою роллю держави є створення адекватної законодавчої бази, яка відповідає потребам інноваційного розвитку економіки.

5. Стимулювання впровадження інновацій. Держава може розробляти системи стимулювання для підприємств, що впроваджують інновації.

6. Формування замовлень на інновації. Держава може створювати замовлення на фундаментальні та прикладні інновації, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності економіки. Ці функції держави є важливими для створення сприятливого середовища для інноваційного розвитку, сприяючи зміцненню економічної конкурентоспроможності та підвищенню добробуту в країні [1].

Отже, механізм державного регулювання суспільних процесів складається з двох основних складових: 1) законодавча база (визначає основні норми, правила і положення, що регулюють суспільний процес). Вона включає в себе закони, постанови, регуляторні акти та інші правові документи, які створюють правовий фреймворк для проведення даного процесу. Ця база визначає декларацію про створення умов і правил поведінки для учасників процесу; 2) інституційна база (визначає спосіб прийняття та реалізації суспільством відносин між суб'єктами, які регулюються законодавством). Це охоплює органи влади, агентства, комісії, суди та інші установи, які відповідають за виконання і реалізацію законодавства. Інституційна база формує структуру та механізми, якими суспільство взаємодіє зі сферою регулювання. Ці дві складові спільно створюють систему державного регулювання, яка регламентує та контролює різні аспекти суспільних процесів. Вони взаємодіють між собою для забезпечення ефективності та справедливості у проведенні цих процесів в суспільстві.

Розглянемо три основних фактори, які взаємопов'язані і відіграють ключову роль у процесі інновацій:

1. Генерування інноваційних ідей – включає в себе дослідження та розробку нових концепцій, продуктів, технологій і послуг, що можуть стати основою для інновацій.

2. Реалізація інноваційних ідей – цей процес охоплює впровадження інновацій в різні сфери, такі як технологічна,

соціально-культурна та наукова. Він включає в себе фазу розробки, виробництва, впровадження і оцінки результатів.

3. Створення і розвиток ринку інноваційних товарів і послуг – сприяє їх успішній комерціалізації. Щодо ролі регуляторів і інституційного рівня, важливою є їхня функція узгодження і сприяння взаємодії цих трьох факторів. Вони можуть створювати сприятливу інфраструктуру для розвитку інновацій, включаючи фінансову підтримку, підтримку досліджень і розвитку, сприяння комерціалізації інновацій, а також розвиток ринкової інфраструктури. Проте, важливо вирішити питання щодо невідповідності повноважень і ресурсів, переданих місцевим органам самоврядування. Це може створювати перешкоди для ефективного регулювання та підтримки інновацій. Тому важливо розвивати інституційну базу і правове поле для оптимального використання інноваційного потенціалу регіону.

Таким чином, можна виділити важливу послідовність заходів для створення передумов інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки.

1. Законодавче забезпечення державної політики розвитку і підтримки інноваційного розвитку. Це включає в себе прийняття законів, постанов і нормативних актів, які регулюють інноваційну діяльність та надають підтримку інноваціям.

2. Створення національної інноваційної інфраструктури. Це може включати в себе наукові центри, технологічні парки, інкубатори інновацій, інститути досліджень тощо.

3. Розробка регіональних програм інноваційного розвитку. Регіональні програми можуть спрямовувати інноваційний розвиток та розвиток підприємництва в конкретних регіонах.

4. Розробка альтернативних сценаріїв і підходів. Цей крок дозволяє урахувувати зміни в світовому середовищі та оперативно реагувати на них. Альтернативні сценарії допомагають адаптувати програми до змінних умов. Ця послідовність дій допомагає створити фундамент для інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки, узгоджуючи стратегічний підхід із практичними заходами на різних рівнях управління.

Список використаної літератури

1. Грига В. Ю. Особливості формування національних інноваційних систем. *Вісник НАН України*. 2009. № 10. С. 22–35.
2. Фролова Г. І. Інвестиційно-інноваційна стратегія розвитку економіки України. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2013. № 2 (22). С. 80–84.

ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОВАЛЮТОЮ В УКРАЇНІ

Рахімі Аріана Мірвайсівна

студентка спеціальності «Менеджмент» (магістр)

Науковий керівник: Масленніков Є. І., д.е.н., професор

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Криптовалютні ринки за останні роки набули значного поширення та стали невід’ємною частиною сьогоденної цифрової економіки. Так, у 2022-му році компанія Chainalysis опублікувала звіт “Global Crypto Adoption Index”, згідно з яким Україна посіла третє місце у світовому рейтингу країн із впровадження криптовалюти [1]. Більше того, за оцінками сингапурської компанії Triple A, приблизно 6,5 мільйонів українців, або 15,72% від загальної кількості населення, володіють криптогаманцями [2]. Криптовалюти стають предметом інвестицій та розрахунку, що привертає увагу не тільки інвесторів у вигляді фізичних та юридичних осіб, а й урядові регулятивні органи. У зв’язку з цим, для України пріоритетного значення набуває детінізація криптовалютних операцій, забезпечення зростання надходжень до державного бюджету, розвиток інноваційного сектору та залучення іноземних інвестицій. І саме формування сучасної та прозорої системи оподаткування операцій з криптовалютою гратиме у цьому ключову роль.

Закон України «Про віртуальні активи» був прийнятий у 2022-му році для легалізації обігу віртуальних активів, захисту інтересів споживачів та визначення засад державного регулювання. В свою чергу, Національний банк України та Національну

комісію з цінних паперів та фондового ринку було призначено регуляторами ринку віртуальних активів [3]. Також, важливо зазначити, що фактично закон набере чинності лише з дня набрання чинності змін до ПКУ щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами. Отже, незважаючи на наявність закону, сьогодні відсутня нормативна база для визначення правового статусу криптовалюти в Україні та регулювання операцій з нею.

Наразі, згідно з коментарем Головного управління ДПС, сума коштів, яка отримується платником податків від операцій з криптовалютою, підлягає оподаткуванню, використовуючи ставку ПДФО 18 %, і ставку військового збору 1,5 %. При декларуванні такий дохід включається до загального річного оподаткованого доходу як іноземний дохід, якщо джерело його виплати є іноземним, або як інший дохід, якщо виплата доходу здійснюється фізичною особою – резидентом на території України [4].

Україна є кандидатом на членство у Європейському Союзі, що потребує адаптації законодавства до європейських вимог. Саме тому, 14 червня 2023 року був прийнятий Регламент MiCA (The Markets in Crypto assets), що регулює функціонування ринку криптоактивів. З метою імплементації принципів MiCA, має бути прийнята нова редакція Закону України «Про віртуальні активи», а також внесені зміни до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів. В свою чергу, НКЦПФР представив профільним органам державної влади проєкт Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні», згідно з яким оподаткування операції з віртуальними активами здійснюватиметься в разі їх продажу за фіатні гроші чи обміну на товари, роботи або послуги [5].

Відповідно до законопроєкту, розробники прагнуть, по-перше, підтримати інвесторів-початківців, що вкладають невеликі кошти, а, по-друге, залучити довгострокові інвестиції у віртуальні активи. Саме тому, для фізичних осіб встановлюватиметься пільга, яка позбавлятиме оподаткування доходи від операцій з віртуальними активами, що не перевищують 100 мінімальних заробітних плат протягом звітного року. Більше того, операції з довготривалими вкладеннями, тобто ті, що знаходяться у власності безперервно більш ніж 365 днів,

будуть оподатковуватись за зниженою ставкою 5% та військовим збором – 1,5%. Тоді як, до віртуальних активів, що перебувають у власності 365 днів і менше, застосовуватиметься загальна ставка інвестиційного податку у 18% та 1,5% військового збору. Проте, необхідно відзначити, що законопроект не передбачає застосування пільг або знижених ставок для юридичних осіб. Таким чином, використовуватиметься загальна ставка податку на прибуток підприємств, що становить 18%, й військовий збір у розмірі 1,5% [5].

Розглянутий законопроект внесений у порядок денний 3369-IX від 05.09.2023 та планується до розгляду протягом десятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання [6]. В результаті очікується, що законопроект набере чинності з 1 січня 2024 року, а отже, з початком звітного року розпочнеться декларування доходів з операцій із криптовалютою [5]. Значення законопроекту, підтверджує аналіз фахівців з Бюро економічної безпеки, які зазначають, що за останні 10 років державний бюджет втратив податкових надходжень від діяльності криптобірж щонайменше на 3 млрд грн [7].

Отже, узагальнимо, що пріоритетним для України на сьогоднішній день є прийняття проекту Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні», що, в свою чергу, дозволить набрати чинності Закону «Про віртуальні активи». Як результат, по-перше, відбудеться приріст бюджетних надходжень, що особливо важливо для країни в умовах війни. По-друге, легалізація криптовалютної екосистеми, що сприятиме конкурентоспроможності національного цифрового ринку з подальшим залученням іноземних інвестицій.

Список використаної літератури

1. The 2022 Global Crypto Adoption Index: Emerging Markets Lead in Grassroots Adoption, China Remains Active Despite Ban, and Crypto Fundamentals Appear Healthy. *Chainalysis* : вебсайт. URL: <https://www.chainalysis.com/blog/2022-global-crypto-adoption-index/?fbclid=IwAR0pNYCqnTC4Okjzc1No7aDmPqJMxqbLW3MHBssxcgZOXVV-627d76eYFRU> (дата звернення: 26.09.2023).
2. Crypto ownership Ukraine 2022. *Triple-A* : вебсайт. URL: <https://triple-a.io/crypto-ownership-ukraine-2022/#> (дата звернення: 26.09.2023).
3. Зеленський підписав закон про легалізацію віртуальних активів в Україні. *Forbes* : веб-сайт. URL: <https://forbes.ua/news/zelenskiy-pid>

pisav-zakon-pro-legalizatsiyu-virtualnykh-aktiviv-v-ukraini-16032022-4729 (дата звернення: 26.09.2023).

4. Порядок оподаткування ПДФО та військовим збором доходу фізичної особи від операцій з крипто валютою. *Головне управління ДПС у Львівській області* : вебсайт. URL: <https://lv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/667492.html?fbclid=IwAR3JWueoZaKcc6kFEYt7qx9q7KdMpd8y8O9JbY0LA6OUoXbpeJ723iVzMIi> (дата звернення: 26.09.2023).
5. Оподаткування операцій з криптовалютою за новим проектом закону щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні. *PRAVO* : веб-сайт. URL: <https://pravo.ua/opodatкування-operatsii-z-kryptovaliutoiu-za-novym-proektom-zakonu-shchodo-vrehuliuvannya-oborotu-virtualnykh-aktiviv-v-ukraini/> (дата звернення: 26.09.2023).
6. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо оподаткування операцій з криптоактивами. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/449> (дата звернення: 26.09.2023).
7. Бюджет втратив 3 млрд грн податків від діяльності крипто бірж. *Бюро економічної безпеки України* : вебсайт. URL: <https://esbu.gov.ua/news/budzhet-vtratyv-3-mlrd-hrn-podatki-vid-dialnosti-kryptobirzh> (дата звернення: 26.09.2023).

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Румянцев Максим Дмитрович

студент спеціальності «Менеджмент»

Науковий керівник: Гринчук Ю. С., д.е.н., професор

Білоцерківський національний аграрний університет

(м. Біла Церква, Україна)

Особливості функціонування сучасних українських підприємств, зумовлені високим ступенем мінливості навколишнього середовища, яке обумовлено нестабільністю і невизначеністю внутрішнього та зовнішнього ринку, експортною орієнтацією, кардинальним порушенням логістики передусім блокадою морських портів, низькою споживчою цінністю, що в подальшому призводить до збільшення ймовірності появи збитків від виникнення різних природних й антропогенних ризикових ситуацій та прийняття неправильних рішень в умовах воєнного стану. Все це спонукає всіх

суб'єктів господарювання до активізації зусиль в організації системи управління логістичними ризиками як внутрішньої потреби підприємств, що виникає у відповідь на необхідність підвищення конкурентоспроможності та ефективності корпоративного управління, а також зростання інвестиційної привабливості підприємства та збільшення його вартості.

Головною передумовою запобігання логістичного ризику є результати його аналізу і оцінки, що дозволяють визначити орієнтований рівень небезпеки та міру прийнятного ризику для певного господарюючого суб'єкта, обрати відповідний спосіб мінімізації ризику, визначити дієві інструменти ризик-менеджменту та впровадити їх у практичну діяльність [1].

Для побудови ефективної системи управління логістичними ризиками необхідне практичне застосування загальноприйнятих методів та підходів до їх оцінки та аналізу на всіх етапах логістичного ланцюгу.

Стратегічна спрямованість на зниження впливу негативних проявів логістичного ризику є створення комплексної ефективної системи управління ризиком, що включає кілька етапів:

1. Визначення чи ідентифікація ризику. На даному етапі розглядаються найбільш часто виникаючі явища, пов'язані з виконанням ключових функцій виробництва, таких як процес виробництва, маркування, транспортування, зберігання, побудова маршрутів перевезення, розподіл та розрахунки. Ідентифікувати ризики до їх появи можуть експерти, за допомогою виділення факторів, які впливають на ступінь та величину ризику [2].

Завдяки ідентифікації ризику на даному етапі стає можливим отримати кількісну та якісну оцінку ризику, ймовірності його настання, рівня для розробки пріоритетних напрямів щодо запобігання та подальшій мінімізації ризику, регулювання збитків. Для промислових підприємств процес ідентифікації починається з визначення ризиків за наступними логістичними підсистемами: закупівля, транспортування, зберігання, матеріально-технічне постачання, організаційна структура [3].

2. Умови поставки. На цьому етапі розглядається умови договору, що впливають на формування ціни товару за базисними умовами постачання, оскільки опосередковано може

приховувати ризик неотримання прибутку; форс-мажорні обставини. Найважливіші оцінюванні і практично невідворотні ризики.

3. Умови розірвання договору. Договір розривається у разі істотного порушення його умов, в ньому коректно фіксуються умови розірвання договору, і навіть виплати неустойки, відшкодування збитків, штрафів тощо.

4. Вибір партнера сприяє зниженню ризику в логістичній системі, пов'язаному з непорозумінням умов та обставин його діяльності.

5. Визначення збитків та оцінка ризиків. Для оцінки ризиків зазвичай застосовуються кілька ключових підходів та методів: на основі статистичних даних, у процесі вивчення статистики втрат із визначенням частоти прояву встановлених рівнів втрат; на основі логічних міркувань або шляхом вивчення попередніх ситуацій та їх прогнозування і перенесення на майбутні ситуації; розрахунково-аналітичні, що використовують побудову кривої розподілу ймовірностей втрат; експертні – на основі інформації та оцінок, підготовлених експертами [4].

Досить часто застосовні методи управління логістичними ризиками, з урахуванням рекомендованого набору оцінок, що у результаті дозволяє вибирати найбільш раціональні та забезпечити мінімізацію негативних наслідків від негативних проявів ризику показники роботи підприємства [5].

Для удосконалення процесу управління логістичними ризиками підприємства необхідно запроваджувати такі напрями:

- 1) укладання довгострокових контрактів на придбання сировини та матеріалів безпосередньо у виробника;
- 2) формування резервного або страхового фонду для фінансування передбачених витрат;
- 3) виконання планових обсягів виробництва продукції, недопущення настання форс-мажорних обставин;
- 4) виконання планових обсягів збуту продукції, забезпечення максимальної гнучкості й адаптивності до змін попиту;
- 5) пошук нових постачальників, на вигідніших умовах співпраці з метою зниження витрат та забезпечення надійності процесу постачання матеріалів та сировини;

6) забезпечення належних умов транспортування, складування, збереження цілісності товару;

7) розробка оптимальних маршрутів транспортування для скорочення часу та витрат;

8) орієнтація політики управління складом для мінімізації запасів матеріалів, сировини та готової продукції;

9) поліпшення виконання замовлень за рахунок ефективного управління дистрибуцією.

Практична реалізація запропонованих напрямів удосконалення системи управління логістичними ризиками підприємства забезпечить упорядкування управлінських дій з логістичного менеджменту, розробку ефективних управлінських рішень, що спрямовані на функціонування належного рівня виконання логістичних бізнес-процесів з перевезенням, оформленням і зберіганням вантажу, транспортно-логістичного обслуговування, посилення мотивації до якості усіх учасників логістичної діяльності.

Список використаної літератури

1. Соколовський С. А., Науменко М. О. Вдосконалення логістичної системи підприємства: моделювання сценаріїв та оцінка ефективності. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Вип. 2. С. 236–245.
2. Кривов'язюк І. В., Смерічевський С. Ф., Кулик Ю. М. Ризик-менеджмент логістичної системи машинобудівних підприємств : монографія. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 200 с.
3. Варченко О. М., Артимонова І. В., Герасименко І. О., Качан Д. А. Логістичне управління матеріально-технічним забезпеченням виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств. *Міжнародний науковий журнал «Економічний дискурс»*. 2020. № 3. С. 92–105.
4. Репіч Т. А., Новак Т. В. Шляхи зниження логістичних витрат. *Молодий вчений*. 2018. № 11 (2). С. 185–189.
5. Курбацька Л. М., Кадирус І. Г., Савенко О. А., Нечипоренко К. В. Удосконалення логістичних систем для забезпечення принципів стійкого розвитку підприємства. *Агросвіт*. 2021. № 7–8. С. 60–66.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Сорока Валерія Володимирівна

студентка спеціальності «Менеджмент»

Науковий керівник: **Столбуненко Н. М.**, к.е.н., доцент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

На даний момент в сучасній ринковій економіці переважає корпоративна (змішана) форма власності, а це в свою чергу означає, що корпоративні структури стали скелетом для державних економік розвинутих країн.

Як наслідок, в процесі формування нашої національної економіки в умовах інтеграції в сучасний світовий економічний простір, значення корпоративної форми власності невпинно зростає. А саме тому вивчення та створення державою ефективної системи корпоративного управління є одним з найактуальніших завдань на даний момент часу.

Для того щоб правильно впровадити систему корпоративного управління необхідно детально дослідити історичні передумови формування корпоративної форми власності та етапи розвитку корпоративного управління.

З метою більш чіткого розуміння передумов появи поняття корпоративного управління необхідно дослідити сутність корпоративної власності. Вона з'явилася на противагу вже застарілій державній, яка суттєво стримувала економічний розвиток. Ця форма власності передбачає взаємодію приватної та державної власності, врівноважуючи та нівелюючи недоліки обох – капітал державних підприємств стає більш гнучким, а приватний менш ризикованим.

Невід'ємним є і значення корпоративних відносин, що являють собою взаємодію їхніх учасників – акціонерів, менеджменту, працівників, інвесторів, кредиторів, тощо, яка виникає з метою формування та використання акціонерного капіталу.

Існування такої складної форми власності, особливостей відносин між учасниками корпоративних підприємств стало підґрунтям

для формування поняття корпоративне управління. Рівень корпоративного управління – це одна з умов, що забезпечує інвестиційний клімат в країні, а також слугує чинником впливу на ефективність діяльності товариств, забезпечує захищеність прав інвесторів та інтересів інших зацікавлених осіб [4].

Існує чітке розмежування двох на перший погляд тотожних понять – корпоративний менеджмент і корпоративне управління. Корпоративний менеджмент забезпечує функціонування механізму ведення бізнесу, в той час як управління означає взаємодію декількох організацій чи осіб які так чи інакше мають відношення до аспектів функціонування фірми. Ці поняття використовують на різних рівнях управління підприємствами і пересікаються вони лише у формуванні глобальної стратегії організацій [3].

Початком становлення корпоративного управління можна назвати кінець XIX сторіччя, коли основну роль у прийнятті управлінських рішень приймали акціонери (таб. 1).

Таблиця 1

Історичні аспекти розвитку корпоративного управління

Часовий період	Рік	Подія
1	2	3
Кінець XIX – поч. XX ст (домінування акціонерів у прийнятті управлінських рішень)	1884 рік	Перший Закон про акціонерні компанії (Великобританія)
	1855 рік	Закон про обмежену відповідальність (Великобританія)
початок 30 рр. – 50 роки XX ст. (домінування в прийнятті управлінських рішень найманих менеджерів)	1931 рік	А. Берлі і Г. Мінз (США) публікують свою основоположну роботу «Сучасна корпорація і приватна власність» і приходять до висновку, що інтереси контролю над корпорацією радикально відрізняються від інтересів володіння її власністю
	1933–1934 рік	Закон про торгівлю цінними паперами 1933р. стає першим законом, що регулює функціонування ринків цінних паперів

Закінчення таблиці 1

1	2	3
Початок 30 рр. – 50 роки ХХ ст. (домінування в прийнятті управлінських рішень найманих менеджерів) (продовження)	1937 рік	Р. Коуз створив контрактну теорію фірми, з метою пошуку рішення для агентської проблеми (регулювання відносин між акціонерами і менеджерами з приводу управління капіталом. Це відбувалось шляхом укладання договору, який окреслював всі права і умови взаємодії сторін
50-ті – кінець 80-х років ХХ ст. (створення інструментів регулювання корпоративного управління)	1968 рік	Європейське економічне співтовариство (ЄЕС) приймає директиву про корпоративне законодавство для європейських компаній
	1970 рік	М. Дженсен створив теорію агентських витрат (величина втрат для інвесторів (акціонерів), яка пов'язана з розподілом прав власності і контролю)
90-ті роки – наші дні (систематизація корпоративного управління, пошук ефективної системи)	1990–1991 роки	Крах корпорацій Polly Peck і ВССІ, шахрайство з пенсійним фондом компанії Maxwell Communications. Поява необхідності удосконалення корпоративного управління з метою захисту інвесторів (Великобританія)
	1992 рік	Перший кодекс корпоративного управління (Великобританія)
	1993 рік	Зобов'язання компаній розкривати інформацію відповідно кодексу. Принцип «підкорись чи поясни»
	2002 рік	Публікація німецького Кодексу корпоративного управління – Кодексу Кромме (Німеччина), прийняття законодавчого акту про цінні папери Закону Сарбейнса-Окслі (США)
	2008 рік	Прийняття закону України про акціонерні товариства

Джерело: складено автором на основі джерел [1–2]

Але як ми можемо бачити, історичний шлях формування системи корпоративного управління ще не завершений і продовжується в наші часи. Наразі відбувається процес реформування і перебудови системи корпоративного управління під сучасні реалії.

Щодо українського законодавства є проблема відсутності конкретизації сфер відносин, де може існувати корпоративне управління, проте процес створення відповідного законодавства щодо корпоративного управління на національному рівні вже існує. Відтак, детальне дослідження історичних аспектів формування корпоративного управління стане основою в розробці національного кодексу принципів корпоративного управління.

Список використаної літератури

1. Плешакова О. А. Формування системи ефективного корпоративного управління в Україні. 2012. № 4. С. 57–60.
2. Мостенська Т. Л., Скопенко Н. С., Шекмар Н. А., Бойко І. А. Корпоративне управління : конспект лекцій для студ. спец. 8.050201 «Менеджмент організацій» ден. та заоч. форм навч. Київ : НУХТ, 2010. С. 98.
3. Муха Р. А. Корпоративне управління як головний елемент ефективного функціонування підприємства. Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. Вип. 255: в 9-х т. Т. IX. Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. С. 2157–2167.
4. Лозовський О. М., Незбутня О. В. Формування системи ефективного корпоративного управління в акціонерних товариствах. *Молодий вчений*. 2017. № 4 (44). С. 694–696.

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Спасенко Арсен Володимирович

студент спеціальності «Менеджмент»

*Науковий керівник: Масленніков Є. І., д.е.н., професор
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)*

Сучасні реалії дали зрозуміти всьому світу важливість перегляду функціонування різних сфер життя, як на національному рівні, так і на рівні підприємства. Починаючи з 2019 року, почалася реструктуризація формату праці, оскільки постійні обмеження, вимоги нових державних стандартів (маски, антисептики, соціальна дистанція і т. д.) та локдауни вимагали прийняття миттєвих дієвих

рішень, щоб компанія не просто не була в збитках, але продовжила своє існування на ринку.

Наступним відчутним викликом сучасності стала війна між росією та Україною в кінці лютого 2022 року. Дане протистояння під тиском політичного впливу зумовило зміну економічних складових усіх країн світу, відповідно і натиск на підприємницьку діяльність. Це пов'язано з різними родами обмежень, як-от:

- заборона експорту та імпорту матеріалів з/в деякі країни, що призводить до збільшення собівартості продукції або в гіршому випадку призупинення виробництва;
- зменшення/припинення торгових відносин з країнами, що підтримують агресію;
- збільшення у статті видатків більшості держав світу фінансування воєнної допомоги;
- та інші.

У даних прикладах ми бачимо економічну сторону, яка на перший погляд ніяк не пов'язана з людським ресурсом, але згідно з визначенням сформованим в міжуніверситетській колективній монографії «Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти»: економічна організація – це свідомо координоване соціальне утворення з визначеними межами, розгортає свою діяльність на відносно постійній основі для досягнення загальної мети або цілей. Автори наголошують на словах «координоване соціальне утворення», маючи на увазі групу або окремих людей, які взаємодіють між собою [1]. Тобто навіть економічна організація не позбавлена впливу людського фактору, що дає нам змогу розглянути проблематику корпоративної культури в кризових ситуаціях, адже на даному етапі розвитку менеджменту основним ресурсом керування є люди.

На рівні підприємства (мікрорівні) проблематика людського ресурсу включає сукупні професійні здібності усіх працівників та діяльність підприємства направлена на підвищення ефективності організації праці[2]. Для більш детальнішого дослідження варто використати рис. 1 з людськими факторами, які безпосередньо впливають на діяльність підприємства, а також становлять основу корпоративної культури.

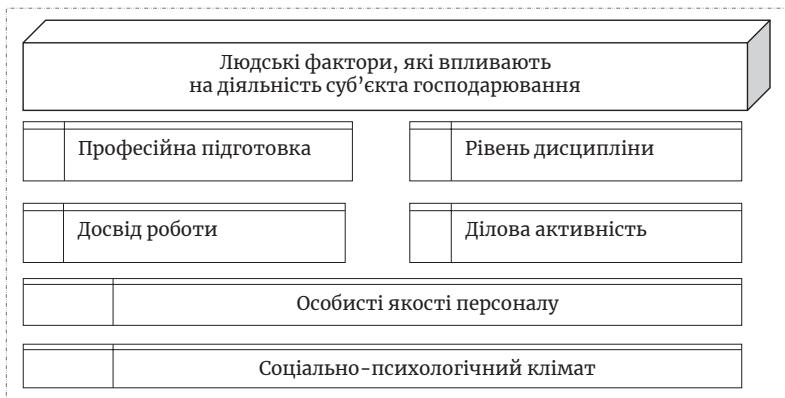

Рис. 1. Людські фактори, які впливають на діяльність підприємства [3]

В 2022–2023 році вибухнув сплеск міграційних процесів. Чиста міграція до Канади, наприклад, більш ніж удвічі перевищила попередній рекорд, а в Німеччині була навіть вищою, ніж під час «міграційної кризи» у 2015 [4]. Тому пропоную розділити ринок праці на заповнений та незаповнений. Різниця в тому, що заповнений ринок праці дає можливість власнику обирати між тими чи іншими працівниками. В такому випадку корпоративна культура повинна передбачати підбір персоналу з високим рівнем дисципліни, волевими якостями працівника, у випадку, якщо це необхідно, то з певною професійною підготовкою. Соціально-психологічний клімат такої підприємства повинен бути заснований на конкретних прописаних стандартах та жорсткому контролі. Також слід додати, що зарплата працівників повинна бути конкурентна, щоб стимулом залишитись на роботі було не лише важкість знайти нову, але й втрата додаткових премій, коштів.

Якщо ринок незаповнений працівниками, то власнику необхідно створити привабливу корпоративну культуру. Умови праці повинні бути привабливими для працівників (комфортні та безпечні), повинен бути розвиток персоналу, мається на увазі і їхнє професійне вдосконалення і кар'єрне зростання, якщо це необхідно. На відміну від попередньої ситуації, підприємець вже не має вибору між тим, щоб підняти зарплатню чи ні, адже без конкурентної

зарплатні не буде працівників. Корпоративна культура частіше повинна звертати увагу на соціально-психологічний клімат. Це можна зробити за допомогою створення цінностей підприємства, тренінгів, де вони будуть обговорюватись. Оскільки працівник має вибір між різними вакансіями, що існують на ринку, важливо розуміти, чого не вистачає співробітнику, проводячи опитування серед усього персоналу та з кожним працівником індивідуально.

Власникові підприємства варто проявити гнучкість у виборі корпоративної культури, оскільки сьогоднішня наповнена різними викликами, що можуть як полегшити так і ускладнити підбір персоналу.

Список використаної літератури

1. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти : моногр. / за ред. д.е.н., доц. Є. І. Масленнікова. Херсон : Гринь Д. С., 2016. Вип. 1. 20 с.
2. Масленніков Є. І., Гусев А. О. Людський капітал країни та вплив на його розвиток державної податкової політики. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2020. Т. 19. Вип. 2 (45). 2020. С. 70–86.
3. Побережець О. В. Теоретико-методологічні та практичні засади дослідження системи управління результатами діяльності промислового підприємства : монографія. Херсон : Видавництво : Гринь Д. С., 2016. 81 с.
4. A new wave of mass migration has begun / The Economist, URL: https://www.economist.com/finance-and-economics/2023/05/28/a-new-wave-of-mass-migration-has-begun?itm_source=parsely-api (дата звернення 01.10.2023).

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ КОНЦЕПЦІЇ INDUSTRY 5.0.

Стоянов Владислав Миколайович

аспірант 1-го курсу ОНП «Менеджмент»

*Науковий керівник: Чайковська М. П., д.е.н., професор
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)*

Професійна система менеджменту в Україні знаходиться на стадії самопізнання, що значно послаблює наші конкурентні позиції

порівняно із західними державами. А також має негативне відображення у прийнятті ефективних управлінських рішень у внутрішніх політичних та економічних елементах держави, як системи. Основна необхідність розвитку української системи менеджменту полягає не тільки в необхідності в ефективному управлінні соціально-економічними процесами під час війни, а й постійним розвитком суспільства. Розглядаючи питання перспективи регулювання соціально-економічних процесів в Україні треба зосередити увагу на рівень розвитку українського менеджменту, як одного з основних елементів регулювання таких процесів.

Актуальність теми пов'язана з постійним розвитком світових систем менеджменту та прагненням України до швидкої європейської інтеграції, яка передбачає імплементацію західних цінностей, до яких треба відносити і систему менеджменту, як наукове та культурне явище.

Розвиток професійної системи менеджменту – це питання виживання держави у часи безперервних інноваційних процесів та інтенсивної глобалізації соціально-економічних процесів. Підходи до менеджменту змінювалися разом із переходом суспільства за одного етапу розвитку на інший. В економіці такі етапи характеризуються промисловими революціями. На початку 21 сторіччя були запущені незворотні процеси четвертої промислової революції. Питання інновацій та глобалізації стали невід'ємними елементами формування стратегій підприємств, корпорацій та держав [1, с. 30]. Відповідно і професійна система менеджменту повинна зазнавати трансформацій задля забезпечення ефективного управління в умовах «нової нормальності». «Нова нормальність» пов'язана з реалізацією концепцій «Промисловість 4.0» і «Суспільство 5.0», які знаходяться в процесі взаємодії і системного розвитку [2, с. 24]. Реалізація концептуальної системи розвитку промисловості «Промисловість 4.0» була викладена у квітні 2011 року, коли на Гановерському ярмарку група «Industry 4.0» виступила з ініціативою підвищення конкурентоздатності німецької економіки. Вже у 2016 Японія запропонувала новий етап розвитку людської цивілізації – формування і розвиток «Суспільство 5.0». Суспільство 5.0 – соціально-економічна і культурна стратегія розвитку суспільства, заснована на використанні цифрових технологій у всіх сферах

життя. Ідея такого суспільства – частина національної японської стратегії розвитку людського капіталу. Наразі головною концепцією вважається “Industry 5.0”, яка об’єднує основні елементи двох попередніх концепцій [3, с. 45]. Основні відмінності концепцій “Industry 4.0” та “Industry 5.0” викладено нижче у таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз концепцій “Industry 4.0» і “Industry 5.0”

“Industry 4.0”	“Industry 5.0”
<ul style="list-style-type: none"> – Центрована навколо виробничої ефективності шляхом кращої цифрової інтеграції та використання Штучного Інтелекту. – Технологічні зміни є головним чинником змін в переході на кібер-фізичну взаємодію. – Присутнє вирівнювання з оптимізацією бізнес моделей в рамках існуючих ринків капіталу та економічних моделей, які, наприклад, автоматично фокусуються на скороченні витрат та максимізації прибутку для стейкхолдерів. – Немає фокусу на характеристиках дизайну та ефективності в напрямках повторного використання ресурсів та матеріалів, щоб мінімізувати кліматичні та соціальні ризики. 	<ul style="list-style-type: none"> – Забезпечує галузеві фреймворки (рамки розвитку), які комбінують завдання конкурентоспроможності та сталості. – Фокусує на впливі альтернативних (крім технологій) режимів керування моделями, що ведуть до сталості та стійкості. – Робить працівників більш значимими та сильнішими через використання цифрових пристроїв, й уособлює, таким чином, людино-центричний підхід до використання технологій. – Будує шлях по переходу до сталої економіки. – Розширює корпоративну відповідальність до повних ЛДВ. – Вводить індикатори, що показують для кожної галузевої екосистеми прогрес в досягненні стійкості, процвітання та сталості.

Джерело: Розроблено автором на основі [2; 4; 5]

Людиноцентризм концепції “Industry 5.0” демонструє занепокоєність суспільства надшвидким розвитком технології та місцем людини у новій ері. Ця занепокоєність ескалювалася при кожній промисловій революції, але саме зараз, коли робототехніка максимально наблизилась до людських можливостей, це питання стало найбільш актуальним серед багатьох науковців. При переході до концепції “Industry 5.0” людству будуть необхідні нові професії,

які будуть зосереджені вже не на використанні Inelegance Quality, а на використанні Emotional Quality [6].

Трансформація економіки та професійної діяльності суспільства вимагатиме трансформації професійної системи менеджменту. В першу чергу ці трансформації відбудуться через зміну пріоритетності основних функцій та появу нових. Функції прогнозування та планування не змінять свої значущості, оскільки саме людина повинна визначати курс розвитку, використовуючи технології, а не навпаки. Організація, регулювання, контроль, інформаційне забезпечення та зв'язок, аналіз будуть значно полегшені за допомогою технологій. Мотивація та координація стануть одними з головних функцій управлінської діяльності та отримаю нову форму, оскільки збільшиться кількість спеціальностей, які вимагатимуть творчій підхід. Через це необхідність буде не просто в мотивації, а в у вмінні надихати. Ефективна координація трансформується у вміння сполучати колектив. Інноваційність стане більше ніж функцією, а принципом виконання цих функцій, який включає в себе дуже важливий елемент – творчість.

Світовий досвід демонструє, що постійний розвиток вимагає постійних змін, незалежно від бажання. Будь-який процес вимагає розвитку, бо стагнація призводить до занепаду. Питання розвитку професійної системи менеджменту полягає в усвідомленні неминучості “Industry 5.0” так, як це було і з попередніми промисловими революціями. Тому початок адаптації до нових світових реалій повинен розглядатися найближчим часом, як один з найважливіших факторів існування.

Список використаної літератури

1. Stoianov V. M. Risk management of the banking sector in the digital economy. Proceedings 1 st Student Scientific Conference of Joint Research Cooperation between Odesa I. I. Mechnikov National University and Huaiyin Institute of Technology. April 28–29, 2022. Dnipro : Serednyak T. K., 2022. P. 29–32.
2. Кузнєцов Е. А. «Нова нормальність» професійної системи менеджменту. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/32066/1/23-28.pdf>
3. Чайковська М. П., Стоянов В. М. Напрямки впливу ефективного ризик менеджменту на фінансову стійкість банківської системи. *Фінансове регулювання зрушень в економіці України* : зб. Матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Мукачеве, 29 березня 2022 р.). С. 45–48.

4. Klaus Schwab. The Fourth Industrial Revolution: what it means, how to respond. *Foreign Affairs*. URL: https://www.jef.or.jp/journal/pdf/208th_Cover_01.pdf
5. Mario Hermann, Tobias Pentek, Boris Otto. Design Principles for Industrie 4.0 Scenarios: *A Literature Review*. Technische Universitat Dortmund. 2015. № 1. P. 1–16.
6. Офіційний сайт Market Research Reports & Industry Analysis. Industry 4.0 Market – Growth, Trends, and Forecasts (2020–2025). URL: <https://www.asdreports.com/market-research-report-538241/industry-market-growth-trends-forecasts>.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Стрельченко Марина Анатоліївна

студентка спеціальності «Менеджмент» (магістр)

*Науковий керівник: Чайковська М. П., д.е.н., професор
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)*

Зростання глобалізації світової економіки зобов'язує сучасні організації використовувати нові підходи до управління маркетинговою діяльністю підприємства. Тому все більше постає потреба використання новітніх цифрових маркетингових інструментів та створенню маркетингових стратегій. Управління маркетинговою діяльністю – діяльність, яка передбачає впровадження системи заходів короткострокового та довгострокового характеру, спрямованої на цільовий ринок, основою якої є використання інформаційних технологій, встановлення постійної комунікації зі споживачем, що дає можливість підвищувати гнучкість маркетингових інструментів відповідно до потреб ринку, зміцненню конкурентних ринкових позицій за рахунок загального задоволення потреб цільового споживача, досягнення поставлених цілей та отримання прибутку [1, с. 358].

Умови інтеграції національної економіки до європейських вимог постійно висуває перед українськими підприємствами задачу, щодо забезпечення міжнародних конкурентних маркетингових переваг

у сфері цифровізації, ця інтеграція робить актуальною цінність проблематики цифровізації маркетингової діяльності підприємств. Даний перехід вимагає від маркетингових відділів підприємств постійного моніторингу ринку, пошуку нових підходів до постійного удосконалення існуючого маркетингового інструментарію, стратегій та переосмислення важливості маркетингової діяльності [2, с. 30]. Тобто головним завданням маркетингового відділу постає формування комплексу маркетингового управління на основі цифрових технологій, що зможе забезпечити ефективність та результативність організації управління маркетинговою діяльністю та забезпечення конкурентоспроможності у сучасному цифровому середовищі. Перехід до цифрового маркетингу забезпечує вирішення цих проблем та досягнення цілей.

Цифровий маркетинг є комплексним підходом до просування підприємства, його товарів та послуг у цифровому просторі, шляхом інтегрування великої кількості технологій з продажами та клієнтським сервісом, що забезпечує постійну комунікацію з кінцевим споживачем.

Тенденції цифрового маркетингу відіграють досить важливу роль у формуванні стратегій присутності бізнесу в Інтернеті та залучення клієнтів. Використання цих тенденцій дозволяє компаніям випереджати конкурентів, покращувати клієнтський досвід і стимулювати зростання [3, с. 121].

Серед переваг цифрового маркетингу можна виділити:

- Ефективна взаємодія зі цільовим споживачем.
- Зниження витрат на маркетингову діяльність.
- Покращення результативності бізнесу.
- Побудова стійких відносин з клієнтами.
- Збільшення прибутковості підприємства.
- Підвищення свідомості про бренд.
- Збільшення конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі.

На шляху формування та застосування сучасних маркетингових інструментів та стратегій підприємства можуть зіткнутися з певними проблемами, серед яких обмеженість ринків збуту колом споживачів, невеликий проміжок часу для виводу нових продуктів, недосконалість використання сучасних маркетингових

інструментів, неможливість більш точного прогнозування попиту потенційних споживачів в умовах розвитку цифровізації [4, с.50].

При впровадженні сучасних маркетингових стратегій в управління маркетинговою діяльністю підприємства необхідно враховувати певні рекомендації:

- при розробці цифрових інструментів відповідної маркетингової стратегії необхідно враховувати інтереси та пріоритети підприємства;
- чітко окреслювати ролі та межі маркетингової стратегії;
- постійний моніторинг цифрового простору, для слідування за актуальними розробками;
- поширювати цифрову культуру з використанням різних електронних засобів для заохочення поведінки цільових споживачів;
- забезпечувати чіткий контроль за реалізацією сучасних маркетингових стратегій;
- налагоджувати продуктивну взаємодію між підрозділами цифрової комунікації;
- бути готовим швидко реагувати на зміни в ринковому середовищі і вносити корективи у маркетингову стратегію;
- створювати засоби для забезпеченості готовності долати ризики, які можуть виникати в цифровому просторі.

Таким чином, сьогодні цифрові технології є фактором успіху та забезпечення конкурентоспроможності будь-якого бізнесу, через зростання інтернет-активності суспільства. Цифрова трансформація управління маркетинговою діяльністю представляє собою впровадження цифрових технологій у підходи до корпоративного управління, обліку, зовнішніх комунікацій, корпоративної культури, організації процесу виробництва та інших бізнес процесів підприємства.

Список використаної літератури

1. Чайковська М., Ярвіс М., Заячковська Н., Тчон Л., Бортнік Н., Баннікова К. Digital-маркетинг як сучасний інструмент просування товарів та послуг у соціальних мережах: актуальні тенденції та вектори розвитку. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. № 4 (45). Р. 355–364.
2. Олійник Г. Ю. Цифровізація маркетингової системи управління підприємством. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 4. С. 29–35.

3. Чайковська М. П. Концептуально-методологічні засади управління маркетинговими ІТ-проєктами в умовах цифрових трансформацій : монографія. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 370 с.
4. Обіход С., Матвеев М., Бойко В. Digital-маркетинг в умовах цифровізації сучасних бізнес-процесів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 3. С. 50–54.

INTRODUCTION OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES INTO THE ACCOUNTING SYSTEM TO ENHANCE THE COMPETITIVENESS OF THE ORGANIZATION

Tashchy E. B.

1st year student master

Specialty “Management”

Scientific supervisor: Assoc. Prof. In Economics, Prof. O. V. Poberezhets

Language consultant: PhD in Linguistics, Assoc. Prof. T. L. Karavaeva

Information technologies hold a significant position in society and are actively advancing and being promoted by the state. Compared to other scientific and technical achievements, information technology and computing tools are applied to some extent in every sphere of human activity, contributing to rapid technological and technical progress [2]. In the current conditions, the production and economic activities of any enterprise are closely tied to the use of information technology (IT).

IT in accounting is used to increase speed, reduce labor intensity, and improve the process of utilizing information in various types of activities (production, construction, service and service sectors, medicine, and other economic activities of entities). Nowadays, it is impossible to imagine accounting without the application of IT. The accounting system is actively evolving, constantly improving, changing, and requires the development of information technologies.

Prominent scholars such as F. F. Butinets, S. V. Ivahnenkov, M. R. Luchko, V. O. Osmatchenko, S. V. Svirko, L. O. Tereshchenko, N. M. Khorunzhak, and others have addressed the issues of organizing accounting in the context of using information technologies in enterprises. However, despite the significant contributions of these scholars, questions

related to the computerization of the accounting process at enterprises remain relevant and require further research.

The aim of the research is to analyze the use of modern information technologies in accounting to enhance the competitiveness of the enterprise.

Accounting is the foundation of business, and the financial well-being of a company depends on the correctness of its management. Traditional accounting involves complex, diverse, and meticulous work by accountants, including numerous routine operations, repetitive sequential and computational actions, as well as the preparation of various documents, registers, journals, orders, and reports. The use of information technologies allows replacing manual work with automation, enabling accountants to act more as analysts and controllers rather than data entry and processing operators [4, p. 190]. Of course, software cannot replace the chief accountant, but it can help save their working time, detect and rectify all mathematical errors in accounting, assess the current financial status of the company and its prospects, and free up time for the accountant to study changes in evolving legislation and focus on control functions.

When considering possible errors in accounting, they can occur due to [1, p. 171]:

- carelessness (e.g., arithmetic errors);
- lack of experience and skills (personnel issues);
- intentional unlawful actions.

Errors committed due to negligence can be minimized by implementing specialized accounting software for data processing. While it's not possible to eliminate errors completely, it is possible to significantly reduce the likelihood of such errors.

Although there are more than a thousand commercially available accounting software programs worldwide, with various industry focuses and costs, in Ukraine, accountants and entrepreneurs prefer domestic software packages that are most suitable for the current economic conditions, medium-sized businesses, and variations in legislation regulating accounting procedures. Additionally, they often choose software options that come with support from Ukrainian manufacturers.

High-quality and structured automation of accounting is the foundation of effective enterprise management (Figure 1).

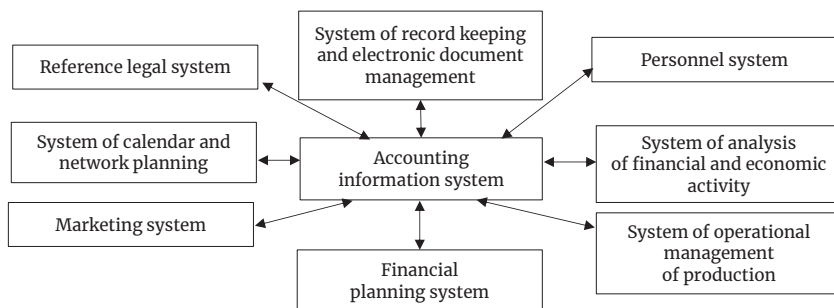

Figure 1 – Accounting Information System in the Integrated Enterprise Management System

Source: Compiled based on [3]

Well-processed, systematized, and structured information is the guarantee of effective organizational management. Conversely, the absence of correct and reliable data can lead to incorrect decisions and, most likely, significant losses.

In medium and large companies, there are numerous linear departments that use different software tools:

- the budget department uses budgeting software;
- the contract department uses document management software;
- the accounting department uses accounting software;
- the HR department uses HR management software, and so on.

Well-processed, systematized, and structured information is the guarantee of effective organizational management. Conversely, the absence of correct and reliable data can lead to incorrect decisions and, most likely, significant losses.

In medium and large companies, there are numerous linear departments that use different software tools:

- the budget department uses budgeting software;
- the contract department uses document management software;
- the accounting department uses accounting software;
- the HR department uses HR management software, and so on.

However, there are few companies that can consolidate all this information into a unified information system, which would help avoid duplicate data entry and provide management with real-time information.

The main goal of automating business processes is to obtain timely and reliable information about the company's operations. This includes contracts with counterparts, orders placed with suppliers, orders received from customers, inventory levels of goods and materials in warehouses, as well as debtor and creditor balances. The use of information technology (IT) in accounting reduces routine tasks, freeing up time for organization, analysis, and control of business activities. The aim of automation is to increase the efficiency of accounting within the organization, and consequently, all business processes within the organization.

IT provides users with new, previously unknown capabilities when using automated accounting systems.

In today's competitive market conditions, every company must have the ability to adapt quickly to constantly changing market conditions, external and internal factors, new services, and the development of information technologies. New technologies serve as tools to create new ways of managing business operations, conducting accounting, and building management accounting that yield qualitative results both at the company level and in the overall market economy. They allow organizations to maintain a competitive advantage among other economic entities [5, p. 181].

Company leaders need to focus on analyzing existing information systems and conduct audits of software products used for accounting, inventory management, management, and financial reporting within their organizations. If necessary, they should make corrections to improve their operations.

Currently, Ukraine has not completely caught up with more developed European countries. However, unlike European countries, Ukraine has exceeded the pace of implementing information technologies in many areas. Factors hindering IT development in Ukraine include an imperfect level of workforce training in IT-related fields and an insufficient regulatory framework.

It is crucial not to repeat the mistakes of the past, where the adoption of IT products did not yield the expected increase in operational efficiency for businesses. Today, the key role in the success of IT investments is not the IT solutions themselves, specific equipment, or software products, but how an organization builds processes for implementation, control, and structuring of all production processes within a unified information

framework. The current economic landscape dictates certain requirements for organizational management, where every company needs a rigorous selection of new technologies for effective accounting and continuous improvement of existing accounting systems.

The use of information and communication technologies in the accounting of enterprises will help ensure effective management and gain a competitive advantage.

References

1. Korol S.Ya., Klochko A. O. Digital technologies in accounting and auditing. *Derzhava ta regiony. Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*. 2020. № 1. P. 170–176.
2. Kubakh P. S. Information technologies in accounting. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/24020/1/S.49.pdf>
3. Pashnina A. O. Development of accounting organization in enterprises using information computer technologies: dissertation for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.09. Rivne, 2016. 242 p.
4. Chekh N. O., Konoplina O. O., Mizik Yu.I. Information technologies in accounting and related security risks. *Accounting. Analysis and Audit*. 2021. Issue 55. P. 189–193.
5. Manguic D. Accountants and the cloud – Involving the professionals. *Accounting and Management Information Systems*. 2017. Vol. 16. № 1. P. 179–198.

ВИЛУЧЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ДО ДЕРЖАВНОГО: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ

Ткаченко Катерина Дмитрівна

студентка спеціальності «Фінанси, банківська сфера та страхування»

Науковий керівник: Бутенко В. В., к.е.н., доцент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Російська агресія ставить перед місцевими громадами надзвичайно важливе завдання. Успішне економічне й соціальне зростання нашої країни в суттєвій мірі залежить від стабільності місцевих бюджетів, які є невід’ємною частиною української бюджетної системи. Зміни у структурі та обсягах доходів і видатків

цих бюджетів стають все помітнішими, а проблеми щодо фінансування дефіциту набувають ще більшої гостроти й актуальності. Саме тому, необхідно докласти максимальних зусиль для забезпечення належного фінансового стану місцевих громад та забезпечити їх можливості розвитку.

Під час аналізу податкових надходжень до місцевих бюджетів виявляється, що у більшості регіонів відзначається помітне зменшення доходів від оподаткування. Важливо відзначити, що цей тенденційний спад не стосується податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), який залишається стабільним і не зазнає значних коливань [1].

За інформацією, опублікованою урядом, під час повномасштабного вторгнення надходження від «військового» ПДФО до місцевих бюджетів збільшилися у 8 разів. Щоб належним чином осмислити масштаб цього зросту, звернемось до порівняння чисел: у 2021 році очікувалася сума надходжень від «військового» ПДФО на рівні 12 мільярдів гривень, у той час як прогнозована сума в 2023 році становить 96 мільярдів гривень.

У 2022 році, згідно з даними Openbudget, найбільший внесок у структуру доходів місцевих бюджетів припадав на податкові надходження, і ця категорія становила суму в 394 мільярди гривень, що приблизно складало 70 % від загальної суми надходжень. З цієї суми, 285 мільярди гривень припадали на загальний ПДФО, з якого приблизно 84 мільярди гривень були призначені як «військовий» ПДФО. Щодо офіційних трансфертів, на них припадало 23 % [1].

Може здатися, що всі громади мають доступ до додаткових фінансових ресурсів, однак стан місцевих бюджетів різний. З надлишком в розмірі понад 10 % серед 1 646 місцевих бюджетів можуть похвалитися 904 громади. У той самий час 227 громадам не вистачає фінансових ресурсів для забезпечення ефективного функціонування та задоволення потреб своїх жителів [2].

Найбільший профіцит серед місцевих бюджетів за перше півріччя зафіксований у Києві – а саме 13,4 мільярда гривень. Навіть без урахування «військового» ПДФО, надлишок коштів у столичному бюджеті складає 10,5 мільярда гривень. Серед інших міст та областей, що також зазнали важливого фінансового покращення, можна відзначити Одесу, Дніпро, Львів, а також області Одеську, Харківську, Донецьку і Миколаївську. При цьому бюджети

Харкова, Дніпра та Миколаївської області, без урахування «військового» ПДФО, виявилися б дефіцитними [2].

Вилучення «військового» ПДФО з місцевих бюджетів в умовах війни може призвести до низки серйозних проблем і вплинути на різні аспекти фінансування та соціального розвитку територіальних громад.

– Вилучення фінансових ресурсів може призвести до значного обмеження фінансування різних галузей. Оскільки більша частина бюджету використовується на оплату праці, субсидії та поточні трансферти, скорочення цих видатків може позначитися на якості життя громадян і спричинити проблеми в сферах соціального захисту та підтримки підприємств.

– Прифронтові області та міста, які перебувають у зоні конфлікту, можуть постраждати найбільше від вилучення коштів з місцевих бюджетів. Вони потребують додаткового фінансування для відновлення інфраструктури та соціальних служб, але ця можливість може бути обмежена, що призведе до подальшого загострення їхнього становища.

– Зменшення видатків на освіту та загальнодержавні функції може негативно вплинути на якість освіти та ефективність державного управління. Зокрема, скорочення видатків на органи управління та міжбюджетні трансферти може призвести до складнощів у виконанні функцій державного апарату та наданні послуг громадянам.

У цілому, вилучення фінансових ресурсів із місцевих бюджетів у воєнний період створює значні виклики для фінансової стабільності та соціального розвитку місцевих бюджетів. Надзвичайно важливо уважно розглядати ці проблеми та вдосконалювати спеціальні рішення та механізми фінансування для забезпечення національної безпеки та соціального благополуччя громадян. При цьому слід звертати увагу на комплексний підхід до вирішення цих питань, спрямований на забезпечення сталого та збалансованого розвитку країни в умовах внутрішньої та зовнішньої загрози.

Список використаної літератури

1. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2022&budgetType=LOCAL> (дата звернення: 30.09.2023)

2. Питання на 120 мільярдів: що буде, якщо в місцевих громадах забрати «військовий» ПДФО? URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/09/15/704347/> (дата звернення 30.09.2023)

ЕКОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ОБЛІКОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Філатова Марія Олександрівна

студентка спеціальності «Менеджмент» (магістр)

Науковий керівник: Побережець О. В., д.е.н., професор

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Сучасне бізнес-середовище постійно змінюється під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. Трендами останніх років для підприємств стала цифровізація та роботизація, проте сьогодні необхідно не лише враховувати світовий технологічний розвиток, а й екологічний та соціальний аспекти, що обумовлює важливість управління конкурентоспроможністю підприємства. Технології штучного інтелекту з кожним роком набирають все більше обертів і сучасні науковці наголошують на важливості питання безпечного впливу штучного інтелекту на життя людини. Тобто сучасне бізнес-середовище має необхідність у забезпеченні ефективної та безпечної спільної роботи машин та людей для утримання та підвищення конкурентоспроможності підприємств. При цьому дана взаємодія не повинна мати негативний вплив на природу та структуру ресурсів у світі.

Вчасна реакція та регулювання змін зовнішнього середовища є невід'ємним елементом управління конкурентоспроможністю підприємства, що передбачає його гнучкість та адаптивність. Тому однією з головних цілей підприємства є не просто задоволення потреб споживачів за допомогою цінного продукту, а й забезпечення його екологічності та позитивного впливу на суспільство. Кожна компанія має робити позитивний внесок у сферу суспільного життя. Даний внесок можна виміряти за допомогою рівня

задоволеності стейкхолдерів та матриці цілей сталого розвитку, яка передбачає збереження навколишнього середовища, відповідальне споживання та покращення соціального статусу кожної людини.

Поведінка споживачів під впливом зовнішніх факторів також змінюється і вона переходить до концепції сталого споживання. Тому екологічна і соціальна звітність необхідна не лише для самого підприємства та його керівництва, а й для всіх інших зацікавлених сторін: інвесторів, споживачів, державних органів та ін. Надання регулярної звітності з цих аспектів від підприємства справдить очікування стейкхолдерів щодо його екологічної та соціальної відповідальності, підкріплюючи цим свою репутацію та імідж. Як наслідок, інформаційно-аналітичне забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємства сьогодні неможливе без здійснення екологічного та соціального обліку і надання звітності.

Під управлінням конкурентоспроможністю підприємства розуміють аспекти виконання загальних функцій управління, які визначають стратегію і політику у сфері створення й реалізації конкурентоспроможних товарів, цілі й відповідальність у даній сфері діяльності суб'єкта господарювання, що реалізуються за допомогою таких засобів, як планування конкурентоспроможності, оперативне управління нею, її забезпечення й підвищення в рамках певної системи конкурентоспроможності [1].

Тобто управління конкурентоспроможністю підприємства, звичайно, стосується поточної діяльності підприємства, проте в більшій мірі воно зорієнтоване на майбутнє і визначає перспективне нарощення потенціалу підприємства. Більшість підприємств працюють у напрямку технологічного розвитку, слідуючи аспектам концепції Індустрії 4.0, тому сьогодні він стає необхідною умовою конкурентоспроможності підприємства, при цьому екологічна та соціальна відповідальність – можливостями її підвищення.

Глобальний договір ООН передбачає три принципи збереження довкілля, де закликає ділові кола підтримувати підхід до екологічних питань, заснований на принципі обережності, запроваджувати ініціативи, спрямовані на підвищення відповідальності за стан довкілля та сприяти розвитку й упровадженню екологічно безпечних технологій [2]. Проведення систематичного екологічного

обліку та надання екологічної звітності підтвердить екологічність діяльності підприємства та дотримання ним відповідних норм.

Екологічний облік є науково обґрунтованою системою суцільного та безперервного спостереження, оцінки, систематизації та узагальнення інформації про економіко-екологічні процеси, що виникають в результаті діяльності господарського суб'єкта [3]. Існує безліч методів та інструментів, якими підприємства користуються для проведення екологічного обліку. Наприклад, оцінка життєвого циклу продукту (LCA), екологічна сертифікація, створення власних систем екологічного обліку та ін. Результатом процесу екологічного обліку має бути документально оформлена звітність, яка є способом передачі систематизованої інформації щодо екологічного аспекту діяльності стейкхолдерам. Екологічна звітність наразі немає чітко визначеної форми, проте, зазвичай, вона включає показники викидів вуглецю, використання води, утилізації відходів, споживання енергії та дані про заходи зменшення впливу на навколишнє середовище.

Цілі сталого розвитку, розроблені ООН, передбачають також покращення суспільного життя, подолання соціальної нерівності та інші аспекти, які компанії сьогодні не можуть ігнорувати. Проведення соціального обліку на підприємстві дає змогу продемонструвати прозорість компанії у відносинах зі стейкхолдерами та підтвердити власну соціальну відповідальність перед суспільством.

Соціальний облік – окремий вид бухгалтерського обліку, що є процесом формування та надання внутрішнім і зовнішнім користувачам інформації про економічний, екологічний і соціальний вплив суб'єкта і його діяльності на суспільство [4]. Результатом соціального обліку має бути документально оформлена звітність, яка розкриває інформацію про вплив діяльності підприємства на суспільні процеси. Соціальна звітність подається у довільній формі і може містити дані про умови праці робітників, дотримання ділової етики підприємством, вплив характеристик продукції на суспільство та участь у благодійних або волонтерських програмах.

Звичайно, організація екологічного та соціального обліку на підприємстві буде нести за собою додаткові витрати. Проте спрямування фінансових ресурсів для забезпечення даного процесу

є раціональним, враховуючи переваги задоволення вимог стейкхолдерів для забезпечення тісної співпраці з ними, оптимізації управління екологічними і соціальними ризиками та отримання можливостей підвищення енергоефективності, відповідальності споживачів.

Отже, екологічна та соціальна звітність є одним з найважливіших факторів управління конкурентоспроможністю сучасного підприємства. Управлінцям необхідно налагодити та організувати ефективний процес екологічного та соціального обліку на підприємстві, щоб він став систематичним. В залежності від розміру та структури підприємства, безпосередньо забезпечувати цей процес та надавати регулярну звітність можуть самі керівники, бухгалтери, спеціалісти фінансового відділу або може створюватися окремий підрозділ з екологічного та соціального обліку. Поширення екологічної та соціальної звітності у відкритий доступ сприятиме не лише налагодженню ефективних зв'язків зі стейкхолдерами, але і підвищенню іміджу компанії та підкріплення позитивного враження від бренду. Дані можливості сприяють підвищенню конкурентоспроможності підприємства, тому екологічна і соціальна звітність має стати невід'ємною частиною системи управління конкурентоспроможністю підприємства.

Список використаної літератури

1. Савенко В., Нестеренко І., Ключова В. Управління конкурентоспроможністю підприємства в сучасних умовах господарювання. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2019. Вип. 42, економічний. С. 66–76.
2. UN Global Compact Network Ukraine. 2023, January 2. Global Compact Network Ukraine. URL: <https://globalcompact.org.ua/english/>
3. Єршова Н., Букатенко Н. Екологічний облік і контроль в умовах глобалізаційних викликів. *Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції* (м. Київ, 22 лютого 2022 р.). 2022. С. 49–51.
4. Дубініна М., Галкін В., Трум О., Височанська А. Соціальний облік: закордонний та вітчизняний досвід. *Modern Economics*. 2019. Вип. 13. С. 85–89.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВІДОБРАЖЕННЯ ДОХОДІВ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Фучеджи Наталя Федорівна

студентка спеціальності «Облік і оподаткування» (магістр)

Науковий керівник: Побережець О. В., д.е.н., професор

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(м. Одеса, Україна)

Сучасна господарська діяльність підприємств вимагає високий рівень ефективності в управлінні доходами й витратами, які матимуть вплив на формування фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання. Одним із важелів регулювання є доходи майбутніх періодів.

Доходи майбутніх періодів – це кошти, які були отримані суб'єктом господарювання у звітному періоді, але згідно з правилами бухгалтерського обліку, відносяться до майбутніх періодів. Причиною є не підкріплення операцій жодними відповідними витратами [1, с. 755].

Проте, варто звернути увагу на неоднозначність регламентації даної категорії. В законодавчих нормах висвітлюється лише загальна інформація. Зокрема, в НП(С)БО 11 «Зобов'язання» зазначено, що доходи майбутніх періодів є складовою зобов'язань, не враховуючи специфіки діяльності та особливостей окремих підприємств [2, п. 6].

По-перше, головною проблемою є неузгодженість у структурі та складі доходів майбутніх періодів між бухгалтерами та науковцями. Оскільки на законодавчому рівні відсутня чітка регламентація цього поняття, тобто, немає чітких пояснень та рекомендацій, підприємства мають можливість самостійно вирішувати, які категорії включати до доходів майбутніх періодів в залежності від їх виду діяльності та власної стратегії.

По-друге, проблемою є відсутність встановлених термінів і методики розподілу та списання доходів майбутніх періодів. У своїй практичній діяльності суб'єкти господарювання самостійно визначають терміни та методи списання (розподілу) або взагалі не висвітлюють даний аспект в обліковій політиці. Зазвичай використовується метод рівномірного списання. Для належного

відображення облікової інформації і розподілу доходів рекомендується використовувати спеціальний документ, який чітко визначатиме терміни та методику списання, і в якому буде надана відповідна обґрунтована пояснювальна інформація [3].

По-третє, доходи майбутніх періодів відображаються в балансі у вигляді окремої статті до III розділу «Поточні зобов'язання і забезпечення». Згідно з чинним законодавством, не передбачено розподіл доходів за часом їх списання (на довгострокові та поточні). Ця практика, за відомостями П. Куцина, є некоректною, оскільки вона впливає на порядок представлення інформації на рахунках бухгалтерського обліку і може спричинити викривлення інформації щодо структури та стану зобов'язань у фінансових звітах. Також, у своїх працях вчені Н. М. Гончаров, Б. В. Гринів та ін. підкреслюють, що відсутність класифікації доходів майбутніх періодів у балансі особливо впливає та ускладнює процедуру аналітичної перевірки та оцінки фінансового стану підприємства [3].

Неоднозначність висвітлення в балансі також показує практика різних країн (табл. 1).

Таблиця 1

Відображення інформації щодо доходів майбутніх періодів на практиці різних країн

№ з/п	Країна	Способи відображення		
		як окремий вид зобов'язань	як джерела власних та прівірняних до них коштів	у складі поточних зобов'язань
1	Україна	*		
2	Україна до 1.01.2000		*	
3	Румунія	*		
4	Чехія	*		
5	Естонія			*
6	Німеччина	*		

Джерело: створено автором на основі [4]

З табл. 1 бачимо, що більшість країн розміщує доходи майбутніх періодів як окрему категорію зобов'язань. Однак деякі дослідники,

такі як Л. В. Чижевська, Ю. Д. Малеревський та інші, висловлюють думку, що доцільніше зазначену категорію розмістити у розділі «Короткострокові зобов'язання». У той же час, в обліку більшості зарубіжних країн доходи майбутніх періодів, як правило, розглядаються як складову зобов'язань [3].

По-четверте, недооцінка чи переоцінка доходів майбутніх періодів може призвести до прийняття неправильних управлінських рішень.

По-п'яте, недосконале документальне оформлення операцій. Через відсутність вимог до оформлення інформації щодо доходів майбутніх періодів суб'єкти господарювання часто допускають помилки, які потім впливають на достовірність розрахунку фінансового результату.

По-шосте, на практиці деякі спеціалісти в сфері бухгалтерії висвітлюють інформацію доходів майбутніх періодів у складі одержаних авансів, що є некоректним. Звернемо увагу на те, що дані категорії, дійсно, є подібними [3]. Проте вони мають принципові різниці, які зазначені в табл. 2.

Таблиця 2

Розбіжності між доходами майбутніх періодів та отриманих авансів

№ з/п	Категорія	Доходи майбутніх періодів	Отримані аванси
1.	Рахунок	Рахунок 69 «Доходи майбутніх періодів»	Рахунок 681 «Аванси отримані»
2.	Розділ в балансі	Розділ «Доходи майбутніх періодів»	Розділ «Поточні зобов'язання»
3.	Регістри бухгалтерського обліку	Розділ II журналу 3	Розділ I журналу 3
4.	Період зарахування до доходів	В наступних періодах	У період реалізації товарів

Джерело: створено автором на основі [4]

Таким чином, можемо зробити висновок, на даному етапі економічного розвитку прослідковується некоректність відображення облікової інформації доходів майбутніх періодів, що пов'язано із неврахуванням вимог, які висуваються системою управління.

Недосконалість організації обліку спричиняє викривлення та часткову втрату інформації, на основі якої користувачами приймаються управлінські рішення. Тому, саме некоректне відображення впливає на результат діяльності підприємства та може привести до значних збитків. Рішення вищезазначених проблем вимагає уважної оцінки та дотримання відповідних стандартів бухгалтерського обліку, а також врахування специфіки діяльності підприємства.

Список використаної літератури

1. Ковтуненко Ю. В. Сучасний підхід до організації обліку доходів і витрат майбутніх періодів в аналізі фінансово-господарської діяльності підприємства. *Економіка і суспільство*. № 10. 2017. С. 754–760.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Наказ міністерства фінансів від 31.01.2000р. № 20. *Офіційний вісник*. 200. № 7. Ст. 288.
3. Куцик П. А. Проблемні аспекти обліку, аналізу та контролю витрат і доходів майбутніх періодів URL: http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kampodilsk/section_6_2011_11_15_16/problemni_aspekti_obliku_analizu_ta_kontrolju_vitrat_i_dokhodiv_majbutnikh_periodiv/8-1-0-259 (дата звернення: 19.09.2023).
4. Омецінська І. Я. Особливості утворення та порядок визнання зобов'язань за видами. *Облік і фінанси АПК* : освітній портал. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/osoblivosti-utvorennya-ta-poryadok-viznannya-zobov-yazan-za-vidami.html> (дата звернення: 20.09.2023).

ФУНКЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК БАЗОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Черногоров Микола Олександрович

студент спеціальності «Менеджмент»

*Науковий керівник: Масленніков Є. І., д.е.н., професор
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)*

У сучасному глобальному економічному середовищі визначальним фактором виживання економічних організацій є здатність адаптуватися до постійних змін і впроваджувати стратегічні

управлінські рішення, спрямовані на забезпечення стійкої конкурентоспроможності. Менеджмент є необхідним елементом для досягнення цілей та вирішення завдань організації в умовах зростаючої конкуренції, мінливого державного регулювання та швидкої технологічної еволюції.

Фундаментальними характеристиками економічної організації виступають функції менеджменту, реалізація яких створює цілісність організму, його можливість зробити діяльність результативною та соціально значущою для суспільства в межах ресурсного потенціалу і спеціалізованих форм мотивації [1, с. 14–15].

Існує багато поглядів та досліджень щодо переліку функцій менеджменту, ми розглянемо наступний: прогнозування, планування, організація, координація, регулювання, контроль, інформаційне забезпечення та зв'язок, аналіз, мотивація, інновація.

Прогнозування виступає альтернативним набором прогнозів про зміни, що можуть виникнути з економічною організацією за наявності початкових та прикордонних умов. В свою чергу на основі прогнозу проходить процес планування із метою визначення стану економічної організації на кінець планового періоду.

Організація – угруповання, об'єднання тощо ресурсів економічної організації для досягнення визначених цілей. Координаційна функція полягає в балансуванні та взаємному пов'язуванні окремих частин системи керівництва економічної організації. Регулювання здійснюється з метою усунення відхилень і часто причин цих відхилень від показників, визначених в плані. Контроль виступає процесом постійного відслідковування та порівнювання реального стану суб'єкту управління з плановим станом.

Інформаційне забезпечення та зв'язок можна визначити як процес створення інформаційної сітки економічної організації, яка включає канали інформації для системи менеджменту та її технічне забезпечення.

На основі отриманої інформації з функції «контроль» проводиться аналіз та визначаються кількісні та якісні показники відхилень від планових значень, а також причини цих відхилень.

Мотиваційна функція впроваджується з метою створення умов, коли всі учасники процесу менеджменту працюють в плановому режимі ефективності [6, с. 30].

Останнім часом увага менеджменту концентрується на розробці механізму мотивації інноваційної функції менеджменту. Поряд з функціями прогнозування та планування вона визначає сьогодні сучасну динаміку менеджменту та його ефективність. Саме інноваційні технології менеджменту, приводячи організацію до позитивної результативності, створюють умови появи «прибутку новатора», яка є найбільш перспективною в сучасній системі інноваційної економіки [4, с. 17–18].

Функції менеджменту впливають на розвиток ієрархічних рівнів управлінського персоналу, а також на можливості інтеграції функцій у системі практичних дій створення архітектури організаційно-управлінської структури економічної організації [2, с. 23].

Під час практичної діяльності функції управління тісно пов'язані одна з одною, що безпосередньо забезпечує ефективне функціонування підприємства, з урахуванням факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища [5, с. 367].

Технологія управлінського процесу може бути спеціалізована, перш за все, за функціональною ознакою, що представлено на рис. 1.

Функції менеджменту	Функціональні технології менеджменту
 Прогнозування Планування	 Стратегічний менеджмент
 Організація Координація Регулювання Контроль	 Адміністративний менеджмент
Інформаційне забезпечення і зв'язок	Інформаційний менеджмент
Аналіз	Аналітичний менеджмент
Мотивація	Керівництво персоналом
Інновація	Інноваційний менеджмент

Рис. 1. Класифікація функціональних технологій менеджменту

Джерело: [6]

Функціональні технології менеджменту також є різними за рівнем управління. Процес управлінської діяльності не може бути однаковим для управлінського персоналу низової, середньої і вищої ланки. Необхідними є певні орієнтири професійної компетенції з кожного рівня системи управління, адже існує різна функціональна специфіка технологій управлінського процесу за різними рівнями ієрархії управління, при цьому межі компетенції та оцінка якості роботи зазнають змін.

В той же час, розробка стратегії поведінки вищого, середнього й низового рівня управлінського персоналу не може бути жорсткою системою з фіксованими точками орієнтації [3].

Чим вище знаходиться менеджер у ієрархічній піраміді управління, тим більше технології його управлінської діяльності носять міжфункціональний характер. І, навпаки, чим нижче знаходиться менеджер у ієрархічній піраміді управління, тим більше його технологія управлінської діяльності носить однофункціональний, або, навіть, внутрішньофункціональний характер.

Головне завдання менеджера полягає в координації та регулюванні функціонально підготовленої групи підлеглих. В певному сенсі, можна вважати, що керівнику потрібні підлеглі, які краще від нього підготовлені до виконання операцій в окремому функціональному напрямку діяльності.

З іншого боку, керівник, підготовлений міжфункціонально, повинен володіти таким граничним рівнем професійної компетенції по кожному функціональному напрямку діяльності його підлеглих, щоб вміти правильно ставити завдання, контролювати і мотивувати їх продуктивну роботу [2, с. 45–46].

Управлінський персонал будь-якої організації обходиться набагато дешевше самій організації лише тоді, коли досягає ефективного результату управлінської діяльності. І навпаки, низький рівень ефективності, або її повна відсутність, у діяльності управлінців потребує великих матеріальних витрат, що в результаті призводить до банкрутства організації в цілому. Важливо розуміти, що питання, яке менеджмент не повинен випускати з поля свого зору – це чистий прибуток організації та його розширене відтворення.

Зміна структурно-функціональних обов'язків у системі менеджменту потребує нових форм ефективності діяльності,

специфічних професійних і ділових якостей, інтелектуальних здібностей управлінського персоналу. В цьому разі змінюється також система мотивації вищого управлінського персоналу, яка все в більшій мірі пов'язана з об'єктивною необхідністю приймати важливі для всієї організації управлінські рішення і відповідати в повній мірі за їх результативність [2, с. 35–36].

Можна зробити висновок, що первинна професійна підготовка менеджерів повинна бути спеціалізованою переважно в одній або декількох суміжних функціях менеджменту. В свою чергу, загальна управлінська підготовка повинна створювати професійний фундамент управлінської кваліфікації для освоєння певної спеціалізації в системі менеджменту в майбутньому.

Список використаної літератури

1. Кузнєцов Е. А. Концепти інтегральної якості професійного менеджменту майстер-клас ; матеріали науково-методологічного семінару. Одеса : Фенікс, 2020. 114 с.
2. Кузнєцов Е. А. Методологія дослідження професійної системи менеджменту : майстер-клас ; матеріали магістерського семінару. Одеса : Фенікс, 2018. 110 с.
3. Кузнєцов Е. А. Зміст та класифікація адміністративних функцій менеджменту. *Ринкова економіка : сучасна теорія і практика управління* : Збірник наукових праць. Одеса, 2005. Т. 8. Вип. 9. Частина 2. С. 25–35.
4. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти : монографія Вип. 2 / за ред. д.е.н., доц. Ковтуненко К. В., д.е.н., доц. Є. І. Масленнікова. Херсон : Грінь Д. С., 2017. 906 с.
5. Побережець О. В. Теоретико-методологічні та практичні засади дослідження системи управління результатами діяльності промислового підприємства : монографія. Херсон : Видавництво : Грінь Д. С., 2016. 500 с.
6. Кузнєцов Е. А. Вступ до спеціальності менеджмент : навчально-методичний посібник. Херсон : Грінь Д. С., 2012. 80 с.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ Артімонова І. В., Іванкевич О. В.	5
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ Афанас'єва І. І., Паламарчук Н. І.	8
ІНВЕСТУВАННЯ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ: ПРАКТИЧНІ ЧИННИКИ Борисова Л. Є., Ерлінг Мокснес	11
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АУДИТУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА Будько О. В., Ситник І. В.	15
ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ Бутенко В. В.	19
ПОЛІПШЕННЯ ЛІДЕРСЬКИХ НАВИЧОК У ПРАЦІВНИКІВ: СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ Гайворонська І. В., Алексєєнко Е. С.	22
ОСОБЛИВОСТІ КРИПТОІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ Ганзюк С. М., Грищенко М. В.	27
ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ Ганзюк С. М., Буднік Є. О.	30
ІНКЛЮЗИВНІСТЬ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА Гуторов А. О.	33
КРИЗОВІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: РЕЗУЛЬТАТИ ПЕРШОГО РОКУ Дем'янчук М. А., Бурляй А. П.	35
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ Дроздова О. Г.	39
ПРОЄКТНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ: АСПЕКТ ОТОЧЕННЯ ПРОЄКТУ Єгорова-Гудкова Т. І., Бойко М. В., Косташ О. А.	43

ЦИФРОВІ ТРЕНДИ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ Калініченко Т. О., Ганзюк С. М.	46
TAX CONTROL AND THE IMPACT OF TAX AUTHORITIES ON BUSINESS IN THE ERA OF ELECTRONIC INFORMATION EXCHANGE Karavayeva T., Tashchy E.	49
МОНІТОРИНГ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ Кіртока Р. Г., Таран О. І.	54
APPROACHES TO TAKING INTO ACCOUNT THE ECOLOGICAL COMPONENT IN THE REGULATION OF RURAL RECOVERY IN WARTIME CONDITIONS Ksenofontov M.	58
ПРОБЛЕМИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ІСТОРІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ЕПОХИ МОДЕРНУ Кузнецов Е. А., Урве Венесаар (Urve Venesaar)	61
ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ Лигута П. В., Ганзюк С. М.	65
БЛАКИТНА ЕКОНОМІКА ТА БЛАКИТНІ ФІНАНСИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ Ломачинська І. А.	69
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОЦІНКИ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ КОЛІСНОГО ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ Мазур О. Є.	73
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ Масіна Л. О., Масін В. М.	77
FORMATION OF AN ALGORITHM FOR BUILDING A STRATEGIC PLANNING SYSTEM IN BVMG CORPORATION LTD Maslennikov Ye., Deng L.	81
ПИТАННЯ ОЦІНКИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ Масленников Є. І., Задворний Я. І.	86
КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ: ОБЛІКОВИЙ ПІДХІД Овсюк Н. В.	92
ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ ТА ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ Оляднічук Н. В., Підлубна О. Д.	95
ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Осадчук С. В.	99
СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Пацула О. І.	102

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ НЕПРИБУТКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ Перетяцько Ю. М.	108
ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ПОВОЄННІЙ УКРАЇНІ Побережець О. В., Христос Калантарідіс (Christos Kalantaridis)	110
ВНУТРІШНІЙ АУДИТ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ Попенко О. О., Масленніков Є. І.	114
РАХУНОК - ФАКТУРА: ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ В УКРАЇНІ Й НІДЕРЛАНДАХ, НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ Прохар Н. В.	118
ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ, ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА Радченко О. П., Деркач К. Д.	122
СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ Радченко О. П., Мотуз Ю. І.	124
ANALYSIS OF MOTIVATIONAL MECHANISMS FOR IMPROVING MANAGEMENT EFFICIENCY Radchenko O., Tao T.	127
МЕНЕДЖМЕНТ І ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ: ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ Рябоконт А. Є.	130
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ Савастєєва О. М., Кальнєва А. С.	133
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОЦІНКИ ПРОЄКТІВ Савастєєва О. М., Тюрін О. В.	138
CHINA'S ENVIRONMENTAL PROTECTION PRODUCT MARKETING Sadchenko O., Wang M.	143
LEAN PRODUCTION IS A TOOL FOR REGULATING SOCIO AND ECONOMIC PROCESSES Sadchenko O., Zalubinska L.	149
НЕОБХІДНІСТЬ ЗЕЛЕНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ГРОМАД Сакун О. С.	152
ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВНА ФУНКЦІЯ У МАКРОЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ Сафонов Ю. М., Сара Меткалф (Sara Metcalf)	156

ОБЛІК ФІНАНСОВО–РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ Скрипник А. С., Хмелюк А. В.	159
ВИКОРИСТАННЯ ПОТРІЙНОГО ЗАПИСУ НА БАЗІ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙНУ: ПЕРЕДУМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА ГАРАНТІЇ БЕЗПЕКИ Трачова Д. М.	162
ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ВИДАТКІВ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ Хмелюк А. В., Медузов В. О.	165
ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ІЗ СТИПЕНДІЙ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ Хмелюк А. В., Недебельська Д. В.	168
РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ Шварц В. В., Ганзюк С. М.	172
ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ПРІОРИТЕТІВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ Яровий В. Д.	175

СЕКЦІЯ АСПРАНТІВ, СТУДЕНТІВ

Е-ГРИВНЯ: ДОЦІЛЬНІСТЬ ПРОВАДЖЕННЯ ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ Андрушой К. М.	179
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ Безік Юлія Андріївна	182
ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МОДЕЛЕЙ ОБЛІКУ ПДВ Беріна О. І.	186
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА РАХУНКАХ У БАНКУ Буряга О. К.	190
ПРОБЛЕМАТИКА ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ В ДИНАМІЧНОМУ ВАНІ-СВІТІ Вашковська М. С.	194
ІННОВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ІТ-ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ Гонтар Е. П.	198
ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ «ІНДУСТРІЯ 4.0» Гусєв А. О.	201

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ Давтян А. С.	205
FORMATION OF THE CORE COMPETITIVENESS OF HIGH-TECH ENTERPRISES Duan Yu.	208
АНАЛІЗ ПОСЛУГ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Єрґієва О. В.	211
ЯК ВИРІШУЮТЬСЯ ПИТАННЯ ПРО ОПЛАТУ ПРАЦІ В ПОЗМІННІЙ РОБОТІ ТА РОБОТІ В НІЧНИЙ ЧАС ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ Іванова А. В.	213
ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОГО РОЗПОДІЛУ ТА ВИКОРИСТАННЯ Кавецький А. О.	217
УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ Корець К. В.	220
СВОТ-АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ Лебедева А. О.	224
МЕХАНІЗМ КОНТРОЛІНГУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЕКТОМ ГОСПОДАРЮВАННЯ Масленніков О. Є.	227
ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОДАТКОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ Махновська Х. Є.	231
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ Музика С. Є.	234
ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ АДАПТИВНИХ ФОРМ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ Музиченко Т. О.	238
РОЗВИТОК УПРАВЛІНСЬКОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СИНГУЛЯРНОСТІ Олійник В. В.	240
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ Ракитська А. О.	242
ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОВАЛЮТОЮ В УКРАЇНІ Рахімі А. М.	246

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА Румянцев М. Д.	249
ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ Сорока В. В.	253
КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ Спасенко А. В.	256
ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ КОНЦЕПЦІЇ INDUSTRY 5.0. Стоянов В. М.	259
АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ Стрельченко М. А.	263
INTRODUCTION OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES INTO THE ACCOUNTING SYSTEM TO ENHANCE THE COMPETITIVENESS OF THE ORGANIZATION Tashchy E. B.	266
ВИЛУЧЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ДО ДЕРЖАВНОГО: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ Ткаченко К. Д.	270
ЕКОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ОБЛІКОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА Філатова М. О.	273
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВІДОБРАЖЕННЯ ДОХОДІВ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ Фучеджи Н. Ф.	277
ФУНКЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК БАЗОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ Черногоров М. О.	280

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
ПЕРСПЕКТИВИ РЕГУЛЮВАННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ
В УКРАЇНІ

6 жовтня 2023 року
м. Одеса

Відповідальний редактор	О. Побережець
Дизайн обкладинки	А. Юдашкіна
Технічне редагування	О. Гринюк
Верстка	Ю. Семенченко

Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Merriweather.
Ум. друк. арк. 16,97.
Замовлення № 1023-098.

Видавництво: Олді+
65101, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1,
тел.: +38 (095) 559-45-45, e-mail: office@oldiplus.ua
Свідоцтво ДК № 7642 від 29.07.2022 р.
Замовлення книг:
тел.: +38 (050) 915-34-54, +38 (068) 517-50-33
e-mail: book@oldiplus.ua

ОЛДІ
ПЛЮС